

Boniã aut dua

bus differẽtijs definiũt maxi me aiã motuq; fm locũ et in eo quod est intelligere. z discer nere. z sentire Uidet ar z intel ligere z sapere tãq; qdã sentire esse In vtrĩsq; em̃ his aiã iudicat aliqd z pgnoscit eoz q; sunt Et antiq; sapere z sentire idẽ eẽ aiunt sicut Em / pedocles dixit ad p̃sens voluntas augetur z in hominib; z in alijs. vñ eis semper sapere altera p̃stat Idẽ aut his vult z id qd est Homeri. Ta lis em̃ intellectus est in terrenis hoibus qlem ducit in diẽ pater virozũq; deoz Omnes em̃ hi intelligere corporeũ sicut sentire opinãtur. Et sentire z sapere simile simili. sicut fm principia rationibus determinamus

Iste est tercius liber de aiã fm diuisione dñi Alb. z anti quoz In q; p. determinat de pre intellectiua. z de p̃tute fm locũ motiua. Et diuidit in q̃tuor tractat; q; patebũt p̃ or dinẽ in p̃cessu In p̃mo ostendit dñã intellectus a sensu ex teriori z interiori Ostendens qd sit phãtasia. sub cui; noie in teriores sensus definit siue notificat. Et diuidit in duo cas; pitula In p̃mo ostendit error antiquoz opinantiũ intellec tũ eundẽ esse cã sensu In secdo vero ostendit qd sit phanta sia z q; eius p̃tates. Quo ad primũ de phs q; antiq; maxime distinguit aiã ab inaiãris duab; differẽtijs. scz moriuo fm locũ. z in eo q; intelligit z discernit z sentit Uidẽ aut antiq; q; intelligere z sapere. quod tñ est simplicissi mũ intelligere. fiat instrumẽtis corpãlibus. tanq; idẽ oĩno expãt cũ sentire quodã. eo q; fm eos intelligere est fm phãtãsiã re nõ p̃tẽ opari Probãt aut dictũ suũ hac ratõe Sensui interiori p̃uenit iudicare z discernere aliqd entiu; cuius forma est apud ipm. z intellectus etiã cõuenit iudica re siue discernere. q; intelligere est quodã sentire. z intellec tus qdam sensus Et in hoc errore fuit Empedocles qui dixit volũtatẽ z appetitũ augeri vel minui ad p̃ns delecta bile. tam in hoibus q; in aiãlibus alijs Volũtas aut z ap petitus nõ sunt nisi de aliq; apprehẽso. cuius habet tã notã cia Id q; qd auger volũtatẽ p̃tãtãlĩ z mutat eaz est id qd sp̃ altera sapere p̃stat P̃ns q; p̃stat sapere z intelligere. p̃nã aiã est fm formã corpãlez. q; intelligere z sapere est fm p̃tãtã corpãlez. sicut z sentire Et eidẽ sentẽtie suffragantur phs homerici q; Cicero e greco in latinũ vertit. vt ipẽ in quit libro. v. de finib; bonoz z maloz. z Augustinus. v. de ciuitate dei. caplo. ix. z sunt isti Tales sunt hoim m̃tes. q; lis pater ipẽ Iupiter aueriferã lustrãt lũie terras Quo rũ sententiã phs. p̃tãtẽ exp̃mit dicẽs. q; Homerus dixit talẽ intellectũ esse in terrenis hoibus. qualẽ in diẽ ducit si / ue p̃ducit pater deoz z viroz; Pater em̃ deoz celestũ idẽ planerãz est sol. eo q; tribuit eis lumẽ z motũ. sicut in libro de celo ostendit Et idẽ est etiã pater viroz;. q; homo gene rat hoimẽ ex materia z sol In diẽ aut p̃ lucẽ sol p̃ducit eã; lotẽ ab interiorib; ad organa sensuũ exterior;. z p̃ficiã opa tiones sensibiles. z si talis est intellectus tũc vtrq; ipẽ e vir tus corpeã sicut sensus Et sic omnes isti opinant q; intelli gere fiat organo corporeo sic q; ipm directe esset sub influẽ

tij; corpoz celestium. sicut sentire Et isti qui predicto m̃o dicunt etiam asserũt q; non contingit sentire nec intellige re nisi simile sibi. sicut in p̃mo libro vbi posita fuerunt ratiõ num istius disputationis principia de natura anime deter minatũ est Arguebãt aut ex hoc sic Simile sibi cognoscit tur. anima aut cognoscit siue intelligit omnia corpãlia. ergo est ex omnibus corpozibus cõposita. z p̃p̃ns est intellectus potẽtia organica sicut sensus. z sic nõ erit inter ea dñã

Et tamẽ oportuit simul ipsos de deceptione dicere. magis pro p̃riũ em̃ est animalib;. z plu rimũ tempus hoc p̃ficiãt in aiã. Vñ necesse vt qdam dicũt omnia que vident eẽ vera. aut distã milis tactũ deceptõem esse. hoc em̃ contrariuz et q; sibi sibi cognoscere. Uidet aut z deceptio z scientia contrariorum eadem esse

Hic phs improbat opinionem antiquoz p̃tũm qm tum ad causã positionis. secũdo quantũ ad ipã positõ nem. Quo ad primũ dicit phs q; antiqui assignãtes causã cognitionis esse similitudine cognoscẽtis ad cogni tum insufficienter sunt locuti. quia etiam debuissent assignãsse causã deceptionis siue ignorãtẽ. quod non fecerũt cum tamen error z ignorãtia magis sint propria anima; libus. cum plurib; animalib; cõueniant q; scientia. z aimã plus tempore p̃ficiãt in errore q; in scientia. quia infantia et puericia z senũ in errore p̃ficiuntur. z in paucis quedãz pars vite parua adhibetur scientie; Quidam autẽ vident res non causari scire nisi per hoc q; dixerũt simile simili senti ri z intelligi. z concedẽtes animã esse cõpositã ex omni bus que sunt. dixerunt errorem z ignorãtiã omnino nihil esse. sed omnia que vident alicui esse vera In qua opinione plurimũ fuerunt philosophoz in tantũ q; dixerunt contrãria z cõtrãdictionã simul esse vera. quãdo vidẽtur diuersã Et hoc oportuit eos dicere aut concedere. q; deceptio et ignorãtia causãt ex tactu corpõralis alicui; dissimilis ad animã. z tunc sequebat animã non ex omnibus cõpõnt. sed ex quibusdã. z quãdo illa ex quoz similibus erat composi ta tangebant eam. tunc habuit discretionẽ sensus z intelle erus de rebus illis. z quãdo tetigit eam aliquid cui; nõ erat similitudo apud eam tunc generabat deceptio z igno rantia. quia hoc contrãriũ est illi dicto eorum. quo dicunt q; simile simili cognoscit. Contraria aut fm istos causant a contrarijs. z iõ similitudo tangẽtis ad tactũ causãt sciẽ tiam. z dissimilitudo eiusdẽ tactus causãt ignorãtiã z deceptõem Error aut istius dicitur hoc deprehẽditur. q; in oibus cõtrariõz est eadẽ scia. z sic falsũ est q; sibi est sciẽ tia. z dissimilis ignorãtia z deceptio sicut ipi dicunt

Quod qdem igitur non idem sic sapere z sen tire manifestum est. hoc qdem em̃ in omib; est. illud aut in paucis animalũ est.

Hic phs improbat opinionez antiquoz fm se postq; improbat eam quo ad fundamentũ cui inuitẽbat dicẽs q; aut intelligere siue sãpe z sentire differunt manifestũ est etiam hoc quia sentire est aliquo modo in omibus anima; libus. intelligere autẽ siue sapere in paucis que sunt de ni; mero animalũ. quia r̃m in hominibus.

Sed neq; intelligere in quo est et recte z nõ recte. Recte quidem prudentia z scia aut opi nio vera Nõ recte at p̃rãtia boz Neq; hoc est

Et dicitur in principio quod dicitur quod quod dicitur hoc est

De anima
de sententia in
motu

Si quidem igitur nihil aliud habet quam dicta sunt nisi
si phantasia. hic autem est quod dictum est phantasia videtur
quod erit motus a sensu secundum actum factus.

Hic concludit definitionem phantasiae dicens Si ea que
dicta sunt nulli conveniunt alii quam phantasia in communi accepte
et conveniunt phantasiae sicut iam ostensum est. tunc sine du-
bitatione phantasia erit motus a sensu secundum actum factus
sicut superius dictum est.

Quoniam autem visus maxime sensus est. et nomen a
lumine accepit. quoniam sine lumine non est videre.

Hic philosophus ostendit rationem nominis phantasiae dis-
tinctis. quod inter omnes sensus visus maxime est sensus
quod magis habet sensibilis cognitio. propter quod etiam maxime
disciplinabilis est. et maxime formativa. in qua est operatio simpli-
cis aie et quasi nihil operatio nature. etiam propter hoc in-
ter sensus primus accipiens etiam nomen a luce in quantum oculi
luminaria dicuntur. et visus lumen luminarium illo. et hoc
est quod sine lumine non potest videre. Propter ista ergo phan-
tasia derivatum nomen habet a visu. quod phantasia grece visio.
appartio vel imaginatio latine dicitur. Philosophus enim grece est
lux latine. Et inde venit phanos quod est idem quod appa-
ritio vel illuminatio. et inde tunc phantasia

Et quoniam immanent et sitiles sunt sensibus multa secundum
ipsas operantur aialia. Alia quidem que non habent intellectum
vel bestie. Alia vero ex velamento intellectus. ali-
qua ex passione aut egritudine. aut somno vel ho-
mines. De phantasia quidem igitur quidem est et pro-
pter quid est dictum sit in tantum.

Hic philosophus ponit rationem prime proprietatis phantasiae dis-
tinctis. Et quo impressione facta a sensu remanent in
phantasia. abeuntibus exterioribus sensibilibus. sitiles exi-
unt illis. quod verum est quod super dictum est scilicet quod aialia multa operantur
secundum phantasias. Sicut enim sensus secundum actum movet appeti-
tum in potentia sensibilis. quod ex hoc quod aliquid cognoscit aliquid
quid statim appetit illud. Ita phantasia movet appeti-
tum in absentia sensibilis. Sed ex motu aialia agunt et
pariunt secundum phantasiam multa agunt et pariunt. Alia quod
dem. quod intellectum non habent cuius iudicium phantasiae pualet
sicut bruta. Alia ex hoc. quod habent intellectum velatum. quod con-
tingit tripliciter. scilicet vel ex passione sicut in concupiscentibus quod
dicuntur incontinentes aut iratis. Impedit enim ira virum ne
possit cernere verum. Aut ex aliqua amentia melancholic
vel egritudine dimis cerebri. sicut in maniacis vel freneticis
sive furiosis. Aut ex somno vel in dormientibus. Quoniam
enim somnus per se sit ligamentum sensuum tunc etiam ligat intel-
lectum per accens. quod quidam sunt homines quod per solam phanta-
siam operantur. Sic igitur patet quod sit phantasia etc.

Questio prima est. utrum

sunt quinque sensus interiores inter quos phan-
tasia proprie dicta principalior est quatuor alijs

Et arguitur primo contra quod sit sic. Aia coniungit eorum potestatem
immediate. sicut forma sue materie. et inter potentias in-
tellectivas emanates ab ea. et sensibus exterioribus. or-
tas a corpe. nulle erunt medie que vocantur sensibus interioribus
res. Secundo non sunt quinque. Probatur. quod abstrahere non est
nisi secundum duo. scilicet cum potentia materie et sine potentia materie. et
non erit nisi due virtutes sensibilis aie. eo quod forma per se

laris est cum potentia materie vel sine potentia. et virtutes non dicitur
nisi secundum obiecta Tercio videtur quod debeant esse plures.
Probatur. quod habentur una que considerat preteritum in ratione pre-
teriti. et habebitur una que considerat futurum in ratione futuri. et
sic erunt sex. Quarto arguitur contra suppositum quod phan-
tasia non est principalior. probatur quod iuxta superius dicta sensus
comis est omnium principalissimus. eo quod ille omnibus alijs influit et ru-
tem sensibilia Et confirmatur. quod si phantasia esset omnibus prin-
cipalior. habet ex eo. quod ipsa est componens et dividens. Sed
hoc non arguitur perfectum super alias. eo quod omnis pars interior
est componens et dividens. Probatur. quod secundum Boetium Quic-
quid potest inferior potest etiam superior sed sensus comis que est in-
ferior potest componere et dividere. ut in superioribus dictum fuit
et quilibet inferior. et hoc non habet phantasia eminentiam.

Pro veritate questus et suppositi sunt Albertus et Aristoteles.
Et ponitur iste discursus.

Maior Preter vegetativas. duplices sunt
in genere siue communi aie potentie. scilicet motus et
apprehensivae. quarum apprehensivae in intellectu-
vas et sensitivas sunt divise sicut sensitivae in ap-
prehensivas de foris et de intus sunt bipartite.

Menor Apprehensivae deintus numerus
dignitas et ordo. attendit ex obiecto actu. et ali-
quo modo etiam organo. quorum diversitas reperitur in
numero quinario Conclusio Igitur sunt quinque
sensus interiores que sunt apprehensivi deintus
inter quos in phantasia proprie dicta est principalis.

Maior probatur ex decursu libri istius in quo primo determi-
nat de potentis apprehensivis. et in fine de motibus. In-
ter quas secundum dominum Albertum talis est ordinatio. quod apprehensivae
sunt passivae. Motus vero activae. Dicitur autem potentia ac-
tiva. quod ipsa se est sibi sibi. eo quod ipsa est actus et per consequens
ta ad agendum. Et si aliquid non agit hoc est propter defectum
illius in quo agit. et non propter hoc. quod ipsa indigeat acquirere
aliquid per quod ad agendum proficiat. Passiva vero est dispositio sibi
ipsi. quod aliquid habet formam. et aliquid non habet eam. sed cum adquiret eam
per alterationem potest agere actorem cuius principium est forma que est
acquiret per alterationem in ipsa. Hec tamen forma aliquid datur et
a generare sicut superius dictum fuit de sensitiva. Aliqua-
do vero adquiret per alterationem sicut est de scia que est perfectio
intellectus. Potentie igitur apprehensivae generaliter sunt passivae
vel nec habent principia agendi nisi per formam. quam apprehen-
sione adquirent. et igitur etiam dicuntur apprehensivae. Tales autem non
sunt generaliter omnes aie. sed sensitivae et intellectivae. Sensitivae
vero vel subdit alia pars sunt apprehensivae de foris vel
de intus De foris quidem. quod ageria sua foris sunt. quod sensu-
bilia que reale esse habent in materia. De intus vero. quod ageria
sua proxima sunt intus. Prime apprehensivae dicuntur sen-
sus exteriores. scilicet de vero interiores Minor probatur quod
sensus per actus obiecta. et organa aliquid modo distinguuntur
et sunt dictorum diversitas sit in numero quinario patebit
in declaracione conclusionis. Que que ad primam partem sic ostendit
quod sensus comis est prima vis interior de qua dictum est supe-
rius. Post illa est vis imaginativa in qua imagines sen-
sibilium rebus sensibilibus absentibus referuntur. Et hec plus
abstrahit quam sensus. quod sensus non accipit formam nisi re-
sente. Ista autem referunt eam etiam re absente. Propter quod
secundum Avicennam et Algazel. alia potentia est a sensu communi
bonitas autem huius organice virtutis alia est a boni-
tate sensus. quia bonitas sensus est in recipiendo. boni-

etiam illa videtur potest
etiam in fine de motibus
et primo de motibus
et primo de motibus
et primo de motibus

etiam in fine de motibus
et primo de motibus
et primo de motibus

etiam in fine de motibus

tas vero huius est in retinendo. et pure referendo propter quod plures. ut dicit Albertus videmus esse subtiles in discretione sensibilium. et non bene imaginantes. Bene autem imaginantes ad duo disponunt. quorum unum est in mathematicis. quia tales bene describunt figuras. Quibus causa est. quia in organo imaginatio omnia sensibilia describuntur tam describunt in eis ut sunt coniuncta sive unita suis subiectis. et ergo non est sonus imaginabilis nisi. puta est actus sonantis. et color. puta est qualitas colorati. et sic de alijs. Et ideo quod principaliter describitur in eo est quantitas et figura. Propter quod habentes huiusmodi organum per se bene compositum optime efficiunt imaginari et quoniam cum hoc sunt subtilis intellectus perficiunt multum in mathematicis disciplinis. Quia abstrahunt a moribus sensuum et sunt semper solitarij et abstrahunt a cura carnis et delicijs corporis. efficiunt propterea quodam naturaliter predicentes. Hoc est enim multum sensibilium suo tumultu impedit manifestari in eis effectus celestium. Similiter cura carnis et delicie. et sollicitudines et multi actus mundani occupant animam. ita quod non potest percipere impressiones celestium. quia anima propter unionem suam potentiam in sua substantia. rale habet colligatorem virum suam. quod quoniam intendit operatio eius secundum unamquamque potentiam tunc abstrahit ab intentione circa alias. Quia signum etiam est quod intendit cogitans aliquid non aduertit ea quod habet pro oculis. et sicut fit quod anima occupata circa exteriora non aduertit motus et impressiones celestium quoniam sunt in suo corpore. Abstrahit vero ab his sententia. et parat eas imagines quod naturaliter sibi sub imaginibus corporalis bus cognoscere quicquid ipsa cognoscit. et in talibus impressionibus celestium radicant illa somnia quod aliquid fecerit de futuris. ut in fine libri de somno et vigilia diffuse dicitur. **Tertium** potentia est estimativa quod differt ab ipsa imaginativa in ipsa specie sive similitudine quod comprehendit. quia ista ex imaginibus ab imaginaria speculative et per modum veri consideratis elicit intentiones non sensatas. sive quod in sensu non sunt scripte. Elicit quod de sub ratione boni perseguibilis vel mali fugibilis quod eadem pars est oppositorum. Intentiones iste sunt esse puenies. esse discorsitens. esse amicum. esse inimicum. esse patrem. esse filium quod in se sunt res non materiales. nec cadentes in sensum exteriori sive sunt accidentia sensibilium rerum. et ideo vocantur intentiones sensibilium. Non potest tamen dici quod comprehendere istas sit sensus officium quod superius dictum est aliquid esse sensatum per actus quod nunquam contingit cognoscere quod iste sit filius patris nisi habeat noticia similitudinis. secundum quod est in isto. nec unquam lapsus miserere nato suo nisi habeat cognitionem huiusmodi individui. et hoc individuum est eius natus. oportet ergo esse aliquam virtutem elicientem huiusmodi intentiones. Talis autem virtus eliciens non potest esse imaginatio nec tamen omnino separata ab ea. quod ad imaginem solam rei non sequitur motus vel effectus misericordie vel tristitie. vel fuga. vel insecutio. Ad estimationem autem motus sequitur aliquod istorum. Quod autem non est penitus separata ab imaginatio pareat quod huiusmodi intentiones non accipit secundum rationes coes et yles. sive potius in hac imagine vel illa. nihil continens de cetero. Oportet igitur quod sicut intellectus practicus se habet ad speculativam ita se habeat estimativa ad imaginatioem. et ideo hec pars non penitus apprehensiva est sive etiam moriua. per hoc quod determinat ad quod mouere debet animam. et quod fugere. Propter quod quodam philosophorum dicebant eam esse opinionem. Quod tamen non congruit quod opinio est quodammodo habitus rationalis anime. Estimatio vero omnino est quod est sensus sicut dictum est. Superius vero in secundo huiusmodi dictum fuit quod anima habet sensum. habet motum dilatationis et

restrictionis ad minus. et cum ista aliquo modo motus moueantur ad cibum. oportet imaginatioem cibi esse apud eam. Sed sola imaginatio ut iam dictum est non mouet. oportet igitur ea habere estimatioem sive estimatiua potentiam qua moueantur. Istos igitur tres sensus. scilicet sensum communem. imaginatiua et estimatiua. habet omne animal. quod aliquod vel aliquos horum de sensibus exterioribus. Et ergo dictum est superius. quod omnes huiusmodi sensus habet desiderium cibi quod est fames. et omnes huiusmodi desiderium habet imaginatioem et estimatioem. quod ut dicitur Albertus non in subiecto sed secundum esse differt ab imaginatioe. eo quod estimatiua magis est actiua quam imaginatiua. quod elicere intentiones est aliquid agere. et magis perfectum est quam speculari imagines solas. sicut si speculum animam imaginatioem sibi impressas diceremus speculari. Quod tamen vires anime sunt aliquid motu actiue. eo quod omnes agunt aliquid operante. ut superius dictum fuit. Quibus autem estimatiua plus actiois habeat quam imaginatiua. tamen propter actus passiuos potentie habet in hoc. quod non agit per se sive per intentionem quam elicit a forma adhaerente. Iuxta tamen ista est aduertendum quod estimatiua sicut et cetera aliquod contingit rationem. et tunc iuuat a ratione et suadet ad imitandum quod estimat vel fugiendum. Et ob hanc similitudinem sui in homine quodam sicut Plato eam opinionem quandam allegerant. et non differre in homine et in brutis. nisi per magis esse obstratum in brutis. et minus in hominibus. Sed falsum est istud. quia opinio est de cetero. puta est in pluribus. Estimatio vero secundum quod huiusmodi non recedit ab huiusmodi individuo secundum quod habet. et ideo in homine adiuta ratione non iuuat nisi. puta est circa hoc vultum. et tunc dicitur proprio nomine estimatio. Si autem fiat preceptio sicut de pluribus particularibus secundum unam intentionem in eis inuenta accipitur. ita non est estimatio. sed cognitio experimentalis. quod rationis est. sive tamen in ipsa subministrat sibi sensus et estimatio quod ista virtus sic coniuncta est imaginatioe organum eius aut idem est cum organo imaginatiois aut propter quod est unum alteri. subaltere idem est exterius. secundum esse dispositionis differens ut dictum fuit. **Quarta potentia est phantasia** quod est vis componens imagines cum intentionibus. et intentiones cum imaginibus. et imagines et intentiones cum intentionibus. Et hec est vis necessaria propter duplicem finem. ut inquit Albertus. Quorum unus est cognitio particularium maiorem. quod in sensibili anima haberi potest. et etiam illi finis est sententia de hoc quod sit illud. et de alio quod sit aliud. et sic de omni eo de quo perfert sententia per modum affirmatiois vel negatiois. Secus autem finis est opus quod intendit et huiusmodi particularibus. sicut opus in habetibus rationem est finis artis. Et quod talis cognitio in pluribus animalibus expresse apparet. eo quod videmus ea quodammodo eligere et alia quodammodo refutare. ad electionem autem et refutationem peragunt finem. et decretum. ideo multi dixerunt phantasia est aliquid rationis. Non tamen per istum dicitur intelligi quod electio per se sit anime sensibilis. sed aliquid sicut electio experientie videtur in brutis quibusdam. et in uno plus et in alio minus. quod nos videmus ea per modum artis facere casus. et prouidere de cibo in longum tempus. quoniam opus operante anime sensibilis potentia aliqua esse principium. non autem per se alia pars. quod ea quod componit. et diuidit imagines et intentiones. modo superius dicto. Nec etiam opa non videmus in omnibus in quibus est imaginatio et estimatio. sive in quibusdam quod perfectiora sunt. oportet igitur ipsam secundum aliquid esse differente ab imaginatioe et estimatiua. Hec etiam vis phantasia est quod in homine pure intelligibilia subfigurat corporalibus imaginibus. ad quorum corporum imaginem et similitudinem secundum quod nobis possibile est accipimus cognitionem intelligibilem. Ipsa etiam in homine ex parte principationis rationis est libera ut componat et diuidat ficta. quod in re correspondenti non habet. ut numeras. Ipsa etiam est que maxime in

formis opatur. Et qm̄ in cōpositis suis discurre de vno ad alter. in hoie tunc dicitur vis cogitativa. q̄ solū ē hois. ex p̄ciparōe discursus rōnis. Cogitare em̄ est multa p̄cularia cogitare et ad se invicē p̄ferre. Licet aliq̄ h̄ ascribant estimatiue. Si aut̄ fiat talis discursus respectu alii cuius p̄teriti obliti tunc dicitur remiscencia q̄ etiam solum est hois. Sed p̄ra p̄dicta arguit sic. Oēs iste potentie noiare sunt passivae et patiunt̄ a formis individui q̄ sunt p̄ncipia cognitōnis sensibilis sed forme tales sunt eedē. ergo videt̄ q̄ p̄noiare potentie nō distinguuntur. Sed ad hoc respondet Albertus. Licet forme tales eedē aliquo mō sunt. t̄m mod̄ passionis quo patiunt̄ ille potentie nō est idē. sed variat̄ s̄m differentē gradū abstractionis. et ergo potentie penit̄ nō sunt eedē. S̄z quēadmodū s̄p̄ dicit̄ ē de sensu cōmuni. ita videt̄ tota forma litas sensibilis p̄tutis esse in phantasia. et hec materia liter dīam h̄z. s̄m q̄ inchoat ab organo vni? vel ab organo alterius motus suos. Et hoc mō videt̄ oēs iste virtutes aie sensibilis interiores. esse in vna essentialitate et cōi sub differētes s̄m esse materiale in diuersis p̄tibus cerebri. in quo organant̄ iste potentie. q̄ oēs s̄t organice. Et hec est cā quare plūs in plerisq̄ locis vni istis virtutib̄ tanq̄ eisdē. et equo ce ponit nomē vni? p̄ noiē alteri? t̄m si subtiliter distinguant̄ tūc mō q̄ hic distincte sunt h̄nt distinguī. Considerandū ē q̄ potentie iste q̄m̄ iuncte sunt rōni sicut sunt in hoie. tūc accipiunt ordinē agendi et opandi t̄ regimē a rōne. Et q̄ rō diuersificat̄ s̄m diuersitate eorū. de q̄b̄ rōcinario fit. ideo oparōes phantasiae multiplicant̄ valde. Quā p̄o nō sunt cū rōne tūc ip̄e agūt ad instinctum nature solū. Et q̄ natura vno? ē in h̄is s̄p̄m̄ vna s̄ue q̄ sunt eiusdē s̄p̄itō opa phantasiae in oibus irrationalib̄ habentib̄ speciem vna s̄ue q̄ sunt eiusdē s̄p̄itō sunt vno? et vni formiter. Et ip̄ ois hirundo. vno? facit nidū. et ois formica eodē mō puidet cibū et sic de alijs s̄m vna phantasia ad instinctum nature opantib̄. Homo aut̄ nō sic opat̄ p̄pter diuersa p̄ncipia opis de q̄b̄ p̄ rōem indit̄. Et q̄ dixerunt philosophi q̄dā excellentes in phia q̄ iste p̄tutes in brutis pot̄ agunt q̄ agāt. In hoie aut̄ pot̄ agūt q̄ agant. q̄ in hoie natura t̄m instrumentale subseruit eis. In brutis aut̄ s̄m aliq̄d mouet eas pot̄ q̄ moueant̄ ab eis. Ita etiā vis ē q̄ multū impedit intellectū. eo q̄ nimis occupat aiam cōpositōe t̄ diuisione imaginū et intētionū. q̄z magna copia ē ap̄d eā. q̄ nō t̄m p̄t cōponere accepta a sensib̄. s̄z etiā fingere eis s̄ta. vt tactū fuit. Et q̄ p̄ceptōnes intellectus frequēter sunt s̄iles imaginatōib̄ t̄ fierōib̄ phantasiae. iō q̄m̄ miscet̄ p̄cepta imaginib̄ t̄ intētionib̄ plerūq̄ generat̄ deceptōes t̄ errorē. maxie q̄m̄ aliq̄d de celestib̄ t̄ diuinis intellectū ip̄m̄. Et hec ē cā q̄ somnia q̄ s̄t p̄phetie futuroz plerūq̄ applicata ad imagines s̄nt illusiones et deceptōes. S̄z q̄m̄ applicat̄ p̄ceptib̄ intellectus imaginatōnes t̄ itēdōes p̄gruas tūc adhuc idigent̄ iterp̄tatiōib̄ p̄p̄ cōpositōes imaginatōnū t̄ itētionū. eo q̄ nō p̄t h̄nt p̄ceptib̄ celestib̄ t̄ diuinis imagines t̄ itēdōes nisi s̄m metaphora. Ista aut̄ potētia multa aialia carent. p̄p̄ cerebri defectū v̄ diminutōes in talib̄ aialib̄. Totū em̄ cerebri talū parūp̄ differt a natura medulle fluida in q̄ ē sensus t̄ tenuis imaginatio. t̄ iō s̄p̄us istoz nō depurant̄. t̄ cerebri eoz nō p̄fortat̄ ad h̄mōi oparōes aiales p̄fectas. Quia potētia iterioz ē memoria q̄ referat̄ hec iudicia vt p̄ ea reflectat̄ se ad p̄us sensata. eo q̄ ip̄a ē thesaur̄ p̄cedētū sensuū in q̄ s̄t reseruat̄ seu thes-

saurifata phantasmata q̄ reflectit se ad p̄us sensata. vt de phantasmate vt imagine p̄teriti cogitū. Et h̄ ē p̄p̄us ei? actus. Phantasia vt actus ē p̄teriti sup̄ phantasmata absolute. Et q̄ de potētia memoratiua p̄s ad lōgū determinat̄ in libro de memoria t̄ remiscencia. ideo ibi de ea inquiratur plenius.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū ē ddm̄. Q̄ aia intellectiua h̄z triplex ē sc̄z intellectiue. aie. et nature. sicut nō intellectiua duplex t̄m h̄z ē sc̄z aie et nature. Si p̄siderat̄ igit̄ aia vt intellectiua sic stat̄ p̄uersa ad se et emanat̄ ab ea potētie intellectiue. Si p̄o vt natura p̄uersa ad corp̄? dādo sibi eē emanant̄ ab ea potētie sensitivae exteriores. Si p̄o vt aia tunc ē stans p̄m̄ p̄uersa et p̄m̄ auersa t̄ sic emanat̄ ab ea potētie sensitivae interiores. q̄ sunt inter intellectiuas et exteriores medie ita q̄ p̄ eas fit reductio aliaz ad intellectū q̄ est p̄ma potentia s̄m ordinē p̄marie institutōnis. s̄z s̄m viā resolutorie cognitōis fit ecōtra oīno. Et ex isto p̄z quō vtiq̄ possunt̄ inter potētiās sensitivās exteriores et intellectiuas mediare aliq̄ potētie interiores. Quando p̄o dicitur q̄ sensus exteriores oriuntur a natura nō d̄z intelligi de natura q̄ ē t̄m forma naturālis. s̄z a natura. i. ab aia accepta in rōne nature. ita q̄ natura in aia est altioris gradus q̄ natura s̄m se sicut sup̄ dicitū fuit de tactu. Ad sc̄dm̄ est ddm̄ q̄ penes illā abstractionē a materia vel nō a materia nō sumit̄ distinctō sensuū interiorz. q̄z fere oēs p̄tutes sensibiles interiores sunt sup̄ formā abstractā a p̄ntia materie. et q̄ variatio forme cū p̄ntia materie vel sine p̄ntia materie est distinctio forme in genere et nō in rōne sp̄iali. Et q̄ iuxta sententiā Aristotilis sumit̄ penes eā distinctio p̄tutū in genere p̄ apprehensiuam deintus et apprehensiuā deforis.

Ad tercū ē ddm̄ q̄ p̄ntis s̄m q̄ p̄ntis ē sensus p̄teriti s̄m q̄ p̄teriti ē memoria et remiscencia. Futuri p̄o nō p̄t eē aliq̄ p̄t. eo q̄ futura sunt aut̄ q̄ sunt sp̄ aut̄ frequēter. aut raro. vt d̄t p̄s. ij. phisicoz. Que s̄nt raro non p̄t h̄z sp̄m̄ ap̄d sensus nec in se nec in suis causis. Ad q̄dē in se. q̄ nō sunt in se. In causis non p̄nt. q̄ sic cause sunt p̄ accūs t̄ indeterminate ad sp̄m̄ illā. Illa p̄o q̄ s̄nt frequēter et sp̄m̄ q̄dē ad sensum et in se h̄z nō p̄nt. q̄ in se nō sunt. In causis p̄o nō cognoscunt̄ nisi p̄ rōem et nō p̄ p̄tute sensibilis aie. S̄z dices. q̄dā bruta fugiūt futura. t̄ nō t̄m p̄ntia. t̄ p̄sagūt aliq̄n̄ futura. vt formice latētes in foraminib̄ p̄sagūt futurā pluuiā vt serentiam. aut aliq̄d h̄mōi. q̄ sensus ē futuri. Ad q̄d ddm̄ ē sicut sup̄a in p̄e dicitū fuit q̄ nō fit h̄ ex aliq̄ apprehensioe futuri. s̄z pot̄ ex instinctu nature. vt d̄t Aristotēlis Lū em̄ mutant̄ elemēta ad futurā pluuiā causandā vt futuri ram serentiatē vt aliq̄d h̄mōi. mutant̄ corpa talia. ex q̄ immutatōe mouent̄ vt d̄scūt ex instinctu nature t̄ p̄ h̄ fit p̄noticiū q̄dā de futuris. Ad q̄rtū q̄d fuit p̄ sup̄positū. Odm̄ q̄ sensus cōis ē b̄n̄ p̄ncipalioz respectu sensuū exteriorz. s̄z nō respectu sensuū interiorz. P̄mū p̄z q̄ actiue t̄ cāliter influit sensib̄ exteriorib̄ vni sensitivam. vt dicitū fuit. Ministerialit̄ p̄o subfuit oib̄ sensib̄ interiorib̄. etis mediū int̄ hos sensus in q̄rtū ē terminus exteriorz t̄ p̄ncipiū iterioz. in q̄rtū p̄ ip̄m̄ tāq̄ p̄ portam sensibilia deforis igredunt̄ ad vires sensitivās deintus. Causali p̄o sensib̄ iteriozib̄ influit potētia altioz int̄ eas q̄ ad actiuas t̄ apprehensiuas ē phantasia. et q̄ ad refer-

natiuas memoria. Juxta qd consideradu e qd poterie fin q hnt ordine sue emanatois ab aia. sic hnt etiã ordi nem p causales ifluxus sup seimic. ita qd pte superior posterioribz ifluit. z inferiores disponit ad aptitudinem patiedi a suis obiectis. qd mo intellectus agens illuminat in intellectu possibile. z sensus cois p spūs suos sensitivos sue aiales sensus pcculares viuificat. z memoria z phantasia iteriores. Sz in ad qd hnt habitus e ecotra. Sic em pmo habituant et informant a suis obiectis sensus exteriores. et p eos sensus cois. z vltieri ascendendo vsqz ad memoria. in q oia p alias potetias cognita tanqz in thesauro reservant. Qñ at poterie sunt habituate tuc sunt facile facultates. faciles pates poteres ia agere p habitus ad qd hnt. et tuc itez hnt ordine sue pmarie iflituro nis seu emanatois ab aia. ita qd poteria supior habituas ta dirigit potetias iferiores ad actū. Sic em sensus cois in actu factus p spēs sensuū exteriorū itez dirigit eos ad actū. z memoria sū mō sensus iteriores. Qñ em memoria e habituada. ipa dr: secūda. itez dās estimarie q est met. z phantasia q cōponat et ita de alijs. Quo mō etiã intellectus possibilis sibi vt forma pūgit intellectus agens vocatur adeptus. z pfectus. Quare pz qd poteria sic in fluenteligata. z ipedita ipediunt alie poterie qbz ifluit a suis actibz. Et g sensus exteriores ligato sensu cois ligant. vt dicitur e an. z ipedita memoria vltieri phantasia q est ipedita in memoria z alijs poterijs referuat. hz cōponere z diuidere. ipediunt etiam alij sensus interiores. Quare etiã nō sp hnt somnia. Ad pfirmatoes qd e de pncipalitate phantasiae responderet Albr q dicitur Boetij intelligit poterijs actiuis. qz ipelo qd de toto pccatio cuius supior ps pte quicqd pte iferior. sz nō quernit De potentia pō materiali z recepta nō e vey. qz poteria celi q pot e fin natura qz poteria elemētoz. nō pte oē illud qd pnt elemēta. Et g dr Auicēna q alteri poterie e referuare imagines. z alteri opari i eis cōponēdo z diuidēdo. Vel pte dicit q phantasia apprehēdit qd nō apprehēdit imaginat. s. interōes amici z inimici veri z falsi. qz sp pūctē sunt sensibilibz tñ nō sunt p sensum acceptē

Questio secūda. utrum

phantasia cōmuniter dicta sit pueniēter ab Aristotele in textu definita.

Et videt q nō. qz nulla poteria e motus. sz phantasia e poteria aie qd iterōes accipiat. g nō e motus. Secūdo sic Definitio ista puenit imaginatōi. g nō e bona. pna p baz. qz definitio dz puenit soli definito. Ans pbat. qd imaginatio e motus a sensu fm actū factus vt pūs patuit.

Tercio Si e motus a sensu fm actū factus. vt g intelligit h de qdlibet sensu. scz pmo z cois. z p accūs. vt de aliq illoz. sz neutz istoz e ddm. Nō pmiū qz vñ qd qz hz de finiri p illd qd e sibi pmiū. z immediatū. si g phantasia est motus factus a qdlibet sensu seqt q ipa erit imediata cuiuslibet sensu z p pns etiã erit imediata sensibz pccularibz. Nō scdm. qz qd qd definit p aliqd ideterminate h sim plicif puenit illi. phantasia at definit q sic motus a sensu factus ideterminate. g videt q simplr a qdlibz sensu moueat et nō tñ a sensu cois Pro veritate quesiti est phus in textu. Et ponitur iste discursus.

Daio: Phantasia accipit duplr scz pprie

et cōiter. sub cuius noie cōphēdunt qdā sensus interiorēs generalr. Dno: Hec sic poteria posterior mouet ordinate a pte. pura a sensus cois actuali sentire. Cōclusio. Igif cū potentia notificat actus phus pueniēter dicit phantasia est motus a sensu fm actū factus.

Daio: e dñi Albr dicētis. qd phantasia pprie dicta e poteria collatiua imaginū. p cōpositōes z diuisione. Et sic Algazel dr qdā appellat eā cogitatiua. sicut Auicēna. sz tñ cogitatiua pprie nō est nisi in hoibz. Phantasia pō generalr dicta cōphēdit sub se imaginatiua. estimatiua z phantasia pprie dicta. z h e qd subdit in ppōne qd phs sub nomine et alias potetias definit generalr. eo qd nihil h dr de imaginatiua. estimatiua z memoria. sz aliter qd iter imaginatiua tāgat. cū dr. abeūtibz sensibilibz. remanent in sensu simulacra. Et qz tam modicū phus de istis h dr facta e qdā altercatio et diuersitas expositōis. Quibusdā dicētibz q iste vires nō sunt. nisi vna vis. p accitales dispositōes organi. accitraliter fm diuersas opatōes distincta. ita qd subaliter sunt in vno organo qd e cerebrū. Qui opinōis videt fuisse Henric de Galinis als de Sachlinia i suo speculo de vniuerso. Qd etiã de organo q ad imaginatōem z estimatiua nō videt oino Albr negare. vt in pcedere questione tactū fuit. Sensus pō cōes Henric pallegar ponit i corde. Qd nō e simplr vey. qz poterie sensitive maxime sunt in capite nisi forsitā itelligat dicitū suū. sic qd originallr e in corde in qd tū ois vis aie vite sedē tā sensitive qz motiue origina liter onf a corde. sz vis sensitive in cerebro cōpleat. Hic nō e phi in textu. z rō e. qz in oi legitimo ordine posterior mouet a pte. sz phantasia sic cōiter accepta q ad pmaria generatōem formaz sensibilū in nob posterior e sensu cois. igif mouet ab actuali sentire eiusdem. Cōclusio sequitur ex pmissis et patebit amplius in solutione argumentozum.

Ad obiecta in oppositū

Ad pmiū est ddm fm Albertū in summa de hoie. qd phantasia nō dr motus. accipiēdo motū pprie. sz dr motus sumēdo ipm materialr. p poteria mota. q suscipit a sensu pōi spēs sensibilē circa quā mouet motu discretōis z iudicij. Et sic cū in motu sint duo. vñ qd e successio ipsa fm fieri. Et altez qd e forma post formā. non vocat motus i pposito successio fm fieri sz forma p formā. eo qd forma qe in phantasia fit. post illā qe i sensu cois z pmo. Et qñ dicitur q e motus a sensu dz intelligi q sensus est effectus huius motus. z nō terminus a q. qz talis abijctur in motu. Vey tñ e q nō e sile de motu quo pficif motū siue mobile. z de motu qe cū abieccōe pte forme. Vel ddm e pformiter ad cōclusionē q h definit phantasia p actū suū q e phantasiatio. et hoc mō potentie passive describi hnt vt dicit Albertus. et sic nō dz exponi phantasia est motus. id est potentia mota. sed phantasia est motus. id est phantasiatio est motus. Ad scdm est dices dum. qd vtiqz definitio puenit imaginatōi. sed nō sequitur. ergo non est bona. quia hic definitur phantasia generaliter dicta. que extendit se ad imaginatiuam estimatiuam et phantasiam proprie dictam. vt dicitum fuit.

Ad tertium est ddm q phantasia est motus factus a qlibz sensu fm actu sed no imediate. qa imediate iste motus fit a sensu coi z mediate a sensibz particularibz q ministrat spz sensibile sensui coi. q non oportet q phantasia sit imediate sensibus exterioribus sicut sensui comunt

Circa textu nunc expolitum et ea que iam dicta sunt de sensibus interioribus mouentur pro vteriozi declaratoe qdam dubia Primum dubium est

An imaginaria poteria ab Algazele bu dr ptus retentia eius qd impissum fuit sensui coi. Et ab Auicenna q formaz sensibile retinet. Et videt pmo q no sit puenies definitio Auicenne. qz sensus coi recipit formā sensibile. q si imaginatio ea recipit no esset diuersa ab imaginatoe Solo Alteri. imaginatio multipl sumit q fm hoc etiā hz multa noia z diuersimode definit. Quis dr vis q retinet imagines sensibilibz ab organo sensus coi sibi ministratas. et sic pte est vis sensibils aie sita imediate post sensuz cōem Et fm diuersas consideratoes hz tria diuersa noia Primo dr imaginatio inquantū forme sibi impisse imagines rerū sunt extra Et dr formalis. eo q formalis hz illas imagines q sensus. eo q sensus hz eas cū pntia materie. z imaginatio materia rei no pntē Secdo dr spūs ab Aug. ppter naturā illaz imaginū. Qz ille sunt fm esse pūale in virtute imaginaria. licet sint imagines rez. Un sup Gen. ad lraz dr q spūs est vis qdam aie inferior. cui imagines rez impunt. Secdo imaginatio dr omnis ptus sensibilis aie q cōpatur ad sensibile acceptū a sensibz sine pntia materie z sine rōe pteriti spūs. z sic pphēdit imaginariā phantasiaz z estimatiuam. z hoc mō accipit a Damasceno z Gregorio Areno Tercio dr imaginatio vis tenēs imagines z operas in illis z in intētiōibz que pūgantur imaginibz vlt imaginatioibz. z sic pphēdit duas vires scz imaginatioē z phantasia. Et sic videt ea accepe pbs hic in textu. cū dr q imaginari in nobis est cū volumus Quarto accipitur pro relatioe forme accepte a sensibz ad rem cuius est forma. z sic pte deseruit memorie sicut pz in caplo de memoria. z distinguit a phantasia Quinto accipit vt est vis a qua refertur imagines repositae in ea sicut in theca ad organū sensus coi. et sic accipit imaginatio a pbo in li. de sono z vigilia Vbi dr q in somno imagines somniales refertur ad pūne organū sensui Sexto pūssime accipit. z sic est virtus tenens imagines sensibilibz. re non pte absqz eo q eliciat ex eis pponendo vel diuidendo intētiōes aliquas non acceptas p sensum. eo q hoc est phantasia fm Auicennāz Algazele Ad obiecta in oppositū est dicendū. q vtrazqz desinitio bona est. qz eas differt imaginatio a sensu q no retinet Ad id vero quod contra arguit dicendū q licet sensus retineat re pte. no tamē tenet in absentia rei p multum tps sicut imaginatio de qua dr pbs q abentibz sensibilibz remanēt coz simulacra in sensu interiori

Secundum dubium

An imaginabile sit obiectū imaginatiue distingere cōtra alias vires interiores. Et videtur q non. quia vel imaginabile tale habet quantitatē vel non. Non primū. qz quantum quanto aduenies facit maius quantum. si ergo imaginabile vel imaginabile est quantum. tunc imaginariū imagi-

nato aduenies erit maius. z possunt tot esse imaginata q non possent imaginari plura. Non scdm. quia omne apprehensum sub tribz dimensionibz vel aliqua trium est quātitas vel habens quantitatē. Omnes imagines que sunt in imaginatiua sic sunt apprehense. ergo sunt habētes quantitatē Secdo sic mathematicalia p abstractionē considerata non sunt in sensibilibz posita. sed in imaginatione tm. cum igit mathematicalia sint vere quātitates vel habentia quantitatē. ea que sunt in imaginatione erunt vere quāta.

Solutio sic. vt supra in questione tactū fuit Ad obiecta vero in oppositū Ad pmo ddm. q duplx aliquid apprehenditur sub tribz dimensionibz. scilz fm veritatē rei siue fm esse nature. z sic apprehendit sensu tm. quia ille p specie sensibile apprehendit obiectū pūm qd esse habet in magnitudine z procedit hoc mō obiecto Vel apprehēdit quantum fm intentionē similitudis spūalis. z sic maior est falsitas q apprehensum sub tribz dimensionibz vel aliq trium est quantitas. z hoc mō apprehendit imaginatiua Ad scdm est ddm. q mathematicalia vt abstracta no sunt quātitates nec quanta. sed intētiōes quantitatū z quantozū ex q no sunt sepata a naturalibz fm esse. sed tm fm rōem et sic etiam imaginariū dr figuratum ppter similitudinem figure non ppter realem figure veritatē

Tertium dubium est

An organū imaginatiue sit anterior veteri cerebri vt dicitur Damascen? Gregori? nixenus Algazel z Auicenna. Et videt q no. qz nihil idē disponit p abundantia siccitatis p abundantia humiditatis. sed anterior ps cerebri est ad recipiendum qd meliorat ex abundantia humiditatis. q videt q no puenit ei retinere qd meliorat p abundantia siccitatis. est fortit tenere. cū q imaginatio definit p retinere no erit sita in anteriori pre cerebri Secdo. sensus coi sitū hz in pma parte vitate cerebri. sicut supra habitū est. cū q diuersaz virū sit diuersa organa videt q imaginatio no hz sitū in pma cōca vitate cerebri So. sic. sed pma ps cerebri diuidit in tres pres. fm illā q pūssime pūngit organo sensui ad quaz imediate recurrit nerui sensibiles. z m illa ē organū sensus coi Et in illa pte q est post illā in medio q no abūdat sic humido. sed est aliqntulū terminata p siccū est organū imaginatiōis. cui? est retinere formas re no pntē. z h pte sic et humidū termināris In postrema vero pte pte pris sita est phantasia. z sicut estimatiua vt postea dicit Ad obiecta in oppositū Ad primū est ddm. q idē fm diuersas ptes pte terminari p humidū z siccū. z ita est in pposito Ad scdm paruit ex solutione pūncipali

Quartum dubium

Quis est actus pūius imaginatiōis Solo. actus pūius eius est imaginari q imago sit in actu. qd accipit ex pbo in textu vbi dr q imaginatio est in nobis qū volumus eo q possum? pte ocul' interioribz facere imaginē cū volumus. Cū vero idē dr q no est imaginatio sine sensu q est pte materia. z non est in nobis cum volumus. intelligi dr hoc modo q non est nisi de sensibili pū accepto p sensuz Un de cuius nullū habemus sensum. illius nullaz habebimus imaginatiōem Sicut cec? natus nullā hz imaginatiōez de coloribz. no tm oportet q cū imaginamur aliqd sil' sentiamus fm actū. Sic igit imaginari est pūius actus imaginatiue et pūarius. Secdo autē pparat imagines alijs qrtuoz organibz in ipa. Et em in imagiabilibz rō qūdā. sic est rō

precipue mathematicoz, 2 tunc pparat imagines supior poterie que vocat intellectus vel ratio. vt dicit Auicenna. Queda vero sunt copositiones imaginu 2 diuisiones ad eliciendu intentiones terribilis vel appetibilis. puenientis vl discouenientis 2 simili. q semp sunt colligate siue pungere sensibz. 2 tunc pparat imagines p harsie 2 estimato. Qu qz aut deseruit memorie. vt dr Aristoteles qn scz p imagines pparatas in aia est recursus in rem que accepta fuit in pterito p sensus. Qnqz vero pparat imagines refluentes ad organu sensus cois 2 tuc deseruit reuelationi que est in somnis. Sed forte qres. an imaginatu qd pficit imas gmatia sit in actu. Ad qd ddm est q sic. qz abstractu est a materia. Fit aut in actu a spu imaginabili q abstractu ipsum ab organo sensuu. 2 pferit ei esse spuale. Sicut lumeco lores facit actu. 2 intellectus agens vniuersale.

Quintum dubium.

An pueniter estimatiua dicat ab Auicena pms apphen dens de sensato qd no est sensat u. Et videt q no. qz intenciones no sensate. in sensibz tñ exites sunt ipius phantasia q no apprehedit eas estimatiua tanqz obiecta eius. Secudo estimatiua no est pms apprehensiu sed motiua. ergo male dr est pms apprehedens. Ans parz. qz pms determinas amicu esse vel inimicu esse. 2 pms impans vel fugies est motiua. talis aut est estimatiua. So. sic. vt in qstione ractu fuit. qz p hac virtute ouis apprehedit inimicias lupi. Hec em no fit p obiectu. sed p alia virtute. q est hoc in brutis qd intellectus in hoibus. Ad obiecta in oppositum. Ad primu est ddm. qz dñter phantasia recipit illas intenciones 2 estimatiua. qz phantasia recipit eas p modu veri speculatiui tñ. estimatiua vero p roem appetibilis vel fugibilis. Ad scdm est ddm. qz apprehensiu dr duobus modis. Uno mo est pms accipies spem. put est pncipiū pgnitios nis cuiuslibet siue speculatiue siue practice. Et hoc mo videtur ea accipe pms in. uij. de aia. vbi dr q ipius acceptois differetie sunt scia. opinio 2 prudertia. Scia em 2 opinio pertinent ad speculatoem. 2 prudertia ad opus. 2 hoc mo pside rat apprehensione sensibile q diuidit eaz p qnqz dñas q distunt qnqz sensus interiores. Secdo dr pms apprehensiu accipies spem ordinata ad speculatoem veri tñ. Et hoc mo estimatiua no erit apprehensiu. Sili mo motiua dr duobus modis. Uno mo dr motiua pms imediate moues organa in motu pgressiuo ad fuga nociui. 2 adquisitoem puenientis. 2 illo mo no mouet nisi appetitus euz suis pms. Alio dr pms motiua determinas p pgnitione id ad qd est motus pcessiuus aialiu. Et hoc mo intellectus practice pfectia sua est motiua. vt dr Auerrois. 2 sñt phantasia practice 2 estimatiua fm Auicenna 2 Algazel.

Sextum dubium

An obiectu estimatiue sit illud qd no est sensatu. sumptuz tñ de sensatis. vt dicit Auicena 2 Algazel. Et videt q no. qz vel tale esset vte vel pculare. Non pmi manifestus est. qz nulluz vte est sensibile. No scdm. qz omne pculare sit est corporeu est sensatu. pmi vel coe vel p accis. sed id qd apprehedit estimatiua non est sensatu aliqz istoz modoz. q no videt pculare. Secdo sic. Qm illud qd determinat esse fugiendu vel imitanduz videt facere illud p aliqz coe regens in fuga 2 imitatioe. Estimatiua vlt determinat de omi fuga 2 imaginatioe (als imitatioe) sensuu. q videt hoc facere p aliqz coe regitiu. 2 sic obiectu eius erit coe 2 no p

riculare. Tercio mo. qd quid vno mo ens accipit ab omi sensibili eiusde spis. hoc videt esse vte. Sicut ho q est qda vte in vna rone accipit a forte 2 platone. Illud aut qd des terminat fugiendu esse fm vnu moduz apprehedit ab omi pastore. q hoc erit vte. 2 cu sit obiectu estimatiue sequit q et obiectu erit vte. Solo. sic. vt pms dem fuit. Ad obiecta vero in oppositu. Ad primu est ddm. qz intentiones accep re a sensibilibz no apprehede p sensuz apprehedunt p duos modos. s. p vtes 2 sic elieere eas a sensibilibz est experientie 2 virtutis intellectie. Alio mo accipiunt p intentiones nuqz se patas a sensibilibz. q sunt hic 2 nuc. Et sic vt pms tactum fuit accipiunt duplr. Uno mo. put sunt pncipiū veri 2 falsi in pcularibz. 2 sic sunt ipius phantasia. Alio mo accipiunt vt determinat nociuu vel puenies in appetibilibz. 2 sic s estimatiue. Ad scdm est ddm. qz licz coe reges sit in esty matiua. an no pside rat fm roem coitatis. sed fm hic 2 nuc qbus colligat ad pculare. Ad terciu est ddm. qz estimatiua magis imitat natura in mouedo qz sciam 2 arte intel lectus practice. Un houis vno mo accipiat inimicu in omni lupu. no tñ vrit inqstione 2 consideratione in mo fugien di que admodu ho. sed ouis vno mo fugit oem lupu. Et hoc est qd dr Damascenus qz bruta agunt poti? q agat. Et eode mo dr Auicena. qz bruta mouent instinctu natu re 2 non fm rones apphesi. 2 io ratione vltis no pside rat

Septimum dubiu.

Quot modis fit estimatio vtiliu 2 nociuoz p potentia esti matiua. Solo tribz modis. Primus modus est ex ca vel naturali cautela. sicut accidit in puero. qz cu eleuat ad stans du 2 estimat se casuru statim adheret alicui. Et cu oculus alicui? dz purgari a lippitudine. statim ipse claudit oculu anqz pgnoscat qd sibi accidat ex illo. 2 sicut ouis timer lupu naturalit. 2 aialia leone. 2 aues accipit. qz estimat nociua. Secus modus est p experientia. Sicut accidit cu aial habuit dolore aut delicias ab aliqz re cuius forma descripta e in virtute formali siue imaginatoe. 2 vtilitates vel nocumeti in tentoes in meoria. statim vt apparuerit res illa extra erit in estimatoe nocumeti 2 malicie. Dicit est q canes terrent a fustibz 2 lapidibz. qz estimat ista nociua 2 allicunt ossibz. qz estimat ea vtilia 2 delectabilia. Tercus modus est ad modu similitudinis p prierate quandā. sicut cu res hz aliquam forma pincta cu intencioe estimatois in aliqz sensibilibz. sicut accidit in pomo cu est coloris crocei qd est marurum et dulce. 2 io cu videmus pomu tale estimamus dulce.

Octauu dubium est

Quod est organu estimatiue. Solutio. Alberti. estimatiua 2 phantasia opantur in eodem organo. eo q estimatiua non est aliud qz extensio phantasia in praxim. sicut intellectus speculatiuus extensione fit practiceus. Nec est istud incoueniens q diuersaz virtū est ide organu fm subaz du modo spes que sunt in organo diuersimode considerentur.

Nomum dubium est

de phantasia. quis sit eius actus. Solutio. phantasiae pzie dicte (que est distincta potentia ab alijs) actus est operari componedo 2 diuidendo sup imagines. 2 sup intenciones memorie. Nec valet si dicas eadem potentia intellectua est intelligibilis incopleri siue simplicis. 2 copleri. vt habetur in hoc tercio. qz eade virtus sensitua erit q simplicis

De anima *Capitulum primum* Aristotelis & natura virtus possibilis

imagines recipit. & que eas componit & dividit. et p̄sequens phantasia nō est ab imaginativa distincta. Quia aliud est de virtute que non h̄z sitū in organo. & aliud de virtute organica. q̄ simplex & p̄pletū in virtute separata ab organo nō diversificant nisi p̄ habitudinē ipsius rei. & nō fm̄ diversitatem sp̄is vel organi. Sed in virtute organica alia est dispositio sitū sp̄is in collatio. & alia in retentioe simplicitas. Luz em̄ collatio sit motus vni⁹ ad alterū. indiget sp̄i b̄ū digesto subtili & mobili. Bonitas autē retentioe est p̄ sp̄m nō de facultati mobili. & p̄ organū qd̄ p̄ueniēter est sicco terminatū. & iō alterius virtutis. est retinere imagines & cōferre

Decimum dubium est.

Quorū modis corrūpit phantasia Solo. tribus modis primo in se. secundo in operatione ad sensum cōtem. tertio in cōspatione ad intellectū. In se q̄nq̄ corrūpit anterior ps̄ capitis vel infirmitate. vel aliq̄ alio accitē sicut accidit in quibusdā egritudinib; in quibus multiplican̄ phantasia inde terminatē In operatione ad sensum cōtem ex indebita dispositione vel divisione generat̄ corrūptio in actu phantasiae que ē falsitas In cōspatione vero ad intellectū corrūpta ē phantasia q̄n̄ intellectus sp̄ialū non sufficēter resultat in phantasmatis. & iō q̄n̄ multiplican̄ phantasmata incipit aīa ad herere phantasmatis & errat in intellectu spiritualū

Undecimū dubium est

An om̄es p̄dicte vires aīe sensibilis sint organice. & p̄ficiāt operationes suas p̄ instrumenta corpalia Solo. Alberti. sic quod ostendit p̄mo de sensib; deforis apprehēditib; siue sensib; exteriorib; Quia illi nō apprehēdunt nisi p̄ p̄ntiaz rei sensibilis. sensibilia autē corpora sunt. corpus autē nō est nisi corpi p̄tis Ad virtutē em̄ incorporeā nō exigit p̄ntia fm̄ sitū & locum. nec opatur in ipsa aliq̄ p̄p̄ntas localis v̄l re motio. sicut manifestū est in intellectu & intelligibilib; Secundo de sensib; interiorib; que sunt imaginatio. estimatio et phantasia idem p̄stat Quia in oib; illis est apprehētio forme singularis fm̄ sitū p̄tū eius & lineamēta. & quānta rem. cui⁹ descriptio & pictura nō p̄t esse nisi in instrumento corporeo Et illud sic ostendit Imaginemur p̄mo vni⁹ q̄ dicitur. qd̄ sit. a. b. c. d. & adiungam⁹ duo q̄drata. p̄ oia illi eq̄lita. & oīno s̄lta. quoz vni⁹ sit. e. f. g. h. adiungat⁹ ei in angulo a. q̄ sit angulus dexter q̄drati p̄us. imaginari. & alterū sit. i. k. l. m. adiunctū p̄mo q̄drato in angulo. b. q̄ sit angulus s̄l n̄ster. & statuamus ista tria q̄drata in imaginatōne nostra sicut facile depingi p̄nt ad extra Tūc q̄ratur q̄lter apprehēdat vni⁹ eoz esse a dextris. & aliud a sinistris. & tertius fore mediū. cui duo adiungunt. Aut em̄ hoc est ex subiecto in q̄ describunt aut ex ipsis quadratis. aut ex p̄p̄tate ipsoz q̄dratoz ad aliquod extra Nō tertius. qz sepe imaginamur hoc qd̄ nō p̄p̄t ad aliq̄d extra sicut chimera tragelaphū & alia multa mōstra q̄ imaginātes fingim⁹. Si vero dicat esse ex ipsis q̄dratis. aut erit hoc ex cēntia & figura q̄ dratoz. aut ex aliq̄ accitē Nō p̄mū. qz illa sunt vni⁹ rōnis et eq̄lita p̄ oia & s̄lta. ita q̄ nulla in quātū ralia cadit inter ea diversitas. Si dicat esse ex aliq̄ accitē qd̄ accidit eis tūc v̄l hoc accitē erit inseparabile aut separabile. Nō p̄t esse ex accitē inseparabili. qz accitē inseparabile qd̄ est p̄p̄tū causat̄ ex cēntialibus suis subiecti. & quoz cēntialia sunt eadē hoz accitē inseparabile est idē Essentialia autē trūi q̄ dratoz. p̄ oia sunt eadēz & p̄pter accitē inseparabile nō p̄t esse dicta q̄ dratoz. imagina

ta diversitas. Si vero dicat accitē separabile tunc intelligat illud nō inesse. & cū illud sit cā diversitatis in magnitudine tūc nō imaginabimur vni⁹ fore dextrū & alterū sinistrū. qd̄ oīo falsum est. qz adhuc stat imaginatio v̄l p̄us q̄dū dicit q̄drata sic ponunt cōiuncta Remanet ḡ q̄ hoc sit ex eo. qz tali mō describunt in organo imaginatōis quod est ce rebū Tunc sic In q̄cunq; forma sub differētis sit⁹ depingit illud est corpus. ḡ organū imaginatōis est corp⁹. Nec valet si dicat q̄ ista diversitas situs p̄ dextrū sinistrū & mediū sit ex intellectu eis attribuere rōem dextrū. sinistrū & mediū. Quia intellectus dextrū & sinistrū v̄l est & nō attribuitur huic v̄l illi nisi p̄ sitū p̄cularē ḡ illud est dextrū. & illud sit n̄strū & tertium mediū S̄ forte q̄reres. v̄l causat̄ iste sit⁹

Solo Ex imaginatione sicut & in continuo in q̄ describunt tria q̄drata modo p̄dicto. Quia in cōtinuo nō efficit vni⁹ dextrū. & alterū sinistrū. & tertium mediū. nisi p̄ hoc qd̄ describit vni⁹ in dextra p̄te spaciū. alterū in sinistra. & tertius in media. Ergo sic est in imaginatōe q̄ vni⁹ in vna p̄te organū est. & alterū in altera. & tertium in tertia. virtus autē imaginationis p̄siderat ip̄m sic descriptū. & p̄ hoc q̄ sic describitur. ḡ ipsa opatur in organo & est organica. Preterea nos imaginamur figurā & imaginē hoīs eisdē maiorem et minōrē. Hoc autē causari non p̄t ex re. quia illa vno mō se habet. nec causat̄ a forma. qz forma nō causat sui diversitatem p̄ maiorem & minorem. ergo hoc sic ex subiecto in quo describitur in quo ostendit plus & minus. non autē describit plus & plus nisi in corpe. ḡ organū imaginatiue est corpus & ipsa v̄l organica. que tali in corpe opatur. Et idem iudicium est de estimativa & phantasia. q̄n̄ ille intentiones ab imaginib; apprehēdit nō sepantur Et sic manifestum est virtutes has esse organicas

¶ Ex parte autē aīe qua cognoscit aīa & sapit siue separabili existēte siue nō separabili fm̄ magnitudinē. s̄z s̄z rōez p̄siderādū quā bz differentiāz quō qd̄ sit ip̄m intelligere Si igit̄ est intelligere sicut scire aut pari aliq̄d v̄tq; erit ab intelligibili aut aliquid h̄mōi alterum

Iste est secundus tractatus terciū libri fm̄ domini Albertum Ubi alij incipiunt terciū librum. Dividitur autē tractatus in sex capitula In primo determinat de natura intellectus possibilis. ostendens quomō sit immixt⁹ & im̄ passibilis In secūdo de obiecto intellect⁹ possibilis In tercio de intellectu agente ostendens eius necessitatē. naturā et proprietates. In quarto de actibus ipsius intellect⁹ qui sunt indivisibilia intelligentia & compositio & divisio. In quinto de cōvenientia intellectus & sensus In sexto & v̄ltimo recapitulat que dixit de potentijs cognitivis Secūdo ibi Quomā aliud est magnitudo Terciū ibi Quomāz autē sicut Quartū ibi Indivisibilia qd̄em Quintū ibi Ubi def autē sensibile Sextū ibi Nunc autē de anima. Quo ad primū dicit q̄ nunc considerandū est siue inquirendū de parte anime rōnalis qua ipsa cognoscit distinguendo & for mando agibilia & factibilia. que ps̄ intellectus actiuus. arte & prudentia p̄fectus vocatur. Et de p̄te anime qua sapit p̄ma vera. & ea que p̄ p̄ma vera fidem accipiunt. que pars a sapiētia & intellectu principioz & scia p̄ficiat. & vocat̄ intellectus cōtēplatiuus Et p̄mo querendū est de ista parte Utrū separata sit a sensitivo & vegetativo fm̄ magnitudinē id est fm̄ subiectum organū & locū. sicut Plato dixit Qui dedit ei locum et subiectum et organum. quod est media

ps cerebri. que ex eo qd est sedes rōnis vocavit cellulā logi-
ficā. vt altitudo situs sui organ. altitudinē rōis sup alias
virtutes demonstrat. Querendū est qd. vtrū ista ps sit ab
alijs differē p subiectū corpale qd est qdam magnitudo lo-
co a quātitatibz altorū organoz diuisa. Aut non differē sub-
iecto corpali. sed rōne tm. que rō sumit in aie pibus q vni-
te sunt in vno subiecto. qd est suba aie. Et ad istam questō-
nem reducā alia. Si em. supponat q ista ps que vocat rō-
nalis vel intellectualis pmet cuz alijs vrbz aie ad vnam
subam aie tūc optet necessario dicere quā hz dnam ab ill-
que etiā sunt r dicunt pres eiusdē aie. Et etiā tunc qrendū
est quō intelligere cōuenit ipi aie. Hoc est qre. Per q p-
cipia q sunt pres aie vel non. r qriter intellecta specularia cū
aia vniant r continent. Et hoc est grauissimū r diffillimū
oim. Et etiā qrendū est. vtrum intelligere sit oino sile. et qd
est sentire. ita q fiat p potentia passiuā ab obiecto aliquo. si
cut de sentire dictū est. Aut ipm sit genus alterū passionis
q sentire. factum in aia ab ipso intelligibili. Aut sit aliquod
hmoi sile passioni sensus. alterū tamen ab ipso

Impassibilem ergo oportet esse. susceptiuū
autem speciei r potentia hmoi. sed nō hoc. Et
similiter se habere sicut sensitiuū ad sensibilia.
sic intellectiuū ad intelligibilia.

Hic phs pcedit ad determinatōem huius vltime que-
stionis dicēs. q predictā prem aie optet esse impassibile
quiddā. qz oimē passibile est corpus vel p-
tus in corpe. r oē-
tale trāsmutabile est aut fm se si est corpus passioni subiec-
tum aut p alterius trāsmutatōem. si est p-
tus in corpe sic
est visus in oculo q trāsmutat r patit passionibz oculi. puta
pupille. Penetrū aut hoz cōuenit intellectui vt dicit. Quā-
uis aut p dicto mō sit intellectiua potentia impassibilis. tū
optet ipam esse susceptiuā spēs. qz abs de potētia intelligē-
re nō fieret actu intelligens. r optet q ipa sit potentia spēs
ille. Talis aut potētia nō est actu hoc aliqd demonstratus z
indiuuatuz in natura. Quia si esset aut hec materia aut
hec forma aut hoc cōpositū. tūc esset hoc aliqd demonstra-
tū. Materia aut nō est hec materia nisi p hāc formā faciē-
tem eā esse materiā huius. r iō hec materia nō est potētia
oēs foze vel qriter forma. qz vltas pportōis eius ad oēm
formā impedit p hoc q est materia huius. Materia verbi
grā carnis. nō potētia hz oēs. sed tm potētia materie pme
q nō hz formā aliquā. nihil aut est potētia id qd iam habz
Hec aut materia actu habz formā. r iō nō est potētia for-
ma illa neqz aliq formaz que sunt de intellectu sue forme
habite. Et illius exēplū est q materia fortis neqz potentia
est fortis neqz potētia est hō. neqz potētia est aial. neqz cor-
pus aiatū. neqz corpe neqz suba. qz oia illa iā actu hz. Intel-
lectus aut potentia suscipit oēs spēs. q nullā actu hz. q non
est hoc aliqd sicut materia. Hec est etiā hoc aliqd sicut ro-
tū cōpositū. aut sicut hec forma. qz forma est susceptiua po-
tentia alicuius fm q est forma. q ps aie que est intellectus
possibilis nō est hoc aliqd p hoc qest intellectus possibilis
Et quis p dicto mō sit impassibil r inrāsmutabilis. tm p
hoc q est possibilis sile se hz ad intelligibilia sicut sēsus ad
sensibilia. Sēsus se hz ad sensibilia sicut medietas r pro-
portō formalis harmonice media exīis sensibilū. ppter qd
oia quādamō suscipit. Sic intellectus q vocat possibilis me-
dietas est oim intelligibilū r p hoc suscipit ea. licz alia ratō
medietatis sit in sensu r intellectu. Hz q potētia intellecti-
ua passiuā hoc q fm aliquoz modū recipit spēs intelligibiles
r sumpt nō ē passibil sicut in sequētibz manifestabitur

Necesse est itaqz qm omnia intelligit imixtus
esse sicut dicit Anaxagoras vt imperet. hoc autē
est vt cognoscat despectū. Intus apparēs enim
phibebit extraneū r obstruet. Quare neqz ipi
est esse naturā neqz vniā sed aut hoc q possibilis
sit vocatus itaqz aie intellectus. Dico aut intel-
lectū quo opinat r intelligit aia nihil est actu eo-
rum que sunt ante intelligere. Neqz miserē rō-
nabile ipsuz corpi. Qualis em. aliquis vtriqz fiet
aut calefactus aut frigidus si organuz aliquod
erit sicut sensitiuo nunc aut nullū est. Et bene iā
dicentes sunt aiam esse locuz speciez. nisi q nō
tota sed intellectiua neqz actu sed potētia spēs.
Quoniā aut non similis sit impassibilitas sen-
sitiui r intellectiui manifestuz est ex organis et
sensu. Sēsus em non potest sentire ex valde
sensibili vt sonū ex magnis sonis neqz ex fortibz
odoribz r coloribus neqz videre neqz odorare.
Sed intellectus cū intelligat aliqd valde intel-
ligibile non minus intelligit infima sed et ma-
gis sensitiuum quidem em non sine corpore est
hic autem separatus est

Hic phs ostēdit eā qre intellectus est imixtus dicēs
qz ipse omnia intelligit oim formas apprehēdendo. necē ē q
sit imixtus. i. nō mixtus cū corpe sicut forma corpis. aut si-
cut forma q est p-
tus in corpe. Forma em corpis duplex ē
sez simplicis r ppositi. Simpliciu aut corpoz forme hz qn-
qz fm nūmē simpliciu corpoz. sed forme cōpositorum
multiplicant fm nūmē ppositoz corpoz ex elemētis que
sunt pma corpa simplicia. Forma vero q est p-
tus in corpe
est p-
tus organica aie vegetabilis vel sensibilis. Et sic laus
dā dū est Anaxagoras q dedit verā eām huius q intelle-
ctus possibilis sit imixtus. qū dixit q imixtus est vt omni-
bus imperet tanqz oibz supior. r hoc est vt cognoscat oimē
despectū ab ipso. Despectū aut vocat id cui forma ipse nō
informat. Has nanqz formas oēs despicit intellectus tan-
qz indignas sibi quasi phibētes ipm intelligere. Si em est
aliq forma informatus ad h q esset hoc aliqd. tūc hoc ip-
sum phibēret ne appareret ei in cognoscendo alienū r p-
tra-
tū ab illa forma. r impediret oimē rei cognitōem q ei obij-
citur. qz cōtrariū r diuersum ab illa forma recipi in eo non
posset. eo q nec p-
traria nec disparata pnt esse in eodez. r id
quod inesset ei nō haberet in potētia. r iō si intellectus esse
aliq forma mixta impediret ne posset intelligere oia mater-
ialia. r sic ex eo q est imixtus est imaterialis vel impassibil
et eo q potest intelligere aliqua vel omnia est aliquo mō de
genere potētiarū passiuarū. Illud em quod est receptiuum
alicuius nō habet illud quod natū est recipere in specie. licz
posset habere in genere formā cum his que recipit conueni-
rem. De organo quidem tactus supra dictum fuit. q recti-
pit excellens tangibile. habens tamē in sui cōpositōe me-
dia tangibilitū. id est tangibilia ad. quādam medietatem re-
ducta. mediū autē ab extremo differē specie r puenit genere.
Ita non est inconueniens intellectum possibilem habere
quidem aliquam formam qua efficitur vnum de entibus
mundi in genere nature incorporee. licet nullum habeat for-

De anima

Aristotelis

manam eorum que intelligunt ab ipso. eo quod illa forma quod dicitur
 minatur in ens in genere nature incorporee cuius intellectus siue
 intelligibilis ab ipsa conuenit in genere. et differt ab eis specie
 Verum est in omnibus quod recipiens denudatum est a formis eorum
 quod natum est recipere sicut partem in materia quam in potentibus
 omnium sensuum. et ex hoc probatur quod intellectus possibilis est in gene-
 re potentiarum passiuarum. et inmixtus oio eo quod nulla est forma
 rui quod recipiunt in ipso. quod sunt aut forme corporum. aut forme quod
 licet non sint corporum. tamen sunt organice in corpore. Et per hoc con-
 cluditur ulterius quod non est passibilis nec transformabilis. quia
 nihil est passibile et transformabile nisi mixtum. Quod vero est de
 genere virtutum passiuarum. necesse est quod ipse sit motus de aliquo
 quod est actu sicut videmus potentiam sensuum moueri. quod enim
 sensibilia sunt in actu. id mouetur sensus. quod sunt in potentia.
 Forme autem viles. put sunt in multis et non sunt diuise ab illis
 his. non sunt nisi in potentia viles et intellecte. sicut colores in
 potentia sunt in tenebris. tales autem forme non possunt moueri in
 intellectu. et ideo inferioris inuestigabitur natura intellectus. quod ager-
 tis quod formas faciat actu separatas et viles. ut moueri possint
 intellectu possibile. quod faciat in formis rebus particularibus. quod
 lux facit in coloribus. Ex quibus omnibus concluditur per intellectus
 tus possibile non est aliquid nature specificata per formas. quia
 id quod est potentia oia non potest esse specificatum. sicut nec prima mate-
 ria specificata est per aliquam formam. sed ad hoc tamen est natura
 eius postea potentialis. ut sit vocatus intellectus possibilis.
 Et sic in hoc duo diuiditur. quorum vnum est quod est intellectus. et al-
 ter quod est possibile. Et per hoc quod est intellectus determinatur in ens
 quod dicitur incorporee nature. per hoc autem quod est possibile respectu omnium
 operum quod omnium formis fuerit. quod potentia sunt in ipso. Hinc autem intel-
 lectus possibile vocatur intellectus generalis. per quem anima disti-
 cre res opinatur. probatur. et intelligit distinguendo vnum ab alio.
 et cogitat cum ratione. Et nihil est actu eorum quod sic diuersimode
 iudicatur antequam actu intelligatur et distinguatur ea sicut oes po-
 tencie passive nihil eorum sunt a quibus mouentur aut habitum forma-
 rum suorum mororum. Ad hoc enim mouentur quod dicitur eis suas formas
 et post motum illi ea quod mouentur habitus actus. Hoc tamen in intel-
 lectu possibile aliter est quam in alijs potentibus passiuis. Ex istis
 omnibus quod dicta sunt non est rationabile dicere intellectus possibile
 mixtum esse cum corpore. quod si esset mixtus cum corpore. tunc oporteret
 quod alter duorum fieret secundum quod si esset spiritus cum corpore. tunc
 esset complexionalis. et tunc esset quantitas corporalis. aut simplex quod
 est calor vel frigus. vel alia quod sequitur ex mixtione illarum. Aut esset
 spiritus ad hanc complexionem sicut anima organica. et tunc oporteret quod
 videret corpore sicut faciunt spiritus anime sensibilis. Hinc autem ex pot-
 entis per se neutrum illorum est. Et ideo antiqui sapientes quod ad hanc
 dixerunt quod anima non est materia. sed locus spiritus. Preter hanc soluz
 quod non tota est locus. quod sensibile quod est spiritus cum corpore transformatur
 et hoc non est locus. Sed si anima est subiectum forme. et habitum loco
 non potest. Sed si in intellectu est ipsa locus. spiritus. quod si in intel-
 lectu non est naturalis sed per actum. ex speciebus transformatur. et hoc est si in
 id quod extra intellectum est. quod est phantasma a quo elicitur viles. et non
 si in ipso intellectu possibile. Et ideo si esset aliquid intellectus quod
 nihil extra se intelligeret. is oio esset intransformabilis. sic est
 intellectus subiectus separatus et precipue anime prime. Aliud autem in
 loco aliter est. quod spiritus non subiectus sicut subiectum eorum. sed pos-
 situs formaliter se habet ad ipsos. In his ergo duobus intellectus
 sicut est loco et spiritus locato. tamen intellectus non est ipsa spiritus actu. sed
 potentia sola. quod est possibile intellectus. Quod autem sicut si sit ipsa
 sensibiles sensus et intellectus manifestus est ex organis et sensu
 si in actu. Supra enim dicitur est sensum impassibile esse a formis
 sensibilibus. eo quod est circa ipsas sicut forma vna terminata ad
 ea sicut ad quatuor materialia. et sicut intellectus est circa in

teligibilia. formale autem non est passibile a materiali. Ergo
 impassibilis est sensus. et impassibilis intellectus. sed non sicut
 impassibilitate. et hoc conuenit ex eo. quod sensus est virtus or-
 ganica. intellectus autem non. Et hoc euidenter ostendit signo-
 rum. quod sensus post magnum sensibile sicut post incesam et lu-
 cidam albedinem minus sensibile siue minus coloratum sicut vi-
 rorem vel aliquid huiusmodi non potest videre. Quia forma fortis sensi-
 bilis reddita organo tenet aliquod diu. et tunc sub forma illius
 promiscuati sentit secundum. et ideo videtur aliquod diu albedinem
 incesam et claram et mox conuertens se ad virorem. videt virum
 de sicut tectus tenui albo panno. ut postea dicitur in questione.
 Et sic iudicium ex eadem causa est de eo quod post magnum sonum aut
 dicit debilitate. et de his quod habet linguam infectam sapore forti sicut
 aut amaritudine mellis vel dulcedine mellis. postea alios sa-
 pores sentit quasi mixtos illi. Et idem est de odoribus. In in-
 tellectu vero totum est contrarium. quod post valde intelligibile si-
 cur post diuina et principia demonstrationum non minus intel-
 ligit minus intelligibile sicut sunt conclusiones. sed etiam ma-
 gis intelligit ex illo. quod valde intelligibile est principium ad in-
 telligendum minus intelligibile. et istud esse non potest nisi ex eo
 quod intellectus est virtus non organica. et ideo forme rebus mate-
 rialiter nullo modo coniunguntur. propter quod receptio vnius cum
 simplex sit et depurata ab esse materiali non impedit recep-
 tionem alterius. Sensuum enim non est sine corpore organico. in
 intellectu autem est separatum.

**Quomodo autem sic singula fiant ut scies dicitur quod si in ac-
 tum. Hoc autem consistit in accidit eorum possit operari
 per se ipsum. est quidem igitur tunc potentia quodam modo
 non tamen sicut et ante addiscere aut inuenire et ipse autem
 se ipsum tunc potest intelligere**

Hic philosophus ostendit quomodo intellectus ducitur de potentia
 ad actum. dicens quod tunc intellectus possibilis fit in actu
 quando fit singula. id est quando in se recipit species intelligibili-
 les omnium rerum. et sic speculatur. tunc dicitur factus sciens.
 Fit enim intellectus possibilis ipsum intellectum. sicut fit pot-
 entia actus quando ad actum mutat. hoc autem accidit tunc quod
 potest operari per se. ita quod non indigeat aliquo motore. Et illo-
 modo est in actu et in potentia. In actu quidem primo per species
 intelligibilem. sed in potentia ad operationem. Et sic differet
 ter intellectus est in potentia ante addiscere. et quando iam spe-
 ciem recepit. Quia ante addiscere est in potentia simpliciter
 quo ad actum primum quod quo ad actum secundum. sed habet
 speciem intelligibilem est in potentia ad actum secundum et non
 indiget mutari. nisi de oio in actum. et non indiget aliquid
 recipere. et ideo dissimilis est motus potentie. iste scilicet et illo-
 quo in potentia esse dicebat ante addiscere et post. Hinc enim
 duobus modis addiscit scientia. quia omne quod quis scit aut
 discens. aut inueniens nouit. et tunc etiam per se potest intelli-
 gere. quia omnis potentia receptiua potest operari quando re-
 ducta fuerit ad actum. et tunc etiam intelligit se ipsum. Sicut
 enim sentimus nos videre et audire vna potentia que est sen-
 sus. Ita intelligimus nos intelligere eadem potentia que est
 intellectus. In omnibus enim intelligitur per se actum intel-
 lectus intelligit se ipsum. quia intelligit ea esse in se ipso quod
 non potest esse si se ipsum non speculatur. ut est subiectus in-
 telligibilium. Et sic intelligere omne nihil aliud est nisi cons-
 perio quedam intellectus in se ipsum prout est subiectus in-
 telligibilium. Et intellectibus illis qui nihil intelligunt extra
 se ipsos magis essentiale est istud quam hominibus. et ideo magis
 conuenit intellectui diuino.

intelligibilibus

Tertius Tractatus secundus Liber

Circa textum nunc exposi- tum mouetur questio prima talis. Utrum ani- me humane intellectus sit sibi veritate impassibilis et immixtus

Et videt s'mo q non. qz s'm p'm in textu intellectus h' se ad intelligibilia. sicut sensus ad sensibilia. sed sensus iux- ta supius dicta est virtus passiva. q' etia intellectus. q' p' n's ho p' dici impassibilis. Secdo. no est immixtus. qz s'le s'it cognoscit. sed intellectus omnia cognoscit. q' ex oib' est mixtus siue copositus Pro veritate t'n est sententia pbi recedens dantis Anaxagora Et ponit iste discursus

Ratio Proportionabiliter no t'n oio s'it sicut sensibile sensus. ita intelligibile pficitur et mo- uet intellectum Vno. Qui ab oi intelligibili actuali e' denudatus. et s'm suam naturam sepat' ne p'hibeat extraneum ex'n in? Loco. Est igit intellectus simplr impassibilis et immixtus.

Ratio p'z ex dictis in textu. qz sicut sensus est medietas et formatio oim harmonice medietas ex'n sensu bilu. ita intellectus q' vocat possibil' medietas est oim intelli- gibilu. et p' hoc ca' suscipit. p'pter qd' v'robiz est proportio si- militudinis p'one suscipiens ad obiectu agens. lz alia ro medietas r'is sit in intellectu et in sensu. et alius modus p'cedit hinc' de. p' qd' subdit Non t'n oio s'it. q' sensibile ex q' sensus e' s'itus organica aliq' mo' materialit' sensum afficit Qd' sig' no p'bat. qz sensus post magnu' sensibile sicut post inten- sam et lucida' albedine minus sensibile siue minus coloratu' sicut v'roze vel aliq' d' h'moi' videre no' p' sicut docet exp' s'entia de his q' diu inspicunt aliq' alb' fulgidu' Qui du' po- lica p'uerit se ad aliu' color' apparer eis ille tanq' tenuit al- bo p'ano sup'ductus. S'ile est de his q' diu habitauerit in molesto multaz rotaz aut capanili. q' no' facile audiunt teniter loqueres In intellectu vero totu' est ecotra. qz post q' intellectus intellexit magnu' intelligibile. puta p'ncipia. fa- ctibus intelligit miora. puta c'clusiones. eo q' magnu' intel- ligibile p'ncipiu' est ad intelligendu' miora suo intellectuati lumie ea illuminas. Vno. etia est p'bi in p'mo caplo. Et d' notat' ab oim intelligibili s'm actu denudat'. Qz no' est denudatus seu sepat' ab oim eo qd' est. qz sic oino nihil esset. qd' falsum est. qz est aliq' determinatu' in natura qz aia intellectiva est h'ns sua' p'ria' essentia' et natura. vt d' Al'terius. subdes q' intellectus est determinatus vt vnu' en- su' mudi. sed no' intelligit se p' sua' essentia'. sed p' potentiaz naturalit' habituata' p' spem' e'om' et indistictaz. s'm qua' d' sp'es sp'ez que' determinat' sp'ez p'culariu' p'ha'at' maru' Si aut intellectus ex natura sua esset determinatus ad aliq' cer- tu' intelligibile tuc esset inenrabiliter s'itus organica. et sic no' posset intelligere alia a tali intelligibili ad qd' est deter- minatus. et q' d' sepat' ab intelligibilib' oib' sicut tabula rasa vt inferius dicit Loco quo ad prima' p' p'z ex ma- iore. Et quo ad scdam p'tem Alb. dec' adducit. q'bus p'ri- parente' ea' p'auerit. et p'cipue Ant'ona in. vi. naturaliu' suo- rum. et sunt sept' de his signa et no' e'ae Tria vero erit e'ae Prima' inter ista est q' omis s'itus organica debilitat' et des- truit' p' se vel quoda' alio destructo. vt debilitat' qn' aliq' oc- casio infirmitatis vel destructiois accidit organo suo. sicut p' in sensib' interiorib' et exteriorib' et alijs s'itibus organ- cis. Intellectus aut' nec debilitat' nec destruit' p' se nec ex de-

bitate vel destructione alicuius organ' Immo exp'mur q' v'itib' organice declinantib' in sensu intellectus magis e'ofortat. Quo' d' p'bus in p'blematis q' iuvenes q'ntes melius addiscimus. senes aut' facti melius intelligimus. Intellectus no' est s'itus organica. si aut' destruit' vel debilitat' eius opatio hoc est quoda' alio corrupto interius. Scdm signu' est q' nulla virtutu' organice app'ehedit se vel suoz instrumentu'. qm' imaginatio nec se nec suu' instrumentu' ima- ginat. et sic est de oib' alijs virtutib' organice Cuius ca' est qz forma vt p'uncta est materie lue p' suu' esse materiale no' mouet aliquam virtutez aie Et qz figure organoz et v'ites aie que sunt subales forme organoz p'ungunt aie p' e' ma- teriale et naturale. id ea nullo mo' app'ehendere p'nt. Intel- lectus aut' app'ehedit se ip'm et oim instrumentu' corporeu'. Tertiu' signu' est q' s'itus organice q'itate p'fecte ass'at' q'nt' r'itib' sui organ' et etia' qualitates sui organ' nullo mo' dis- cernit vel app'ehedit. sicut p'z in tactu q' no' app'ehedit si- bi s'ile calidu'. nec etia' calidu' p'plexionale Et si esset calor s'is- bi ass'atus sicut p'plexionalis q'nt' esset p'plexionale' destrua- ens no' sentiret eu' sicut ethicus in q' est calor in natura' con- uersus suu' calote no' sentit Intellectus vero oim q'itates et sua' et alioz discernit et app'ehedit Discernit en' suam in- tellectualitate que est sua' disp'o naturalis. et p'siderat sc'ez na' q' in habitu' est p'ueria in ip'o. q' ip'e no' est organice. et h' est signu' euidenti' simu' et p'ueribile Quartu' signu' e' q' nul- la virtutu' organice app'ehedit se ip'am sine alio q'da' age- te instrumentali' sicut est ip'us vel calor Intellectus aut' natura app'ehedit se ip'am qm' in ip'a est agens sepat' et pos- sibile sepat' et factu' qd' est intellectus speculatiu' est etia' sepat' et io no' indiget sp'u vel caloze vel aliq' alio instru- mento corporeo Quintu' signu' est. qz s'itus organice vt tac- tum fuit post forte obiectu' no' app'ehedit debile. sed intel- lectus ex forti intelligibili meli' app'ehedit minus intelligi- bile q' an' illud Sextu' signu' est. q' s'itus organice nob' e'ois est cu' alijs aialibus brutis. bruta aut' quedam h'nt o'is sensus et s'itutes que determinant' in trib' cellulis capitis Aia aut' ronalis cu' suis v'itib' solis homib' inest. in quoz ru' capitis non determinant' nisi tres cellule. q' no' est s'itus corporea Septimu' signu' est q' actiones organice virtus post. lz. annos in plurib' debilitant. et in illa etate sapientia et scia veniunt ad p'fectionis statu' et p'fortant' s'm intellectus Octauu' signu' est demost'ratio ducens ad impossibile. Si en' intellectus esset s'itus opans in organo corporeo vt mix- ta corpi. tuc no' intelligeret forma' nisi recepta a corpe. quod aut' recipit a corpe aut recipit in p'ucto et tuc operet' q' p'ic- tum actu sepat' esset a corpe. qz no' p' esse subiectus for- me nisi actu ens et hoc est falsum Si aut' diceret' q' recipere- tur in p'ucto vt est in copositioe corpi hoc est s'm pot'etas et x'u' d' punctu'. tuc cu' infirma sint p'ueca operet' q' esset ex in- finite. qd' est t'ez inco'ueniens. Si aut' recipit in ip'o corpore q'nto tuc efficit' diuisibilib'. et sic forma intelligibilib' diuisi- bilis esset p' acc'ns. sicut al'te do que diuisi' diuisione corpo- ris. Comitat' aut' hoc esse falsum. quoniam sunt quidam conceptus intellectus indiuisibiles sicut conceptus entis et vnias. et multoz. alioz. St autem quedam in reb' s' di- uisibilia sicut denarius et alij numeri. no' t'n r'o corpi. que e' in intellectu est diuisibilis. s'it' lz definitio diuisibilis sit. t'n de- finientia sunt indiuisibilia Et no' p' dici q' vnu' sit in vna p- re intellectus et aliud in alia. qz tunc neurit' p'fecte intellige- ret. Nonu' signu' est demost'ratio certa p' cam que facit in- telligibile e' intelligibile. qm' denudas ip'm a m'ura. s'itu et figura. et alijs conditionib' materie corpalis sicut ip'sum

De anima *Capitulum primum* Aristotelis & natura intellectus possibilis

intelligibile. h aut no pr ee corporeu vl corpe opans qm
oe corp⁹ hz melura z quantitate z figura. z situ. cuz igit
intellect⁹ hmoi sit denudas formas intelligibiles. itelle
ctus no pr ee vres corpe. Decimū signū ē q oēs pipare
tici p corditer pbāt eū ee sepatū z incorporeū. qm nihil
vrens forma infinita z ideterminata ē corporeū cū ome
corporeū vraf forma finita z determinata. Tlle ar ē infi
nitū potētia multitudinis. et ideterminatā hms cōitaz
em z nō finitā p̄ritare. cū igit intellect⁹ intelligendo talī
vraf forma. ipe ē incorpous sepatus et immixtus

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est dōm q passua p̄tus d̄r multiplr. P̄mo
virt⁹ passua accipit p̄ subiecto recipere aliquā formā.
et sic materia p̄ma ē virt⁹ passua vt d̄r p̄mo physicozū.
Secūdo accipit p̄ q̄itate vl p̄ritare q̄ passuz resistit agen
ti. z sic frigiditas ē virt⁹ passua aque. et caliditas ignis
Tercio accipit p̄ dispositōe accēnali q̄ aliqd̄ facit vt
difficiliter patit corrupiue. Et sic mollicies ē virt⁹ pas
sua corporis mollis. z duricies corporis duri. Quarto ac
cipit p̄ dispositōe accēnali q̄ aliqd̄ facit vl difficiliter pas
situr p̄fectiue. Et sic raritas ē virt⁹ passua aeris q̄ faci
liter illuminat. et densitas virt⁹ passua eiusdē q̄ difficil
ter illuminat. Et isto mō intellect⁹ ē virt⁹ passua. Sic
cut em̄ diaphaneitas ē virt⁹ passua qua p̄ficiat passiuē
cop⁹ transparentis. et sicut sensus ē virt⁹ passua aie sen
siuē q̄ passiuē p̄ficiat p̄ ipressiōe cognitiōnū sic intellect⁹
ē virt⁹ passua aie intellectiue q̄ passiuē p̄ficiat p̄ ipressiōe
m̄ sp̄i intelligibilis. Quinto accipit p̄ passione corru
ptiua q̄ ē inter d̄ria. sicut aqua patit ab igne. z hęc passio
d̄ corruptio. q̄ nō p̄t fieri nisi cū abiectōe d̄ri. z tali mō
nō ē intellect⁹ virtus passua sicut p̄sus. pbat in t̄teru.

Sz forte diceret Intellect⁹ p̄t q̄nq̄ habere habituz
erroneū que oportet abijci an̄ generatōem veri habit⁹.
Oportet q̄nq̄ aliqd̄ positū corrupti in intellectu z p̄ eo
sequens patit passione corruptiua. Ad qd̄ dōm est q̄
in intellectu q̄nq̄ corrupit aliqd̄ positū p̄ actis. sed nō
oportet p̄ se aliqd̄ corrupti q̄ si nō p̄fuisse ille habit⁹ cō
trariuz nō min⁹ recipit intellect⁹ sp̄m̄ intelligibile. Et
ḡ d̄r Lōmentator. ij. de aia q̄ intellect⁹ nō ē virt⁹ trās
mutabilis p̄ receptōem sp̄i intelligibilis. ḡ passio itelle
ctus nō d̄ corruptio s̄ salus ip̄ius et p̄fectio. Ad se
cundū dictū ē sup̄ius q̄ ad cognitiōem nō req̄rit s̄tudo
nature s̄ representatōis z sic intellect⁹ p̄ sp̄m̄ intelligibile
sit s̄lls rei inquantū ip̄a est representatiua rei.

Questio secūda. utrū

intellectiua potētia imaterialis et iorganica s̄m
pluralitate hoim sit indiuidualiter numerata

Et videt p̄mo p̄ra suppositū q̄ nō sit imaterialis z
iorganica. qz aia s̄m p̄m. ij. de aia ē act⁹ corpis organici
s̄ intellect⁹ ē potētia ex̄ns subiectiue in aia. ḡ ē ma
terialis z organica. Cōtra q̄s̄tū arguit sic Intellect⁹
ē imaterialis. sed multiplicatio indiuiduoz sub vna sp̄e
nō fit nisi p̄ materiā. ḡ nō ē intellect⁹ in diuersis hoibus
nūmeraliter distinctus. Et p̄firmat. qz si intellect⁹ nū
meraretur in diuersis hoibz h̄ eēt p̄per diuersitate corpo
rum. ḡ ad minus post mortē erit vnus intellect⁹ nūme
ro in diuersis hoibus. Cōfirmat sc̄do. qz cognoscēs
et cognoscibile. recipies et receptū debet ad se m̄p̄icē. p̄

portionari. s̄ obiectū intellect⁹ ē vlt. ḡ intellect⁹ nō p̄t
ēē indiuidū. Cōfirmat terciō. qz Lōmentator d̄r q̄
ē vna sp̄es intellect⁹ apud oēs hoies. ḡ nō videt intellect⁹
tus ēē indiuiduus. Pro veritate et suppositi z q̄s̄tū est
sentētia p̄bi et catholicoz doctoz dicentiū intellectum
imaterialē et numeraliter distinctum in diuersis hoibz
bus. Et ponitur iste discursus.

Diāoz Diuersoz corpoz diuersa ē in nu
mero aia. cui correspondet sua naturalis potētia
in ea subiectata. **Diāoz** Intellectus deso
ris cū aia veniens ē eiusdē potētia naturalis
Cōclusio Igit s̄m pluralitate hoim necessa
rium ē cū numeraliter esse multiplicatum.

Diāoz pbat qz aia iuxta s̄mā p̄bi. ij. de aia ē in corz
pore sicut forma in sua p̄ria materia s̄ alteri⁹ z alteri⁹
materie ē alia z alia forma. s̄ qd̄ ē act⁹ z sua potētia ad se
muticem portionant. Sc̄do pbat qz naturalis potētia
fuit ab essentia. et qz ē actis. ḡ subiectat in ea. et qz cā
variata variat effect⁹. ḡ ad variatōem z multiplicatōem
aie multiplicat variat potētia. **Diāoz** q̄ ad p̄mā p̄
rem p̄ p̄m. xvi. de aialibz. Et q̄ ad sedam p̄ p̄ p̄
decursum ist⁹ ton⁹ libri **Cōclusio** seq̄t ex p̄missis. z
ponit p̄ra errore Auerois. que Albert⁹ in curia Ro
mana ex̄ns ad mādātū et petitiōem Alexandri q̄rti occa
sione heresis inualecentis mult⁹ rōnibz iprobauit. qz
aliq̄s inseruit i sc̄da p̄re de mirabili sc̄ia dei. z i p̄mo scri
pro. Pro maiori s̄o declaratōe p̄clusionis ist⁹. **Notā**
d̄i ē q̄ quoz fuerūt op̄miones de multiplicatōe ip̄i in
tellect⁹. P̄ma fuit Alexandri dicētis q̄ intellect⁹ multi
plicat ad multiplicatōem indiuiduoz sp̄i humane. z q̄
eēt generabil⁹ z corruptibil⁹ sic alie forme naturales. Ge
nerabil⁹ q̄ d̄ p̄ nobilissimā mixtōem q̄s̄tatū p̄maz. z cor
ruptibil⁹ ip̄e dissolutōem eiusdē cōmixtōnis. Sc̄da fuit
Platonis ponētis aias intellectiuas i nūero finito corref
pondētes astris celestibz. Ita vt d̄r Albert⁹ i libro de or̄
gine aie q̄ eēt create in cōparibz stellis z q̄ post mortē
reuerterent ad p̄pares stellas. z qd̄ā punirent s̄m deme
rita. z qd̄ā p̄miant s̄m merita. z p̄ multa secula ifin
ties reuerterent ad corpa. Et hūic errori alludere videt
indoctū vulg⁹ de stellis cadētibz dicēs cū talis ip̄ressiō
videt descendere vna aiam e corpe migrare. Tercia op̄
mio fuit eo. q̄ dixerūt aias humanas in numero finito.
et tū nō dimittere corpa simplr. s̄ intrare alia indr̄ter
brutoz et hoim. **Un̄ d̄r Helinād⁹** q̄ origo hui⁹ op̄i
mionis fuit qz aiaz sc̄iebāt i h̄ mūdo sine corpe uiuere nō
posse. putabāt ḡ eā an̄ dispositōem hui⁹ corpis aliā hab
uisse z adhuc p̄ istud aliud habiturā eē. qz s̄o corpus
hois imortale posse fieri. nec legerūt nec audierūt. aias
sp̄ ad mortalia corpa redituras putabāt. P̄dictū ar̄ er
rorem vt glotiosus Hieronim⁹ ait. ap̄ grecos Pytha
goras p̄mū inuenit q̄ se p̄mū fuisse. Euphorebū. secūdo
Salidē. terciō Demociniū. q̄ro pyrrhū. z ad extremū
pythagorā dixit. Quarta ē op̄mio aiam intellectiua mul
tiplicari ad multiplicatōem indiuiduoz. z p̄ sepatōem
incorruptibiliter manere z etiā distinctā sub eadē idētī
tate numerali ab alia aia. et illa est veritas

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū ē dōm. q̄ argumētū b̄n. pbat q̄ sicut aia ē in
corpe. ita intellect⁹ q̄ potētia ḡeet p̄nti d̄r eē in corpe

habet non sicut quod sit materialis quod philosophus vult quod sit imateria-
lis secundum expositionem Alberti et Bonaventure in quantum nullus
corporalis organice actus et non puenit potestate sensiti-
ue que organice que admodum multis signis probatum fuit in
precedenti questione Ad id quod dicitur quantum assumptum fuit
dominam quod intellectus multiplicat ad multiplicacionem aie. quod
habet sit in suba sua imateriali sicut angelus. et tamen forma mate-
rie secundum corpus. et sic secundum multiplicacionem corporum numeraliter
multiplicat Ad affirmacionem primam eadem dominam quod sicut anima
post separacionem sua corpore manet indiuidua ut quedam intel-
ligentia post partem suam quod est indiuidua. hanc sine corpore
non sit finaliter supposita. ita intellectus sicut modo manet indi-
uiduus Ad secundam affirmacionem dominam quod intellectus
sit quod singularis potentia aie. est tamen vltima potentia. Unde
Albertus magnus libro primo de intellectu et intelligibili capitulo
lo. vij. quod intellectualis natura est in genere suo. sicut sol in
genere corporum. sol autem indiuiduus est unus numero. Locus
sunt per duplicem considerationem vno in comparacione ad ipsum suum ut est
in ipso et sic est vna numero. sicut id in quo est alio modo con-
sideratur ut est emanans ab eo comparata ad diaphana. et sic est
vltima illuminatiua omnium diaphanorum tamen purior quod facit esse lu-
cida. tamen non purior quod facit colorata sicut in precedenti libro
dictum est. et hoc modo considerata multa agit et facit. Quod igitur
dicitur philosophus intellectus esse sicut lucem videtur intellectus. purus est alius
quod nature esse indiuiduus sicut sol. et tamen purus emittit actio-
nes intelligendi et prout vltima. et hoc modo sunt in ipso intel-
ligibilia quod illo modo est abstractiuus et denudatiuus formam
sicut lux corporalis. Nec tamen sunt vltima in eo sicut forma in
materia. nec sicut accens in subiecto eo quod ens in anima potius
est interior rei quam res. et ideo sicut non indiuiduas coloris esse
quod habet in luce corporali nec sic specificat. eo quod in luce co-
nuenit omni colorum formam quod est in actu coloris. Ita interior rei non spe-
cificat nec indiuiduas per hoc quod est in luce incorporea in-
tellectuali sicut manet vltima quod dicitur. Et si dicatur super probatum est
quod intellectus est indiuiduus et numerus indiuiduas in diuersis
hoibus. sic spes videtur in eo etiam indiuiduari. Respondet Al-
bertus in loco pallegato. et in libro de origine aie. capitulo
lo. vij. quod argumentum prederet si poneret quod cognitio vltima
est in intellectu secundum quod ipse est indiuiduus. hanc autem non eadem
sicut sequitur quod non cognosceret nisi quod esset secundum congruentiam sue
compositio. In intellectu vniuersali triplici vno ut na-
tura dans esse. et sic est indiuiduus. Alio modo ut potentia per quam
comparatio intelligendi et sic est prout vltima. Tertio modo ut forma
ad quod sita et multis intelligibilibus Et istis duobus modis secundum
prudencia et sapientia dicitur intellectus non inest equaliter omnibus
hoibus sicut alijs plus et alijs minus Ad tertia affirmacionem
rideret Albertus in libro de hoie quod specularium intellectus habet
duo secundum subiectum et spem. Subiectum non est idem apud omnes sicut
in diuersis numero aliud et aliud. Spes vero consideratur du-
pliciter. scilicet ut ratio rei et ut accens aie. Ut ratio rei est eadem apud
omnes identitate analogie in quantum in diuersis ab eadem regene-
rat. Sicut ut accens aie in diuersis indiuiduas. et sic intelli-
gendum est accipiendo accens coter sue per natura accens si-
ue per eiusdem intentione. quod alias super dictum est quod non est in intelle-
ctu. ut accens et hoc Albertus ad logicum probat in comentario.

Quoniam autem aliud est magnitudo et magnitudinis
esse. et aqua et aque esse et sic in multis alijs. non
autem in omnibus in quibusdam enim idem est esse car-
nis aut carnis.

Istud est secundum capitulum in quo philosophus determinat de obie-
cto ipsius intellectus volens quod ipsum sit vltima. sicut singulare

obiectum est sensus. Et per probacionem istam considerandum est quod sicut
compositum duo in sensibilibus adiuuicem penes puenientiam et
dram. est vnum in sensibilibus et idem. quod sensus compositus. Ita etiam
in intelligibilibus sic scilicet quod compositum intelligibile ad sensibi-
le vltimum intelligibile ad alterum. et dices. quod est alterum vltimum
affirmado vel negando oportet quod non sit duo sed vnum.
propter eandem rationem quod super probatum est primum sensitiuum compositum
inter sensata esse vnum et idem. Videtur enim hanc comparacionem
fieri. quod scilicet quod aliud est magnitudo ipsa in vltimo et aliud esse
magnitudinis secundum materia et in particulari apud materia.
Sicut modo videtur quod aliud est aqua et aque esse secundum materia
et particulare. et sic est in multis alijs in quibus est compositio ex
natura compositi forme. et ex materia particularis hanc formam com-
mune indiuiduante Sed istud non est in omnibus. quod particulare
re secundum quod homo non habet aliud particulare. nec esse secundum quod esse
habet aliud esse. quod aliter procedit in infinitum. et sic in quibusdam
idem est habet et esse. quod esse secundum quod esse idem est habet et esse suum. quod non
habet esse nisi communis est sicut particulare in eo quod particulare idem
est habet et esse suum. quod non habet esse nisi particularis. Verbi gratia Idem
est hec caro et esse eius licet enim ab hac carne potest extrahi vltima.
quod aliter non esset de carne scia. tamen caro hec et esse
huius carnis est idem

Aut alio ergo. aut aliter habente discernit. ca-
ro enim non sicut materia sicut sumum hoc in habet Se-
nitio quod igitur calidum et frigidum iudicat et quorum
ratio quod caro. Alia autem aut separata aut sicut circums-
pta sicut habet ad seipam cum extrema est carni esse discernit.

Hic philosophus et dicitur quod aliud est magnitudo. et magni-
tudinis esse. vltima et particulare et aliud aqua et aque esse. et
alterum caro in vltimo et alterum in particulari. et quod dictum est
alterum est magnitudo et aqua. et caro alterum ab vtroque illo-
rum per rationem compositi propter causam posterius ragenam in du-
bio. mouet philosophus dubitacionem. an anima intelligat siue discer-
nat ista. scilicet vltima et particulare. alio siue alia et alia potentia.
aut eodem sine eadem potentia. aliter tamen et aliter se habere. Ad
quam respondet quod discernendo vnum quod dicitur per se et seorsum ut
sensibile siue particulare per se et intelligibile siue vltima per se. tunc
sine dubio alio et alio siue alia et alia potentia discernit.
quoniam vnum scilicet sensibile discernit sensu et alterum scilicet intelli-
gibile siue vltima intellectu. Ponendo vero inter predicta com-
paracionem per puenientiam et dram inter ea. absque dubio eodem
sue eadem potentia vtriusque discernit. aliter tamen et aliter se ha-
bente. Cum enim discernit siue intelligit carnem. cum ratio carnis
materia sensibile percipiat. eo quod de forma quod non est nisi in hac
materia. sicut sumum percipit nasum in sua definitioe et extra
materia illa non dicitur caro nisi equo ce oportet quod intellectus
tunc sensitiuum. quod sensitiuum discernit mixtum. calidum frigidum
humidum et sic. et illo modo quod quod dicitur et proportio tempera-
ri medians in tactu est caro. Caro ergo in ratione sua quod percipi-
tur vel intelligitur percipit materia sensibile extra quam non
potest intelligi. et sic carnis intellectus oportet esse reflexum ad
sensibile quod est in anima. et quod percipit ratio carnis in se quod definitur
tur caro. et dicitur quod medians in tactu proportionabiliter comix-
tum ex calido. frigido. humido et sicco est caro. Intellectus
autem in eo quod separatum est a tali materia et non percipit eam in
sua definitioe sicut est intellectus subiectione in eo quod suba. alio
intelligit rationem etiam illius intellectiuam accipies. et ideo non
indiget reflecti ad aliquid sensibile et cum extrema ad sensibi-
le esse carnis per rationem definitiuam discernit. habet se sicut
circumflexa ad seipam quod primo egreditur a se ad sensibilem

De anima Caputulum Secundum Aristotelis. De obiecto intellectus possibilis

materia in q̄ est eē carnis et regirat in seipam trahens vlem rōnem ex intellectu cōi carnis. hoc at̄ nō oportuit eū facere si separāt inuenit p̄ ppriā ratiōnem intellectum siue intelligibile quod intellexit

Itēz aut̄ in his q̄ abstractōne sunt rectū sicut sunū. cū p̄tinuo em̄ est. Qd̄ at̄ qd̄ erat esse si est et alterz recto esse et recto alio. Sit em̄ dualitas altero itaqz aut aliter habente se iudicat. Dīno et / go sicut sepabiles res a materia sic et que circa intellectum sunt.

Hic p̄hs respōdet cuidā tacite questionī. posset em̄ aliq̄s dicere mathematicalia illa sunt abstracta a materia. q̄ nō intelligunt intellectu reflexo. Ad qd̄ respōdet p̄hs implicite lz nō sit in mathematicis separāt adeo magna reflexio. sicut in phisicis p̄ceptis cū materia sensibili. n̄ ē in his qd̄ reflexio intellectu. eo q̄ mathematicalia solū abstracta sunt p̄m rōem. Qd̄ p̄bat p̄hs. qz rectum sicut ois passio mathematica definit q̄ eē suū sit in quodā subiecto. lz in hoc ē dīa. qz simū ē i eo qd̄ ē natus et p̄ hoc p̄cipiens materiā sensibile et determinatā. Resctum v̄o p̄cipit subiectū imaginabile qd̄ ē p̄tinua lōgitududo siue materia imaginabilis. nō igit̄ intelligit rectū nisi in hoc. et sic oportz eē reflexio in suo intellectu. Et iō quēqz intellectu alicui? ē alterius qd̄ ē ei? p̄ncipiūz sicut caro p̄ncipiūz a calido. frigidō. humido et sicco. et rectū qd̄ p̄ncipiūz a p̄tinuo. sicut ois ppriā passio p̄ncipiūz a suo subiecto tunc op̄tz intellectu p̄mo egredi ad p̄ncipiū. siue illud sensibile siue imaginabile. siue etiā inselligibile. et tūc reflectit ad intellectu et? qd̄ intelligit. Sicut in intellectu recti p̄mo venit p̄tinuū hūis p̄ncipiūz mediū et finē. et tūc venit in intellectu recti p̄ hoc q̄ videt mediū nō eēre ab extremis. Sic at̄ nō indiget egredi in intellectu magnitudinis. qm̄ lz aliud habeat esse et aliud sit ip̄a. eē tū suū qd̄ hz in materia ē de intellectu. et iō in intellectu ip̄ius nō egredit intellectu? in aliud qd̄ dā. Sicut at̄ est de aqua. qz illa simplex et p̄mū est. et nō hz in se p̄ncipiūz aliqd̄ ad qd̄ oportz intellectu egredi qm̄ accipit verā aque intelligentiā. Qm̄ qz igit̄ definitio dīcens. q̄ qd̄ erat eē. est quozūdā alioz p̄ncipiūz id qd̄ intelligit. sicut recti eē ē q̄rūdā alioz. et carnis eē ē q̄rundam alioz. tūc sit qd̄ dualitas intellectu. et tūc oportz ter q̄ aut altero. aut eodē aliter se habēre talia discernat. Et si ea q̄ p̄ncipiūz sensibilia sunt vel imaginabilia. tūc p̄ altero discernunt. qm̄ discernunt potētia aīe sensibilibus. Qn̄ at̄ cōpanf tūc discernunt eodē aliter se habēre qz discernunt intellectu reflexo ad seipm̄ postq̄ fuerat reflexus ad sensibile v̄l imaginabile. Et v̄l loquēdo p̄ modum q̄ res intellectu in suis definitōnibz sunt separe vel p̄cepte cū materia. Ita etiā oportz q̄ dīnter intellectu? sit de ip̄is. S; aliqñ̄ hec diuersitas ē in solis intelligibilibz et aliqñ̄ inter intellecta et imaginata. et aliqñ̄ inter intellecta et sensata. Si em̄ velim̄ intelligere passiones diuinas sicut intelligēt. az. entis. vel sube p̄m q̄ suba. erit aliud eē. et aliud qd̄ ip̄a sunt. qz alioz sunt in qbz ip̄a hnt eē. et tū ibi intellectu? nō egredit extra se lz in suis intelligibilibz regirat ab vno in alterz. S; separe oīno in qz intellectu nihil accipit. sicut p̄ma p̄ncipiū. intelligit intellectus stans in seipō. P̄ma em̄ cōmunissima p̄ncipiū hz intellectu? apud seipm̄. et alia accipit ab imaginatōe et cū ip̄a. et alia a sensu et cū ip̄o. sicut p̄z ex inductis exēplis.

Et inde ē q̄ intellectu? idiget cogitatiua q̄ sic dī. qz cogitat particularia ad eliciendū ea q̄ sunt in ip̄a. et illa nō est sine rōne. lz rō in ea ingredit et iuuat sensibilibz potētis et iō lassitudo p̄ringit excogitādo. q̄ nūq̄ accideret intellectu si solū staret in seipō. et nō egrederef extra seipm̄. sicut p̄z ex iā inductis. Qm̄ igit̄ qd̄ intellectu? possibilis intelligit vel intelligit intelligētia simplici. sicut ea q̄ sunt aliud q̄ ip̄a sunt. et aliud esse eo. Et illius cā ē. qz illa intellectu suū nulli debet. qz sunt p̄ma siue sunt naturalia siue mathematicalia. siue diuina. Aut intelligit intelligētia circūflexa sicut ea q̄ idē sunt et eē ip̄oz. qz intellectu? suū debet alijs. Et hoc triplē variat. qz quqz debet intellectu suū sensibz. quqz imaginatōibz. et quqz intelligibilibz. et iō triplicē oportet eē intellectu? egressio. et in se ip̄am reflexio. Et egressus qd̄ vocat extrēso. reflexio at̄ circūflexio vocat. qz terminat in intellectu a q̄ incipit p̄ma extrēso. Et hec ē expositio reze? p̄m̄ interōem dñi Alberti. Sancti? Thomas p̄o alit̄ eū exponit dīcēs q̄ aliud ē magnitudo. i. suppositū in mathematicis. et aliud magnitudinis eē. i. qd̄ dīas siue definitio. Et aliud ē aqua. i. suppositū in naturalibz siue phisicis rebz et aq̄ eē. i. qd̄ dīas i eisdē rebz. Et eodē mō ē i oibz rebz alijs lz mathematicis q̄ phisicis. Hoc tū nō ē v̄l i oibz scz q̄ aliud sit suppositū et qd̄ dīas. qz in q̄busdā sit separe a materia idē ē caro et carnis eē. idē est suppositum et qd̄ dīas. Et qbz ip̄e infert q̄ aliud sunt suppositum et qd̄ dīas in naturalibz in ordine ad potētia cognitiua. et sicut suppositū cognoscit p̄ sensu ita qd̄ dīas p̄ intellectu. v̄l si eadē p̄tute cognoscit v̄l tūc illa p̄t̄ reflexa ad sensum siue phantasmata cognoscit singulare. lz directa et nō reflexa cognoscit v̄l

Circa textū expositū mouet questio. Ut intellectua aīa v̄l et p̄cularare cognoscat diuersis potētis v̄l vna

Et videt p̄mo q̄ ip̄a aīa nō indiget ambabz istis potētis ad cognoscēdū v̄l et p̄cularare. Probat qz v̄l tūc qz istoz p̄t cognosci p̄ sensum. Qd̄ de singulari manifestum ē. De v̄l p̄o p̄bat p̄ Aristotele p̄mo posterioruz dīcētē Sensus est v̄lum. sentire vero p̄culariū. Et p̄firmat. qz equus appetit hauenā et nō hanc vel illā. et go v̄lem. nihil aut̄ appetit qd̄ non cognoscit. q̄ cognoscit hauenā v̄lem et nō hz intellectu. q̄ cognoscit eā p̄ sensu. Secōdo Videt q̄ v̄l tūc p̄t cognosci p̄ intellectu. Qd̄ sic ostēdit. P̄mo de v̄l manifestū est. De singulari p̄batur sic Quicqd̄ p̄t potētia inferior. et superior. Sed inferior potētia scz sensus p̄t cognoscere singulare. ergo a fortiori intellectu? Et p̄firmat. qz angeli cognoscunt se. et tū sunt singulares. et nō hnt nisi intellectu. q̄ intellectus cognoscit singulare. Cōfirmat secōdo. qz intellectu? format p̄positōes de singularibz. qz hz de eis p̄ceptuz et p̄ p̄is ip̄m intelligit. Tercio videt q̄ v̄l nō intelligat p̄ intellectu. Probat qz v̄l nō intelligit nisi p̄ abstractio nem a materia et materie appēditis. Sed in q̄busdā ē tanta simplicitas q̄ a materia et appēditis materie abstrahi nō p̄t sicut p̄z de intellectu et intellectuabz naturalis q̄ intelligunt. et tū nō sunt v̄l. q̄ ibi intellectu? erit p̄culariū. Quarto Tūc v̄l tūc qd̄ vere intelligunt et scūnus sicut in p̄mo phisicoz dī qm̄ cognoscim̄? causas et p̄ncipiā et elementa ip̄ius. cause aut̄ p̄ncipiā et elementa rez sunt p̄culariter p̄struētes res et p̄culara

ria qdam q̄ videt q̄ intellectus verius sit p̄cularis q̄
vltimū Pro veritate quesiti ponitur iste discursus.

Maior Vlt̄ dū intelligit̄ p̄cularē dū sen
titur **Minor** Tū inter vlt̄ et p̄cularē pōt
intellectus p̄ueniētias et d̄as discernere Cō
clusio. Igitur intellectiva aīa vlt̄ et p̄cularē
sepata cognoscit alia et alia potētia. sed eadē ali
ter et aliter se habente cognoscit ip̄a ad se invicē
comparata

Maior p̄positio p̄ auctoritate Boecij Aristotelis et
Averrois. Et potissima eoz rō. q̄ ad p̄mā p̄tē ē. q̄ in
tellectus accipit nudatū et spoliatū a materia. et a mate
rie appenditijs. cū igit materia cū suis appenditijs sit id
qd̄ indivduat formas. sequitur q̄ id qd̄ sic denudatū ē sit
vlt̄. Hoc idē sic p̄firmat q̄ p̄pria opatio agentis est ab
strahere. nō qd̄ a materia tm̄ sed vlt̄er ab hoc p̄culari
ri cui⁹ intētio ē in aīa sensibili. hoc aut̄ abstrahere nihil
aliud est q̄ accipere vlt̄ ex p̄culari Prop̄ qd̄ tradit Ares
toteles q̄ multis experimentis acceptis vna sit vlt̄is ac
ceptio. q̄ ē p̄ncipiū artis et scie. q̄ vlt̄ est p̄p̄riū intellect⁹
obiectū. Ad intelligentiā tm̄ p̄dicatōz p̄siderandū est q̄
vlt̄ accipit̄ dupl̄. Uno⁹ format̄ p̄ intentionē vlt̄itatis. et
sicut qdam sc̄da intentio elaborata p̄ opatiōem ip̄i⁹ in
tellectus. quā idē intelligit reflexe suē sc̄dario. Alio⁹ ac
cipitur p̄ vlt̄ reali quod vocat̄ natura vlt̄is. Tale at̄ vlt̄
reale p̄ dupl̄ accipi. vno mō p̄ ip̄a natura fm̄ se p̄side
rata. seclusus oib⁹ his q̄ sibi p̄veniunt p̄ opatiōem intelle
ctus. Alio mō accipit̄. put̄ est actuale fundamentū vlt̄
tatis. id est fm̄ q̄ ip̄e intellectus p̄ actū intelligendi fer̄
in ip̄am naturā q̄ est vlt̄is. **Primo** mō vlt̄ reale est oīa
sua singularia et hoc vt̄ sunt p̄formia. **Prīmū** p̄. q̄ oīs
p̄dicatio vera et affirmatiua fundat̄ sup̄ vnitatē p̄dica
ti cū subiecto. s̄ vlt̄ p̄dicat̄ de oib⁹ suis singularib⁹ vere
et affirmatiue igit̄ est sua singularia. **Minor** nota **Ma
ior** p̄bat̄ q̄ p̄dicatio essentialis fundat̄ sup̄ vnitatē essen
tiali. et p̄dicatio accidentalis sup̄ vnitatē accidentali. et sic de
alijs. **Scd̄m** p̄z. q̄ vlt̄ est sua singularia vt̄ vnum sunt
sed plura non sunt vnum vt̄ sunt difformia. sed vt̄ p̄for
mia. q̄ petrus et iohānes nō dicunt̄ vñū inquantū pet
rus est albus et iohānes niger. sed potius inq̄ntū pet
rus est hō et iohānes est hō. **Scd̄o** p̄o vlt̄ reale fm̄ san
ctū Vincentiū in suo tractatu de vnitatē vlt̄is est sua
singularia. accepta et intellecta fm̄ id p̄cise in quo sunt
p̄formia. Singularia aut̄ vlt̄is dupl̄ possunt p̄siderari.
Uno mō fm̄ ea in q̄bus d̄nt̄. sicut sunt p̄uitas magnitudo.
d̄. determinatio loci. q̄ sc̄at̄ p̄ h̄ic. et determinatio t̄pis
q̄ sc̄atur p̄ nunc. et sic de alijs accidentibus in q̄bus p̄nt̄ d̄
ferre. **Alio** mō p̄nt̄ accipi sive intelligi fm̄ id p̄cise in q̄
sunt p̄formia seu oīno p̄uenientia. sicut cū intelliguntur
oēs hoies. put̄ sunt hoies p̄cise. vel oīa aīalia. put̄ sunt
aīalia p̄cise. nō intelligendo rationalitatē vel irrōnalita
tem eoz. nec alia in q̄bus d̄nt̄. **Primo** nō oportet q̄ ille
q̄ intelligit petrum. qui est albus intelligat iohānem q̄
est niger vel qui est christianus vel saracenus. vel quan
tum ad conditionem loci vel t̄pis. et sic de alijs p̄ditioni
bus. Sed q̄ intelligit sc̄do mō vñū singulare oportet. q̄
de necessitate intelligat oīa alia habentia p̄formitatē euz
ip̄o. Qui em̄ intelligit petrum fm̄ q̄ ē homo. nihil ampli⁹
intelligendo de eo. necessario intelligit inquantū q̄libet
eoz est hō. Sili mō q̄ intelligit petrum vt̄ est aīa. intelligit

oīa alia aīalia vt̄ animalia sunt. **Differēt** aut̄ due p̄fecti
cre notificatiōes vlt̄is. q̄ p̄ma datur devlt̄ reali fm̄ q̄ est
fundamentū remotū vlt̄itatis. sc̄da vero vt̄ est fundamē
tum p̄p̄riū vlt̄itatis. **Univerſalitas** vero nature vni
versalis est qdam sc̄da intētio elaborata p̄ actum intel
lectus sup̄ naturā p̄dicatam inquantum ip̄a comparatur
ad aliam naturā intellectā. put̄ in cōmētarijs circa Por
phyrium in capitulo de genere diffuse dictum est. **P̄es
dicat** aut̄ vlt̄is sive vlt̄e sc̄de intentionali acceptū nō in
telligitur p̄mario sed tantū natura vlt̄is. sed intelligitur
illo mō acceptum sc̄dario sive reflexe. vt̄ supra dictū est
q̄ intellectus. ex quo est potentia immaterialis p̄ intel
ligere p̄p̄riū actū suum sp̄m̄ intelligibile et sc̄dam in
tentiōem. **Minor** patuit ex dictis diffuse in textu. Et
ostendit̄ etiā sic. q̄ intellectus p̄ p̄dicare vlt̄e de p̄culari
ri. q̄ ip̄m eoz p̄culari et p̄ p̄ns oportet ip̄m cognos
cere naturā vniuersalis et p̄cularis. **Conclusio** se
quitur ex p̄missis et̄.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est d̄dm. q̄ s̄ sensus sit vlt̄imū tamē actus
sensus q̄ est sentire est p̄culariū. **Intellectus** p̄o ē vlt̄ū
et sicut act⁹ eius q̄ est intelligere est vlt̄imū. **Et** ita p̄z q̄
vlt̄ est quo sensus sentit. sed qd̄ sentit est p̄cularē. sicut
color in cōi est rō quare iste vel ille color sentit. s̄ intel
lectus est vlt̄imū. et qd̄ intelligit etiā est vlt̄e. **Ad p̄firma
tionem** ē d̄dm. q̄ equus nō appetit hāuenā vlt̄m s̄ ali
quā p̄cularē s̄ vage. **Ad sc̄d̄m** d̄dm est q̄ quicquid
p̄ potentia inferior p̄ potētia superior. qm̄ ille potētie s̄
eiusdē ordinis. **Sic** nō est de intellectu et sensu. **Quam
quid** p̄ potētia inferior. p̄ et superior. sed non qualiter
cūq̄ potest inferior potest superior. sicut colorē quem
cognoscit sensus. cognoscere p̄ etiā intellectus s̄ lōge
aliter vt̄ manifestū est. et q̄ p̄ualiter cōmittit fallacia si
gure dictōis. **Ad p̄mā p̄firmatiōem** d̄dm ē q̄ p̄ma cog
nitio angeli qua cognoscit aliū simplici intuitu et forma
li ē simplicis essentie et p̄ p̄ns vlt̄is. **Sed** p̄uersio sc̄daria
q̄ vñū p̄uertit ad aliū fm̄ suū ē existētē et suppositū est
singularis. quā cognitiōem **Albert⁹** vocat̄ experientialem.

Ad sc̄dam p̄firmatiōem ē d̄dm q̄ intellect⁹ intelligit
p̄cularē bñ reflexe. vt̄ in textu dictū fuit. s̄ vlt̄e qd̄ d̄
recte intelligit. **Qd̄** sic p̄t̄ intelligi. q̄ respectu oīm iudi
uiduoz vñū sp̄m̄ nō habent nisi vñū sp̄m̄ intelligibile
a p̄mo sc̄ato illi⁹ sp̄m̄ impressam q̄ sp̄s intelligit̄ ee suffi
ciens rō representandi oē indivduū. h̄ns cū p̄mo imp̄mē
te p̄formitatē. et sic illa sp̄s intelligibilis directe quātus
est ex se representat naturā specificā. nō habēdo in represen
tando maiore inclinatiōem ad vñū indivduū q̄ ad aliū
Sic p̄pter indeterminatā representatiōem sp̄m̄ intelligibilis
lis actus intelligendi eliciti a potētia intellectiva me
diare specie intelligibili etiā representat naturā intellectā
directe. et nō plus in vno indivduo q̄ alio existē. **S̄
forte** diceret̄ fm̄ p̄m̄ in hoc exercicio. **Necesse** est quēcūq̄
q̄ intelligentē phantasmata speculari. sed phantasma ē
intentiō singularis. igit̄ intellect⁹ videt̄ directe intelli
gere singulare. **Ad** qd̄ d̄dm ē. s̄ intellectus in oī intelle
ctiōne vt̄at̄ phantasmate. vt̄ tū eo fm̄ q̄ ē indetermina
te representatiū p̄uenientie et p̄formitatis indivduoz nō
distinctionis vel discrepantie. **Et** cum intellectus in
telligit naturā humanā totam. nō intelligit eā infigura
tam vel nō coloratā vel nō quantā. **Immo** intelligit eam

figuram talibus lineamentis in generali em et qualis
 ficat in talibus coloribus. tali positone vel situ. Oia at ista
 sunt indifferentia ad oia supposita. Et sic intellectio qua
 intelligit homo caracterizatur his phantasmatis no
 tamen discernentibus hoc indiuiduum ab isto vel alio.
 tali accute vel alio. sed vt sunt comunia totam naturam
 sequentia. **¶** No tñ intelligendū est q intellectio intelli
 gentis naturā humanā terminet ab isto phantasmate.
 immo talis intellectio terminat a natura humana nuda
 afficit tamē et caracterizat talis intellectus istis phan
 tasmatis vt qlibet in se expiri p̄t. **¶** Qu aut volum⁹ in
 telligere singulare vt tale. distinctū ab alijs. tunc intel
 lectus vtens eadē specie intelligibili qua intelligit vniuer
 sale et eisdē phantasmatis. no intelligit adhuc hoc sin
 gulare in quā hōc singulare distinctū ab alijs. sed nece
 sariū est q reflectat ad phantasma hōc indiuiduū rep
 sentans. vt scz intelligat hunc hoīem nō solū figuratū. q̄
 rum. vel coloratū. sed vt tali figura. tali colore. in tali lo
 co situatū. de tali p̄ntia natū. et ita distinctū p ista ab
 omī alio indiuiduo eiusdē sp̄i. **¶** Que qdē intellectio q̄
 nō sit directe fm̄ directā representatōez sp̄i intelligibilis
 vlt̄er fm̄ indifferentiā oia indiuidua representat̄is. z act⁹
 intelligendi ab eadē specie et intellectu eliciti cū phantasmate.
 talē intellectōem directā afficiente. sed potius sit
 cū sp̄e intelligibili caracterizata ab hoc phantasmate. **¶**
 solū indiuiduū et nō aliud representat. ideo sit reflexio et
 nō directā intellectio. et sic intellectio q̄ singulare non in
 telligitur directe sed reflexe. **¶** Ad terciū responder. **¶** Al
 bert⁹ in libro de intellectu z intelligibili q̄ falsum ē qd
 assumit. qz in omī re est vlt̄ et p̄t̄o me cōicabilis. z p̄
 riculare et p̄t̄e substantie materie. **¶** Et qz p̄ncipiū cōmu
 nicabilitatis reperitur in omībus rebus p̄fectis. in natu
 ra p̄terqz in causa p̄ma. ideo d̄t Boetius q̄ oīs res hz
 aliquid. qd est. et aliqd quo est. **¶** Abstraccio em̄ q̄ in in
 tellectu. vt etiā d̄t in libro de hoīe nō sp̄ est a materia. **¶** **¶**
 q̄ stricte accipit materia q̄ est subiectū transmūtatiōis z
 mot⁹. s̄ est vlt̄ a p̄culari. sicut abstrahit lignū ab hoc
 ligno. et intellect⁹ ab hoc intellectu. **¶** Cum em̄ dico ces
 lum dico formam. cum vero dico hoc celum dico for
 mam in hac materia p̄culari et indiuiduam. **¶** Hec
 autē abstraccio in oibz est. et intellectus intelligit se sicut
 et alia intelligibilia. vt postea dicef. **¶** Et quo p̄t̄z qnō so
 lum naturalia z mathematicalia sunt sepabilia. s̄ etiaz
 diuina oia aut qdā st̄z sepabilia sicut intellect⁹ separ vlt̄
 a p̄culari. **¶** Ad quartū responder idē in loco p̄allegra
 to q̄ fm̄ rei veritate eadē sunt p̄ncipia essendi siue esse
 rei et p̄ncipia intelligendi et sciendi rē. s̄ nō eodē mō ac
 cepta sunt cā scāe et esse rei ex̄t̄is in natura. qz vlt̄ accep
 ta causant sciam et appropriata z p̄cularizata ad ali
 quā rem sunt p̄ncipia rez in materia. sicut in p̄mo phy
 sicoz in qdā questione de scibilitate materie declaraf

Quia textū expositū

est vnicū dubiū. circa illam prem̄ textus in qua d̄t In q̄
 bu dā idē est caro et carnis esse. **¶** Quare p̄ carnē et car
 nis esse intelligit singulare siue sensibile. **¶** Sols Alber
 t⁹. qz caro nominat materiā vltimā z p̄riā. qz nullo mō
 habet comunicatē. qd nō facit magnitudo. que vniuoce
 est in omī materia. et ideo cōmune est magnitudo. **¶** Sill
 modo et aqua est p̄ncipiū oīm cōpositoꝝ ex elementis.
 et ideo cōmune est quoddā physicū z quid mathema

ticū. sed caro dicit vltimo mixtū qd minime cōmunicat
 ris est. **¶** Vlt̄er tamen exponit predicta Sanctus Thos
 mas vt in textu vlt̄um est.

¶ Dubitabit autē vtiqz aliquis si intellectus sim
 plex est et impassibilis et nulli nihil habet cōmu
 ne sicut dicit Anaxagoras quō intelliget si intel
 ligere pati aliqd est. **¶** Inquantū em̄ aliquod cō
 mune vtiqz est. **¶** Hoc qdē agere. illud vero pa
 ti videtur. **¶** Amplius autē si intelligibilis et ipse.
 Aut em̄ alijs inicit intellectus si nō fm̄ aliud ip
 se intelligibilis est. **¶** Vnū autē aliquid intelligibi
 le. **¶** Si autē sit mixtū aliquid habebit quod facit
 intelligibile ipm̄ sicut alia.

¶ Hic ph̄s circa p̄dicta monet dubitatōes. **¶** Prima est
 Si intellectus possibilis est simplex et impassibilis et nul
 li h̄ns aliqd cōe sicut dicit Anaxagoras. **¶** Quō p̄t aliqd
 intelligere cū intelligere sit aliqd recipere et pati ab aliquo.
 agens autē et patiens debent habere aliqd cōe qd ē ma
 teria siue subiectū. videbit̄ igit̄ q̄ intellect⁹ possibilis cū
 intelligibilibz q̄ agunt in ipm̄. conueniat in subiecto. z sic
 hz aliqd cōe et p̄t̄is dicit̄ Anaxagore falsum erit. **¶** Se
 cunda dubitatio est. **¶** An intellectus possibilis sit de nu
 mero intelligibilium. et onit̄ ipa ex hoc. qz dicitur est q̄ qñ
 intellectus est in actu p̄ sp̄em fact⁹ tūc p̄t̄ seipm̄ intelli
 gere. **¶** Dubiū ē est. an intelligat alia sicut seipsum. **¶** Aut
 intelligat se sicut alia intelligibilia. **¶** Oportet em̄ alteruz
 istoz p̄cedere. eo q̄ oē intelligibile in q̄tū h̄mōi. ē sp̄e in
 telligibilitatis vni et idē. **¶** Sicut oē visibile idē cū alio
 visibili in rōne visibilitatis in q̄tū vnus acc⁹ eis corre
 spondet. **¶** Si detur p̄mū q̄ intelligat alia sicut seipm̄ tūc
 cū intelligat seipm̄ sicut actu separatū a materia z mat̄e
 rie appenditijs. **¶** Intelligat alia sic separata. **¶** **¶** forme sepa
 te fm̄ actū insunt rebz. forme autē separate p̄ncipia sunt
 intellectus et nō esse nature. **¶** **¶** p̄ncipia intellect⁹ insunt
 rebz. s̄ cū natura nō deficiat in necessarijs. cuiusqz isunt
 p̄ncipia res intelligendi illi inest p̄tus intelligendi. **¶** **¶** in
 tellect⁹ inest oibz rebz. **¶** Hoc autē videmus fore falsum. **¶**
 nō d̄t q̄ intelligat alia sicut seipm̄. **¶** Si p̄o dicat scdm̄ scz
 q̄ intelligat seipm̄ sicut alia. alia autē intelligat actu mix
 ta cū materia. et separata a materia z indiuiduātibz. ergo
 etiā intelliget se mixtū cū materia. z sepabit se ab ipa et
 indiuiduātibz. **¶** **¶** ip̄e ē mixt⁹ materie z patit̄ p̄ cōmunica
 tiōne materie cū rebz q̄ agūt in ipm̄. **¶** Et sic falsus videt̄
 qd dicit Anaxagoras z totū qd sup̄ius inductū est.

¶ Aut pati fm̄ cōmune aliqd diuisum est p̄us
 qm̄ potētia quodā mō est intelligibilia intellect⁹
 s̄ actu nihil anteqz intelligat. **¶** Oportet autē sic si
 cut in tabula nihil est scriptū actu quod quidem
 accidit in intellectu.

¶ Hic ph̄s accedit ad decisōne p̄me dubitatōnis dis
 cuss. q̄ pati physicū qd est cū motu sp̄ est fm̄ cōe aliqd
 agenti et patienti qd est subiectū. i. agens z patiens phy
 sica cōicant in materia. **¶** Intellect⁹ at sic nō patit̄ s̄ em̄ p̄
 fectiue. **¶** Est at fm̄ Albtū duplex potētia passiva. **¶** Que
 dā ē q̄ ex sua potēntialitate nō ē nisi subiectū z cā receptō
 nis simplicis. **¶** Que dā vero est ex sua potēntialitate cā et
 subiectū receptōis z trāsmūtatiōis. **¶** Materie em̄ poten
 tia q̄ vna ē p̄rioz. ē subiectū z cā receptōis z trāsmūtatiōis

*Materia prima
 z potētia
 et actus
 et passiva
 et receptiva
 et trāsmūtativa*

tionis. Propter duo qdē ē subiectū trāsmutatōnis et ppter vñū est subiectū receptōis. qz em̄ p̄rium inest sibi oportet hoc abijci p trāsmutatōem. z qz inchoatio for me inest sibi an̄ pfectōem fm̄ actū. oportet illā inchoatō nem pcedere ad actū p trāsmutatōnem qē forma post formā. et eo qz p̄tinue fuit potētia ei⁹ ad actū. Nō em̄ duabz de causis oportz ip̄am materiā p̄us tpe subijci trāsmutatōi q̄s receptōi. Receptōi em̄ subijci p̄ id qz re ceptio ē finis trāsmutatōis. z iō receptio ē in indiuisibiz li t̄pis. z trāsmutatō in tpe. Potētia vero cui nō inest p̄riū nec inchoatio receptibilis. nō p̄t eē subiectū mot⁹ s̄ erit subiectū receptōis simplicis. Et illi⁹ exēplū ē qd tū nō p oia s̄le ē tabula rasa. z planata. ac polita in q̄ scri ptura nec fm̄ actū ē. nec p̄riū scripture. nec inchoa⁹ scri pturę p̄ dispōem mediā inter actū p̄uz z potētiā mediā q̄ p̄ motū educat ad actum. s̄ em̄ est sufficēter p̄parata ad recipiendū scripturā. et iō recipit eā sine motu z nihīl abijci a tabula. nec aliqd̄ ip̄fectū ibi. p̄cedit in actuz sed quālibet s̄fam recipit vt actū sine motu ad quē nō est in potētiā nisi receptiua solū. Et sic op̄z accipe de intelle ctū possibilē q̄ sit in potētiā receptiua t̄m. cui intelligibi lia p̄ma actū nō inest. nec p̄ dispōitōem aliquā elemē talū q̄ritatū (q̄ sunt calor frigiditas) mediā inter actū z potētiā inest ei. qz tūc operet eū eē materialē z trāsmu tabilē ad actū. s̄ em̄ h̄z recipe ea z meliori mō q̄s tabula qz ip̄e ē q̄ dā mō formā ad ea. qd nō puenit tabule necē circa scripturā. z ē op̄atiū⁹ circa intelligibilia. qd itez tabu la min⁹ facit. Tabula t̄m ē exēplū puenientius quod in rebus corp̄alibus poterat inueniri ad inchoare carū rez rum potētiā demonstrandam.

Et ip̄e āt intelligibil⁹ sicut intelligibilia. In his em̄ q̄ sunt sine materia idē ē intellect⁹ z qd in telligit̄. Scia nāqz speculatiua z sicut scibile idē ē. Nō āt sp̄ intelligēdi cā p̄siderāda. In habētibz āt materiā potētiā vñū qd qz intelligibilū. q̄re qdē illis nō ineri intellect⁹. Sine materia em̄ potē tia est intellectus talū. illud aut̄ intelligibile erit

Hic p̄hs soluit scōdam dubitatōem dicēs. qz itellec⁹ ip̄e p̄ intētiōem suā v̄lem qē lumē itellec⁹ agētis ē itelli gibilis sicut etiā alia intelligibilia. In h̄ t̄m ē d̄zā int̄ eū z alia intelligibilia. qz itellec⁹ ip̄e ē intētiō p̄ quā intelligit̄. nō āt ē intētiō q̄ alia res intelligit̄. qz h̄ mō ip̄e ē itellec⁹ z nō lapis lignū aut alia res intelligibil⁹ nihil āt intelligit̄ nisi p̄ suā formāle z v̄lem intētiōem. Nec se q̄t ex isto qz in tellect⁹ nō sit itellec⁹ qz intelligit̄ se. z an̄qz intelligat nihil ē intelligibilū s̄ purā z simplicē h̄z ad talia potētiā rece ptiua. qz cū intelligit̄ ip̄e ē separ⁹. z sua intētiō p̄ quā intelli git̄ ē separata. In separ⁹ āt sicut in his q̄ s̄t sine materia idē ē intelligēs z qd intelligit̄. qz scia speculatiua z qd specula tiū ē oīno idē s̄t. qz cū ip̄e separ⁹ ē sibi ip̄i p̄ns ex̄ns p̄ in tentionē nō indiget abstractōe. In alijs āt naturalibz nō sic ē. qz illa de se nō sunt intelligibilia s̄ solū in potētiā. eo qz materialia sunt. z sic nō sunt ibi idē scia z res scia. Et isto p̄z rō q̄re itellec⁹ nō sp̄ intelligit̄ alia. qz ex q̄ s̄t materialia sunt solū fm̄ potētiā intelligibilia. Intellect⁹ āt ē potētiā imaterial⁹. nihil intelligens nisi fm̄ qz ē a ma teria abstractū. q̄re alie forme in materia ex̄ntes. nō s̄t itellec⁹ v̄l p̄ se intelligētēs. Alij p̄o in eādē vadūt sen tētiā dicēs ad questionē motā qz itellec⁹ ē intelligibil⁹

spēs aliaz rez sic alia intelligibilia. qz an̄qz h̄z spēs aliaz rez nō p̄t intelligere alias res nec seipm̄. Qd ostēdit sic. qz itellec⁹ z illd̄ qd intelligit̄ i his q̄ sunt sine materia sunt idē. qz scia speculatiua ē eadē cū illo qd speculatiue cog noscūt fm̄ p̄portōem siue p̄formitatē. sicut speculū h̄z in se imaginē idē ē cū re imaginata in q̄stū h̄z in se fm̄ alt quē modū rei spēm. s̄ q̄ itellec⁹ z qd intelligit̄ sunt idē p̄ spēs intelligibilē ip̄ius rei intelligibilis qē in intellectu. tūc possumus aliquo mō p̄ ip̄am deuenire in cognitōem intellectus sicut p̄ spēm sensibilem referentem in sensu ali qualiter deuenimus in noticiam sensus.

Qm̄ āt sicut in oī natura ē aliqd̄ h̄ qdē mate ria vniūiqz generi. h̄ āt ē potētiā oīa illa. Altez āt cā z factiū qz in faciendo oīa. vt ars ad mate riā substituit. necesse z in aia has eē d̄zās. Et ē intellect⁹ h̄ qdē talis in oīa fieri. ille p̄o in oīa facere sicut habitus qdē et sicut lumen quodam enim modo z lumen facit potētiā existētes co lores actu colores.

Itud ē terciū capitulū in q̄ p̄hs determinat de intel lectu agere. ostēdens necitatē ei⁹. naturā ei⁹. z p̄prietā res ei⁹. Dicēs p̄mo. Qm̄ in oī natura in q̄ est aliqd̄ vt materia ex̄ns in potētiā ad oīa illi⁹ generis. ibi necē eē altez in eodē genere qd sit effectiū. oīa illa faciēs. q̄ s̄t in eo v̄fuit in eo qd ē potētiā oīa illa q̄ sunt in illo gene re. Et hoc qdē in p̄hs planū est ex oīibz illis q̄ in p̄hs sunt determinata. In semine em̄ ordinatū na tura agens. qd est formans ad spēm. et id qd ad speciez formatur posuit in materia seminis. In sensibilibz etiaz pater qz potētiā color nō sit actu color. nisi ab aliq̄ agen te. Et hoc sic ē in oībz. Plura em̄ ad spēm vñā formata necesse est qz habeant agens vniūocū qd former ea ad spēm illam. Est aut̄ oīm intelligibilū fm̄ qz sunt intel ligibilia. sicut oīm visibilū fm̄ qz visibilia sunt spēs vna qua sunt visibilia. ergo necesse est qz eis sit agens vnum ad formandū speciem illam in eis. Tale aut̄ agens duo facit in oīibz in q̄bus est. quozū p̄mum est qd de se fa cit formas inductas. et quo ad hoc simile est arti. q̄ non accipit formas artificiatōz aliunde. sed facit eas de se. et inducit eas in materiam. Sed in anima nō est nisi fa cere formas intelligibiles fm̄ qz intelligibiles sunt. z cō positio earum in anima non est ad res. sed potius ad in tellectum possibilem. et quo ad hoc intellect⁹ agēs ass̄i milatur arti. et possibilis materiē. Sed quia forma intel ligibilis p̄zout comparatur ad illud cuius est forma infor mando mouet et distinguit intellectum possibilem. z nō mouet nisi vt est in actu et de se nō est in actu sed tantuz in potētiā. ideo scōdo intellectus agens comparatur lumi ni quod potētiā colores facit actu colores. qui fm̄ ac tum lucidi visum mouent. Et sic necesse est in anima eē duplicem intellectum. Quorum vnus est oīa in fieri. in quo anima facit intellecta qui formatur et distinguit ab intellectis. Et alius quo oīa intellecta facit et cons fert eis formas. vnde mouere possent intellectum possi bilem. Et ille non est habitus qui sit accidens qd non est pars anime. sed habet similitudinez habitus in hoc qz anima per ipsum agit quando vult et non indiget ad hoc aliquo extrinseco perficiente vel opante. Est ergo iuxta predicta hic intellectus ars lumen. et habitus

Et hic quidem intellectus separabilis et impassibilis et immixtus substantia actu ens. Semp enim honorabilis est agens patiente et principium materia Idem autem est secundum actum scientia rei. que vero secundum potentiam tempore per se in uno est. oio autem neque tempore sed non aliquando quidem intelligit. aliquando autem non intelligit Separatus autem est solum in hoc quod vere est et hoc solum immortale et perpetuum Non remiscimur autem quod hoc quidem impassibile passivius vero intellectus corruptibilis. et sine hoc nihil intelligit anima

Hic phisicorum conditiones intellectus agentis que communit assignant quattuor Prima est quod est separatus Secunda quod est immixtus Tercia quod est oio impassibilis. Quarta quod est substantia actu ens. In primis duobus conditionibus convenit cum intellectu possibili In hoc autem quod est omnino impassibilis et intellectus possibilis habet naturam qua vocatur et est possibilis intellectus. differt secundum aliquid ab eo. et istud necessarium est sic esse. Quia in omni natura in qua est agens et patiens. oportet quod agens sit honorabilius passivo. et illud quod est principium per suam formalem actionem honorabilius est quam materia in qua principiat hoc quod principiat Differt autem hic intellectus a possibili. quoniam cum suum intelligere nihil aliud sit nisi quod suum intellectualem lumen imbuit intellectus speciebus. et respicendur in eis non egreditur suum intelligere extra ipsum ita quod non est differentia inter inter intelligens et intellectum in eo nisi sicut laus in se. et lumen quo imbuti sunt colores ad actum. et ideo secundum actum sua scientia est res seipsa. put est scilicet Sed intellectus possibilis quoniam intelligit ea que non sunt ipse inter intellectus tunc sua scientia et suum seipsum non sunt ideo Et sic intellectus agens et possibilis in duobus differunt simpliciter. et in tertio secundum aliquid conveniunt. et secundum aliquid differunt. et in duobus conveniunt. quod uterque eorum est separatus et immixtus. et secundum hoc quod sunt conditiones intellectus agentis secundum Albertum Et istis partibus quod duo sunt opera intellectus agentis. Unum est abstrahere formas intelligibiles quod nihil aliud est nisi facere eas simplices et viles Secundum est illuminare intellectum possibile. sicut lumen se habet ad diaphanum. quod oportet quod spiritus viles quod diu est viles sit in lumine agentis. et ideo oportet possibile illuminari lumine intellectus agentis. Sicut modo possibilis dupliciter habet partem Comparatur enim ad agens sicut completus lumine suo. et comparatur ad formas et phantasias elicias. sicut motus et formatus ab eis. que forme sic speculate ab intellectu possibili vocantur intellectus specularius. Et ille etiam duo habet Unum est quod habet esse in lumine intellectus agentis quo efficitur specularius. Alterum autem ex operatione rerum quas ipse est spiritus. et quo ad hoc multiplicat et variat secundum potentiam et actum. Ex primo autem esse non habet partem communitatem Et ideo quando operamus istos duos in intellectu ad se invicem tunc intellectus qui est secundum potentiam dicitur tempore prior est in quolibet individuo quam spiritus intelligimus in potentia tamen. et non operatur intellectus agens in nobis aliquas intelligentias speculativas Postea autem crescentibus experimentis et tempore incipit in nobis manifestari operatio intellectus agentis per separatam intelligibilitatem Sed vniuersaliter secundum substantiam comparando possibile intellectum ad agentem non preedit tempore. quoniam si operetur isti intellectus ad se invicem secundum suas substantias et non secundum quod in nobis manifestantur. tunc agens spiritus est actus et informatio informatio Sed

secundum illam partem non se dicit quod possibilis quicquid intelligat et quandoque non. sed potius semper intelligit. quod secundum hanc considerationem non coniungitur nisi intellectui agentis cuius intelligere est semper. eo quod non egreditur extra seipsum. Et isto modo intellectus uterque et ex utroque etiam. scilicet agere et possibile positus est. quod vere est et eternum et non quod aliquis est intellectus et aliquando non sicut est speculatio de rebus particularibus. Et iste sic separatus solus est immortalis permanens apud animam etiam postquam fuerit exuta corpore. Quia quod nunc quicquid intelligitur quandoque non est ex eo quod movetur a phantasmatis que sunt tamen in potentia intelligibilia. et ideo non semper actu movetur. et ideo dicitur tunc est quod non permanet talium intellectus Et ideo quoniam talis est in toto separatus intellectus. quod est conversio intellectus possibilis ad agentem. quod totum intelligere suum habet intra seipsum tunc non remiscimur. quod remiscencia sit per conversionem ad particularia. que sunt in phantasmatis. et sit mediare cogitativa. que est actus rationis coherentis de particularibus Et hoc non habet intellectus possibilis per conversionem ad agentem sed potius per conversionem ad phantasmata. et ex illa parte est vere passibilis intellectus. et secundum hoc corruptibilis est. et in se sit substantia perpetua. Sine hoc tamen phantasmate et corruptibili intellectu qui est virtus cogitativa de particularibus nihil omnino determinatum intelligit in particularibus. sicut fingens visum in lumen antequam determinatum est aliquo corpore. nihil determinatum videt Et ergo quoniam contingit ipsius separari ab actibus virtutum sensibilium anime tunc nec remiscitur nec imaginatur. Licet enim sub tota anime rationalis separatur a corpore. tamen secundum quasdam vires non operatur nisi in corpore. et ideo cum non est in corpore tunc nullam habet operationem intellectus secundum conversiones ad illas secundum naturam

Indivisibilem quidem igitur intelligentiam in his est circa que non est falsum In quibus autem et falsum iam et verum est propositio quodam Jam intellectuum est sicut eorum que vnum sunt Sicut Empedocles dixit vere multorum quod capita sine ceruice germinantur postea proposita sunt concordia sic et hec separata proposita sunt ut assimetron et diametros. et ut simetron et diametros. Si autem factorum et futurorum tempore eo intellectus et proponens. falsum enim in proponente spiritus est et namque si album non albo aut si non album albo componitur. contingit autem et dividere dicere oia Sic ergo non solum falsum aut verum quod albo cleon est. sed et quod erat aut erit vnum aut facies hoc intellectus est vnum quodque

Istud est quartum capitulum in quo agit de duobus actibus intellectus que sunt indivisibilem intelligentiam et propositum et divisio. Et primo propositum eos ad se invicem dices Quod indivisibilem intelligentiam est in his circa que non est falsum. Intellectus autem proplexorum que est enunciationis vel proponentis vocatur fides per assensum intellectus ad talia. In quibus autem intellectibus iam falsum est. et verum enunciatione alicuius de aliquo. iam necessarium est esse propositum alicuius de aliquo. quod vnum incomplexum cum alio proponente. et aliud affirmat de ipso vel negat ab eo. tales autem intellectus istis de eo quod est in se secundum quod est predicatum subiecto. verum enim et falsum non sunt nisi in respectu proponentis alicuius cum alio. vel divisionis alicuius ab alio Intellectus autem incomplexorum per se est. et quodammodo ea proponentis Et istud per se in simi metaphoricam Empedocles dicens quod capita multorum vere et secundum naturam germanorum. et sibi congruentia fuerunt primo sine ceruice. quod postea

per amicitia suis germanis ceruicibus associata sunt quādo amicitia cōmiserunt res germanas sibi inuicē in generatiōe rerū. Sic sicut ista separata et incōplexa pmo intelligunt et postea germana suis germanis cōponunt p intellectum et ab his que nō sunt germana diuidunt p negatiōes huius ab hoc. Exemplū est vt hoc incōplexū quod est asymmetros. et incōplexū quod est diametros iungunt. cum dicitur diameter est asymmeter. Et horū cōpositiōne siue sic iunctiōne est etiā intellectus vnus. qm non simplr accipiunt vt plura. sed vt vnu in altero vel vnu ab altero. Et hec non sunt enūciata vt plura. sed sicut de enūciando ita intelligit. In his autē que sunt incōplexa cum intelligunt nullū cōfingit siue signat tps. aut tps differētia. Qm em talū intellectus est p simplici rei spēm. q denudata est a conditionibus materie. quaz vna est motus et altera tēpus. et ideo talū intellectus abstrahit ab omni tps differētia. Cū vero p cōpositiōnem vnu de altero significet. licet in re nō sit cōpositio. sed vno vnus cū altero sine omni medio. tū intellectus nō accipit vnōem vni. cū alto nisi fm modū cuiusdā eē qd hz vnu in alto. et hoc esse significat p verbū notans cōpositiōem. Et qz significat in actione esse ideo optet q significet differētia aliquā tps. esse em talis mensura est tēpus. et iō intellectus intelligēs tēpus factorū siue pteritorū et futurorū. iā est intellectus cōponens. Falsum em erit si albus non albo cōponitur. verū autē cōponit album cum eo qd fm veritatem est albus. et hoc cōtingit fm quālibet tps differētia. Non em solū falsum et verū est fm tēpus p̄sens. vt si dicat qm cleon est albus. vel nō est albus. sed etiā qz erat albus et qz erit albus. vel nō erit albus. In omibz autē his cōpositiōnibus licet verū et falsum a re causent. tamē cōpositiō p certo in aīa est cōponente. Quia tria sunt in cōpositiōne scz subiectū. predicatū. et cōpositiō media. et tū duo sunt in re. res videlicet cui aliqd inest. et quod inest. et nō est tercius in re scz cōpositiō. quia vnum inest alteri sine medio. et ideo nihil in re responderet cōpositiōni nisi ipa vno duorū vnitorū. sed cōpositiō est in aīa vniente que accipit pmo diuisa. et postea cōponit. Falsum em et verū cum sint relatōes sunt in vtroqz relatiuorū. et ideo sunt in re sicut in eā efficiēs. in aīa autē sicut in subiecto. In aīa em dō esse illud quod facit ipa aīa. In voce vero sunt sicut in signo.

Indiuisibile autē qm duplx potentia aut actu est nihil phibet intelligere indiuisibile cū longitudinē intelligat. Indiuisibilis em actu aliter est et in tēpore indiuisibili. Similiter em tēpus diuisibile et indiuisibile longitudini est. non em est dicere aliquid in medio intelligere vtrunqz. Non em est nisi diuidat. sed aut potētia seorsuz aut vtrunqz intelligēs dimidiōz. diuidit et tempus simul tūc. aut in longitudinē. si vero est sicut ex vtrisqz et in tēpore quod in vtrisqz. Quod autē nō fm quāritatē indiuisibile est. sed specie intelligit et indiuisibili tpe et indiuisibili aīe. Secundu accidēs aut et non inquantū illa diuisibilia quod intelligit et in quo tpe. sed in qntū indiuisibilia. Inest aut vtrisqz bis aliqd indiuisibile sed forte nō sepabile quod facit tēpus vnu et longitudinē. et hoc sicut in omni est et cōtinuo et tempore

*impossibile
si qd quod
intelligit in tpe*

et longitudinē punctū aut et omnis diuisio et sic indiuisibile monstrat sicut p̄uatio. et silis ratio in alijs est vt quō malū cognoscit aut nigrum

Hic phusex quo omne qd intelligit est aliqd mō vnu. on dit quor modis dicit vnu siue indiuisibile dicit. q indiuisibile qd in p̄ma opatione intellectus intelligit est triplex. Primum est qd est indiuisibile actu. et tū potētia diuisibile. sicut cōtinuū. tale em est actu indiuisum. et potētia diuisibile. et hoc intelligit vna simplici actōe intellectus sicut indiuisibile. Sicut exēpli grā qm intelligimus longitudinē. Et cā istud est. qz nō intelligim longitudinē p pres. q potētia sunt in ipa. sed potius p vna simplici spēm longitudinis q est forma vnus. oēs pres vnies. faciēdo eas vnum esse in actu. Actualiter em vna longitudo indiuisibilis. et iō in tempore vno vel momēto totā p spēm longitudinis intelligit. Et sicut est in intellectu aliorū cōtinuorū. sicut tps et similitud. et tempus est sicut indiuisibile actu. et potētia diuisibile. sic cōtinua longitudo. Tū licet vtrāqz prem habeat ante et post tū qz intellectus nō accipit cōtinuū p pres. sed per spēm totius. q nec partū qdaz est. nec pres oēs. sed qdiaz vnus in actu indiuisi exītis. iō vna et simplici actōe intellectus intelligit. Non em cōtingit dicere q vtrāqz istorū intelligit p mediū. qz id qd intelligit p mediū sui sicut p prem hoc ē diuisum in actu. sed illud cōtinuū nō est diuisum. ita q partes eius sequestrare sint seorsum nisi in potētia. res autē nō intelligit p id qd est in potētia. sed p id qd est in actu. Si autē in intellectu est vtrāqz intelligēs seorsum hoc est p̄ extra p̄ tūc etiā tēpus intelligēdi vnu diuidit a tpe intelligēdi alterorū. Qm qm intelligit prem vna tūc in eodē momēto non intelligit alterā prem. Tūc em intelligere est in tpe. qd est sicut intellectus est in longitudinē. In longitudinē aut diuisum est intelligere. q in tpe diuerso. p̄ficere et intelligere vnus et alterius pris. Si aut intelligit longitudinē sicut vnu in actu qd est ex vtrisqz p̄tibz que sunt in ea potētia solū. tūc etiā intelligere est in vnico tpe. qd p̄portional intellectui longitudinis ex vtrisqz p̄tibz cōpositē. et hoc est vnu in diuisum tēpus intelligēdi. Secōdo vero dicit aliqd indiuisibile siue vnu spē quod formalter est vnu sicut caro et lignū. licet ipm sit diuisibile potētia et p accidēs. eo q ē forma et qd est diuisibile per se. et illo diuiso accidit ipsum diuidit p accidēs. sicut diuiso ligno species et forma diuidit p accidēs. Hoc autem quod est sic p accidēs diuisibile. specie autē et forma indiuisibile. simpliciter intelligit in indiuisibili tempore et indiuisibili aīa. id est vnica conceptiōe anime. id est vna specie in aīa existente. et non intelligit fm q p accidēs est diuisibile ad diuisionem subiecti. Tercio est indiuisibile simpliciter quod est tale fm potētia et actum sicut p̄terius et vnitas. Omnis em punctus diuisio est et nō diuisibilis. Diuisio em semper fit in puncto. et tamen nūqz dicitur. Omne autem tale indiuisibile fm q est indiuisibile nomie p̄uatiuo monstrat esse indiuisibile. sicut diuisus q punctus est cuius ps nō est. Et sic est in omibz alijs simpliciter indiuisibilibus sicut est vnitas. et sicut est nunc. Possunt tamen predicta indiuisibilia dupliciter accipi. Vno modo fm q sunt principia suarum quāritatū et tunc possunt intellectu p̄terius intelligi. quia accipiunt tūc non in se sed in suis quāritatibus quas p̄ncipiant sicut punctus. vt est terminus linee. et vnitas in aggregatiōe numeri. et nunc vt continuatio p̄teriti et futuri. Alio vero modo accipiuntur ista predicta fm se. et tunc monstrantur

per amicitia suis germanis ceruicibus associata sunt quādo amicitia cōmiserunt res germanas sibi inuicē in generatiōe rerū. Sic sicut ista separata et incōplexa pmo intelligunt et postea germana suis germanis cōponunt p intellectum et ab his que nō sunt germana diuidunt p negatiōes huius ab hoc. Exemplū est vt hoc incōplexū quod est asymmetros. et incōplexū quod est diametros iungunt. cum dicitur diameter est asymmeter. Et horū cōpositiōne siue sic iunctiōne est etiā intellectus vnus. qm non simplr accipiunt vt plura. sed vt vnu in altero vel vnu ab altero. Et hec non sunt enūciata vt plura. sed sicut de enūciando ita intelligit. In his autē que sunt incōplexa cum intelligunt nullū cōfingit siue signat tps. aut tps differētia. Qm em talū intellectus est p simplici rei spēm. q denudata est a conditionibus materie. quaz vna est motus et altera tēpus. et ideo talū intellectus abstrahit ab omni tps differētia. Cū vero p cōpositiōnem vnu de altero significet. licet in re nō sit cōpositio. sed vno vnus cū altero sine omni medio. tū intellectus nō accipit vnōem vni. cū alto nisi fm modū cuiusdā eē qd hz vnu in alto. et hoc esse significat p verbū notans cōpositiōem. Et qz significat in actione esse ideo optet q significet differētia aliquā tps. esse em talis mensura est tēpus. et iō intellectus intelligēs tēpus factorū siue pteritorū et futurorū. iā est intellectus cōponens. Falsum em erit si albus non albo cōponitur. verū autē cōponit album cum eo qd fm veritatem est albus. et hoc cōtingit fm quālibet tps differētia. Non em solū falsum et verū est fm tēpus p̄sens. vt si dicat qm cleon est albus. vel nō est albus. sed etiā qz erat albus et qz erit albus. vel nō erit albus. In omibz autē his cōpositiōnibus licet verū et falsum a re causent. tamē cōpositiō p certo in aīa est cōponente. Quia tria sunt in cōpositiōne scz subiectū. predicatū. et cōpositiō media. et tū duo sunt in re. res videlicet cui aliqd inest. et quod inest. et nō est tercius in re scz cōpositiō. quia vnum inest alteri sine medio. et ideo nihil in re responderet cōpositiōni nisi ipa vno duorū vnitorū. sed cōpositiō est in aīa vniente que accipit pmo diuisa. et postea cōponit. Falsum em et verū cum sint relatōes sunt in vtroqz relatiuorū. et ideo sunt in re sicut in eā efficiēs. in aīa autē sicut in subiecto. In aīa em dō esse illud quod facit ipa aīa. In voce vero sunt sicut in signo.

primatus nomine et ratione privativa. et tunc etiam privationes per suos habitus oppositos intelliguntur. et hec intelligentia est quasi reflexa et una. Et sicut non est in intellectu omnium aliarum privationum. Nisi enim sic diceret non possemus dicere quod intellectus cognoscat malum quod privatio est boni. et ignorantiam que est privatio scientie. et nigritatem quod est privatio albi.

Contrario enim aliquo modo cognoscit. Oportet autem potentiam esse cognoscens et esse in ipso. Si vero alicui non inest contrarium ipsum cognoscit se ipsum et actu est et separabile.

Hic philosophus ostendit quomodo actus intelligendi predicta intelligibilia conveniunt dicens quod in intellectu et omnium istorum intelligibilium oportet intellectus prius esse in potentia cognoscens et cognoscibile postea esse in ipso secundum actum. ipso intellectu eodem remanente. Quia ut supra dictum fuit intellectus possibilis non diversificatur per diversa intelligibilia. sed accipiendo cognoscibile accipit aliquid extra se ipsum. Si vero alicuius intelligentis intellectus nullum haberet omnino contrarium secundum intelligibilia ad est quod non recipit ipsum unius contrariorum intelligendo per illam aliquid. oportet quod ille intellectus per aliquid cognoscat quod non habet contrarium. et hoc est intellectus ille qui ratio et causa est intelligibilium. et ille cognoscit se ipsum. et cognoscendo se cognoscit alia. et ille intellectus substantiarum separatarum. et maxime intellectus prime cause. qui est vltimus agens non tamen cognoscens sed et causans.

Est autem dictio modo quidem aliquid de alio. sicut affirmatio vera est aut falsa omnino. intellectus autem non omnino. sed quod est ipsius quid est secundum hoc quod aliquid erat esse verus est. et non aliquid de alio sed sicut videre proprium verum est. si autem homo album aut non. non verum semper. sic autem se habent quecumque sunt materia sunt. Idem autem est secundum actum scientia rei. que vero secundum potentiam tempore prior est in uno. omnino autem neque tempore fiunt enim ex actu ente omnia que fiunt.

Hic philosophus determinat de secunda operatione intellectus dicens quod compositio qua aliquid affirmat de alio vel dicitur quod unum dividit ab alio per negationem semper est vera vel falsa. sed non omnino intellectus est verus vel falsus. Quod ostenditur per simile. quod sicut invenimus sensum variari circa sensibilia ita intellectus circa intelligibilia. Sensus vero quando est sensibilis per se quod de natura sua facit sensum et est causa sensibilitatis aliter se habet quam quando est sensibilis communis vel per accidens. quod non facit per se sensibilitatem. Ita etiam est de intellectu intelligibili. Quia intellectus speculativus quod de natura sua speculativus est aliter se habet quam ille quod est intellectus per accidens. Universalis autem de natura sua est intellectus speculativus simplex. eo quod hoc motum est intellectus possibilis ut supra dictum fuit. sicut sensibile proprium est motum sensus. Compositio vero intelligibilium accidit ex convenientia rerum. et hoc non movet intellectum secundum quod habet. et ideo intellectus simplex (qui proprie et per se intellectus) ipse est verus. et veritate rei secundum quod dicimus verum id quod vere est vera habentiam. et non decipit intellectus circa id. Et hic intellectus

tus non est aliquid de alio. sed simplex conceptus vel per suam formam. sic enim videre proprii obiecti visus semper est verus et visus circa id non decipit. Sed non semper verum est quando visibile componit cum alio. sicut fit in visibili per accidens vel cum. Non enim semper est verum quod album quod videt sit homo vel non sit homo. quando visus est albi esse hominem. vel quod est ipsum non esse hominem. Similiter modo est de intellectu qui intellectus qui nihil habet nisi simpliciter conceptus mentis semper est verus. Compositus autem non semper est verus. qui accidit intellectui intelligibile per accidens sicut sensui sensibile per accidens. et ideo in illo semper falsificatur intellectus ipse. Quocumque vero sine materia sunt sicut substantie separate intelliguntur res per simplices rerum quoditates. et ideo non falsificatur intellectus earum. Quocumque vero unum realiter inesse alij accipit. oportet quod hoc fiat per acceptum eorum et differentiam et convenientiam earum particularem. et hoc accidit intellectui per extensionem suam ad sensitivas partes. et in tali compositio et divisione frequenter incidit mendacium. In talibus autem separatis substantiis que non habent contrarium in suis intelligibilibus. eo quod nullum intelligibile extra se recipiunt idem est secundum actum scientia eorum cum re scita et hoc maxime in intellectu prime cause est verum. quia illa omnino simplex est. et suum intelligere et suum intelligibile cum suo intellectu sunt idem omnino. In alijs autem intelligentijs que sunt inferioris ordinis etiam verum est. sed plus differentie est inter intelligere et intelligibile suum ad suum intellectum. Scientia autem nisi intellectus est prius in potentia quam in actu. et in quolibet indivisibile potest esse potentia quam actus. Vltimus autem loquendo et simpliciter tunc potest esse scientia in actu quam in potentia etiam tunc. quod id in potentia est minus fit in actu nisi per id quod est in actu. Et ideo in intellectu mortalium etiam prior est intellectus agens et habitus primorum principiorum que scimus per naturam inquam terminos cognoscimus. Hec enim principia sunt quae sunt instrumenta. quia agens educit possibile de potentia ad actum. Et hec instrumenta determinant ex determinatione sensibilibus que oriuntur ex experijs et memorijs. momentibus possibile intellectum. et sic accipit hanc scientiam et illam sine motu et transmutatione per simplicem receptionem.

Videtur autem sensibile ex potentia existente sensitivo actu agens. Non enim patitur neque alteratur unde alia hec species motus. Motus enim imperfecti actus. Simpliciter autem actus aliter est qui perfecti.

Istud est quintum capitulum in quo philosophus ponit aliquas convenientias et differentias inter sensum et intellectum. Quarum prima est sicut sensibile est agens ducens sensum de potentia ad actum et sine alteratione. proprie dicta. eo quod sentire non est motus qui est actus imperfecti sicut definitur motum philosophus tertio physicorum. sed est motus qui est actus perfecti id est ipsius sensus facti in actu per spiritum sensibilem. Sic similiter modo intellectus patitur ab intelligibili sine proprie dicta alteratione. et magis perfecte. cum sit magis impassibilis in receptione intelligibilium quam sensus in receptione sensibilibus.

Sentire quidem igitur simile est ipsi dicere solum et intelligere.

Hic ponit aliam convenientiam intellectus et sensus dicens quod sentire et intelligere in hoc conveniunt quod actus illi similes sunt dictio. Quia in tali actione que est dictio statim est actio completa absque eo quod precedat aliqua actio diminuta

sicut fit in motu physico. In quo actus diminutus continet...

Lum aut delectabile aut triste aut affirmas aut negas...

Hic phs ponit terciam puenientiam inter sensum et intellectum...

Intellective aut anime phantasmatata ut sensibilia sunt...

Hic p. ponit quartam puenientiam inter sensum et intellectum...

Sicut enim aer pupillam homini fecit. ipsa autem alterum...

Hic phs hoc quod dictum est de sensu et intellectu declarat...

Dicendum autem et nunc est enim aliquid unum. sic autem...

Hic phs predicta firmat dicens. quod est eadem analogia...

Species quidem igitur intellectus in phantasmatibus intelligit...

Handwritten marginal note in the left margin.

Handwritten marginal note in the left margin.

Handwritten marginal note in the left margin.

Handwritten marginal notes on the right edge of the page.

De anima Capitulo Quinto Aristotelis in quo recapitulat dicta

matibz fuerit mouet vt sentiens qd fugibile est. qz ignis p trariu cognoscat vidēs qd mouet qm impugnās est. aliqñ aut q sunt in aia phārasma tibo aut intellectibz z tanqz vidēs rōcinat z de liberat futura ad pñtia. z cū dixerit vt ibi letum aut triste hic fugit aut imitat Et oio in actōe et quod sine actione est verum z falsum in eodē genere est cum bono et malo Sed in eo quod simpliciter differt z a quodam.

Hic phs infert vñū ex p dicit. s. q intellectus intelligit et accipit spēs q sunt in phārasmatibz. z hoc nō est tñ vez de phārasmatibz. q a sensu sunt accepta. sed etiā de intēioz nioz puenētis z incōuenientis q cū sensibilibz accipiunt. q nara sunt mouere appetitū. qz intellectus specularis spēs phārasmatū. Sicut ē in illis determinatū est imitabile z fugiē dū bonū sēz vel malū p sensum. sic etiā intellectus cognosces illa phārasmata determinat hōi bonū vel malū Dñter tñ qz sensus facit hoc solū in rei pñtia. intellectus autē re ab sente. z h loquēdo de intellectu practico. qz speculatiu? solū pñderat vez z falsum simplr z vlt. practicus vero pñderat bonū z malū. Aliqñ tñ speculatiu? intellectus pñngit se ad phārasmata pñcularia in intelligēdo physica z mathēmatica Et huc? ponit Alb. exēplū dicens. qz qñ aliqz est senties illud qd est fugiēdū. vbi grā q ignis incendens est domū quā inhabitat tūc statim fugit. qz cōiter oīs hō hoc fugiēdū decernit Sill mō qñ videt hostes z sentie qñ pñtia hōi siue resistēdo siue fugiēdo mouetur. Et sicut istud est in sensibilibz z sensu. sic est in phārasmatibz z intellectu in hōie. vel in phārasma in bestijs. Videmus em qz aliqz aliqñ ex phārasmatibz aut intellectibz spēs rōcinat qñ videret ea corā oculis suis z deliberando determinat futuza bona vel mala ad pñtia phārasmata. sicut pēpue faciunt melancholici z dormiētis in somnīs Sic em in somnīs ad imaginēs multēz mouent membra ad coituz z pñctur delectatio ac si esset res pñens ppter quā spēs tales impñunt in corpā Quicunqz em in phārasma est forma cōueniens vel discōueniens corpi. statim virtutes q sunt affixe membris mouent corpus ad inducendū illam. Et tō vt dicit Albertus post Auicennā qz aliqui facti sunt leprosi z alijs infirmitatibz detenti. eo qz imaginatōibz lepre vel alteri infirmitatis frequēter detinebant. Et cū in phārasmatibz dicat determinādo aliqd esse tanqz letuz vel tanqz triste. z h nō sit fm esse. tñ fugit tūc a tristi. aut imitat si sit letum. z hoc fit p intellectū practicu. Propter qd phs ponit differentia inter intellectū practicu z speculatiuū. Vbi Et omnino in actione dicit. qz intellectus sine actione. id est speculatiuū. z intellectus cū actiōe id est practicus. p que fit actio sunt in eodē genere siue illud genus sit bonū siue malū Quod pñt sic intelligi qz cognitio rei sit bonū qd daz tā intellectus speculatiuū qz practicu. Sed in hoc tñ differēt qz intellectus q est sine actione. id est qz est speculatiuū cōsiderat veruz z falsum simplr z absolute siue in vniuersali. qz talia sunt nō in phārasma cogitatione sed in potētia intellectiua. Sed intellectus q est in actione pñderat bonuz et malū in pñculari que sunt in quodā agibili p nos

Abstractiōe at dicta intelligit. sicut simū fm qz simū nō separe Inqñtū aut curuū si aliqd intellexit actu sine carne intellexit in qua curuū. si

cut mathematica nō separe tanqz si separe sunt intelligit. cū intelligit illa. Omīno aut intellectus q fm actū res est intelligens.

Hic phs ex quo dicit q absqz phārasmate aia nō pē intelligere. ostēdit quō intelligunt mathematica. q in de finitione sua nō cōcipiūt materiā sensibile. dicens q omnia talia intellectus accipit p sensum Sicut em accipit intellectum simū in hac materia sensibili q est caro nasi. eo qz simuz cōiunctū est p esse z definitionē cū materiā sensibili Tra accipit separe mathematica in phārasmate eo qz p esse sunt cōiuncta materiē sensibili. licz p definitionē vel abstractiōez sunt separe Lum em intellectus intelligit simū. qd in sua de finitione carne nasi cōcipit. optet qz illud non separem accipiat p definitionē. Inquantū aut accipit genus sui quod est curuū. in sua rōne nō accipit carnē nasi. Eo em qz curuū ras fm vñā rōnem saluā in qualibet materia. intelligit h sine intellectu carnis Et quo ad hoc intelligit mathematica que fm esse nō sunt separe tanqz sunt separe. qz sunt sine definitionibz abstracta ab omī sensibili materia. non ergo accipit ea separe extra materiā existētia. qz in rebz sp sunt cōiuncta. z sic receptio ipsoz est ex phārasmate. Sed cum accipit intellectus aliqd eoz. pñdat circa illud et pēcipies non esse de intellectu alicuius eoz materiā sensibile. desinit illud abstractēdo a materiā sensibili. Talis ē intellectus mathematicoz qz accipit ex phārasmatibz sicut z intellectus eoz que sunt naturalia z actualia In oībz em hīs videt qz intellectus noster ex phārasmatibus oriatur.

Utrū aut contingit aliquid separe intellectū ipm existētia non separem a magnitudine aut non considerandū posterius.

Hic phs mouet questionē circa illa que sunt simpliciter separe dicens. qz questio est de nostro intellectu qz pñcrus est magnitudinē. id est cogit. z non omnino separem a magnitudine. an possit intelligere aliqd separem a magnitudine an non. Id est. an possit intelligere substantias separem vel non. Et hec est questio grauissima inter omnes questiones que sunt de aia. Et Aristoteles. pmitit se posterius determinaturū eandem. sed nō inuenimus eum cōsiderasse aliqd de istis in aliqua pte libri sui de aia nisi forte exciderit hoc a libris suis qui ad nos nō puenērunt Sed vero obscure potest haberi de libris suis tunc dicit Alpharabius qz habet ab eo solum vbi determinat de felicitate contemplatiua.

Hūc autē de aia dicta recapitulātes dicam qz oia ea q sunt. qdāmodo est aia. aut enim sensibilia q sunt aut intelligibilia. est autē scia qz dem scibilia qdāmodo. sensus aut sensibilia. qz liter aut hec sunt. optet inqzrere. Secat em scia et sensus in res. qz dē potētia est in ea q sunt potētia. qui vero actu in ea que sunt actu. sic autē sensitiuū z qd scire potest potētia hec sunt. hoc quidē scibile. illud vero sensibile

Istud est qñrū z vltimū caplm qd est epilogus de natura aie In q phs dicit q ex dictis nūc supple de intellectu agere z possibili. sequitur qz aia qdāmodo est oia. Dicit notanter qdāmodo. qz ipa non est omnia fm esse materiale. sed fm esse intentionale spēs vt supra dem fuit. Quā autē sit sic quodāmodo oia. pbat sic Quia oia q sunt aut sunt sensibilia

Handwritten marginal notes at the top right of the page, partially overlapping the title.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including a large initial 'M'.

Capitulum Quintum Handwritten marginal notes at the bottom right of the page.

q̄ p̄iuncta sunt euz materia. aut sunt intelligibilia q̄ sepata sunt a materia. sed aia fm̄ sensum efficit eade cū sensibilibz et fm̄ intellectum efficitur eadem cum intelligibilibz. eo mō quo eadē actu dicunt. quoz idē est actus siue forma. lz esse sit differēs. q̄ est aia quodā mō oia Et firmat h̄ sic qz quoz diuisio est eadē ipa sunt eadez. res aut z aia sunt eiusdē diuisionis. q̄ aia est q̄ dā modo omis res Secaf̄ em̄ scia intellectiua. sicut res. sicut sensus. Id est. scie diuidit ad diuisionem rerum intelligibilibz z sensus ad diuisionem sensibilibz p̄ actum scilz z potentiam. Intellectuū em̄ z sensitiuū p̄mo sunt potētia hoc. z postea actu. eo q̄ sensus p̄ mo est. z postea est oia sensibilia. res em̄ sensibilibz fm̄ potētia nō est sensus nec res intelligibil̄ fm̄ potētia ē intellectus Res sensibilibz in actu est sensus. z res intelligibilis in actu est intellectus. qz dū res actu sentit h̄z spēm sensibilibz apud sensum. z dū actu intelligit h̄z spēm actuāle apud intellectū Et sic sic̄ paries h̄ns imaginē in se impatoris aut alterius rei est sicut eide. Ita intellectus h̄ns spēm rei vel etiam sensus est sicutis rei

Recesse est aut aut ipa aut spēs esse. ipa q̄ dē igit̄ nō sunt. Nō em̄ lapis in aia est. sed spēs. q̄ re aia sicut man⁹ ē Dan⁹ em̄ organū organo rū z intellect⁹ spēs spēs. z scūs spēs sensibilibz

Hic p̄hs ponit differentē modū q̄ antiq̄ dixerūt aiaz cē oia. z aia fm̄ veritatē est oia Volēs q̄ antiq̄ dixerūt aiam esse oia fm̄ naturā inquantū ex oibz intelligibilibz est z p̄o sira. sic q̄ in se haberet naturalit̄ oēs res intelligibiles. h̄ ac falsus ē. q̄ h̄ lapis demōstrat⁹ ad oculū in cē suo matia sicut aiam est. sed spēs lapidis est in aia. z aia est spēs et⁹ sicut sensus est spēs sensibilibz. z intellectus potētia spēs intelligibilibz Aia igit̄ fm̄ sensum z intellectū est sicut manus quedā q̄ est in alijs organis corporis Manus em̄ nō est organū deputatū vni officio tm̄. sed tuat q̄libet organū ad officiū suū Porrigit em̄ ori cibum. expedit pedē. purgat z deobturat aurē. z sic de alijs actibz eius. z iō manus est organū organoz h̄ns figurā z p̄positionē q̄si actiua ad omne organū. Et ita sicut mō aia p̄ intellectū agentē est factia spērū intelligibilibz. aut receptiua eaz quo ad intellectuz possibitem. z receptiua sensibilibz p̄ sensum

Om̄ aut neqz res nulla est p̄ter magnitudines sicut vident̄ sensibilia sepata in speciebz sensibilibz intelligibilia sunt z que abstractōe dicuntur. z q̄cunqz sensibilibz habitus z passiōes z ab hoc neqz non senties nihil. nihil vtiqz addiscet neqz intelliget Sed cū speculef̄ necesse sit phātafma aliq̄ speculari. phātafmata aut sicut sensibilia sunt p̄ter quod sunt sine materia

Hic p̄hs ondit quō intellectus depēdet a sensu z em̄ p̄ h̄ponit dices. qm̄ nulla oio sunt sensibilia que sunt sepata a magnitudine corporoz. eo q̄ omēs forme sensibiles sunt forme sibi sitū in corpibz determinātes. z in maiori sunt maiores z in minori minores Et qz spēs intelligibiles sunt in sensibilibz q̄cunqz mō. siue sint abstractiue dicta sicut mathēmatica siue sint habitus forme z passiōes spēs sensibilibz sicut naturalia z moralia Ideo p̄tingit q̄ nihil oio senties nunqz p̄t aliq̄ addiscere vel scire. eo q̄ acceptio sciētie q̄si ad ep̄tū intellectū est ex phātafmatibz. phātafmata autē nō h̄z nihil oio accipiēs p̄ sensum. z si in toto perierit aliq̄ seplū perieret z scia que est de sensibilibz illius sensus Lum

em̄ q̄s speculef̄ accipiēdo sciam. tu ne necesse est sit in eo esse phātafmata eo q̄ phātafmata intellectuū sunt sicut sensibilia sensuū excepto eo solo q̄ phātafmata abstracta sunt a p̄tia materie. sed sensibilia exigūt materia iam presentem

Est aut phantasia alterū a dictōe z negatōe Cōplexio em̄ intellectuū est verū aut falsuz Pri mi aut intellectuū q̄dem differēt vt non phātafmata sunt aut neqz alij phantasma sed non sine phantasmatis

Hic p̄hs ex quo dixit intellectuū depēdere aliquo mō a sensu ondit dīam intellectu a phātafma. dices q̄ p̄mo differt phātafma a scōa opatione intellectu. qz intellectus cōponēs p̄ affirmatiōe vel diuidēs p̄ negatōem sp̄ est ver⁹ vel falsus. sed in phātafma fm̄ quā sit in nobis phantasma nō est veritas vel falsitas p̄pōis vel diuisionis Secūdo ponit dīam intellectu quo ad primā sui opationē a phantasia dices q̄ intellectu z phātafma h̄nt aliud z aliud obiectū. qz intellect⁹ est vltimū. phātafma p̄o singulariū Et sic intellectuū lz nō sit sine phātafmate. nō tū est phantasia

Circa predicta mouent

per ordinē q̄dam q̄stiones Prima est. vtrum intellectiua aia in intellectu agentē z possibilez tangz in potētiis distinctas sit vniuersē bip̄tita

Et videt p̄mo q̄ nō. qz nullū simplex diuisibile est p̄ actiū z passiuū. sed oia intellectiua est simplex forma. q̄ non est cōuenienter diuisa in intellectu agentē z possibile. siue actiū z passiuū Dīaio est manifesta. qz simplicitas opponitur diuisioni Et cōfirmat. qz omis potētia reducitur ad materia que est potētia p̄ suā clientā vt dī Lōmentator. sed intellectus est penitus imaterialis. q̄ nō est aliq̄s intellectus possibile Sedo sic. Nullus est intellectus agēs. q̄ zē. Probat. qz sicut se h̄z spēs sensibilibz ad sensum in eo q̄ p̄ficat eū. ita spēs intelligibil̄ ad intellectuū in eo q̄ p̄ficat ip̄m Sed spēs sensibilibz p̄t se ip̄am facere in sensum. q̄ spēs intelligibilis facit se ip̄am in intellectu possibile sine omi agēte. q̄ nō est necessarius aliq̄s intellectus agēs sicut nō est sensus agēs. Mōz pbatur. qz multe spēs sensibiles sūt sensibilia tactus z gustus. z talia sensibilia vt manifestum est se ip̄a generāre in sensum. q̄ sup̄uacū erit ponere intellectuū agentē Tercio. forma que p̄ nullā excellētiā corrum p̄t suscipiēs magis cōueniens est suscipiēti q̄ illa q̄ p̄ excellētiā suā suscipiēs corrūpit. Si illa forma que min⁹ cōueniens est p̄t se ip̄am facere in potētiā multo magis illa q̄ plus est vniuersē suscipiēti Sed forma sensibilibz p̄ sui excellētiā est corrūpens potētiā. z tū ip̄a facit se ip̄am in potētiā. forma vero intelligibilis nō corrūpit intellectuū p̄ sui excellētiā. q̄ multo magis se ip̄am facit in intellectu. z p̄ cōsequēs nō requirit intellectuū agēs. Quarto. potētia que p̄ se ip̄am p̄t suscipere aliq̄d a p̄ori. est nobilior dignior z p̄fectior q̄ illa que p̄ se ip̄am nō p̄t hoc facere Phantasia p̄t se ip̄am sine agente suscipere spēm a sensu cōi. q̄ si nō p̄t intellectuū possibile sine agente recipere spēm a phantasia erit imperfectior phātafma. Sed hoc est falsum. q̄ nō est necessariū ponere aliq̄ intellectuū agentē Quinto. in potētiā h̄e est ordo. q̄ in illo ordine est suscipere p̄mū z vltimū Pri ma aut vis est sensus p̄rius. z vltima est intellectus. z me die sunt sensus cōis. z phātafma Tmōi vero ordo nō atre ditur nisi in motu specie ad aiam fm̄ apprehensionē. ergo

Manus autem... quod dicitur... in aia est... sed spes... re aia sicut man⁹ ē Dan⁹ em̄ organū organo rū z intellect⁹ spēs spēs. z scūs spēs sensibilibz

Manus autem... quod dicitur... in aia est... sed spes... re aia sicut man⁹ ē Dan⁹ em̄ organū organo rū z intellect⁹ spēs spēs. z scūs spēs sensibilibz

pmū erit tm mouens et vltmū tm motū. et media mo-
 uentia et mota. s; pmū ē spēs sensibilis mouens sensum
 vltmū ar est intellectus. g intellectus erit mor? tm. ergo
 nullus erit intellectus mouens z agens. Aut si dicat q
 aliq; sit mouens. ille erit de medijs potētis. et erit mo-
 uens z motus. z sic ipse erit in potentia ad interiores po-
 tentias qd nō uenit intellectui vlt agenti. g nullus talis
 erit in aia. // Sexto In pmissis z medijs potētis nō
 ponit aliqua potētia agens vlt. null? em̄ sensus ē agēs.
 nec aliqua phantasia. g nec in extremis. cū extreme sint
 apprehensiuē sicut pme et medie // Septimo Intellectus
 practic? suscipit spēm boni opabil? z discernit ipam
 et tm agit. mouēdo corp? z organa motu pgressiuo. g in-
 tellect? pr suscipit spēs intelligibilū z cū hoc agere ad h
 q sint in ipō // Octauo videt q nō sit intellect? agens
 distinctus a potētia. pbat. qz potētie distinguunt per
 actus z obiecta. s; intellect? agens et possibilis habent
 vniū obiectū. igit nō sunt distincte potētie. Maior ē phi-
 Dinor pbat. qz vlt ē vtriusq; obiectū // Nono Phs
 dr in fine tercij physicoz. In pperuis nō dicit eē z posse
 s; intellect? agens z possibilis sunt pperui. g videtur q
 nō differāt. qz agens est fm esse z possibilis est fm posse

Decimo Gade potētia visua abstractat sensibilia z
 recipit ea. z hoc manifestū sit in alijs potētis sensiti-
 uis a visu. g idē intellect? abstractat intelligibilia z recipit
 ea. z pnis nō distinguunt intellect? possibil? z intellect?
 agēs. Pro pitate qstū ē phs Et ponit iste discursus
 Maior // Omne pncipās eē s; sit in nume-
 ro actus et potētis. quē psequitur necessario bina-
 rius. actiue passiueq; potētie Dinor // Ani-
 ma rōnalis. intelligentiaz infima. pncipat ime-
 diate esse a cā pma existens ppter hoc ex quo est
 et qd est cōposita Cōclusio // Igit rōne pdi-
 coz pncipioz. uenienter est diuisa potētati-
 ue in intellectū agentem et passiuum.

Maior pbat. qz pncipians eē hoc recipit eē. g nece-
 ssario pstat seu s; stat in numero binario s; forme dan-
 tis eē. z subiectū recipientis forma est actus. subiectum
 potētia. Nec obstat huic cōpositōi simplicitas intelle-
 ctualis sube. qz illa simplicitas solū excludit cōpositōez
 materie et forme. nō unione actus et potētie q in sepa-
 ris substātijs nō dr materia s; aliqd materie pportiona-
 bile. qd auroz libri causaz. vocat hylarū. vel qd est fm
 Boeciū in hebdomadib; Qui ait Ipsūm s; esse nullo
 pncipat. s; ipm qd ē. accepta essendi forma est. et ita qd
 est. pncipat eē Hic igit numerus est in qliber creato. qz
 ipm posse sequitur esse eodē mō. quō spēm psequitur pniū
 g ad ipm numez pncipioz essendi act? z potētie. seq-
 tur necessario necessitate scdī modi psequit. binari? po-
 tentie. s; actiue et passiue. Actiua oū a forma. Passi-
 ua s; a materia vlt potētia. Sicut em̄ forma eē dat potē-
 tie. z potētia eē sibi in fluxū recipit. sic potētia actiua pni-
 cipium est trāsmutādī aliqd. z passiuā pncipiū trāsmu-
 tandī ab alio. Prz etiā q finitas et determinatio ipi? eē
 ē cā finitaz. in opari z agere. Partz etiā q potētia agēdi
 seqt ipam essentiā et subam rei post eē? cōplementū ex
 niūro pncipioz. ppter qd ē i genere actūs. Potētia vero
 rei simplicis nō distinguat ab ea. sicut potētia materie
 est ipa materia. et potētia forme est ipa forma. Prz etiā
 q sicut actus dignior est potētia ita potētia actiua digni-

or est potētia passiuā z pficit eā. nō em̄ ducit ad actū po-
 tentia passiuā nisi p actū siue p tūtē potētie actiue agēs
 tis. q mō intellect? possibil? nō pficit nisi lumine intel-
 lectus agentis // Dinor pbat pmo ad pma pte aucto-
 ritate Isaac phi dicentis q aia rōnalis ē qdā intelligē-
 tia obūbrata p corp? ad qd quertit. in q obūbratōe ac-
 cipit eē aie qd ei accidit inqstū est suba intellectual. Ac-
 cipit aut istud esse imediare a deo siue cā pma. qz nō est
 ipaeducta de potētia materie sicut alie forme natura-
 les. s; ab extrinseco increat. dicente Augustino. Aia in-
 creando infundit et infundendo creat. Et sic etiā vt sub-
 dit scda ps p pmissis sunt in ea duo pncipia. s; q est z qd
 ē Quoz pmiū ē ibi in qstū est resolutio qdā lucis itell-
 gētie seu imago pme cause. z scdm ē id in qd lux recipit z
 substitit cū ab alio res hz qd est. z ab alio qd h ē Et sic
 illd in spūalib; vocat qd ē. ita i generabilib; vocat mare-
 ria siue qd pte esse eo q in illis potētia distat tpaliter ab
 actu. Cōclusio sequitur ex pmissis. qz intellect? agens
 psequitur quō ē aie rōnalis. z intellectus possibilis qd est
 et sic intellectus agens est potētia actiua. z intellect?
 possibilis potētia passiuā. S; qz nō est passibilis p mo-
 tum et passione ppte dicta. iō potē? vocat a p hō in ter-
 tu possibilis qz passibilis. Ex isto etiā prz q nō solū rō-
 nalis aia est sic diuisa potētatiue in agēte et possibilez
 sed etiā repiunt he differentie in intelligentijs. cū sint pre-
 dicto mō cōpositae s; nō est in eis intellect? possibil? possi-
 biliter. cū sp sit reductus ad actū. s; in aia rōnali ppter lō-
 ge distare a pmo ē possibiliter. et g videt hoc sibi esse. p
 priū q sit possibilis vocat? q p studiu et doctrinā. pmo-
 uetur pntue ad adipiscendū pfectōem luminis intell-
 gentie. qd sp est receptū in intellectu possibil? intelligētia
 rum separta. Vñ aia rōnalis est discursiua. Intelligen-
 tia s; est a discursū libera. Et q prz q lumē intellectua-
 le a pmo pcedens magis et minus mobile efficit in dis-
 cursū fm maiorē et minorē distantiā recipientiū a pmo-
 sicut esse ois essentie variat fm variatōem subiecti in q
 est Aia aut rōnalis est p informariōez corpū pūnera. g
 aliqū modū nature corpūalis pncipat vt scz de potētia
 in actū exeat sicut hoc uenit corpib; mortis. Aia ar scz
 pata hz modū intelligēdi sicut separta p illustratōnem.

Ad obiecta in oppositū

Ad pmiū est ddm q nullū simplex est diuisibile quā-
 titatiue siue in pres integrales. est tm bñ diuisibile in par-
 tes potētatiuas. Vñ quāto forma est simplicior tan-
 to est in potētate secūdiōz. Etiam aia intellectiua. vt in
 declaratōe maioris dictū fuit nō ē simplex simplr. quasi
 sine plica ois cōpositōis. s; est simplex simplicitate oppo-
 sita cōpōni q ē ex materia. pte dicta z forma. vlt ptrib;
 integralib; Ad pfirmatōem est ddm. q potētia passiuā
 pte dicta illa reducit ad materiā. S; potētia nat-
 uralis passiuā illa reducit bñ ad aliqd pportōnabile ma-
 terie. qd in angelis et in aia vocat qd est Ad scdm re-
 spōdet Albert? q spēs sensibiles nō agunt p seipias in
 sensus sed ipa obiecta a quibus hmoi spēs generantur
 sunt pmo mouentia ipos sensus. Et g ppositio suppos-
 nens q spēs sensibiles agant p seipias in sensus est falsa
 qz nō agunt nisi post qm in sensib; fuerint. Ad terciū ē
 ddm. Licet spēs intelligibilis sit forma ueniens ipi in
 intellectū immateriali tamē nō pte ipa esse in intellectu ni-
 si actōe intellect? agentis. qz cōpōtio sensus z phantasia

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

3° p hō
 4° p hō
 5° p hō
 6° p hō
 7° p hō
 8° p hō
 9° p hō
 10° p hō
 11° p hō
 12° p hō
 13° p hō
 14° p hō
 15° p hō
 16° p hō
 17° p hō
 18° p hō
 19° p hō
 20° p hō
 21° p hō
 22° p hō
 23° p hō
 24° p hō
 25° p hō
 26° p hō
 27° p hō
 28° p hō
 29° p hō
 30° p hō
 31° p hō
 32° p hō
 33° p hō
 34° p hō
 35° p hō
 36° p hō
 37° p hō
 38° p hō
 39° p hō
 40° p hō
 41° p hō
 42° p hō
 43° p hō
 44° p hō
 45° p hō
 46° p hō
 47° p hō
 48° p hō
 49° p hō
 50° p hō
 51° p hō
 52° p hō
 53° p hō
 54° p hō
 55° p hō
 56° p hō
 57° p hō
 58° p hō
 59° p hō
 60° p hō
 61° p hō
 62° p hō
 63° p hō
 64° p hō
 65° p hō
 66° p hō
 67° p hō
 68° p hō
 69° p hō
 70° p hō
 71° p hō
 72° p hō
 73° p hō
 74° p hō
 75° p hō
 76° p hō
 77° p hō
 78° p hō
 79° p hō
 80° p hō
 81° p hō
 82° p hō
 83° p hō
 84° p hō
 85° p hō
 86° p hō
 87° p hō
 88° p hō
 89° p hō
 90° p hō
 91° p hō
 92° p hō
 93° p hō
 94° p hō
 95° p hō
 96° p hō
 97° p hō
 98° p hō
 99° p hō
 100° p hō

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

ad intellectū possibile est cōparatio particularis et singularis eo q̄ in sensu et phantasia nō ē nisi particularis. Si igit nō esset mouens intellectū nisi phantasia. nō moueret intellectus possibilis nisi s̄m particularis. et ita nō differret a virtutibz aīe sensibilis. q̄ necesse est ponere intellectū agentē q̄ agat vlt̄ ex particulari. sicut i visu lumē facit potētia colores actu colores. Ad q̄rtū ē dōm q̄ phantasia nō recipit nisi particularis et p̄pter hoc sufficienter p̄t moueri a sensu p̄cedente s̄m actū facto. S̄ intellectus possibilis recipit vlt̄. et ideo nō sufficienter mouet a phantasia. Et sic p̄fectio intellectus sup̄ phantasia est q̄ intellectus recipit vlt̄. phantasia p̄o solū particularis. et hoc nō intellectus p̄pter sui p̄fectiōem ampliorē. requirit aliq̄d agens. Sicut plura mouent ad corpus organicū q̄ ad corpus simplex et t̄i organicū nō est ip̄fectus q̄ simplex. Ad quintū est dōm q̄ illa rō tenet in ordine mobilitū vbi oīa mobilia mouent s̄m ordinē p̄mi mouētis. S̄ in p̄turbatibz aīe nō est sic. q̄ p̄mū mouens mouet s̄m formā singularē et particularē q̄ est t̄i hic et nūc. Ultimū aut motū sc̄ intellectus possibilis nō mouet s̄m formā illā s̄ s̄m rōnem vlt̄. et q̄ oportet esse aliq̄d agens faciens vlt̄. Ad sextū est dōm q̄ nō est s̄m. q̄ in p̄mis et medijs nō est nisi forma p̄mi mouētis. s̄ in extremis ē p̄ et t̄o in extremis oportet ponere agens. Q̄ ar nō p̄t ponī sensus agens sicut intellectus agens ē p̄pter duas rationes s̄m Alberti. Prima ē. q̄ sensus nō ē vlt̄ potētie. sensibile em̄ visus nō recipit ab auditu. et q̄ nō p̄t esse agens vlt̄ ad oīa sensibilia. Secūda q̄ agētia in sensu s̄t obiecta q̄ sunt singularia siue sensibilia et p̄ p̄tis sunt in actu nō requirunt aliq̄d faciens ea sensibilia. Sed phantasia q̄d est vltima s̄tudo singularis nō sufficienter mouet nec vlt̄. eo q̄ vlt̄ q̄d phantasia est particularis determinatū. necesse ē igit ponere intellectū agentē facientem vlt̄ in potentia in actu. Ad septimū ē dōm q̄ nō est s̄m de intellectu speculatiuo et practico. q̄ practicus h̄z apprehensionē et appetitū. et p̄ apprehensionē est motus. et p̄ appetitū mouens. Ad octauū est dōm q̄ nō est idē obiectū vtriusq̄. q̄ obiectū intellectus agētis est vlt̄ in potentia. eo q̄ intellectus est q̄ facit vlt̄. s̄ vlt̄ in actu est obiectū intellectus possibilis. Ad nonū est dōm q̄ esse et posse nō d̄nt in p̄prietatibz. i. nō distant r̄pali. ita q̄ posse p̄cederet esse r̄p. sicut materia formā in generabilibus et corruptibilibus. s̄ t̄i d̄nt esse et posse s̄m essentia. Et sic intellectus agens et possibilis q̄ reducunt ad q̄ ē et quod est etiā inter se sunt distincte potētie. Ad vltimū est dōm q̄ in sensibz agunt obiecta. et nō sensus. Et s̄ sensus iudicent de sensariis siue obiectis. nō t̄i nisi fuerint facti in actu p̄ spēs sensibilū. Sic etiā intellectus possibilis ens in actu iudicat de intelligibili. S̄ nō mouet motū intellectu agentis sicut nec sensus mouet motū obiecti sensibilis.

Questio secūda. utrum

intellectus agens noīatur uenienter ab Aresto tele. ars. lumē. et habitus. sicut possibilis tabularasa. locus et species

Et videt p̄mo q̄ nō d̄t uenienter ars. q̄ nulla potentia est habitus. intellectus agens est potentia. Ars p̄o habitus intellectus possibilis. igit se d̄tur q̄ nō sit intellectus agens ars. D̄inoz. p̄bat p̄ p̄m. vi. ethicoz

Secūdo nō uenienter nominat lumen. Probat. q̄ lumen est extrinsecū potētie visue. Intellectus agens nō est extrinsecus aīe vt multi erronee dixerunt. quiniū immo est p̄s aīe. vt supra. p̄batū fuit. ergo nō est lumen.

Tercio dicitur habitus. q̄ intellectus est naturalis potentia. habitus vero de p̄ma specie. igit Quarto. Intellectus possibilis incoūuenienter d̄t tabula rasa. Probat. q̄ ip̄e s̄m Alberti meli⁹ cōparat p̄picio q̄d recipit lumen in profundo. Quinto Intellectus possibilis s̄m p̄m in textu est oīa in fieri. sed in vno loco nō est nisi vnum locatū. ergo incoūuenienter dicitur locus. Et p̄firmatur. q̄ sicut se habz sensus ad spēs sensibiles. ita intellectus ad spēs intelligibiles. sed sensus nō dicitur locus speciez sensibilū. ergo nec intellectus locus specierum intelligibilū. Sexto Intellectus possibilis ē subiectū speciei. ergo nō est species. Consequētia p̄bat. q̄ vna species nō est subiectū alterius speciei. Et p̄firmatur. q̄ species est forma formata et distincta. Intellectus est potentia formabilis. vocatur p̄pter hoc possibilis. vt in textu dicitur fuit. igit nō est species. D̄o ueritate tamen est sententia p̄bi in textu. Et ponitur iste discursus.

D̄inoz Intellectus agens quo aīa est oīa in facere. agit in notionibz intellectualibz triplici causalitate. D̄inoz. Hinc vt p̄pū passiuum sub sternit intellectus possibilis s̄m notionem nature intellectualis q̄ est aīa oīa in fieri nō in esse reali s̄ in eē intelligibili. Conclusio. Igitur vt nomen sit in sc̄do forme rei noīat vterq̄ intellectus a p̄ho noīe triplici.

D̄inoz p̄z q̄ oīs potētia actiua nō ip̄edita p̄ aliquā impotentia materie est in plena potestate causalitatis actiue. S̄ intellectus agens s̄m dicta sup̄ius est talis potētia imaterialis. igit r̄. Causalitas p̄o actiua ē triplex. sc̄ effectiua. formalis et finalis. Propter calitatem effectiua d̄t ars. q̄ ip̄e p̄ncipiū factiū intelligibilitatis in ip̄sis phantasmaticis d̄ans eis esse abstractionis et vlt̄itatis. Hoc ar nō p̄t facere aliq̄ vis sensitiua et materialis. p̄ obliuatiōem ad particularē organū. q̄ necessariū ē q̄ sit vis q̄dam separata. tā phantasia q̄ intellectus possibilis supposita p̄t q̄d d̄t Comētor q̄ intellectus agēs ē q̄ agit vlt̄itatem in rebz. Est igit vt ars fructuosa seu pleniformis q̄ nō accipit formas factoz aliūde s̄ facit eas de se et inducit eas in materia. Nō t̄i ē istud s̄m d̄m Albrū in ij. libro de intellectu et intelligibili. capitulo. iij. intelligendiū de arte mechanica q̄ diuersa ē a mēte artificis. et ē sc̄ia q̄dā oparia factoz cū ratiōne. s̄ intelligit de arte naturali quā oīs forma etiā corporea d̄t imitari. Dicim⁹ em̄ in phisicis. in femine siue spū seminali eē aīam vt artificē. que oīa cū rōne certa et irallibili opat. cū t̄i hec ars nō sit sc̄ia q̄dā alia ab ip̄a suba formatiue p̄t. s̄ sit ip̄a. p̄t se formatiua p̄t h̄z oīm mēbroz p̄tutes illas q̄bz opatur ad vite potētiās vlt̄ rōne. et cū certa finis intētiōe. et rōne forme. Et sicut ē particulariter in femine. ita ē vlt̄ in luce intellectus agētis. Ip̄a em̄ lux sua sc̄ia est. et sua ars est. oīa certa rōne ad eē intellectualitatis. p̄ducens et oīa constare faciēs in intellectu possibili. Et q̄st̄ intellectus agēte eē p̄fectū et superfectū. p̄fectōes oēs p̄habentē. et largientē oī q̄d s̄m esse intellectuāle p̄ficiē. in q̄stum spēs intelligibiles q̄dā ideali mō in eo p̄ueniēt a q̄ explicand

De anima Inestho Seda Aristotelis.

tur in phantasmatis lumē eiusdē intellectus determinā-
tibus. Et quo p̄ter q̄ forme sunt in aiam ab intellectu
ria separata. Et hoc ut inquit Albertus in libro de origine
nie multi dicunt et pauci intelligunt. Nunc autem dicto con-
cordat Augustinus. x. de trinitate. Dicens aiam spēs in-
telligibiles de seip̄a facere in seip̄am. Propter seō am
causalitatem dicitur intellectus agens lumē. Et hoc rōnabiliter
q̄ sicut lumē de potētia visibili facit actu visibile resples-
cendo sup̄ ip̄m. et potētia p̄spiciū facit actu p̄spiciū
illuminando ip̄m. Sic intellectus agens indirecte obli-
que et lateraliter extra regionē sue intellectualitatis; egre-
diens resplescit sup̄ phantasmata faciens ea actu intel-
ligibilia. Directe vero illuminat intellectum possibilem
sibi subiectū qui lumen eius suscipit in pfundum velut
quoddā intellectuale p̄spiciū. Et p̄ter ista dicitur Al-
bertus q̄ intellectus agens inquantū lux habet tria Pri-
mum q̄ sit agens eē intellectuale. Scōm eē q̄ est uniuersaliter
agens esse intellectuale. Et tertiū q̄ sit incessanter
tale esse agens. put ad longū declarat in libro de intel-
lectu et intelligibili. libro. ij. capitulo. iij. in principio.

Propter tertiū dicitur habere q̄ est finale p̄ncipiū intel-
ctus possibilis ip̄m finaliter in statu adeptōis p̄ficiens.
Ex quo p̄ter q̄ aia nostra p̄ suū intellectu agente est ima-
go p̄me cause. Sicut enim p̄ma cā q̄ intellectus vlt agēs
oia in esse reali constituit. Ita intellectus noster agens e oia
in esse intelligibili. ut in minore dicitur. Et recte q̄ ip̄e e in-
fimus in genere intellectuāli. Albertus vero in libro
de hoie dicit q̄ nō est habitus. p̄bens hoc multis ratiōnibz
bus. Quod intelligi debet s̄m eundē in cōmento q̄ nō
est habitus q̄ sit actūs q̄ nō est p̄s aie. q̄ sup̄ p̄batū est
eū esse p̄e sue potētia aie. Sed habitus s̄titudinē hz
in hoc q̄ p̄ ip̄m aia agit quando vult et nō indiget ad h
aliquo extrinseco p̄ficiere vel opante. Sz dicitur De
agens vlt. necessārio hz p̄uenientia in specie cū oibz his
q̄ educit in actu. Sed intellectus agens est vlt agens oēs
spēs intelligibiles. Sz necesse est ip̄m habere p̄uenientia
in specie cū oibz intelligibilibz. Prīmū p̄bat p̄ p̄m dī-
centē q̄ agens et patiens p̄mo sunt p̄raria z dissilia. et
postea s̄tita z p̄ nis debet esse habitus p̄fectus. Ad qd
respondet Albertus q̄ duplex est agens. scz vlt et p̄cularē
lare. Prīmū hoc non est determinatū in specie. Scōm
p̄o hz spēm determinatā. Sicut patz manifeste in s̄tū in
naturis. Ibi em̄ in generatōe hois mouet sol sicut agēs
vlt oīno indeterminatū et mouet hō vel potētia hois
in semine. et hoc est determinatū. spēs p̄o inducta in ma-
teria uniuocaf cū agente determinatō z nō cū agente pri-
mo. S̄tū mō est de intellectu possibili. illū em̄ mouet in-
tellectus agens ut agēs vlt qd vno agit respectu intelli-
gibiliū. Et phantasma agit ut agens p̄cularē. z iō for-
ma inducta in intellectu nō uniuocaf intellectu agentis
sz nature phantasmatis z p̄ter hoc intellectus hois est qd
extrahit et phantasmate. Dicitur p̄ter p̄ p̄m in textu
dicentē q̄ intellectus possibilis est quo aia est oia in fieri.
Nō qdē s̄m esse nature. q̄ hoc mō lapis nō est in aia sz
s̄m esse intentionale inquantū intelligibile p̄ suā spēm
est in intellectu. et p̄uenienter dicitur tabula rasa. locus et
spēs. Tabula qdē rasa. q̄ ip̄e intellectus vnus z idē
et simplex et indiuisus s̄m suam substantiā est oia intel-
ligibilia in fieri p̄ter qd sua potētia qua fit intelligibi-
lia nō est vnioctā ad potētia materie. Quod Albertus
ostendit in quadā digressione p̄ quatuor dīas. Prima
qdē et p̄ncipalis est. q̄ forme intelligibiles sunt in in-

tellectu possibili sicut in magis formali p̄ ipas determi-
nato. forme autem naturales sunt in materia p̄ma sicut in
materiali quo subsistere habent. Propter qd dicitur idēz
q̄ intellectus licet indiuisus sit. tamē s̄m q̄ indiuisus
nō habet vlt. et ideo nō indiuisus id quod est in eo. sicut
cur nec colores indiuisus a luce abstractente eos. sed
potius a materia et appendicijs materie que sunt sicut
figura et h̄mōi. Scda differētia est q̄ forme vltēs simpli-
ces sunt compare ad intellectum possibilem. Forme autē
diuise s̄m esse p̄cularē et hic et nunc existēs sicut cō-
pare ad materiā. et ideo nō intelligit eas materia sicut
intellectus. Tercia Potentia materie nō est determinā-
nata ad ens intellectualis nature s̄m q̄ est p̄me materie
potētia autē intellectus possibilis determinatā ē ad ens
intellectualis nature. et ideo natura materie nō illustrat
sup̄ formas que sunt in ip̄a sua luce. sed remanet in tene-
bra p̄uatiōis om̄is forme. Natura vero intellectus possi-
bilis sup̄ formas q̄ sunt in ip̄o illustrat. et ideo omnes
eas discernit. Quarta est. q̄ forme que sunt in intellectu
nō sunt in eo indiuisate. eo q̄ nō om̄ino vnūnt sibi si-
cut subiecto. nec sicut materie. et ideo intellectus possi-
bilis nō obligatur alicui eaz sicut materia et instrumē-
tum. in quo et per quod forma suas exercet opatōnes.
sed remanet liber et potens opari circa eas. Materia autē
formas suas recipit sicut subiecto. Et ideo diuiditur
in p̄tes per formas. et efficitur obligata cuiuslibet forme
et illa exercet opatōnes suas in ea sicut instrumēto et
subiecto. Dicitur igitur intellectus tabula rasa. q̄ sicut ta-
bula p̄ter oēm p̄paratōem se alterantē. susceptibilis ē s̄-
gure. Sic intellectus possibilis p̄ter oēm p̄paratōem se
p̄parantē susceptibilis est nō vnus tantū sed om̄is intel-
ligibilis. Et hoc itēz p̄ter q̄ potētia intellectus non
est potētia materie. q̄ rasa tabule nō est materia. sed
potius sicut p̄spiciū vna z eadem potētia luminis est
om̄is coloris susceptiū. Ita idem intellectus vna z ea-
dem potētia luminis intellectus agentis. quod in ip̄o
est. susceptibilis est om̄is forme intelligibilis. et ideo nul-
lo modo potest esse forma cōpatis. q̄ hanc impossibile
est habere potētia vnā ad oēm formā suscipiendam.
Sed potius sicut tabula rasa est imago. si solū sue sup̄si-
ciet ad datū terminatōis actio. ita ip̄a intellectualitas
anime s̄m possibile intellectu est in ip̄a s̄m esse quod ha-
ber in intellectu si addat terminatōis actio que ē reter-
minus cuius ip̄m est forma. et ergo intelligens et intel-
lectū sunt idem actu. s̄m eē differētia. Scdo dicitur intel-
lectus locus. z illa est magis apta cōparatō. q̄ sicut om̄i
nō eadē est distantia loci que et locati. et locus a loco
accipit figurā. et exhibet p̄tinentiā. et est motus natura-
lis locati ad ip̄m. et quies naturalis in eo. inquantū eaz-
dem est distantia cubi et loci cubi sicut in. iij. ph. yscorū
dicitur. Sic etiā eadem est natura intellectualitatis in intel-
lectu possibili. et in eo quod intelligit s̄m eē intellectuale
nisi qd limitibz et qd intelligit ip̄e intellectus formatur
sicut locus figurat ad locati figuram. Et illud qd intel-
ligitur quando sub actu luminis est intellectus agentis
mouet naturalr ad intellectu. sicut mouet color ad p̄spi-
cium quando est sub actu lucis. et p̄ eandē naturā quis
es naturalis eius est in ip̄o. Dicitur tertiū hic intellectus
etiā spēs intellectoz. sicut sensus sensibiliū species. Nō
stat em̄ q̄ p̄spiciū p̄uūm est species et forma p̄spiciū nō
p̄uū. et dat ei spēm z formalitatem. quā nō habet in mate-
ria. z multo magis intellectus nō formatus est species

... autem dicitur sicut in libro de anima...
... intellectus agens...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

... intellectus...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

... intellectus...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

... intellectus...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

... intellectus...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

... intellectus...
... potētia...
... sicut materia...
... instrumentum...
... subiecto...
... figura...
... susceptibilis...
... imago...
... distantia...
... cubi...
... ph. yscorū...
... sensus...
... species...
... formalitatem...
... materia...
... intellectus...
... species...

Tercius tractatus **Sedus** Liber

Questio tertia utz triplex sit intellectus opatio. simplicium apprehensio. compositio et diuisio. et discursiua ratio

¶ Et videt pmo qd no. qd phus in textu de q est tan-
tuz duplex opatio Intellectus igit opa^m incouenient ponit
tur triplex Secdo sic No est aliqua opatio pma intel-
lectus. igit no sunt tres. Probat qz si esset aliqua talis.
diceretur illa in qua no est falsum. ita nec veruz. Quod
pbat in textu cum dicit in sequenti verbo. In qbus aut
veruz 2 falsum est. compositio qdam intelligibilium est. sicut
eoz que insunt sicut predicata suis subiectis Tercio
No est aliqua opatio scda Probat qz si talis esset. illa
esset p sentiu pteritoz et futuroz. Sz hoc no. qz temp^s
est de pstituentibz pculare intellectus aut no est pcul-
laris. ergo intellectus no est factoz futuroz et pterituz

¶ Quarto. Una res inest alij sine medio. siue talis res
fuerit forma siue genus siue accidens. ergo no est necesse
intellectu coponere p mediu verba alis copule forma ma-
terie. genus spci. 2 accis subiecto. 2 p pns no est aliqua
opatio scda Pro veritate est phs in pluribz locis Et
q sunt due opationes habet hic in textu Et ponitur iste
discursus.

¶ Maior Ens actuale no aut potentiale est
solu pfecte et p se intelligibile Minor Hoc
est triplr considerabile scz in se fm indiuisam ei⁹
vnitate. Cum alio cui vnif vela quo diuidit ve-
re vel false Et ad aliud ad quod est p comunica-
bilem siue veritatis vel falsitatis bonitate ordina-
bile Conclasio Igit est triplex ipius intel-
lectus opatio. scz simplicium apprehensio. compo-
sicio et diuisio. ac finaliter discursiua ratio.

¶ Maior p3 p phm. i. metaphysice. Debet em ee in ac-
tu tale ens vel forme vltimis. qz cognitio intellect⁹ e pos-
sibilis no exiens in actu nisi p aliqd actu ens. Hoc ac-
tu est intelligibile qd est obiectu ipius intellect⁹. mouens
ipm de poteria ad actu. sicut obiectu omnis potentie pas-
siue est aliquid in actu eandē mouens Minor par3. da
pmo simplr p siderat fm se et absolute. dicere pho q co-
positio no intelligit nisi vt vnu Secdo intelligit vt vniu
ali qz vey sequit vnu in eode. Uey at in copositoe co-
sistit pdicari et subiecti. Aut in diuisione. sicut falsitas
sibi opposita. Et in hac pre intellectus sequit natura q
simplicia in copositio vnt. Tercio vero istud intelligibi-
le copositu 2 coplexu e ordinabile ad aliud p discursum
et actu exercitu ronis Et hoc est ppter veritatis 2 falsi-
tatis bonitate. qz bonu est vltima actualitas entis fm
qua se diffundit. Et hoc mo veritas pponis fm boni-
tatem siue pfectonis diffundit se ad veritate pclusionis
q ex pmissis deducit Et ita fm maiorē vel minorē veri-
tate et certitudine ppois sequit veritas 2 necessitas cos-
clusionis fm plus et minus. Qdo at fm que veritas
vni⁹ pponis ordinat ad alia est discursus seu argumen-
tatio q est vltim⁹ act⁹ 2 pfectissim⁹ ratis. vñ 2 ipa ro-
do. ¶ Conclusio sequit ex pmissis. qz fm triplicitate ob-
iecti pma opatio est simplicium intelligentia q sp verozū
est. sicut sensus respectu ppij sensibilis semp est veruz.
Dic em actus est circa intelligibile obiectu simplr qd in

et forma forme intellecte p esse quod habet in intellectu
et pferri et esse vte et simplex. quod no habuit in mate-
ria. In his em que incoportalia sunt id quod est natu-
ra simplex est spes et forma eiusde nature determinate.
sicut sensus comunis formalis est ad sensus pculares
¶ Conclusio sequitur ex pmissis.

Ad obiecta in oppositu

Ad pimum est ddm qd no est ars acquisita. vt in des-
claratione ppositionu dicitur est sed potius naturaliter co-
nata. Et ergo dicit Albertus qd no habet intellectus si
multitudine cum arte nisi in pre. qz sicut ars est efficiens
formale sic intellectus agens est vt ars et efficiens forma-
le. intelligibilia vero sicut forma artificiatu. 2 tamen ars
est habitus. et intellectus agens no est habitus simpli-
citer supple sicut dicitur fuit supra. Et ergo no dicit phs
absolute q intellectus agens est ars sz est vt ars ad ma-
teriam. id est talem habet intellectus comparationem ad
possibile intellectu 2 intelligibilia. quale ars suscipit ad
materiam 2 forma artificiatu Ad scdm e ddm eode mo
q n e poia puenies ex^o de lumine sz mag^s puenies q
p dicitu In h em e sicutudo q sic lu⁹ agēs formale e color⁹
fm actu Ita intellect⁹ agēs formale efficiēs e intelligibilium
fm actu. Sed in hoc est difficultudo. qz lumen extrinsecu
est potentie visive. et no de ipius pstitutione. sed intel-
lectus agens no est extrinsecus anime intellectiue. sed de
constitutione ipius et in illo lumine intellectus possibilis
videt formas intelligibiles. dicere Augustino. Vē-
tis intellectu alis ita est condita natura vt rebus intelle-
ctualibus naturali ordine substrata. sic ista videat in lu-
ce quadā sui generis incoportata quādamodū ocul⁹ car-
nis videt quem in hac luce corporea circūiacent. Ad
terciu dicitur est circa declarationem maioris Ad quar-
tum est dicendū q intellectus dicit tabula rasa respectu
intellectus agens inquantū est ars. 2 dicitur pspiciuz
respectu eiusdem vt est lumen Ad quintū est dicen-
dum q hoc vey est de loco corporeo 2 physico recipien-
te corporealiter. no at de loco spūali. sicut in fine declara-
tionis minoris dicitur fuit. Ad pfirmationem vdm q
habent se pportionabiliter sed no omīno similiter. 2 er-
go no est incoueniens q intellectus q recipit vlt dicatur
locus intelligibilium. et no sensus locus sensibilium. Ad
sextum est dicendū q species duplr p sideratur. vno mo
fm actum. alio mo fm potentia Primo mo accipit du-
pliciter. scz generaliter. et sic omnis forma informans dis-
citur species sicut phs dicit de forma pns q est species
materie. Alio mo pzie dicit forma formata fm rōnem
p genus et differentia. 2 sic accipitur comuniter in logi-
calibus. Scdm potentia aut sic intellectus possibilis di-
citur species siue sicutudo suaz speciez. cum sit potentia
habituali 2 formabili omnes suas species ambiens 2 po-
testate continens. Per hoc igitur dicendū est q intel-
lectus formalis pzie dicit species speciez intelligibilium
fm q forma informans dicitur species. et intellect⁹ po-
sibilis circa statum adeptonis dicitur species potentia-
lis. In statu vero adeptonis species formata et in actu
Non autem est proprie subiectum intelligibilium. sed
potius recipiuntur in eo sicut in quodam pspicio illumi-
nato intellectu. quomō colores fm esse spirituale res-
cipiuntur in perspicuo corporeo. Et per idem vadit
confirmatio.

Handwritten marginal notes in the left margin, including a musical notation at the top and several paragraphs of text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including a musical notation at the top and several paragraphs of text.

De anima *uestio 2^a* Aristotelis.

Intellectus apprehendit secundum exigentiam spiritus intelligibilis ipsius obiecti. Secunda operatio est compositio et diuisio. et tertia est ratiocinatio siue argumentatio que est quadruplex. Et secundum numerum istarum trium operationum intellectus est triplex in tertio prima. et proportionabiliter triplex secunda correspondens ut patet per de cursum logice. Et ad longum de articulatam fuit in commentarijs predicabiliu porphyrij

Ad obiecta in oppositu

Ad primum dicitur quod tertia operatio intellectus comprehenditur sub secunda. Ad secundum respondet Albertus quod verum est in compositioe opponit falso. et sic in intellectu indistinctibili. nec verum nec falsum est. Sed verum est in intellectu simpliciu. Aristoteles propter quod in intelligentia indistinctibilem non est falsum. quod hoc nullo modo est circa ipsam. Sed verum est ibi aliquo modo. puta si capiat veritatem entis vel assilationis. Quod alij dicunt isto modo. Veritas est triplex scilicet entis. assilationis. et compositiois. Veritas entis est subiectiue in ente secundum quod ens refert ad intellectum non quocumque sed illi a quo dependet. Et sic entia naturalia sunt vera per comparationem ad intellectum diuinum. quod ab illo dependet. Artificialia vero sunt vera per comparationem ad intellectum humanum. eo quod intellectus noster est principiu talium rerum. Et predicto modo ens et verum non distinguunt nisi secundum rationem. Veritas assilationis est in potentijs. quod similitudo est rerum differentium eadem qualitas. Quia si potentia habet spiritum siue qualitate rei spiritualiter quod fuit in re materialiter tunc est veritas assilationis. Et istis duobus modis per veritatem ens et verum in prima operatione. Primo quod est ens. Secundo modo quod in se habet spiritum obiecti. Veritas compositiois est in compositioe siue in secunda operatione intellectus. Et de tali intellectu quod non est veritas in prima operatione intellectus vel falsitas. Ad tertium est dicitur quod intellectus quo ad operationem suam per dupli considerari. Uno modo ex parte rei intellecte siue obiecti. et sic non mensuratur tempore. quod obiectum est vel quod est ubique et sempiternum. Alio modo accipitur ex parte actus. et hoc dupli. Uno modo secundum quod talis actus absolute refertur ad intellectum. Et tunc iterum non est mensurabilis tempore quia tunc actus intellectus per esse circa intelligibilia in instanti sicut in separatis. Alio modo accipitur actus intellectus secundum quod est cum phantasmatibus. et sic actus intellectus est cum continuo et tempore. quod phantasmata sunt corporalia et in organis corporalibus. quod visus talium phantasmatum fit in tempore continuo. Albertus vero dicit quod tempus quod adiacet compositioe non est in intellectu simpliciter. hoc est sub ratione temporis. quod compositio simplex et perpetua est et remota ab omni successione prioris et posterioris. temporalitas vero ipsius refertur ad res intellectas. Ad quartum est dicitur quod si una res instat alij sine medio sicut in obiecto et inductiue ostendit tamen designatio unius rei in re alia vel non in alia. non potest fieri nisi per compositioem siue copulam vel dictum fuit circa primam diuisionem antipredicamentalem. Et hoc venit ex infirmitate nostri intellectus. Et ergo manifestum est quod compositio dependet ab intellectu inquantum omnes suas causas in intellectu habet. sicut in quodam discursu circa sextam proprietatem substantie patuit.

Questio quarta et finalis huius lecture textus est. Ut anima corpori

unita potest intelligere se et separata sine conuersione ad phantasmatia

Et videtur primo quod non. quod dicitur plus in textu quod necesse est intelligentem phantasmatia speculari. ergo non potest intelligere sine conuersione ad phantasmatia. Secundo sic facultas agendi sequitur facultate et modum essendi. Sed intellectus est corpus et virtutibus corporeis substantialiter coniunctus in essendo. Ex quo ex anima et corpore fit unum in essendo. ergo in agendo necessario innititur eis. sed supra ma virtus corporis est phantasia. ergo in intelligendo necessario vult phantasmatia. Tertio sic. Ab eodem dependet aliquid in agere ex cuius infirmitate et corruptioe corrumpitur eius operatio. Sed corruptio interioris organo phantasie impeditur propter intellectus ab actu intelligenti. ergo in suo intelligere necessario dependet ab eadem sed dependentia phantasie est vni phantasmatibus. ergo nihil intelligit sine eis. Quarto Intellectus possibilis solum ea intelligit ad quod intellectus agens est in actu. Sed intellectus agens est solum in actu respectu phantasmatum. Ergo non intelligit intellectus sine conuersione ad phantasmatia. Dicitur est plus in hoc tertio. Et confirmatur. quia nihil agit in seipso equale vel superius. sed tamen in id quod sibi subiectum est. Sed nihil subiectum immediate intellectui nisi phantasmatia cum suis simulacris. ergo nihil intelligit intellectus sine phantasmatibus. Quinto Quicquid est subalterne conuersum ad corpus non potest per se operari. auerit ab eodem. Sed intellectus humanus est huiusmodi cum det corpus humanum non esse nomen et rationem quod est et dicitur hoc et creatura rationalis. Sed intellectus absque phantasmatia simpliciter auerit a corpore. ergo idem quod plus. Pro veritate tamen quod est sententia Aristotelis. quod videtur hoc innuere in textu. quod postquam fecerit quod intelliguntur physicales et mathematicales quidditates subdit. Quod autem contingit intelligere separata posterius est dicitur. Quasi diceret. Non sic sunt intelligenda ut physicalia per intellectum reflexum ad sensum. nec ut mathematicas per intellectum reflexum ad imaginacionem. sed alio modo. Accedit etiam ad confirmationem huius positionis auctoritas tamen dicitur Alberti. Et ponitur iste discursus.

¶ Maior. Anima intellectiua in corpore posita. est in operatione intellectuali multiplici ancilla ad phantasiam secundum eius esse inferius naturaliter conuersa. ¶ Minor. A qua per abstractionem auerit studium. cum ope incorporati ad seipsum sit conuersum. ¶ Conclusio.

Hinc postquam intellexerit alia per seipsum potest eius superiorem intelligere se et separata sine conuersione ad phantasmatia

¶ Maior. pro est plus primo metaphysice. Et etiam hic. Et ratio est. quod operatio intellectualis illa est pure separata ad quam homo non potest nisi vicis passionibus corporis. Anima autem cum in corpore ponatur secundum quod aut ostensum est ad corpus conuertitur ut actus et potentie intellectiue naturaliter conuertuntur ad potentias sensitiuas. Inter quas suprema est phantasia. ergo intellectus naturaliter conuersus est ad phantasiam. Propter quod dicitur est in principio quod ipsa conuertatur conuertenti corpori. Dicitur plus per auctoritatem Proculi. Nihil enim perpetue destituitur ab operatione propria et per se sibi. Sed intelligere est propria operatio intellectus. ergo contingit intellectum auerit a potentibus corporalibus et conuertit ad se sicut phantasia per auerit a sensibus exterioribus. ¶ Conclusio sequitur ex premissis. Cum enim

V. Minor.

Minor.

Conclusio.

Intellectus versus inferius naturalr iungit potentis
organicis et in principio est tanq tabula rasa. oportet q
ordinato pcessu pcedat vt pmo cognoscat sensibilia p
puatione ad phantasmata ad q est in pma potentia z
tandē puerat ad se et cognoscat separata. Quē pcessum
Albertus magn⁹ pulcre declarat in scdo libro de intel
lectu et intelligibili dicens q pmo est intellect⁹ forma
lis q est forma ois intellectus. Nō autē dicit ille forma rei
intellecte sicut qdā arbitrant. eo q illa nō est formal re/
spectu intellect⁹ possibil. eo q intellectus possibil⁹ spēs z
locus dans pot⁹ ei qd intelligit esse formale q recipi/
ens. Sicut in colorib⁹ lumē ē formal hypostasis z p/
spicui pui. et oculi. z pspicui terminari. Ita lumē qd est
act⁹ intellect⁹ agētis ē forma intellect⁹ possibil⁹ z ei⁹ qd
intelligit. Hec em duo q ad eē intellectuale vni⁹ sunt na
ture et potentie. z qz sunt vni⁹ potētie in genere. iō sunt
vni⁹ pfectōis fm formā. sicut etiā color et puum tene/
brolum vni⁹ forme sunt. z iō vna forma agentis vtrūq
pfiat. Lumē q agētis est qd formā rei q intelligit ducit
de potentia ad actū. z qz possibile intellectu ducit ad actū.
Et sicut in colore viso videt lumē. qd de potētia
colorib⁹ facit actu colores. eo q nihū agit in visuz nisi sit
terminatū et quasi incorporatū. Ita in quolibet eo qd in/
telligit de oib⁹ intelligibilib⁹ nō intelligit nisi lumē intel
lectus agētis. Iū in aliq intelligat incorporatū in materia
sensibili. z in aliq intelligat incorporatū in qritate imagi/
nabili. z in aliq intelligat clar. in eē simplici intellectuati
Sicut lumē qd ē color hypostasis in aliq videt candēs
sicut in alb. et in aliq summesuz et in aliq fere extrinsecū
sicut in nigro. Fit igit intellect⁹ possibil⁹ in actu p lumē
intellect⁹ agētis. z in o illo qd intelligit. hoc ipm lumē
intelligit. z qn etiā seipm intelligit in actu. itelligit se in
lumine agētis. Et iducit etiā ostēdit q lumē intellect⁹ agētis
f⁹ ē qd hz i intellectu possibil. z eo qd intelligit ē q in
telligit oē qd intelligit. z q intelligit oē qd intelligit. Sic lu⁹
solē id qd videt z q videt id qd videt. Quo at intelligit
id qd intelligit. z q intelligit id qd intelligit. maxie intelli/
git in qlibet intellectu fm actū facto. eo q illud ē cā z rō
intelligēdi. Lumē at intellect⁹ agētis ē id qd maxime in
telligit in o intellectu fm actū facto. Qd pz qz lumē est
manifestatio agētis intellect⁹ facta fm pportōem ei⁹ qd
recipit lumē. qz necessario in o intellectu manifestat. Et iā
lumē ē manifestatio sui et pspicui. Et iuxta p dicta prz
q lumē agētis est in intellectu possibil. sicut lumē solis
in pspicuo puo. Cōcludit qz necessario q intellect⁹ pos/
sibilis inuenit et intelligit se in qlibet intellectu fm ac/
tum facto. z q seipm intelligat qn id qd intelligit in q/
libet re intelligibili intelligit. z q suū intelligere est ipm
in actu esse. Et iō dixerūt q intellect⁹ possibil⁹ z id qd
intelligit ab ipō. z suū intelligere sunt vni⁹ et idē rāōne
differēs fm esse. Et oib⁹ igit his inductis prz qz intel
lectus in hoie trib⁹ in genere pfiat agēte videlicz z forma
agētis inpossibili intellectu et eo quod intelligitur in ipō
et ipso possibili intellectu q est loc⁹ intelligibiliū z for
malis intellect⁹. Scdo intellect⁹ dicitur in effectu. q est intel
lectus possibilis iā lumine intellect⁹ agētis in ipō z spe
ciebus intelligibilib⁹ diffuso in actū intelligēdi ductus.
Nū em actōes intellect⁹ agētis. forma intelligibilis est in
potentia. z quando actu luminis agentis mouet ad in
tellectum possibile. efficiat intellectus in effectu. Et iā po
ssibilis anqz hec forma efficiat in ipō est in potētia z euz
efficiat in ipō est intellectus in effectu. Et ille potētie nō

sunt oino vnius rōnis nec diuersay rāōnū. Q⁹ non
sunt penitus diuersay rāōnū ostensum est pus. Q⁹ nō
sunt penitus vnius rōnis ostendit sic. Intelligibile non
dicitur in potētia nisi p esse qd hz in materia in qua ligatū ē
lumen agentis intelligentie sicut lumen oculo⁹ in tene/
bra. que est potētia p rāōnis Lum vero intellect⁹ po
ssibilis dicitur in potētia nō est in eo ligatū lumine. sed
potius ligatū est in eo quod deberet mouere ipm et dis
tinguere. z sic intellectus eodem agente educit ad actū
de potētia. quo educitur ad actum intelligibile. Et in
hoc videt peccare Alphorabius. z qdam aliq. dicentes
intellectum possibilez abstrahere formas. et abstractas
quocunqz modo recipere siue recipiantur p modū ma/
terie siue per modum loci. Sed potius agentis est p se
abstrahere. in cuius lumine esse est abstrahi. Et sicut
generans in natura confendo a formam dat ea que for/
mam psequuntur que sunt motus et locus. Ita genes/
rans oimino formaliter in corporalib⁹ dando esse sui lu/
minis dat psequencia ea. que sunt motus ad intellectus
possibilem. z locum qui est intellectus possibilis. Sicut
igitur eodem agente colores omnes fiunt in effectu. z fa
ciunt in effectu perspicuum et visum. Ita forme rerum
vno lumine agentis fiunt in effectu. et facte in effectu. fa
ciunt in effectu intellectum possibilem sine medio. Et
sicut visus quo fuerit clarior eo clarius percipit in colo
re lumen candescens. Ita intellectus possibilis quo fue
rit a corpore siue carne separatio. eo magis percipit lumē
intellectus agentis diffusum in formam rei intelligibis
lis. Deinde intellectus fit adeptus quando informa
tur oimibus speciebus intelligibilib⁹ ad quas fm eē suū
inferius fuit in potētia. et tunc seipm per ppiam spe/
ciem scz intellectum agentem intuetur. Et ergo dicitur
fuit Postqz intellexerit alia intelligit se Unde primo in
quolibet actu intelligendi adipiscitur seipm et intelligit
se fm quid et impfecte per intellectum agentem. sicut lu
men solis in actu visionis manifestat colorem pspicuum
et seipm. Sed postqz venerit in cōplem sui cum intel
lectu agente vniōne tunc seipm adipiscitur pfecte. et tūc
illustratur lumine supio⁹ intuens separata in pzio lu/
mine sicut videmus solem per suum ppiū lumen. ip/
sum directe inspiciendo. et tunc dicitur assilatus et diuinus.
Et ille est status sue felicitatis ppter quem aia ē posita
in corpe vt scz p intellectū ē strametū oim eoz q sup eā z
aū eā st. ita p vires corpi affixas sit strametū oim qp⁹
eā sunt. ad qz qdē vires intellectus reflexus. ita imbui
tur per abstrāctōnem et resolutorie sicut a supioribus
per influentiam. In quo statu intelligens per formas
ordinis vniuersi. potest futura precognoscere quē gra
dus naturalis prophetie ad quem statum nō peruenit
de mille milibus vnius. ppter mille milia occupamē/
ta. Ita qz plures solēnes inter pipateticos putant istud
esse impossibile. Sed quia phus in scdo metaphy/
sice huius solum tangit difficultatē nō impossibilitates
ideo Albertus dicit istud possibile. licet ppter statum
humane miserie ad istū modū intelligendi siue intellec/
tum sine magno adiutorio grē vix aliqz p puenire. Q⁹
at sit possibile intellec⁹ puenire ad talē pfectōez p se ostē
di qz fm Dionysiu. Qd creatū a summo bono fm mo
dū sue nature puerit ad ipm Sicut aia intellecta ē imedia
te a deo creata. qz p imediate puerit ad deū sine phāta
sua media. Istū at sit p portione supio⁹ q nō ē obliquitas p
phāta. In qz expmatur nature iudicuz de pms principis

Abus tā sciendi q̄ agēdi p̄ quā tūc cōplete habituata m
possimus naturaliter diiudicare circa sepata. Als em̄ de
strueri tota p̄bia p̄ma q̄ est habitus intellectus ad se ip̄m
puerū, sicut mathematica reflexi ad imaginatōem. z physī
ca ad sensum. Est em̄ metaphysica de suba f̄m q̄ h̄mōi q̄
nō est intelligibilis cū ph̄arasmate q̄ est silitudo accidens
tis. De isto etiā intellectu dcm̄ est circa textū q̄ nō remiss
at z manet post mortē. Memoria em̄ z ceteris potentijs
vrit intellectus ad colligendū vniuersale quod est princī
pū artis z scientie. q̄bus postmodū nō indiget cum fuerit
adeformas. Quō d̄r Auicēna q̄ nō eget vehiculo qui venie
ad patriam. Et Bernardus Non opus est scala tenenti
tam solium. Et quibus patet q̄ valde equiuoce intelligit
intellectus in via z in patria

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est dcm̄ q̄ intellectus f̄m q̄ homīs est con
uerit se ad ph̄arasmata. sed f̄m p̄tēciā diuinā seu portio
nem sup̄iorem intelligit p̄ auersionē ab eisdem. ad quā in
tellectōne intellectus possibilis habet se passiuē z nō actiue.
quo mō se habet in intellectione ph̄arasmātū lumē intel
lectus agentis. in actu intelligibili positōz. Et sic intellec
tus possibilis f̄m q̄ homīs seu facultatē humanā ad nihil
est in potentia nisi ad quod intellectus agens est in actu
Ad secundū est dcm̄ q̄ intellectus habet duplex esse intel
lectuale. scz superius z inferius. Per esse sup̄ius immediatē
re cōiungit deo. z p̄ esse inferius contingit esse corporeum.
Primū est imp̄dū z clarū. Scdm̄ adheret fumo seu tene
bris nature generātis Pariformiter sicut sup̄ior ps flams
rte ip̄ius candele euolat in aere. z inferior adheret lychno
famulo. A p̄mo sup̄iori esse fuit sup̄rema portio rōis que
d̄r mens. A secundo fuit portio inferior que tener cōmū
ne nomē z d̄r ratio. Per istam igit distinetōem dcm̄ q̄ in
tellectus f̄m portionem eius inferiorē nō potest intelligere
substātiā sepatas. sed bñ f̄m portiones sup̄iorē f̄m quā
non est corporei alligatus vt dicitur fuit Ad terciū est dicē
dum q̄ corrupto organo ph̄araste tollit vsus rōnis. z p̄ cō
sequēs p̄ceptiōis mentis seu puri intellectus Sed ex h̄ nō
sequit̄ q̄ omīs opatio mētis fiat cōuersione ad ph̄antasiā.
Sicut ex hoc q̄ bonitas organoz sensibiliū depēdet a vir
tute celestis periodū. nō oportet q̄ opatio sensus sit cōuersio
ad p̄ncipia cōplexionantia sui organi. Sed potius ex h̄ ve
nit ille cōsequens defectus q̄ f̄m naturalē progressum su
perius nō agit sine p̄plemēto inferioris Et ergo maior nō
est vera simplr. Et iā minor nō est vera quo ad intellectus
diuinū homini substāntiale. sed em̄ f̄m ordinē disciplina
ris. p̄gressus. q̄ p̄cedim̄ ab imp̄fectis ad p̄fecta p̄ viā sen
sus. memorie. z exp̄imēt ad habitū v̄tis. Sed intellectus
adept̄ q̄ est in summo sue p̄fectōis nō ampl̄ p̄mouetur

Ad quēdū est dcm̄. h̄ intellectus agēs respectu intelligibī
liū sepatoz nō est in actu effectiuo. vt ars. quēadmodus est
respectu ph̄arasmātū. est tñ in actu formali vt lumē. Non
qd̄ illa intelligibilia illuminās. h̄ intellectus possibilis ea cō
tēperans. Intellectus em̄ possibilis imbut̄ p̄ subordiatos ra
dios intellectus agētis angelici z diuinī. Juxta qd̄ notan
dū ē q̄ intellectus possibilis est stramētū q̄ druplicis intelligibi
lis. s̄ p̄mo ph̄arasmātū a q̄bus patit̄ f̄m q̄ ē intellectus h̄uan̄
et in corpore posit̄. Secdo ē stramētū intellectus agētis qd̄ cō
uenit sibi f̄m p̄p̄riā naturā. cū agēs p̄p̄rie respicit possibilem
sic suū subiectū in agēdo quēadmodū q̄ est z qd̄ est in cēdo
Ter̄ ē stramētū intellectus agētis potētis illuare ip̄s. eo q̄

Ip̄e inq̄ntū p̄tus passiuā nō determinat ad maximū. h̄ si p̄
rit a minore. i. ab intellectu agēte patit̄ a maiore. s̄ intellectu an
gelico z diuino. Qui intellectus diuinus est q̄rū z summū in
telligibile. Aut intellectus angelicus agit in intellectu nō
strū p̄z. q̄ p̄t agere in corpore. z in intellectu corporei strūctū.
Intellectus vero diuinus agit v̄t in oēm creaturā sibi obiect
entialit̄ subiectā Ad vltimū dcm̄ q̄ idē sup̄positū est in
teriori homīe z exteriori cōpositū est p̄ esse inferius cōiunēs
tum. et p̄ esse sup̄ius sepatum. Et hoc nō est in cōueniens
q̄ idem f̄m diuersa implicet opposita

Circa textū superius ex
positum est dubium

Utr̄ in sepatis a materia idē sit intelligēs z intellectū
Solo. sic. sicut circa textū declaratū fuit potest tñ p̄p̄o ta
lis f̄m aliq̄s dupl̄r exponi. Vno mō vt idē dicat identitatē
realē z simplr. z vera est p̄p̄o in p̄mo scz in deo. qz ip̄e intel
ligit se ip̄m. z intelligēdo se intelligit oīa alia. In aīa vero
nra vera est q̄ntū ad id qd̄ vltimo p̄ ip̄am intelligit. Quia
intellectus n̄ vltimo intelligit suā essentiā. Sed sic oīd̄.
qz intellectus n̄ p̄mo intelligit suū obiectū. qz hoc sibi rep̄ū
tat p̄ sp̄m intelligibile. Secdo intelligit actū suū q̄ est circa
obiectū. Tercio intelligit sp̄m intelligibile q̄ est p̄ncipiū
intellectōnis. qz ex sp̄e actus elicit. Quarto intelligit pos
tentiā intellectiua. qz sp̄s intelligibilis est in intellectu. Et
vltimo intelligit suā essentiā q̄ est p̄mū p̄ncipiū. cum q̄ ip̄a
vltimo intelligat. igit̄ i aīa idē est intelligēs z qd̄ vltimo in
telligit. Alio mō idē in p̄p̄one p̄t dicere identitatē p̄p̄o
et sic de q̄libet intelligibili ver̄ est q̄ intellectus idem est cui
eo qd̄ intelligit. Intellectus intelligēs h̄z similitudinē sū
ue sp̄m rei intellecte. q̄ sp̄s intelligibilis est eadē f̄m p̄p̄o
tionē cū re intellecta. z ideo intellectus h̄ns sp̄m intelligi
bilem in se d̄r esse idem cum tali re f̄m p̄portiones. Sicut ex
emplū est si dicamus Paries habēs in se imaginem regis
est idem tali identitate regi.

Quoniam autē aīa f̄m duas definita ē po
tētias. q̄ aīaliū est. z discretio qd̄ intel
ligētis opus est. z sensus. z adhuc i mo
uedo f̄m locū motū. De sensu qd̄ez z intellectu
determinata sint rāta. De mouente autē qd̄ forte
sit aīe speculandus est. vtrū vna qdam ps ip̄ius
sit sepabilis. aut magnitudie. aut rōe. aut om
nis aīa. z si ps aliq̄ vtrū p̄p̄ria qdā sit p̄ter cōsue
tas dici aut dictas aut harū vna aliqua sit.

Iste est tercius tractatus huius terciū libri in q̄ p̄bus de
terminat de potētia motiua. Et diuidit̄ in tria capla. In pri
mo inq̄rit p̄ h̄a disputatiue qd̄ sit p̄ncipiū motus. p̄gressiū
in aīalibz In secdo oīdit qd̄ sit p̄ncipiū illud f̄m veritatem
In terciū oīdit quō p̄ncipiū illud diuersimode reperit̄ in di
uersis. Scdm̄ ibi vident̄ at̄ hec duo mouētia Tercū ibi
cōsiderandū at̄. Quo ad p̄mū d̄r. Quā aīa q̄ aīalium est
f̄m duas definita siue distincta est potētias qd̄ aīatus vs
def ab inaiato differre. s̄ discretiua (cuius ē duplex op̄. s̄ in
telligere z sentire) z f̄m motiua f̄m locū. De sentie p̄o z in
telligere in ph̄itis determinatū ē. Hūc q̄ speculādū est de p̄
te motiua qd̄ sit ip̄ius aīe Hoc est. q̄rendū est vtrū mouens
in animalibz sit vna qdam ps aīe que sit sepabilis ab alijs
p̄ibus magnitudine z subiecto sui organi sicut visus sepa
tur ab auditu sicut Plato dixit aīam in vires diuidi. Sic

Tractatus tertius

separatur tñ ab illis rōne potērie z p̄tutis. z cōicat cum eis in subiecto. Aut ipm sit etiā tota aia z nō aliqua ps alicui? aie sicut dixerūt q̄daz q̄ sicut vegetabilis est vna tota aia. et sicut sensibilis est vna tota aia. Ita motiū fm locuz sit aia tota pficiens illud qd fm locum mouet. Quia autē ex oibus istis mēbris colligit tanq̄ vey q̄ motiū sit ps potēriā aie sicut ex p̄habitis colligit. iō illo tanq̄ vero sup̄ offi to. q̄rendū est. vtrū sit p̄p̄ia q̄dam ps sepata ab illis q̄ consueunt dici p̄tes aie z q̄ dicte sunt z determinate prius. aut sit aliqua eaz que nō sunt determinate prius

Habet autē dubitationē mor̄ quō optet partes aie dicere. et quot. mō em̄ quodā infinite vident̄. z non solum quas q̄dam dicunt deter/ minātes rōcinatiuā z irascibilem z appetitiuam. Diāūt rōem habentē et irrōnabilem

Hic p̄hus circa tā p̄supposita mouet dubitatōez dicēs q̄ h̄z dubitatōem fm que modū optet dicere aie p̄tes esse p̄tes. z quot numero. Nō em̄ sunt integrales neq̄ essentiales. vt manifestū est ex p̄habitis. sed sunt virtuales siue potestates. in q̄bus inferior ps sp̄ in suo sup̄iori saluat. Quot aut optet dicere p̄tes multū est dubitabile. eo q̄ q̄dāmō in finite vident̄. Si em̄ volumus vocare p̄tes q̄bus sp̄es obiectoz inferūt passiones infinite esse vident̄. Quia tūc multū replicabunt potentie passiuę fm formas suoz actiuoz. Et fm hoc tot erūt appetit̄ quot sunt appetibilia. z tot sēsus quot sensibilia sp̄e z forma dñā. z tot intellectus q̄t intelli gabilia sp̄e z forma dñā. Et hoc p̄cedet in infinitū fm numerū. Et fm hūc modū q̄dā platonicoz diuidūt aiam in rōcinatiuā siue rōnale z aiatiuā quā q̄dam vocāt irascibilem z in eā q̄a q̄busdā vocat appetitiuā quā platonici p̄cupiscibilem vocauerūt. Hanc em̄ diuisione p̄tonici faciunt fm solas sp̄es obiectoz. z non fm dñās corpoz aimatoz. Alij vero diuidūt eā in rōnale z irrōnale tanq̄ in potērias sufficienter explicantes potestatiū esse ipsius

Scdm̄ em̄ dñās p̄ quas has sepant. z alie vident̄ p̄tes maiorē dñām his hñtes de q̄bus et nūc dictū est. Vegetatiua autē q̄ z plātis in/ est. z omnibus animalibz z sensitiua. quoniā ne/ q̄ sicut irrōnālē neq̄ sicut rationem habentem. ponet quis vtiq̄ facile

Hic p̄hus oñdit p̄dictas diuisiones insufficientes z p̄ncipaliter viciā qua diuidit in rōnalem z irrōnalem. Et hoc eribus rōnibus p̄ ordinem. Prima est. Partes aie p̄ncipales sumptē sunt fm diuisione generis animatoz. T̄ales aut sunt vegetabilis z sensibilis. sed potērie vegetabilis z sensibilis nō sunt rōnales nec irrōnales. Quod plātis num est de sensitiua. q̄ nō est rōnalis p̄ essentiā vt manifestū est. q̄ sic solū intellectus rōnalis est. Nō est etiā irrōnalis qm̄ fm. p. p̄ ethi. p̄cipat aliq̄ mō rōe. eo q̄ psuadet a rōe. et subiacet ordini rōnis Vegetabilis aliq̄ mō p̄t dicit irrōnalis. puta si irrōnale accipiat negatiue inquantū est idem qd non rōnale. eo q̄ tūc opponitur rōnali p̄r dictorie. sed vt sic nō est differētia cōstituens. eo q̄ negatio nihil constituit. sed nō p̄t dici irrōnalis quādo accipit p̄uatiue irrōnāle. Dicunt tñ p̄mo ethicoz vegetatiue irrōnāles p̄ tāto. q̄a nō s̄t capaces forme rōis p̄ticipatōez sicut pōne sensitiue.

Adhuc autē z phantastica que per esse quidē ab oibus alijs altera est. Cui autē h̄z eadem v̄l

altera sit habet multā dubitatōem si aliquis ponat sepatas partes anime.

Hic p̄hus ponit ad idem scdm̄ rōnem dicens q̄ p̄h̄ rasia que ab omnibus dicta est potēria altera ab alijs. nec in rationalis nec irascibilis nec p̄cupiscibilis esse videt̄. Hoc autem sequētia demonstrabit. Si em̄ irrōnalis in animo firatē siue irascibilem appetitū z in cōcupiscibilem diuidatur penes dñās obiectoz tunc in veritate erūt infinite partes aie. hoc autē est incōueniēs. Habet igit̄ magnā dubitatōem cui h̄z virtutū p̄h̄arasia z sensitiua eadē sit vel a q̄ eaz sit altera. Et p̄cipue si quis ponit aie p̄tes sepatas loco z definitione z non ponit vñā in alia virtualiter. sicut inferior potestas continetur in superiori.

Adhuc autē appetitiua que z rōne z potentia altera videt̄ vtiq̄ esse ab oibus z incōueniens vtiq̄ hanc sequestrare. in rōcinatiua autē voluntas fit. cū irrōnabili cōcupiscētia z ira. Si autem trita in anima in vno quoq̄z erit appetitus.

Hic p̄hus ponit terciā rōem q̄ oñdit diuisione insufficientē. Et est ista. Appetitiua q̄ est vna eaz q̄ fm Platonē fm rōem z potētiā relatā ad acū altera videt̄ esse a rōnali cū tñ incōueniēs videat̄ esse. hanc sequestrare ab vtraz. eo q̄ in vtraz videt̄ p̄tineri. Q̄ aut p̄tineat in rōcinatiua p̄z. q̄ voluntas nō est nisi in rōnali. eo q̄ ois voluntas est rōcinatiue potētie z voluntas est appetit̄ q̄dā. Si tñ nō sequestrat ab irrōnali. q̄z in irrōnali fit desiderū z aimus ab aiostare dictus q̄ irascibilis vocat̄. z vtrūq̄ ipoz est appetit̄ q̄daz. Cōcupiscibilis appetit̄ delectabile fm sensum. Irascibilis appetit̄ arduū. i. difficile in q̄ est gloria. s. vindictā. vel gl̄iam vel victoriā. vel aliq̄ d̄ h̄mōi. Si q̄ aima est illa tria q̄ dixit Plato videbit̄ esse in vnoquoq̄z dictoz triū. quia rō etiam appetit̄ discernere id quod appetendū est fm rōnem rectā sicut est honestum z p̄tes eius.

Et etiā de quo nūc sermo instat. q̄d forte mouēs fm locū aial est. Scdm̄ q̄dē em̄ augmētū z decremētū motū q̄ oibz inest Quo oibz inest v̄l debet̄ vtiq̄ mouere generatiuū z vegetatiuū De respiratōe autē z expiratōe. z somno z vigilia postērius p̄spiciendū. habent em̄ z hec dubitationē multā. Sed de motu fm locum q̄d mouens aial fm p̄cessiū motū considerandum.

Hic p̄hus oñdit de q̄ est nūc p̄ncipal̄ intērio in h̄ tractatu dicēs q̄ illud de q̄ nūc est rō ad q̄rendū est q̄d sit mouēs fm locū ipm aial. qd mouet fm locū Scdm̄ autē cōmētū z decremētū qd mouet mutat aliq̄ mō locū. q̄z augmētū cre scit in maiorē locū z decremētū decreuit in minorē locū Sz motor huius est in oibz aiatis. eo q̄ augmētū z decremētū non solū insunt aialibz. sed cōmuniter oibz aiatis insunt. et iō motorē in h̄ motu necesse est ēē vegetatiuū p̄ cibū z generatiuū. sicut in p̄cedētī libro dē m̄ est De spiratōe vero z in spiratōe q̄ etiā motū q̄dā in p̄te corpiis facto pficiunt. s̄t ac de sōno z vigilia in q̄b̄ sit mor̄ sensus z spiritūū ab exterioribz ad interiora. aut ecōtra in vigilia q̄ nō sunt sine motu locali in posterioribz dicet̄. videlicet in p̄tis naturalibus. Hic vero nō est fmo de om̄i motu locali aiati corpiis Sz tñ de moroze illius mot̄ q̄ aial mouet. p̄cedendo de loco ad locū. z hoc p̄ organa a natura formata

De anima Caputū primū Aristotelis quid sit p̄m̄ motus p̄gressiū

Quidem ergo non vegetatiua potētia manifestus, semp̄ em̄ propter aliquid motus hic et aut cū pb̄tasia aut appetitu est, nihil em̄ nō appetens aut fugiens mouetur, sed aut violentia.

Hic phibus inquit quod sit principū motus p̄gressiui, et primo disputatiue, secūdo ostendens veritatem. Ibi videtur autē. Quo ad primū ostendit q̄ potentia vegetatiua nō potest esse huius motus principū. Et hoc duobus rōnibus. Prima est. Motus p̄gressiuius de quo est hic questio semp̄ est propter aliquid quod est extra animal motum distans ab ipso, propter quod vulgariter dicitur, q̄ est hic motus propter indigentia, ergo oportet necessario q̄ fiat cum phantasia que imaginat delectabile absens. Aut cum appetitu et sensu qui apprehendit delectabile extra se p̄sens. Vegetabile vero s̄m̄ se sumptū neq̄ phantasia habet neq̄ appetitum sensibilē, ergo ipsum s̄m̄ se sumptum non est motiū s̄m̄ locum. Maior p̄batur, q̄a nihil carens appetitu delectabilis vel fuga tristabilis mouet de loco ad locum, et si mouet ad locum tunc mouet violentie. Sicut lignū quod transplantat ab aliq̄, tale est non mouet ex se ad locum, sed p̄ illū q̄ transplantat.

Amplius de plante vtiq̄ essent motiue, et vtiq̄ haberēt aliquā partē organicā ad motū hūc.

Hic phibus ponit scđam rōnem ad idem dicens. Si vegetatiū esset principū motus p̄gressiui tunc om̄e vegetabile moueret s̄m̄ locum, et p̄sequens plante mouerent s̄m̄ locum. Et si hoc cōcederet tunc opteret etiam cōcedere q̄ haberent membra organica, vt pedes vel alas q̄bus et plerent hm̄ōi motū, q̄ natura non deficit in necessarijs sicut nec abundat in superfluis. Sed hoc non videmus. Igitur vegetatiū s̄m̄ se sumptū non mouet s̄m̄ locum.

Similiter autē neq̄ sensitiuus. Multa em̄ sunt animalū que sensum q̄dem habent, manētia autē et immobilia sunt p̄ finem. Si ergo natura nihil facit frustra neq̄ deficit in necessarijs nisi in orbatis et imperfectis, hm̄ōi autē animalū perfecta et non orbata sunt. Signū autē est quia generatiua q̄dam sunt et augmentū habēt et decrementum, quare et haberent vtiq̄ partes organicas p̄cessionis.

Hic phibus p̄bat q̄ sensitiuū nō est huius motus principū, seu causa prima et p̄fecta. Quia si sensitiuū s̄m̄ q̄ huiusmodi esset causa efficiens et proxima huius motus p̄cessiui om̄e sensitiuū moueret s̄m̄ locum. Sed hoc est falsū, cum videamus multa animalia sensum habentia manere in vno loco immobilia vsq̄ in finē vite sue. Quāuis em̄ dilatentur et constringant (per quē motus cognoscunt esse animalia) tamē non mouent p̄gressiue de loco ad locū. Dic em̄ vt prius dictum fuit nō est sermo de illo motu quo animalū crescit in maiore locum vel restringit in minorem, sed de illo tū quo animal p̄cedit de vno loco et mouet totum in alium locū. Nec potest dici q̄ predicta animalia habent potentia mouendi, sed non mouent, quia carent organis. Quia natura vtiq̄ dedisset eis organa, ex quo nō deficit in necessarijs nec abundat in superfluis, nisi in quibusdā animalibus orbatis, imperfectis, et monstrosis qualia nō possunt esse om̄ia in diuisa vnius sp̄ci. Signū autē q̄ predicta animalia non sunt imperfecta, sicut imperfecta dicunt que dimittunt p̄

impedimenta nature est istud, q̄ talia animalia habent augmētū et decrementū, et generāt sibi similia s̄m̄ sp̄m̄. Hoc autē nō faciūt mōstra q̄ si peccāt mōstra in principalibus membris cito moriūt. Et si peccātū sit nō in principalibus membris sicut in manibus vel pedibus nō generant simile mōstro, sed sue speciei vt frequēt. Et hoc nostra etate experientia visus d̄dicim? Anno em̄ Millesimo, cccc, lxxvi, vel citius. Lo lonie homunculus q̄dam fuit vtriusq̄ cruris basibus a natiuitate carens omnibus notus, qui quatuor pulcherrimas sine quouis membrorum defectu genuit ples. Eec tamē vt inq̄unt exp̄gimētatores cōter cecas generāt proles. Animalia igitur que vocant imperfecta sicut sunt conche et ostrea, cuius produciūt sibi similia quod non faciūt mōstra, sunt p̄fecta p̄fectione suarū specierū, et recipiūt augmentū et decrementum p̄ cibū. Si ergo illa haberēt motivas virtutes s̄m̄ locum natura dedisset eis organa corporalia in quibus p̄ficerent motum localem, q̄ natura non deficit in necessarijs nec abundat in superfluis. Quia si deficeret in necessarijs tūc moroz qui nō haberet organū esset superfluis, quia nunq̄ p̄ficeret motus cuius ipse esset principū et causa. Si autē abundaret superfluis tunc frustra iterū essent talia organa cum p̄ pauciora posset explere motum suum siue opera sua.

At vero neq̄ ratiocinatiua et vocatus intellectus est mouens. Speculatiuis q̄dem enim nihil speculatur actuale, neq̄ dicit de fugibili et p̄sequibili. Semper autē motus aut fugientis aut p̄sequētis aliquid est. Sed neq̄ cum speculatus fuerit aliquid huiusmodi iam precipi aut p̄sequi aut fugere, puta cum multotiens intelligit terribile aliq̄ aut delectabile: nō iubet autē timere. Sed cor mouetur. Si autem delectabile altera aliqua pars

Hic philosophus probat q̄ nec ratiocinatiū siue pars aīe que ratiocinatur et deliberat de operabilibus, nec vis que vocatur intellectus speculatiuis est huius motus p̄gressiui principū. Et hoc phibus p̄mo ostendit de intellectu speculatiuo, dicens q̄ intellectus speculatiuis qui accipit formas denudatas a materijs nihil intelligit actuale, id ē operabile per nos, eo q̄ omnis nostra actio est in sensibilibus et materialibus, ergo talis nihil decernit fugiendo vel p̄sequendo. Motus vero p̄gressiuius animalis aut est actus fugientis nocuū aut p̄sequētis siue imitantis delectabile siue cōueniens semp̄. Cum vero intellectus speculatiuis est de practicis delectabilibus vel tristibus non q̄rit in eis rationē boni vel mali, sed tantū veri, et sic non considerat ea vt practica sunt, sed vt speculatiua. Sicut accidit in scientia ethica doctrinali. Accidit em̄ tibi sepe q̄ querēs scientia ethicam multotiens intelligit id quod timendum est s̄m̄ rationem, licet non intelligat ipsum eo modo quo est mendū est, sed considerat passiones eius, differentias, et accidentia p̄ se, sicut in qualiter alia scientia doctrinali. Similiter modo considerat quādoq̄ intellectus speculatiuis id quod est letum et delectabile s̄m̄ rem, sicut quando ratiocinat de delectatione veneroz, que est s̄m̄ tactum et non s̄m̄ visus et q̄ ipsa est propter appetitū coitus ad generationē ordiata. Nec em̄ om̄ia speculatiua sunt, et tūc non iubet intellectus timere vel delectari. Sed potius ostendit verū doctrinale q̄d est in veneris, p̄pter rem tū q̄ mouet cōcupiscentia ali

quod cor mouet vel aliud membrum ordinatum ad generationem. In quibus delectatio vel timor ostendit. Sed hoc non potest intellectus sed potius auerit ab illo. et resistit illi. scilicet propter naturam appetitus huiusmodi rei aduersa facit huiusmodi motum membrum. et ideo non sequitur motus ad rem illam quod non est desiderata ut circa eam sit opus. sed ut circa quam est speculatio simpliciter intellectus.

Amplius et percipiente intellectu et dominante vel dicente intelligentia fugere aliquid aut prosequi non mouet. sed secundum concupiscentiam agit ut incontinentens. Et totaliter videmus quoniam habens medietatem non sanatur tanquam alterius quoddem sit proprius agere secundum scientiam sed non scire.

Hic philosophus ostendit quod intellectus practicus non est etiam sufficiens principium huiusmodi motus. Quod sic ostendit. quod cum intellectus percipit vel decernit fugere aliquid aut prosequi siue imitari sepe tale decretum circa operabilia per nos nullus sequitur motus progressus naturalis. quod possibile est ut dicitur in ethicis quod aliqua sanum habeat intellectum. et corruptum appetitum et desiderium. et illi bene percipit intellectus de turpi fugiendo et bono imitando honesto. et ille tamen victus passione turpis agit et mouet secundum desiderium et non mouet secundum intellectus decretum. et talis vocatur in ethicis incontinentens. et potest vocari inabstinens. quod non abstinere ab his a quibus intellectus percipit abstinendum. Istud autem videmus aliter in se. Videmus enim quod habens artem medicam ne infirmus aliquem non sanatur. Et hoc est ideo. quod non mouet et operatur secundum precepta artis medicine. et hoc ostendit quod alterius quam intellectus et scire magis proprium sit agere et mouere secundum scientiam et non ipsum scire. Quia etiam quoniam infirmus curatur magis proprium mouens habet quam scientiam. licet secundum scientiam moueat. Et si simili modo est in intellectu et scientia practica que sibi se habet ad opera motus sicut scientia ad regimen corporis. Et ideo dicitur morales et scientia pariter prodest ad opera sed velle et operari multum profunt. Et quia ex hoc aliquis crederet quod appetitus mouet probat oppositum ibi.

Attuero ne quod appetitus huiusmodi motus dominus est. abstinens enim appetentes et concupiscentes non operantur. quorum habent appetitum sed sequuntur intellectum.

Hic philosophus ostendit quod sensitivus appetitus non potest esse sufficiens causa huius motus progressus. dicens quod quidam sunt quod continententes siue abstinentes sunt. Sicut religiosi et eremite siue anachorete quod sentiunt motus passionum. et tamen non eos sequuntur in opere. propter quod dicunt remanere in vero regimine et honesto secundum quod percipit intellectus. Et tales sunt appetentes et concupiscentes turpes delectatodes. et tamen non sunt operantes ea quorum habent appetitum et concupiscentiam. sed sequuntur intellectum. Relinquitur ergo quod nullum istorum est velle et profectura causa siue principium huius motus quod vocatur progressus.

Videntur autem duo hec momenta. aut appetitus aut intellectus. si aliquis phantasiam posuerit sicut intelligentiam quandam. Multa enim propter scientiam sequuntur phantasias. et in alijs animalibus non intelligentia neque ratio est. sed phantasia. utraque ergo motiua secundum locum intellectus et appetitus.

Istud est secundum capitulum huius tractatus. in quo philosophus ostendit quid secundum veritatem sit huius motus principium dicens quod sufficiens et vniuersalis causa motus debet esse collecta ex

duobus vel tribus. quorum vnum discernat et percipiat motum. et alter exequatur eundem. Hec autem duo in homine sunt appetitus et intellectus. Intellectus enim operatiua seu practica discernit et percipit ad quod mouendum est. et propter quid. et qualiter. et vbi. et quando. et quantum. et cetera huiusmodi. Appetitus autem sequitur et perficit hoc quod percipit est ab intellectiva. Ista ergo duo sunt motiua in genere in homine. Si autem dicuntur tria motiua tunc illa tria sic erunt ordinata quod duo sint sicut vnum. Hec autem tria sunt intellectus practicus. appetitus. et phantasia. que est sicut intellectus in quantum ipsa etiam discernit motum et percipit sicut intellectus. Et hoc necessarium est dicere. Quia multa animalia propter scientiam intellectuale de periculis rebus operabilibus sequuntur in motibus phantasias. In alijs vero animalibus propter hominem aut non est intellectiva. Aut si abusive dicatur esse in illis. non erit ut ratio in quasi ex syllogismo. sed erit ut rectus a natura. Et ideo omnia similia in specie similia operantur. ut in posterior libro dictum fuit. et ita sequuntur phantasia. Concluditur ergo quod utraque hec sunt motiua secundum locum intellectus videlicet et appetitus. vel loco in intellectu phantasia. Quotiescumque igitur intellectus vel phantasia se appetitum consentit motum percipientibus. tunc erit motus. et talis motus. qualis est consensus appetitus ad intellectum vel phantasia. Consensus autem huius ad phantasia est vno modo ad intellectum vero duobus modis. Quod sic patet. quod phantasia cum sit discretiua particularium sensibilium non percipit motum nisi circa delectabile ut nunc presens. et propter hoc cetera animalia ab homine non sunt abstinencia et continentia a delectabilibus in sensu que sunt ut nunc delectabilia. Intellectus autem practicus non ex conversione ad oculum. sed ex syllogismo percipit operabile. et ideo cum syllogismus non peccat tunc est motus abstinens et continentens. Exempli gratia. cum intellectus de omni turpe eo quod est violatio alieni thori. appetitus exequens huiusmodi motum est continentens vel continentis. Aliquando vero syllogismus hic in minori propositione obnubilatur ex nimio essu concupiscentie. Licet autem tunc huius vniuersali percipiat intellectus tamen vis concupiscentie non sinit per beneplacitum videre particulare quod sub vniuersali subfundendum erat. et si videt illud non videt nisi speculatiue. In operabilibus vero operet videtur per beneplacitum. quia visio hec mixta est effectui qui est circa hoc quod percipit operandum esse. Et in hac propositione omnis malus incontinentens dicitur ignorans. et tunc in minori propositione sic accepta appetitus sub vli non consentit. et ideo sequitur peruersus motus. Mouens autem intellectus ut intellectus in vli propositione est. In minori vero primus est phantasia que tracta est per affectum. Et hec est causa quod intellectus semper est recrus. et phantasia aliquam recta et aliquam non recta. Intellectus autem quod in homine ex syllogismo et ratione mouet. ideo sequuntur opera hominis verecundia et gloria. quod turpe est abijcere regimen dignitatis et sequi regimen eius quod est eode nobis cum bestis. Et hec est causa quod peccatum et pena sequantur hominis opera. et sicut laus. hec autem non sequitur opera aliorum animalium. Hec est etiam causa quod opera honesta dicuntur esse secundum naturam hominis in quantum homo est. Opera autem turpia et inhonesta dicuntur esse contra naturam hominis in quantum homo est. id est in quantum est rationalis.

Intellectus autem qui propter aliquid ratio/cinat et qui practicus est. differt autem a speculativo sine. Et appetitus propter aliquid omnis est. Cuius enim appetitus hoc principium practici intellectus. vltimum autem principium actionis est.

Capitulum secundum

Hic phis reducit duo pncipia mouētia ad vñū. volēs q vñū pncipiū motiū est appetibile. Qd sic ostēdit. qz intel lectus q mouet localiter impatie est practice q differt sine a speculatio. S; intellectus practice mouet ab eodē a quo appetit. Lab appetibili. Sicut em̄ intellectus est ppter aliqd qd nō hz. Ita ois appetitus est ppter aliqd qd nō hz appe rens. Aut si appetit qd hz. tūc appetit illud fm̄ q nō hz sic appetit delectabile habitū aliqñ nō fm̄ q est habitū. S; vt cōtinuet vel vt alio mō habeat. Eo q idē p̄ plurib; modis haberi. Et iste appetit q fm̄ actū appetitus nō est intel lectus practice vt potētia. ex q eliciat appetere. sed potē est illud qd est vltimū in ordine mouentū z p̄ximū motiū. Et hoc est pncipiū ipsius motus z actōis. qre appetitus est potētia distincta ab ipso intellectu. Et est illa q post intellec tus imperiū vel phātasie motū z actionē exequitur. mouēs lacertos z mūsculos ad motū pficiendum.

Quare rōnabiliter hec duo videntur mouētia appetitū z intelligētia practica. Appetibile em̄ mouet z ppter hoc intelligētia mouet. qz pnci piū huius est quid appetibile. Et phātasia autē cum moueat non mouet sine appetitū.

Hic phis cōcludit ex p̄dictis q duo videntur esse pncipia mouentia scz intellectus practicus z appetitū. Quoz vñū est decernēs z reliquū exequens. Appetitiū em̄ p speciez appetibilis mouet. sicut vltimū mouens siue p̄ximū pnci piū motus. Intellectus vero nō mouet sine appetitū. qz in tellectus naturaliter se hz ad opposita. sed motus fit p hoc q mouēs ad vñū determinat. talis autē determinatio fit per appetitū. Intellectus nō mouet nisi p appetitū. Intellecti le est p̄ximū motus pncipiū. Huius est exemplū. Aliquis p intellectū cōcipit ambulatōem ad aliquē locum. z oppo sitū eius scz non ambulatōem ad eundē. Intellectus abs solute acceptus non est pncipiū motus. nisi fm̄ q determi narat p appetitū q determinat ad vñū. Et hoc est qd vult phis q intellectus nō est mouens sine appetitū sensitiuo vel intellectu. Si em̄ nō apprehēderet appetibile z non traheret ab appetitū. ipse intellectus nō moueret sed potē decerneret nō esse fugiendū aut insequendū appetibile. Si mili mō est in his in qbus phātasia mouet. Quia aimas lia bruta loco intellectus practice phātasia practica vtunt. Que practica dicitur intellectus. qz ppter aliqd quod ex tra est. z qd apprehendit sp̄m vt opabile vel appetibile. et qz est forma opatiua ad rem z causa rei. Hec autē phātasia sine specie appetibilis fm̄ q est appetibile non mouet. Appetibile vero inquantū huiusmodi trahit z inclinat ad ap petendum. ergo etiā phātasia sicut intellectus mouet per hoc q miscetur appetitū.

Unū ergo mouēs q appetibile. Si em̄ duo intellectus z appetitus mouebāt. fm̄ vñā com munē vtiq; aliqñā specie mouebāt. Nunc autē intellectus non videtur mouens sine appetitū. Voluntas em̄ appetitus est. cum autē fm̄ ra tionem mouetur z fm̄ voluntatē mouet. Appetitus em̄ mouetur ppter rōem. cōcupiscentia em̄ appetitus quidam est.

Hic phis dicit q ex p̄dictis manifestū est q motiū vñū specie est. z hoc est appetitiū quocūq; mō. Est em̄ phātas ia decernens motū. ppter appetitū. Appetitus autē ppter

appetibile. specie igitur sunt idem. z duo in subiectis. Et sic p̄t qz plura pncipia mouentia (que sunt intellectus vñ phā tasia z appetitus) reducunt quodāmodo ad vñū inquan tū mouēt in p̄tute vñus p̄mi pncipiū quod est appetibile. Non ipis equaliter conueniens. qz tunc appetibile mouet p se z ista duo p accidēs. Sed fm̄ ordinē. qz intellectus est discernēs tm̄ de appetibili. nō mouēs sine appetitū eius ius dicū exequēte z determinationē exequēte. Quia appetitū intellectus dicitur volūtas. z sic qdam motus est fm̄ rōnem seu intellectū practici cuius volūtas est executiua. Quanz doq; vero hunc motū exequitur appetitus sensitiuus. pura cō cupiscentia. z tunc discernēs est phātasia. Ex istis p̄t q nul lo motu mouet intellectus sine appetitū tā in rōnabilibus qz irrōnabilibus. id est semp vñū necessario appetitū intellectio vel sensitiuo. Appetitus em̄ nomē cōe est ad rōnālē z irrō nalem. id est appetitū intellectiū z sensitiuū. Appetitus ve ro rōnālīs vocat volūtas que est solius rōnis z libera inqñ tū ea que p nos incoacte facimus volūtariē facere dicitur. Licet em̄ intellectus sine appetitū mouere nō p̄t. appetitū tamē vtiq; sine intellectu sepe mouet. sic patz de appetitū sensitiuo siue de concupiscentia.

Intellectus qdem igitur om̄is principioz rec tus est. Appetitus autē z phātasia recta z nō rec ta. vñū semp qdem mouet appetibile. Sed hoc est bonū. aut apparens bonū. nō om̄e autē. sed actuale bonū. actuale autē est cōtingens z aliter se habere. Qd qdem igitur huius potētia mouet aie que vocatur appetitus manifestū est.

Occasione p̄dictoz phis ponit differentia inter intellee tum z phātasia dicens q intellectus practicus nihil phā tasias habēs admittit semp est rectus inquantū potē tia habituali habet habitū principioz moralū z factibilūz in quibus nullus est error. Sicut exemplū est. vt non esse occidendū. Non esse mechandū. Non esse furandū. Iusti etiam esse colendā. Deum esse venerandū. Parētes esse ho norandos. Rem publicā instaurandā. Et similiter in artib; bus sicut architectonica graua dicitur subtrahenda z leuia superius. Et cōiungenda esse p̄us dolanda vt bene cōiungant z huiusmodi. Et ideo naturales hunc intellectū vol unt naturale iudicatoriū in quo vniuersalia iuris sunt des scripta. Appetitus vero z phātasia sunt recta z nō recta. ppter quod si intellectus exeat extra se in phātasias. acci dit ei rectitudo z curitas. Et huius pbatio est. quia app etibile semp mouet appetitū ad psequendū aliquid vel fugiendū. Hoc est ad id qd habet intentionē boni cōueniē tis vel mali nocentis. Non em̄ mouet ad om̄e bonū. Est em̄ quoddā bonū non agibile p nos. Et ad hoc nō mouet sed mouet ad actuale bonū quod est circa p̄icularia quod est cōtingens potēs se aliter z aliter habere. ergo cōtingit appetitū z phātasia quādoq; esse recta z quādoq; non recta. Et pro declaratione istius considerandū est fm̄ dos minū. Albertum q id quod habet intentionē boni mouens est. quādoq; est bonū simpliciter. quod est bonū vbiq; z semp per. z phātasia z appetitus circa illud sunt recta. Quādo q; vero est bonum vt nunc tm̄ z non simpliciter. Et hoc con tingit dupliciter fm̄ q bonum simpliciter duo in se habet. Quoz p̄ximū est. q ipsum est semp bonū. Secundū vero q om̄ibus z vbiq; est bonū. Per oppositionem igitur ad ista duo dicitur bonū. vt nunc. z hic. id est bonū in hoc tem pore z in hoc loco. Secundū autem q opponitur ei quod

semper bonū est. tūc dicitur bonū ut nūc quod p̄sentialiter afficit delectādo sensum. et hoc bonū p̄cedit aīal b̄ntū. et in cōtinentis q̄ sequitur b̄ntalē appetitū. Scdm̄ vero q̄ opponitur ei qd̄ est bonū v̄bt̄. sic opponit ei bonū qd̄ ex casu malum est. Cuius exemplū est vt bonū est pignus reddere. vel de positū ei q̄rem fidei cōm̄sit. tūc est vt hic malū Quia si pignus sit gladius et p̄mittens factus sit furiosus. malū est et reddere gladiū Sicut mō est in alijs. et iō circa p̄ricularia nō oīno p̄t dirigi veritas intellectus. et iō circa ea p̄ phantasiā incidit rectū. et non rectū vt tactū fuit Propter qd̄ in eth̄icis dicitur q̄ epikes q̄ dirigit in p̄ricularibz melior est iusto q̄ sp̄ opa sc̄z v̄ta iuris n̄it̄ dirigere. Nō em̄ sp̄ mobilitas op̄ationū normā et regulā affectat v̄niversalū Et iō dicitur p̄hus q̄ in talibz est directio sicut regula lesbie edificationis. Est autē lesbe insula h̄is lapides indolabiles. et iō illi ad regulā oīo rectam nō edificānt Sed v̄n̄t̄ regula plūtea que ad toruras edificij curuata solū hoc cauet. vt nō oīno fiat enormis curuitas. Rectitudinē em̄ seruare in opabilibz aliq̄ curuare est. et melius nōnūq̄ est soluere leges v̄tem in moribz q̄ in tali casu et loco obseruare. Ex oīnibz autem p̄dictis p̄t illa potētia q̄ appetitiua vocat mouet. et si alie mouent p̄pter h̄ac mouet. vt supra etiā dictum fuit

Diuidentibz autē aīe p̄tes si s̄m potētijs diuidant et septem. valde multe sunt. vegetabile. sensibile. intellectiū. cōsiliatiū. adhuc appetitiuum. Hec enim plus differunt ab inuicem q̄ concupiscibile et irascibile

Hic p̄hus ostendit diuisionē antiquoz de p̄tibz aīe esse insufficientē dicens. q̄ illi q̄ diuidūt p̄tes aīe s̄m potētijs si intendāt aīam diuidere in p̄tem quāliter q̄ aliq̄ mō habz potētiā ad motū remore vel p̄p̄inque in cōi vel in p̄ricula. et multo plures h̄nt ponere potētijs q̄ posuerūt. Quia multe sunt potētijs q̄ plus differūt q̄ iste potētijs aīe. sc̄z cōsiliatiū. appetitiū. vegetatiū. et intellectiū. Et hoc accipies do p̄siliatiū p̄p̄ie vt est aliq̄ spectans ad intellectū. appetitiū p̄ appetitū sensitiuo. q̄ tūc appetitiū et cōsiliatiū p̄nt realiter diuidi in diuersis In b̄ntū em̄ est appetitiū et nō p̄siliatiū. Sicut vegetatiū et intellectiū p̄nt realit̄ diuidi sc̄z in pl̄tis et in hoībus. Ista plus differūt Quāuis igitur multe sint vires si sic accipiant quaz qd̄a sunt motiue et qd̄a nō. tūc ille q̄ sunt motiue oīnes mouent p̄ appetitū. et ergo appetitiū est p̄ se mouēs. sicut supra dictū est

Quā autē appetitus fuit cōtrarij ad inuicem. hoc autē accidit cū rō et cōcupiscētie p̄trarie fuerint Fit autē in ip̄is sensum habentibz. intellectus qd̄em em̄ p̄pter futurū retrahere iubet. concupiscētia autē p̄pter ip̄m iam. Videt em̄ q̄ iā delectabile et simplr delectabile et bonū simplr. propterea q̄ nō videtur quod futurum

Hic p̄hus soluit v̄nā rōem sup̄ius motā q̄ fuit ista Appetitus nō est p̄ncipiū motus. p̄gressiui. q̄ p̄ncip̄es non sequuntur appetitū sed rōem Ad qd̄ r̄ndet q̄ hoc accidit ex eo qd̄ appetitū sunt p̄trarij. Et hoc p̄pter p̄trarietate boni simplr et boni vt nūc. et sic accidit inter eos qd̄am pugna eo qd̄ rō decernēs motū p̄traria est desiderio sensibili qd̄ impetū facit p̄ motū in appetibile qd̄ videt bonū. Fit autē hoc cōtrarietas appetitiū in aīatis. q̄ habēt p̄ter sensus intellectū. In talibz nāq̄ intellectus aliq̄ p̄cipit retrahere ab electioe sensibili Desideriū autē siue sensitiuus appetitus impetū

facit et p̄cipit motū fieri in ip̄m qd̄ tam delectabile est. eo qd̄ videt vt nūc tale esse dulce. et qd̄ dulce est. iō accipit hoc vt simplr bonū. et simplr delectabile. Et hoc ex eo est. qd̄ non videt hoc qd̄ solū facit tam delectabile qd̄ est ip̄s p̄ns. Si em̄ accipit q̄ p̄ntia facit solū delectabile qd̄ est ip̄s p̄ns. Si p̄ns ad futurū. et futurū ad p̄ns. p̄gnoscere nō esse bonū p̄ns bonū simplr. Hoc autē non facit appetitus. sed pl̄bif in p̄ns bonū. ac si esset simplr bonū. qd̄ tūc in futuro erit malum. Et sic p̄t q̄ appetitus sensitiuus sepius est p̄trarius appetitū intellectio inq̄ntū ip̄e fluit in bonū apparens. ac si realit̄ esset bonū et simplr. et intellectū? fert in bonū v̄t qd̄ est simplr et v̄t bonū. v̄bt̄ sc̄z et sp̄ vt dictum est

Specie qd̄em v̄nū erit appetitū mouēs s̄m q̄ appetitiū p̄mū autē oīm appetibile. hoc em̄ mouet cū non mouet. eo qd̄ sit intellectiū. aut imaginatiū. Numero autē plura mouētia. Quā autē tria sunt. v̄nū qd̄em mouēs. scdm̄ autē quo mouet. et terciū qd̄ mouet. Mouens autē duplex. aliud qd̄em imobile. aliud autē qd̄ mouet. Est autē imobile actuale bonū. mouēs autē et qd̄ mouet appetitiū. mouēs em̄ quod appetitū s̄m q̄ appetitū. et appetitus actus aut motus qd̄am est. qd̄ autē mouet aīal est. q̄ vero organo appetitū iā hoc corporeū est. v̄nū et in cōibus aīe et corpis operibz. Considerandū est de ipsis

Hic p̄hus qd̄em est q̄ multa requirunt ad motū p̄gressiū ostendit quō se h̄nt illa p̄ ordmē dicens q̄ in oīni motu locali mouēs est. qd̄ est v̄nū sp̄e appetibilis. et sic inter oīa mouētia aīam p̄mū mouens est appetibile. Et hoc est mouens imobile qd̄ nullo mō mouet. Mouet autē nō s̄m q̄ est in re. sed s̄m q̄ est intellectū vel imaginatū Numero vero et subiecto plura sunt mouētia. et reducunt oīnia ad tria in genere Quoz v̄nū est mouēs. aliez quo mouet. et terciū qd̄ mouet. Mouēs est duplex. V̄nū qd̄ est imobile qd̄ est p̄mū mouēs. Aliud vero est mouēs motū. Mouēs p̄mū qd̄ est imobile est bonū actuale. Mouēs vero qd̄ mouetur est potētia appetitiua. et intellectus aut ph̄rasis sibi cōiuncta Om̄e em̄ qd̄ appetitū s̄m q̄ h̄mōi mouet. cū ip̄m motū sit p̄us ab actuali bono imaginato vel intellectu. et ip̄e appetitus est actus qd̄am et motus appetitiue virtutis. Quia appetere cōuenit ei ex quo appetitus nēdū dicitur de potētia appetitiua. sed etiā de op̄atione eiusdē. Ad vero mouet p̄ appetitū est aīal cuius est motus. p̄gressiuus in rez q̄ appetitū s̄m q̄ appetitū Quo vero appetitū siue mouet ē organū corporeū appetitus q̄ p̄ficiat motus. p̄gressiuus sicut ala vel pes. Et qd̄ talis motus. p̄gressiuus cōis est aīe et corpis licet sit ab aīa veniens in corpus. Iñ alia sc̄ia vbi inq̄retur de cōmūnibus op̄ibus aīe et corpis. agendū est de illo sc̄iz in libro de causis motus animalium.

Hunc autē vt in summa dīcāf mouēs organice vbi p̄ncipiū et finis idē velut glingūsum hoc est gibbosum et p̄canū hoc qd̄em finis. illō vero p̄ncipiū v̄nū aliud qd̄em q̄descit. aliud vero mouet Rōne qd̄ē altera entia magnitudine p̄o inseparabilia Dia ei pulsū et tractu mouet p̄p̄t qd̄ oz sic in circulo manere aliq̄d et hic incipe motū.

Postquam philosophus in precedentibus determinavit de potentia motiva motus localis impatiua. nunc prius determinat de eadem executiva dicens quod mouens executiuum in animalibus organice organo primario ad motum. sicut est ambulatorio. vel volatus est ex tali loco. ubi principium motus illius et finis est idem membrum. et est una vis sita in membro illo. Talis autem motus est sicut motus generatus quoniam membrum motum generatum huius expulsiōnis. et retractiōnis in eodem loco. In talibus enim expulsiō est sicut principium et retractiō sicut finis eius. et ideo necessario huius duas partes interpositas. sicut patet cum expellitur crus a dextris primo. et retrahitur in eodem. Et ideo in eo illo quod taliter mouet quoddam dicitur quod dicitur mouetur in parte animalis quoniam in toto. In parte namque eo quod dicitur quod in membris animalium mouetur in quodam immobili mouetur ad quod retrahitur ipsum expulsum. sicut manus mota expellitur et retrahitur ad membrum motum. Et brachium motum expellitur et retrahitur ad cubitum motum. adiutorium motum expellitur. et retrahitur ad humerum immotum. Similiter autem in toto corpore. quod patet dextra expulsa statim per sinistra. et retrahitur motum ad ipsam. Et sic est in omnibus ambulantiis. In volatilibus vero et natantiis non est ita. quia illa mouent et dextris et sinistris. Et in motu vitrosorum laterum sicut in sibi expulsiō et retractiō ad unum immobile sicut dicitur fuit superius. In re pentibus autem non nullus proficit motus ita quod mota anteriori parte dicitur per posteriori. et vitrosorum vicissim causas motum quod proficit ita quod per anteriori expellitur et posteriori retrahitur. Quia autem in his motibus animalium aliud dicitur ut dicitur est et aliud mouetur. et idem sit in eo principium unum sit expulsiō. et finis ad quem sit retractiō. finis et principium altera sunt ratione huius magnitudine et subiecto sunt idem. Et huiusmodi est de philosopho quod omnia quoniam mouent motu animalium mouent pulsus. et ractu et depulsiō et attractiō sunt ab eodem in idem. et operatur motum istum fieri ex eodem in idem sicut in circulo. Et hoc patet sic imaginari sicut si ponam motum in circulo esse in centro. tunc motus circuli est ex centro. Ita quod primo expellitur semicirculus dexteri primus et reitatur semicirculus sinistri. Et ita est in motu animalis. quod ex eodem expellitur organum motus. et retrahitur postea ad illud idem quod reitatur de superius dicitur fuit

Quid ergo sicut predictum est in quatuor appetituum animalium. sic ipsius motuum est. Appetituum autem non sicut phantasia. phantasia autem omnis rationalis aut sensibilis est. hac quidem ergo et alia animalia participant.

Hic philosophus postquam determinavit de principio motus localis in eo. consequenter determinat de ipso per comparationem ad diuersa animalia. ostendens primo quod sit eorum omnibus animalibus participantibus motum localem dicens quod omnia animalia in quatuor est appetituum est simpliciter motuum secundum locum. Quia est. quod species appetibilis per hoc quod est appetita et in motu. est mouens primum. et ideo intellectus et phantasia non mouent nisi secundum quod sunt ad appetitum ordinata ut decernentia motum. Appetitus vero est immediatum principium motus sicut compositum ex appetibili specie et appetitu informato illa specie. et ideo motus non fit unquam sine phantasia. Dis autem phantasia mouens autem est rationalis alicuius animalis sicut hominis. aut est eius quod sensus huius sine ratione sicut bruta. Et fit motus ab his duobus secundum quod habent ab animalibus. Et ideo si primum mouens consideret. tunc est unquam per cuius formam omnia animalia mouent. et hoc est forma appetibilis. Si autem consideremus mouens quoniam quod motum tunc duo in genere sunt mouentia. et tria secundum speciem. Quod

primum unum in genere quoddem mouens est ut decernens motum. Alter autem sicut imperum faciens in motu. Sed in specie sunt tria quod decernens duplex est. quorum unum decernit per rationem rectam. Aliud per estimatorem boni ut nunc. Et primum est intellectus. secundum autem est phantasia. Si autem determinari huius mouens ut causans motum tunc oportet ad minus duo esse quorum unum determinat. et alterum facit impetum. et sic sunt duo mouentia que sunt vel intellectus et appetitus vel phantasia et appetitus.

Considerandum autem et de imperfectis quod mouens est. quibus tactus solus inest sensus. Ut patet per phantasia inesse his autem non. desiderium sive et concupiscentia. Vides enim leticia aut tristitia inesse. Si autem hec et concupiscentia necesse est. phantasia autem quod vitiosus inest. aut sicut mouentem indeterminate et hec insunt quoddem. indeterminate autem insunt

Istud est tertium capitulum in quo philosophus inquit quid sit principium motus in animalibus imperfectis quod solum huius sensum tactum et gustum in quantum est quodam tactus. Hec enim animalia non mouent ad delectabile nisi tangenti ipsam. quoniam est prius. et secundum veritatem non mouent de loco ad locum. Sed in eodem loco mouent. motibus dilatatiōis et contractiōis. In his enim dubium est quod sit. mouens quod in his non videtur esse nisi solus sensus. eo quod non nisi parte delectabili mouent. Et ergo in quodendum est. Ut patet phantasia contractiō inesse talibus autem non. Quod autem eis inest desiderium patet ex hoc patet. quod passiones proprie desideratiue potestate insunt talibus. que sunt leticia et tristitia. Quod patet quia non dilatant nisi in delectatiōe et non contrahunt nisi in tristitia. cum dilatatio sit motus imitariōis delectabilis. et contractio sit motus fuge tristabilis. Oportet igitur desiderium esse in talibus. desiderium autem est appetitus sensibilis. Quod autem phantasia sine qua ut superius dicitur est non proficitur motus inest talibus non est psychicum. Non enim videtur eis inesse. quod phantasia accipit rem non parte ea in sensu. talis autem imaginatio non proficit in talibus animalibus ut videtur cum nunc nisi ad prius moueant. Dicendum igitur erit quod talia non habent motum definitum. id est quod est ad locum determinatum per phantasia et appetitum vel appetibile determinatum. et ideo etiam huius phantasia indeterminate. Cuius causa est quod sicut supra dicitur est sensus communis formalis est. et secundum locum distinctus a sensibus propriis. Respectu autem sensus communis formalis est imaginatio et phantasia. et sic per superioris formalis est respectu inferioris. et sunt ille vires distincte in animalibus perfectis perfecta figuram capitis habentibus. Ubi autem perfecta figura capitis non est. ubi nec sensus proprii perfecte insunt nec superioris vis bene distincta est ab inferioris. organa sunt sibi inuicem permixta et per prius sensus communis et sensus proprii. Et hoc patet in animalibus imperfectis quod non huius alique sensum formalem sed materiales huius quod sunt sensus tactus et gustus. secundum quod est tactus quodam. Et quod organa permixta. eo quod talia animalia necque cerebrum necque caput huius sed aliquid loco cerebri. et aliquid loco capitis. ideo phantasia huius permixta cum sensu communis et sensum communem commixtum cum sensu proprio. Quibus signum est quod phantasia in talibus non mouet nisi motu sensus quod est ex presentia rei. et ista permixtio inducit confusam et indeterminatam et permixtam phantasia apprehensionem. et hec causat persequentem indeterminatam et confusam motum.

Sensibilis quod ergo phantasia sicut dictum est et alijs aialibus inest. Deliberatiua autem in rationalibus. Ut enim ager hoc aut hoc iam ratio est opus: et necesse vno mensurare. Vnde enim imitatur quod per vnum ex pluribus phantasmatibus facere. Et cum hec eius quod opinionem non putari habere hec eadem quoniam eam quod ex syllogismo non habet. hec autem illa propter quod deliberatiuum non habet appetitum.

Hic philosophus determinat et specificat principium motus in aialibus perfectis dicens quod in omnibus illis principium motus est phantasia sensibilis que absentis. eo quod talia mouentur secundum phantasiam determinatam. Sed hoc interest inter aialia: preterea quod hec phantasia aliquando ordinabilis est a ratione deliberante. ut in homine qui deliberat an hoc plus agendum sit vel aliud. Tale enim opus est rationis ordinantis phantasiam et appetitum. Mens autem quod ratio est cuius appetitus accenditur est meditari a mensurando dicitur. eo quod aia ipsa vno quodam modo est ei potentia. vni ta mensurat et numerat phantasmatum. comparando ea ad inuicem. eo quod ipsa imitatur melius et magis amari quod est melius apud ipsam. quod dicitur ex pluribus eligere phantasmatibus. Et sensus in hoc phantasia vocatur opinio. Et ratio opinio est acceptio eius quod pluribus rationibus alijs proponitur. Et huius ratio est. quod opinio non habet imitari phantasiam sed potius e converso phantasia habet imitari opinionem a ratione elicitam. Phantasia autem non habet opinionem ex syllogismo sed potius opinio ex syllogismo habet phantasiam. quod opinio est de vltimo agendo. et phantasia de periculo riter agendo. Syllogismus habet particulare sub vltimo. et non e converso uerbo sub particulari. et ratio sub discursu syllogistico habet opinio phantasiam. et non e converso. Et ratio cum appetitus sit particularis boni quod est hic et nunc. non vult habere appetitum opinionem sed vult in omnibus phantasiam. Et ita in his in quibus vtrique istorum est. in illis secundum ordinem mouentur ratio et opinio phantasiam et ordinant appetitum.

Vincit autem aliquando et mouet deliberationem. aliquando autem mouet seipsum sicut sphaera. appetitus appetitum. cum incontinentia fuerit. Natura autem spiritus quod sursum principalior est et mouet. ut tanquam tribus latioribus moueatur.

Hic philosophus respondet vni tacite obiecto qua quis posset dicere. Homo qui habet vtrique predicta mouet sepe contra rationem deliberantem. Dicens quod aliquando opinio sive ratio deliberatiua vincit ab appetitu et phantasia. et tunc deliberatiuum mouet a phantasia et appetitu. eo quod obuiat ex cupiditate appetitus et phantasia. sicut fit in incontinentibus. Aliquando vero fit e converso scilicet quod phantasia coniungendo sibi appetitum mouet a deliberatiua ratione et opinione. Hec autem se habet sicut in sphaera celesti. Sicut enim in sphaeris. sphaera inferior mouet a motore prime sphaere secundum motum diurnum. et tunc inferior habet motum proprium qui exit a suo motore proprio. Ita se habent ad inuicem ratio et phantasia et appetitus. Aliquando enim hec omnia mouentur motu rationis. sicut patet in actibus continentis et abstinentis. Aliquando vero non sequuntur phantasia et appetitus rationem sed mouentur per se sicut apparet in actibus incontinentis. Et secundum naturam ordinem motus superioris motoris. spiritus est principalior et quoniam motus egreditur ab illo tunc semper opera sunt ordinata. Quando autem vincit inferior tunc egreditur opus perversum. eo quod inferior superior non habet ex syllogismo sed sponte. procedit ex bono ut nunc. tanquam sit bonum per

se et essentialiter. Mouet autem iste superior tanquam tres vires quoniam primo decernit vltimum decretum motus. scilicet quod tale facit dum est. et postea sub ipso vltimo mensurat phantasiam particularem. et tertio quod non concludit decernendo. sed conclusio sua est impulsus ad opus per appetitum. Et sicut motus appetitus incontinentis non habet conclusionem nisi impetum ad opus. Fit igitur iste motus sic vicissim ut tactum est.

Scientificum autem non mouet sed manet. Quoniam autem hec quodem vltimum est exstinatio. et ratio. alia vero particularis. Hec quodem enim dicit. quod oportet tale tale agere hec autem quod hoc quodem tale. et ergo talis iam hec mouet opinio non que vltimum aut vtrique sed hec quodem quiescens est. hec autem non.

Hic philosophus dicit quod in homine mouet ratio deliberatiua. ostendit quod sit illa ratio dicens quod scibile vltimum non mouet sed quod est fixum. Et hoc maxime vult sit de scibili speculatiuo. de practico tamen etiam vult. Lumen enim alia est vltimum opinio de operabilibus. et sicut ratio. et alia est opinio et ratio particularis que est in phantasmate. tunc manifestum est quod vltimum ratio dicitur per se et ab omni et vbi quod agendum est. Et hoc vltimum non mouet per vnam similitudinem continentem et incontinentes. Quoniam enim dicunt a nullo et nullo se firmiter. Particularis autem dicitur hoc nunc conceptum est homini. autem non. et hoc non sicut est apud omnes. quod enim ego percipio tale delectabile ut nunc esse homini. id est etiam ego sum homini per affectum et appetitum. eo quod in particularibus est motus et opus. et id ipsa mouet appetitum. Et non mouet opinio secundum quod vltimum est. sed secundum quod particularis et propria. Nisi forte te aliquid dicat quod vtrique moueret sed differenter. quod vltimum mouet ut quiescens magis et fixa secundum certam rationem motus. particularis vero mouet ut mota ab vltimo ratione. Ita quod vltimum ratio est ut cum prima. et particularis ut cum prima et quod est fluens per hoc desiderium et in hoc delectabile quod est ut nunc conceptum. Sed vltimum non sicut in ipso. quod aliter omnis talis huius acceptio nem de operabilibus iam eo ipso deflueret in hoc quod perciperet. quod non est vult. Hec igitur dicta sunt de mouente in aialibus secundum sententiam peripateticorum.

Circa predicta mouentur quodam questionibus Prima est. Vtrique appetitum diuisum in intellectum atomum. et sensum diuisibilem. requirantur intellectus vel phantasia et appetibile ad motum progressum aialium

Et arguitur primo quod non sit appetitus intellectiuius indiuisibilis. probatur quod appetitus intellectiuius est voluntas ut vult philosophus. Sed voluntas diuiditur secundum Damascenum in thelesim et bulesim vltimum secundum veritatem greci sermonis in vultsim. Sed appetitus intellectiuius diuiditur. Secundo sic. Appetitus intellectiuius est etiam diuisibilis. probatur quod intellectiuius sunt etiam cupiditas et odium. Sed diuiditur appetitus ille in concupiscibilem et irascibilem. Et firmatur quod Dionysius dicit in demonibus esse furor irrationalem. dementem cupiditatem. et phantasia prerua. Tertio Appetitus est etiam aialis et in aialibus. Sed non diuiditur motus predicto ut potentia aialis per quod materia appetit formam secundum philosophum primo physico.

Quarto Appetitus est etiam omni potentie aialis igitur non est appetitus distincta potentia. Vnde probatur quod omnis potentia appetit sui obiectum et inclinatur in ipsum sicut in sua perfectio. Quinto Appetitus sequitur formam apprehensam. ergo

no potentia aie Anis patuit p phm in textu Sexto
 Appetitus no distinguit a potetia cognitiua. Sz potetia
 cognitiua est multipl' diuisa. Sz appetit' dz esse multi
 plicat diuisus. Maior pbat. qz hnt idē obiectū. Sep
 timo Dis appetit' ē sensitiu'. Sz null' ē appetit' itelles
 tiuus. Anis pbat. qz ois appetit' ē respectu singulari
 appetibilis. Sz tm appetit' sensitiu' ē singularis. Sz nō ē
 aliqs appetitus intellectiu'. Octauo Appetitus sen
 sitiuus nō uenienter diuidit in cupiscile z irascibilem
 pbat. qz eadē potetia dnoy. Sz nō oportz ponere vnā
 potetiam p uenienter z alia p discouenienter. Nono
 Appetitus sensitiu' ē solū uenientis. Sz nō ē appetitus
 irascibilis respectu discouenientis. Anis pbat. qz ois in
 clinatio est in finē z pfectōem rei. Sz appetit' nominat in
 clinatōem. igit' zc. Decimo Plura sunt pncipia mo
 tus pgressiui qz noiata sunt in questione Probat qz est
 duplex appetitiu' et duplex cognitiuum Undecimo
 Quociqz st' vni spē illa nō st' disticta pncipia Sz pā
 cta pncipia vt dr. p. i. textu sunt vni spē. Sz nō debet dici
 disticta hui' mor' pncipia Duodecimo Est qdaz
 p' mouens in neruis z musculis. sine q nō fit istemo
 tus. Sz nō sunt plura huius motus pncipia qz noiata in
 questione Decimotercio fm Aucemā De aial mo
 uef localit. Sz nō oē aial hz ista pncipia. Sz nō reqrunt oia
 ptracta Decimoquarto Un' motus simplex est ab
 vno mouete simplici. vt. v. physicoz. pbat. Sz mor' pro
 gressiuus est vn' mor' simplex. Sz erit ab vno motore.
 Pro pitate ē sua phi in textu. Et ponit iste discursus.

Maior Ut in aialibz fiat pgressio reqritur
 boni psequedi aut mali fugiedi practica cog
 nitio qua seqt in executōnis ope appetit' impulsio

Minor Hui' obiectū ē bonū. cui dicitur
 distinguunt eundōm intellectiuū simplicē. et in
 sensitiuū in cupiscibile et irascibile subdiuisus.
 q a cognitiua nō diuidunt subiectue qzuis ab
 his sciūgat vis tm motiua sine cognitōe. sicut in
 strumentū ab artifice Cōclusio Igitur tria
 sunt mot' pgressiui pncipia qz pmi ē mouēs
 imobile dictū appetibile bonū. scdm appetitus
 tāqz mouēs motū cui ancedēter pūgitur aliqd
 iudicans cognitiuū quod est intellectus v' phā
 tasia fm differentiā mobiliūm.

Maior p3 ex pcessu phi oñdētis ad hmoi motū non
 sufficere appetitū sensitiuū aut intellectū speculatiuum
 aut practicu. Sz sit appetitiuū cū cognitiuo qd cognitiuū
 motū discernit. z iudicat. z appetit' exeqt q reqrit cog
 nitōem pūā. eo q nihil appetit nisi cognitū. Dicit aut
 practica cognitio. qz intellect' speculatiu' sub rōne veri
 tm p' dētās nihil mouet. Sz uolūtati aut appetitui pūctū
 itellectu. ita ddm est de phātafia in aialibz bntis. qz illa
 fm q ē pūctā estimatiue cui' ē elicere intēdōes boni v'
 mali uenientis v' nocui d: practica sic sup etiā dicitū fuit

Minor pbat. qz sicut se hz vez ad itellectū. ita bonū
 ad appetitū. Sz vez ē obiectū itellect'. Sz bonū appeti
 tus. z g fm diuēficatē boni diuidit appetit'. Est ar du
 plex bonū Unū qd ē bonū vte qd ē bonū vbiqz z sp et
 circa tale bonū ē appetit' itellectiu' q ē indiuisibil'. qz sic

aliq potetia ref. itēles aliqd obiectū sub rōe vll tal' potet
 tia nō diuēficat fm spēales rōes pētas sub tali obiect
 cro. sicut visus q respicit colorē in cōi nō diuēficat per
 albū z nigrū. Sz obiectū appetit' itellectiu est bonū vte
 iuxta p dicta. Sz diuēse rōes pēte sub tali bono nō diuē
 sificant potetia illā. Sensus at respicit bonū pculare
 qd ē bonū h z nūc. Sz diuēse rōes bonoz pnt diuēsis
 care illā potetia. qz bonū pculare uenientis respicit ap
 petitū cupiscibile. z bonū pculare arduū respicit ap
 petitū irascibile. Isti p duo appetit' vt dr sequē pars
 pponis nō diuidit subiectiue a cognitiua p' materialē
 uenientia boni cogniti z appetibil'. Ab h tm mouente
 scz appetitū q ē sicut impans distinguit p' motiua. eo
 q appetit' mouer p cognitōnem. Nō sic at p' motiua
 sz subseruit appetitū. sic instrumentū qd sine rōne mouet
 distinguit ab artifice. Idē em nō ē pncipale mouēs z in
 strumentū. Sz bñ idē sit cui sit nūcū. z qd exeqt pncipalit
 er g potetia motiua pure organica hz organa sua distin
 cta ab organo phātafie z appetitus pncipal' mouentiū
 Un vult phs q corp' subdit aie tāqz motori subiectōe
 mere despotica z fuili qz ē instrumentū aie De p' tute p'o
 hac motiua executiua diuēfitas est apd expositores. qz
 Aueroys dr q cor' ē hui' mor' pncipiū z ē qesēs pars
 illo motu a q fit expulsio z ad qd fit attractio. Dns Al
 bert' p'o dr q hec p'rus residet in neruis z muscul'. Et
 pmi reprobat. qz opz imobile a q ē mor' ē pūctum
 organo mor'. Manifestū ē ar q cor' nō ē pūctū hmoi
 organis. sic oñt anaromia. Tertū ē em oēm motū aialū
 pfiat muscul' aialū. In oi at musculo motiua mēbz vide
 mus neruū egredientē ad mēbzū qd mouet p que expel
 litur a loco sue fundatōis. Et videm' chordā in alia p
 re ad radicē mēbzū deruari a fine musculi p que attrahi
 tur ad locū suū. Cōcordia isti' opimōis parebit postea
 in pmo dubio. qz cor' ē pncipiū pmi isti' mor' int ea q
 ad ipm reqrunt. Sz pmiū pncipiū ē p' extis i posteriori
 pre capite. in p'ru posteriori ps influxum recipit ab ipo
 corde. Propter qd dr phs in libro de aialibz q aia est in
 corde Qd nō p' intelligi de aia q'iterē qz accepta h tm
 de ea vt emotua. Per qd patz q potetia motiua ē realit
 distincta ab alijs potētis. Cōclusio seqt ex pmissis.
 et amplius parebit in solutiōe obiecto z

Ad q ddm ē p ordinē. Primo ad pmiū fm Bonauē
 turā q diuisio uolūtatis i naturalē z deliberatiua in q'itū
 nō dāt i obiects. n ē diuisio i duas potētias. Sz solū i mō
 apperēdi q'itū synteresim appellam' uolūtate naturalē i
 q'itū natural' iclinat z istigat ad bonū honestū z remur
 murat i malū. Et deliberatiua vocat' q p' deliberatōez
 aliqū adherem' bono aliqū malo. z sic st' vna potetia
 diuersimode mouēs Sz forte diceres Volūtas nat
 tural' siue appetit' ē irrōnal'. z deliberatiua rōnal'. Sz nō st'
 vna potetia Anis p3 qz volūtas natural' nō p' ad opposita
 Sz ad vnū sz h ē p'riū nature. Ad qd ddm ē q qn dr na
 tura ē ad vnū determinata. h nō itelligit de oibz opposit'
 Sz de aliqb' Rōnal' em ita ordinat' ad aliqd q nullo' ap
 petit' oppositū. vt p3 i ordie uolūtatis nre ad britudine z
 felicitatē Quāuis at sic determinate ad britudine iclinef
 ad mlta tm appetibilia alia eadē illa potetia ē idēfmiata.
 ita q nara ē moueri i oppo' Et p' terea sic ē natural' vt
 tm nō desinat eē rōnal' z deliberatiua Si at sic eēt ad vnū de
 terminata q nullo' possz i opposita sic pōna calefaciēdi z
 illuminādi i igne tūc eēt pure natural' z nō eēt deliberati
 ua Ad 2' edbz q amor odiū z cupiscētia capiunt

Duple Uno^o pprie fm q fuit cu qda trāmutatōe corpa
 li. z sic pñer ad appetitū sensitiū. z nullo ad intellectū
 qñ ē corpal. Alio^o accipiūt fm q noiant simplices ac^o
 volūtat. z sic pñt etiā repin i intellectū. qz sic iueniūt i sub
 stātijs sepāt. qz ibi ē amor boni. i. inclinātō i bonū. z odiū
 mali. i. naturalis fuga mali p appetitū intellectū. Et sic dī
 volūtas siue appetit^o intellectiūs irascibil^o z cupiscibil^o
 solū metaphorice. ita q dī irascibil^o inqstū fugit malū. et
 h er iudicio rōis. z cupiscibil^o fm q desiderat bonū ex
 eodē iudicio Ad pñmatōem ē eodē mō dōz q i de/
 monibz ē ira fz metaphorā z silitudinē. Nec h icoueni
 ens ē eo q natura illē deq̄ data Ad 3^m ē dōz q ē du
 plex appetit^o Un^o ē natural^o q puenit rei fz suā formā p
 quā ē. z tal^o appetit^o ē i iaiat^o z nō ē poñā aie Ali^o ē appe
 tit^o q puenit alicui pp formā q ē pncipiū cognitōis ali
 cui^o rei Et tal^o appetit^o ē spēal^o potētia aie. qz tal^o inclinātō
 pūgūg alicui potētie cognitōis. z ille vt dī Alb. i de hoīe
 dī inclinātōez i bonū apphēsiuz vt nūc. vltimply. z h mō
 materia n̄ appetit formā Ad qrtū ē dōz q nō ē icoueni
 ens i potētijs aie eē duplicē appetitū. s. naturalē fm quē
 potētie inclināt i sua obiecta tāq̄ i pfectōes. z aliū aialez
 q puenit eis iqstū inclināt i obiectū cognitū. z illa ē alioz
 iclīna^o Et sic i intellectu ē appetit^o natural^o q appetitū ois
 hō scire desiderat. qz p tale inclināt intellect^o i suū obiectū
 et ali^o ē appetit^o intellectūal^o q intellect^o rēdit i id qd ē cog
 nitū p intellectū. Dī ar sit iste duplex appetit^o p sic onā dī
 qz qlibz formā seq̄ qdā iclīna^o. fz aia ē foza i creatā. fz
 iclīnātōez. Tal^o ar iclīnatio ē appetit^o. fz in aia ē appetit^o
 Hāoz ē manifesta. qz oē ipsectū natural^o appetit pñciā fz
 ois foza creatā ē ipsectā tāq̄ distās a pncipio pfectōis. fz
 ois tal^o rēdit ad pfectōez. Hō ar ē idē appetit^o i oibz
 creat^o. qz sic ad formā creatā seq̄ appetit^o. ita ad alioz
 formā alioz appetit^o Et sic i entibz pure naturalibz i q/
 bus iuenit formā ad vnū dētermināta. iuenit etiā tm ap
 petit^o natural^o z h ē etiā sparsus i oibz potētijs cognitōis
 Et sic dī p. q oia appetit^o eē diuinū Et Boet^o i ebdo
 madibz. q oia q stz appetit^o bonū. z sic etiā dicim^o torā
 naturā moueri pp bonū. eo q tal^o iclīna^o nō seq̄ cogñi/
 tiōne fz naturāz. z hoc mō materia appetit formā sicut
 finē suū In entibz hō hntibz cognitōez vbi ens nō soluz
 hz eē naturale p formā subalē. fz etiā recipit formas sens
 sibilez aliāz rez i se vltelligibiles sic sensus z intellect^o.
 ibi ē alioz appetit^o. qz qsto res mag^o accedūt ad deū p
 qd^o silitudinē tāto i eis stz eminetiores potētie. z fz tal^o
 appetit^o ē disticta poñā aie. natural^o hō nō ē pprie distict^o
 ab eo cui^o ē Sz forte diceres Ois appetit^o seq̄ cog/
 nitōez. fz null^o ē appetit^o natural^o An^o p 3 qz appetit^o de
 se ē cec^o. fz idiget dirigēre. Ad qd dōm ē q ē duplex cog
 nitōis. vna q ē pūctra ei qd appetit. z h mō nō seq̄ ois
 appetit^o cognitōez fz tm sensitiū z intellectū Aliā ē co
 gnitio separata ab eo qd appetit. z sic appetit^o natural^o pze
 supponit cognitōez i dirigēre. z sic solet dici de natura q
 dirigūt a cognoscere finē. Sic cū ignis mouet sursum. nō
 facit h ex aliq̄ cogñitōe loci sursum. fz illū cognoscit natu
 ra vlt^o Ad qrtū ē dōz q tal^o ppō p rēdupl^o itelligi. vno^o
 capicōdo appetitū p actu appetēdi z sic vez ē q ac^o appe
 tēdi seq̄ cognitōez z formā apphēsiāz Alio^o capif ap
 petit^o p poñā appetitiā Et h duplex. vno^o fm se. z sic fal
 sū ē ppō. qz poñā nō seq̄ talē formā apphēsiāz. fz poñā
 pcedit. eo q ois poñā aie sicut aia pducta ē Forma hō
 apphēsiā p aiaz causāz Alio^o itelligit illa ppō q ad nos
 et sic ē pā. qz nos distiguim^o duos appetit^o fz formā ap

phēsam. vltelligit z sic ē appetit^o sensitiū. vltelligit
 lit z sic ē appetit^o intellectū Ad sextū ē dōz q qñis
 sit idē obiectū material^o acceptū qd appetit^o z cognoscit
 tū appetit^o z cognoscit sub alia z alia rōe qz sub rōne veri
 cognoscit. z sub rōne boni appetit^o Ad. vii. ē dōz q sin
 gulare accipit dupl^o. vno^o fm rōem singularē. z h mō
 appetit^o sensitiū fert i singulare. Alio^o accipit singula
 re fm rōem vlt^o. z sic appetit^o intellectū fert i singula
 re. Sic nos ipugnāmus aliq̄d malū vlt^o. odio hūtes oē
 gen^o latronū. et diligim^o oēs iustos. absq̄ h q descēsus
 fiat ad hūc vltū iustū. Vlt^o dōz ē q appetit^o intellectū
 ille ē circa singulāria imaterialia vlt^o circa singulāria ma
 terialia. fm tm aliqūā rōez vlt^o Ad. viij. ē dōz fm dōz
 Alb. q vtiqz dīa stz euidē p̄tuz. fz nō sunt abo fines
 Un^o lz tristabile sit cupiscibil^o nō tm ē finis ei^o. Et pp
 h fuga seu dēreftario irascibil^o nō ē final^o ac^o ei^o fz p̄ns.
 pp h em dēreftat tristabile. qz cupiscit dēlectabile Et
 sic appetit^o cupiscibil^o ē fm aliq̄s passiones pueniētis.
 et fm aliq̄s discoueniētis. Oūeniēt^o qdē fm amore de
 sideriū z dēlectatiōem. fz fm odiū fugā z tristitiā discō/
 ueniēt^o Et fz irascibil^o nō ponit p potētia discoueniēt^o
 fz p resistētia discoueniēt^o iqstū ipugnāz discoueniēt^o qd
 nō cupiscit appetit^o cupiscibil^o Ad nonū ē dōz dōz
 appetitū eē pueniētis p rēelligi dupl^o. vno^o formal^o et
 sic ē falsum. qz etiā ē discoueniētis. Alio^o final^o z sic est
 vez. qz vt tactū fuit passiones irascibil^o termināt ad cup
 piscitiā. Sic pbi gra^o Camis ipugnāz aliq̄d ipediēs cō
 securōez sui nutritiōis. Juxta tritū. puerbiū Oū canis
 os rodit focū quē diligit odit. z h sic i eū finē vt dēlectet
 in tali nutritiōe Ad. x^m ē dōz q nō ē sile. qz appetit^o
 iferior^o p rē appetere aliq̄d sine appetitū supioze sic p 3 i cō
 tinētibz. fz supioz appetit^o nō p rē mouere absq̄ inferiore
 Cui^o rō ē. qz p iferiorē appetitū mēbra ordināt ad mo
 tū pgressiū exequēdū. fz supioz mouet mediāte iferiorē
 re. fz illi duo appetit^o ponunt p vno pncipio motū cō/
 pleto Ad. xi^m ē dōm q nō stz vni spē nature ista mo
 uētia. fz vni spē actual^o boni vlt^o mali. Per spē em actua
 lem itellec^o z phāstia dētermināt motū. appetit^o hō p
 eādē spēm ē exequēs Ad. xij^m ē dōm fm dīm Alb. q
 p. illā potētiā q affixa ē organis z ē i neruis z i muscul^o
 reducit ad organū p qd ē mouēs. Dicit em in textū tria
 eē qdāmō. vni qdē z p̄mū mouēs. Aliū q mouet. z 3^m
 qd mouet. Mouēs ar ē duplex. vni qdē immobile. aliud
 hō ē mouēs qd mouet. Mouēs immobile ē actuale bo
 qd p spēm suā mouet appetitū. Mouēs hō qd mouet
 ē appetitiā poñā q mouet qdē mēbra. fz mouet a spē ac/
 tual^o boni cui afficēnt pūgūg itellec^o vlt^o phāstia q etiā
 mouet. mouēs pp appetitū final^o. Illū hō qd mouet est
 aial motū hūis pgressiū Quo hō mouet ē organū mo
 tus vt pes vlt^o aia cū p̄tute moria sibi affixa Ad. xij.
 ē dōm q Auicēna itelligit dicitū suū de motu p̄tictōis
 et dilatarōis quē oē aial hz. Phs hō itelligit dicitū suū
 de motu q ē de loco ad locū q pprie ē pgressiū z illū nō
 hz oē aial Ad vlt^o mīdēt. d. Alb. q vn^o mot^o simplex
 ē ab vno motōze simplici siue vno mouēte immediate. z h
 mō n̄ stz plura mouētia i motu pgressiū. Appetit^o em
 est immediate mouēs vt exequēs Phāstia hō z intel
 lectus mediāte vt discernētia. Et p hoc patet q ista
 mouētia nō pcurrunt ad hūc motū eque immediate.

Questio secūda. vtrū

motus pgressiuus in brutis et hominibus fiat a diuersis principijs

Et videt pmo qd no qz sic in brutis qphatastia decer/ nens. z appetit' ereques. ita e etia i hoibz. igit' stz eades pncipia. Et pfirmat. qz oia moueria i singul' mouet in p' tute vni' obiecti qd e appenibile b'o. q' eade stz hinc in pncipia. Pro p' tate tñ e. p. i. textu. Et ponit iste discurs'.

Maioz. Mouet z regit intellect' sensuz. z sibi p' uictu appetitu i p' tinentibz. que ad modu sphaera supioz: inferiozes i celestibz. q' m' s' motu supiozis mouet p' p' ijs moribz sic icotinētū sensualitate vincit intellect'. Maioz. Hac appetituū p' riate caret bruta qbz nō e sup sensuz altioz poña

Locdo. Igit' i brutis z hoibz tā p' tinet q' icō tinent viuētibz sunt alia z alia i nūero mouendi pncipia. hz spē mouēdi sunt vniuoca.

Maioz. patz p p' h' m hāc silitudinē de spheris h ad/ ducere. Et rō e qz diuina. puidētia vt in q' Dionysius mouet supioza ad inferiorz. puidētia z regit'. z inferiora ad supioz obediētia i tñ q' h' iseri' p' p' rō quis moueat mo tu z p' rō p' m suā naturā hz iclinatōez. nō tñ dz regimū i i supiozis resistere aut ipm ipedire. S' intellectus e sup sensualitate. q' opz oēs potētia sensitiua p' formari regi/ mini rōis. vt sic rōnale p' p' rō p' rōem qd e ps sensitiua (nata obedire rōi rēte p' h' o p' ethicoz) reducat ad rō/ nale p' eētia. z regat ab eo. z i sui finē salubrit' dirigatur. Tale at regimē e p' p' rutes morales. q' stz qdā regit' rō/ nis appetitu sensitiu ipresse p' q' s se regular' p' tinentes sen sualitate sub pedibz rōis tenentes ne p' eā isurgat. Ecōtra p' o e i icotinētibz vbi sensualitas sic nō refrenat hz agita ta p' p' ijs stimul' intellectū estu p' cupiscētia z passionū ob nubilat z vincit z ad sui p' sensum trahit. Maioz. p' bat qz i brutis poña sensitiua regit' et nō hz sup se intellectū suo regimū obuiatē. potētie at sensitiue qz stz materiales non stz libere hz p' uictē materie suae nature. z h' bruta q' d' d' mouet z agūt p' m istictū nature agūt. z h' agūt potius a natura q' agāt. S' q' reres. An regimū a natura vlt' v' p' iculari. Ad qd d' d' m e q' a natura p' iculari p' modum necessarij tract' p' p' qd nō p' rē resistere suis iclinatōibz sic hoies eis d' resistere p' rē. Nō tñ e itelligēdū q' ist' d' s' ar a natura p' iculari aliq' subiecta ipi aie sensitiue i bruto. h' aia sensitiua vt natura regit' seipam vt sensitiua e z cog/ nitia. referēs oēs act' tam potētia z cognitūia z q' ap/ p' rētia ad p' rētia z nature aut i spē aut i idiuinduo. et h' appetit' h' mōi z p' h' atastie et cognitōnes fiūt vni for mū i brutis. Sic ois hirūdo eodē mō nidificat. z ois ara nea eodē mō tēp' telā. Et idē e de p' p' aratōez in q' sitōne nutrimēti. S' mouēt bruta efficacit' a natura vlt'. pene/ trata p' tute aie nobil' aias ignobiles regēt. z itelligētie in cui' vmbra aia sensitiua e causata. Propt' qd bruta p' cipunt diuersimodas istuētias. sic nobil' h' myarietatem circuli sui difformit istuēt' q' in istuētie stz signa p' no stica futuroz. ex qbz certi' aliq' effect' naturales p' dicunt q' p' perit' astrologū ex astris p' mis. sic p' dz de garritu autū et opibz diuersoz. aialū. p' p' qd etia dicūt' altra scōa. Si at ipressiōes iste fiūt i hoibz ipediunt' ab eaz. p' ceptōe cu ris z occupatōibz. Et si q' cur' nō ipediti h' mōi istuēt' as p' cipiat. efficiunt' naturales p' phere. Et p' dicit' etia p' z dignitas aie rōnal' q' nō nēcario trahit a natura p' rē

lari. p' p' ei' libertatē z solū subest deo. P' rē etia quō p' h' atastia humana liberior e q' p' h' atastia brutoz. i cōponēdo z diuidēdo. potēs fingere noua nō sensata. Phāstia aut' brutoz cōponit' f' m erigētia cōponibiliū. que ad modū z sensus cōis Intellect' at solū libere cōponit. q' rē simp' cōpositio z diuisio solet vocari opatio intellect'. Phāstia at humana ex p' rē p' atōe rōis etia sic e i cōpositōe l' s' bera. Propt' qd p' h' i textu vocat' eā p' h' atastia delibera tiua z rōnale. nō q' sit rōnal' p' eētia h' p' p' rē p' atōe em.

Octob' seq' ex p' missis. qz i cōtinēt' viuētibz mouet intellect' cū suo appetitu q' in icotinētibz vincit a p' h' atastia z appetitu sensitiu. In brutis p' o stz solū appetit' sen sitiu' z p' h' atastia. q' p' uenit' spē z forma mouēdi vtrobz qz. qz opz vbi cōis sit cognitū sit etia appetitū. P' rōnū qdē vt nūciās seu sentētia z discernens de appenibil'. Sedm p' o vt sniam ereques z h' appenibile p' sequēs vt fugiēs. Nō at sufficit ereques tñ qz tūc aia nō eēt mo/ uens seipm p' ncipaliter. sed solum instrumentaliter.

Ad obiectū in oppositū

e dictū q' nō solū p' h' atastia i hoibz e decernēs h' etia itel/ lect' vt tactū fuit. z h' stz alia pncipia in hoibz z brutis aialibz. Ad p' firmatōez e d' d' m q' appetibile e bñ pnci piū p' mū mouēs. h' stz alia z alia mouētia. p' rima. Etia hoies appetit' aliud appetibile q' bruta vt in declaratiōe discursus dictum fuit.

Questio tertia utz mo tus pgressiuus sit organice circularis.

Et videt q' nō qz mot' aial' z circular' distinguunt' S' mot' pgressiu' e aial' igit' nō e circular'. Secdo. P' h' s' p' bat i diuersis locis q' mot' circular' e p' fectus pueniēs solū p' o corpi. q' nō puenit aialibz. Pro p' tate tñ q' rē e snia p' h' i textu. Et ponit iste discursus.

Maioz. Int' mouētia seipā e vniū mouēs p' mū. ad cui' unaginē qd libet sedm d' z mouere seipm. Maioz. Hoc e ex aia sepata z corpe circularit' moto effectie p' positū. Locdo. Igit' mot' pgressiu' e ab aia qd amō sepata i corpe si bi subiecto exercit' z organice circularis.

Maioz q' ad p' mā p' rē p' h' i. viij. physicoz. Et scōa ps oñ d' p' ill' d. x. metaphice. P' rimum i vno q' z genere e metrū z mēsurā oim q' stz illi' gener'. De em mēsuratū imitat' i q' rē p' rē regulā sue mēsure z nūc q' d' libz scōoz z assilari p' o p' ncipio sui gener' in q' rē p' rē imitādo ei' imas gine. h' nō p' fectā z oimodā silitudinē. Maioz. p' bat. qz p' mū mouēs seipm e celū qd e cōpositū effectie ex aia nobil' z corpe circularit' moto. Nō at formalt'. qz celum nō e formalt' aiatū suae p' ifo' matōez h' tñ p' assilatiā sic dictū e i 2. de celo. z. viij. physicoz. Octob' seq' ex p' rē missis. qz opz aial' mouēs seipm motu pgressiuo imi/ tari p' mū i illo genere vt d' maior. Hoc' at ille effectie exercit' ab aia sepata z recipit' in corpe vt d' minor. Igit' opz motū pgressiuū i aialibz fieri ab aia sepata qd amō et p' organū circularit' motū. Et em aia qd amō sepata pura f' m eē q' app' h' edit' spōm extrinseci obiecti. Vel d' z sepata nō qd em p' locū ab illo a q' d' z sepata. h' d' z sepata qz cū insit' alicui subiecte materie corpi. nō e subiecta ei sic q' subiectat' p' rē rētibz ei'. Si em moueret vt forma

dieta tuc nedu aia sz qlibz natura possz id i q ipa e mo uere qd e p phm. viij. phy. dicere q gualz leuia monet a generare. Douer igit aia ex assilatoe sui cu p mouete p rinue p h q no e oino corpi imersa sz hz oparocem p rter corp oino qlis e itelligere. Aut oparocem q magz e aie qz corpis sic e estimare z imaginari z memorari z hmoi hic etia motus e organice circularis ad modum verti gnis ex pulsu et tractu copositus. Sicut ad longu des claratum fuit in textu.

Ad obiecta in oppositu

e slddm q itelligunt de motu pfecte circulari. Ia mor animaliu no e pfecte circulari sz tm organice. eo q totu aial mouet pgressiue motu recto sz ynu mebru q ad co uexu suu p rtr in p cauo alterius mebru vt tactum est

Circa textu expositu

sunt dubia. Primu. An cor sit motus pgressiui pncipi u. vl posterior ps capis. Et videt pmo q posteri capitis ybi nucha descendit a cerebro. Qd pbat auctori tate z roe. Auccoritate Galieni z multoz eu sequentiu Rone sic vbi cuqz e p r z facultas aie moues. illd v/ def ee pnu pncipi u z organu mouedi. Sz sensicie z itel lectrie poterie q solu mouet h genere mot. opant i capi te. Igit videt q caput sit organu pnu mor. Sz no p r aterior ei? ps ee tale organu. cu ipa sit humida z valde mollis que ad modu coperte sigillato i formaz sensibiliu in sensibz. z mor? p humida z mollia expleri non p r. eo q illa tracta a motore resoluerent. Sz seq q sit ex opposi to aterioris pris capis. Et sic posterior ps capis erit pncipi u mor? ex pre corpis Sicco em magz pncip mo s tus q humido. z h loquedo de motu pgressiue. de q e questio Seco er rone anatomie pz qz cu diuidit cor pus nerui motiui oes p rnuari vident aut ad nucha qe vicari? posterioris pris capis. siue cerebri ex q pre etia descendit. Aut ad posterius capis. Lu g nerui motiui z chorede p qs sit mor? no p rnuent nisi ad pncipi u mor? eiusde certu e organu qd e pnu hui? mor? pncipi u esse in posteriori pre capitis Tercio Exptientia q rictiana sumit q mollificacia neruos z infrigidantia q stupefa/ ciunt z imobilizat neruos motiuos z resolunt. descens/ dunt a posteriori pre capitis. z cu ibi tangit neruos tol litur mor? a mebris z fuit ptracta Et sicut ab expris ha bet q incisus ibi ali qbz neruus aialia imobilitate z p rra/ ctione icurrut q runda mebroz. qd no possz ee nisi ibi eet pncipi u mor?. Et eiusde opinionis fuit Plato vt nar/ rat Apulegius de doginare Platonis q totu hoiem in vultu ee dicebat. eo q oes p rures originaliter erat i ca/ pite. z pncipue motia q mouere hz p iperium Quarto Cor vl epar no p r ee pncipi u hui? mor?. igit in capite Ais pbat. q: si cor vel epar eet pncipi u motu tuc debe rent ab ipo z ad ipm istru meta mor? deriuari. Hoc ar e falsuz. q: in h maximu eet nocumetu qm extededo ner uos z ossa frequet comoueret z forte a basi sua solueret. et sic iduceret mors. Actia lesio arcis in capite facit mo/ tuu mordinatoez. no ar lesio eparz aut cordis Cardia ei em z eparici mor? hnt ordinatos. No ar qbz corrup/ ra e media cella qua loqistica vocat Quinto expti su mus q cadetes vl pculsi in posteriori pre capitis statiz obngescunt et incurunt mebroz imobilitatem.

Solutio Alberti Cor e pnu pncipi u hui? mor? vt dicit Aucena z Auerroys. Et illi? assignat sex ro nes. Prima e. Qd qd mouet in mudo. nec e ad primi corpis motu reduci. sic ad cam. Sz in mouedo aial e sic minor mudus. ergo ois mor? totu? aialis reduci dz ne/ cessario ad pmi organi motu sic cam. Sz no e dubiu apd qscuz qn cor sit pnu mebru. Sz erit pnu pncipi u mo tuu q stz i corpe. Secda ro No e dubiu qn cor sit pnci/ pu facture oim alioz mebroz. z scdm caput. Formaria em p r? in semine exis p? format cor sibi in sede z domi cilii. z ex illo p rrectis lacertis et venis z arterijs supio ra fabricat et inferiora. Qd ar e pncipi u sube. ipm etia e pncipi u mor? z oparois alioz mebroz. Sz cor e pnci/ pu motiui. Tercia Dis motus aialiu fit imitatio vel fugiedo. et his duobz sensibilit pncip cor fm diastole in vno z systole i alio moueri. Sz ide qd pus Quarta Dis passiones q faciut mor? istos stz cordis. sicut timor. ri sticia. spes. gau diu. delectatio. amor z oia hmoi. cu g pre dicta sint effectiua mor?. et ad cor referunt seq q orga/ nice moues in motibz aialiu e pnu qd e cor Quinta ro sumit a spiritibz et sanguine. qm p caloz spūs z sangui nem pparant organa ad motu. Hec ar in oi motu aialiu videmus aut a corde. p rdi. aut ad cor refugere. Qm in amado. sperado. gaudedo. z delectado a corde pcedit et. prendunt in organa mobilia. Tremedo aut z tristā do. verecudado. doledo. sentim? ista ad cor refugere. cu g et faciut motu z accelerent eu pfortata. videt inuena bili rone pcludi cor esse pnu pncipi u hui? mor?. Sex/ ta Dia opa vite necesse e pncipiari a pmo organo vite Est aut mor? aialiu pncipi u inter opa vite. optet g q a sede et domicilio vite pncipiet. Et p rma ista solutio Quia in ordine vniuersi celi et mundi nihil est motus pncipi u nisi quod continue mouet. Et in ordine oim organoz animalium sic est q nihil est pncipi u mo tus et alioz mor? nisi quod suo modo continue ha bet motum. Sed tale non potest esse nisi cor. Confir/ matur scdo etiam. quia motus animalium est de dextro in sinistrum. ergo conuenientissime fluit ad mediu qd est inter dextrum et sinistrum. hoc autem non est nisi cor. Quoniam licet cor declinet modicuz ad sinistrum sicut et pulmo sicut postea in epiromare dicef. tm hoc solu e p accis vt scz a nocumetis epatis. que ascendit ad dextz sub ducaf et etiam sinistrz aliquantulu calefiat. quod ex absentia epatis calidi. et p sentia splenis frigidi aliter ni/ mis infrigidaretur.

Ad obiecta in oppositu

respodet albe? q fm iteodem p paterico z cor e pncipi u vite. spūs. sensus. z mor? oim eo z q fuit i corpe. Tame Plato Socrates z alij phy sici. i. medici dicetes opposi tu in opinione eo z hnt aliqd veritatz. z modica e int di/ uer simode h dicetes dia. vt sup i questione pma dictum fuit. qz cor e pncipi u eo q ab ipo pcedit z ad ipm refu/ git spūs moues. Spūs em e pnu qd mouet p? cor: atz motu sit. Sic ar dicim? spūs ee directos ad cerebri. et ibi determinari in organis sentiendi ad h q fuit sensitiuis ministrates z pncipantes formas sensibiliu. Ita vdm e h q inuitabili p ritate pclusuz e cor ee pncipi u mor? que/ admodu dr Auerroys. sz tamen spūm extēdi et retra/ hi per neruos cerebri ad ipsius cerebri posteriores par/ tes z cellas z ibi induere formā moti uoz plene. z id ab il/

De anima

la pre sentitur extrēdi nerui z chorde ad ipsius motu pfecti
 rione Et sic nō ē dicitio in his opionibz qz pparatēti opti
 me pcludūt cor esse pncipiū p mū inter organa motu aial.
 Proximū autē z determinatū est posterior ps cerebri qz p spū
 rū illuc pūctūz mouet a corde. Quorū at nō sp ad se ducit
 imediate ligamēta z chordas mouētes sed ad locū vbi cō
 uenūt sic motus. Qm si vne oīs iste imediate ptingeret si
 gillatim ad cor vna ipediret aliā. z iō cū subalter oriatūz
 a corde derivat ad cerebz. z inde diuidunt p corpū vt totū
 p musculos moueat. Cor em pncipiū esse neruoz oūdit ip
 sa eius dūcties q nō est aliūde causata. nisi qz ex carne ner
 uosa tota est causata suba cordis plus qz caro alicuius alte
 rius mēbz. Et q hoc sic sit pfirmat hanc rōe qz oīs diuersi
 tas q est in organo aialū est ppter diuersitate picularū si
 ue potentiaz aic. Optet qz talis ordo organoz ad vntū
 aliqd organū qū est ordo picularū siue potētiarū aīme ad
 vntū aīe subam. ex q fluit hūmōi pōne. Alter (vt dicit Auer
 rois) nec aīa nec corpus est vntū. Lū q sup in scdo dicitur
 fuit q aīa sit i corde videt oim organoz relatio eē ad cor sic
 ad p mū p mū. Principiū autē primū est ex q st alia z ipsum
 nō est ex alijs. Caput autē scūm z crescere ex alijs mēbzis et
 etiā q dā pres capitis vltimo pferi in generatōe. sed cor
 sic est q nō est ex aliq alioz. optet q ipm esse p mū motu vī
 ze z sensus z oim alioz opoz vite. Sz sicut pma sp vīa st
 et pūla z indistincta z indeterminata. determinat at qn ap
 plicant scdoz. Ita est de istis vībz z motibz q nō hnt ples
 nā determinatōez z distinctōez fm q a corde pcedūt. sz appli
 cata alijs organo pncipalibz accipiūt formas z pntes il
 loz z ex his distincta. distinctas z determinatas hnt opatio
 nes. Et iō sententi opatio dicit pferi in pma pte. et mouēdi in
 vltima siue posteriori pte capitis eiusde z naturalū pntis
 dicit pferi in pte formatiua vero in testicul. Et ista distinctio
 ne stante pz q ea q sunt microcosmi nō dent. hys q sunt ma
 crocosmi qm esse nature qnto altius referat ad pncipia mū
 di indistincta z simplicia est. z descēdēdo pncipia mouē
 tia ad eē (q tū oīa nō pncipiāt nisi p tute p mū) accipiunt di
 stinctione z qndā opatione. Alter em vt videt frustra eēt
 inuentus locus scdoz. si z esse z distinctōem accipiant ea
 q sunt a pmo vniuersitatis motore. Propter aliud em est
 scdm z ppter aliud terrenū. Et eadē rō est de membris pnci
 palibz cozpoz aialū. Scdm etiā aliqd edfert addēs ad id
 qd inicitur. p mū. z 3 m itez aliqd addit z sic deinceps donec
 id qd pcedit in opus vtilit z sufficienter distinctū z deter
 minatū sit. Et sic pz q pntis motiua pime est in postero
 re pte capitis. Et ppter h dixerūt caput esse sphericū vt or
 ganū motus in aialibz etiā in figura videret cōgruere coz
 pozibz q pmo in celestibz mouēt. z st cā motus inferiorū ip
 sum aut eē distinctū vt mediā arcē tenerent impantia. z al
 teriuscō distribuerent illis deficiētia. Ante eadē ea que
 motū eē faciēdū v l nō faciēdū denūciāt. Retro pō qeul
 dē mādan executione. Et p ista pz solutio ad oīa obiecta.
 Et concordatur id qd dicit Albus hic in cōmēto z in libro
 de motibus animalū. vt sup parūt etiā in questione.

Secundum dubium

Quare aial mouēs se motu pgressiuo pponit dexte p
 de sinistro So Aīaial qd ē microcosmū nēcū qntū pos
 sibile ē motū suū assilare motū q est in macrocosmo Sz in
 celo dextrū est vī est motu z vbi est pntis motus maior
 sinistrū at in celo (qd est qst tractū) dicit eē vbi ē minor pntis mo
 tus. Et p oīa hīc z fere idē ē in motu aialū. nū sit ipediz

Aristoteles.

mētū motu p accūs Dextra em ps ē in q est abū dātia calo
 ris p p duo vt tactū est in pcedēti dubio Quoz vntū ē q h
 cor vt tactū fuit declinet ad sinistrū vt manifeste piz in ana
 tomia tū vētriculū suus maior apit d dextrū z exuffiat dek
 trū qst recta diametro spūm z sanguinē. sicut videm i mū
 do z in oī loco calore multiplicari in id in qd recta diamet
 ro incidūt radij celestes. Alia etiā cā ē p pntū epatis qd
 est in pte dextra. Et sic piz q pntis cozdis mouētis maior ē
 in dextro. z q illd erit p mū exequēs hūc motū. z istd videm
 expimentaliter. qz si hō inobseruare debeat ferre hūc onus
 parabit humez dextrū sicut pponit in ambulādo pedem
 dextrū. Et ex isto pz q pncipia latitudis sunt p pma pnci
 pia expedita ad motū tā in celo qz in aialibus

Tertium dubium est

An motu iste pgressiuo est organice circularis Pro rōisōe
 ad dubiū notādū ē fm d. Alb. qz mēbzta in figura circulari
 stz in seinuice fabricata a natura. sicut patz in pedibz z bras
 chijs In ill em ptebz mēbzta motū recipit in pyride mēbz
 imoti siue in pcauo sphere etusdē. qd vocat pyxis a phy
 sicis. Et qz noīa mēbzta q pponit totū corpū qd pgressi
 ue mouet. rara stz intrātū q coz ignozātia nō nūqz occasio ē
 erroris in hac materia So p intelligētia eoz q in textu dicit
 tur. z frequē in p mētarijs Alb. inueniūt singule pres pedū
 er brachioz noīande sunt. qā illo facto plana surf. erit rōisō
 ad dubiū. Et q p mū in pōne pedis siue cruris ancha q
 er coxa dicitū suis ossibz. Primū autē os est os femoris. quod
 erit a linea spondiliū pntis latus dextrum. z in extremo sup
 hz pcauitate rotundā. magnā z forte intus cartilaginosā
 Lōcauā qdem vt recipiat vertebz ipsius core. z rotū dūm
 vt sit motū aprū. z a nocumētis remotū. Magnū autē qz
 os coxe portat pondū totū cozpis. Et forte qz oīa supioz
 ra portat z ad ipm est oim inferiorū colligatio. Et eodem
 mō est in sinistro Et istud os respectū qtuoz situū hz qre
 oz noīa. Ad siluestre. iad exteriorē ptem pparūz vocat os
 ilij. Ad interiū pparū os femoris. Ad posteriorē os anche
 Sz relatiū ad supū qd tū inferiū respicit vocat scia. Coxa
 aut non hz nisi vntū os qd pntendit a loco femoris vsqz ad
 genu. z hoc est os manus oibus ossibz. q sunt in coxe hōis
 er est curuū aliquarū Sed in hac curuitate puerū puerū
 rur ad siluestre. z pcauū ad domesticū. id est ad interiorē p
 tem. In supioz parte hz nodū totantile sphericū. z ille dicit
 uertit a recto ad domesticū. vt pyridi imitat. Et hūc nos
 dum qdam dentē vocauerunt Inferius aut vbi genu siue
 popliteum attingit est grossa quasi malleus vt ibi ossa crur
 ris recipiat z sciat Sicut em pes datur homi ppter firmi
 tatem fixationis. Ita datur coxa ppter motum processionis.
 Et ideo qui carent pede procedunt z non impediūt nisi
 in fixatione processionis siue. Crur autē siue tibia quod in
 pit in genu z extenditur vsqz ad vngues pedicorum com
 ponitur ex duabus arundinibus sicut brachij. z exterior
 est magna arundo vocata. z interior arundo minor. Qu
 tor non est adeo magna sicut coxa. quia coxa est magis ad
 portandum q mouendum. sed arundo cruris magis est
 ad mouendū q portandū Arundo at maior pū qst core z
 recepraculo eius in poplite Arundo aut minor est breuior. z
 minor qz ista. tū attingit ad poplitē z ad talū ex altera parte
 er est recta z pua. creata ad hoc vt cōtineat neruos z mus
 culum magnum. qui sura vocatur. que sunt inter eam et
 arundinē maiorē. A genu aut extra ad aī est os rotundūz
 qd vocat a qbusdā os poplitis. z est ad h vt firmet inflexi

onē poplitis q̄ a dextra fit retrofus. ne cruris locatio dislo-
 ces 2 iō aū ponit qz vbiqz alibi poneret impediret debitā
 cruris inflexionē. Et ista est dispo cruris a femore vsqz ad
 talū. Et q̄ p̄z quō vnū mēbz̄ siue organū in aiali veret in
 p̄cauo alterius Et sic etiā dōm est de brachio Dicit enim
 brachiū mēbz̄ incipiens a iunctura humeri scapular. vsqz
 ad vnq̄es digitor. Diuidit aut̄ brachiū in q̄tuor mēbz̄
 quoz̄ fortis 2 supius in q̄ robur p̄sistit vocat̄ adiutoriū 2 p̄
 spatulā q̄ est os. ligat̄ tale adiutoriū cū corpe Vocat̄ at̄ tale
 mēbz̄ adiutoriū. eo q̄ in p̄tute sua p̄sistit totū adiutorium
 opationū. Scdm̄ at̄ qd̄ incipit a cubito vocat̄ brachium.
 Tercius at̄ est intū stricte man⁹ Quartū vocat̄ man⁹ cuz
 suis p̄tibz̄ q̄ s̄ p̄ecten siue vola man⁹ 2 digiti. Adiutorius
 aut̄ in supiori p̄te hz̄ nodum bone q̄ntitatis ac si sit toznatū
 q̄ a q̄busdā vocat̄ buccella. p̄te at̄ vocat̄ vertebū. eo q̄ in
 eo p̄tū in nexu iuncture siue Inferius hz̄ silem nodū. Bra-
 chiū aut̄ ex duobz̄ p̄ponit ossibz̄ sibi p̄ lōgitudinē p̄uictis. et
 vocat̄ s̄ assed. vt Alb. notat in p̄mctario. a latinis autē
 dicunt arūdiēs siue focilia. 2 illa q̄ est supior ē mior. qz nihil
 porat. 2 iō fortitudie nō indiget Alia autē ē inferior. et vna
 est⁹ facile brachij. 2 s̄ rotūde 2 aliq̄ntulū p̄caue. sicut adu-
 totū Supior at̄ in extremitate q̄ p̄uictif adiutorio ingros-
 sat. 2 est plana p̄nera ei fortibz̄ ligamētis. s̄ nō inuigilatera
 in alterā p̄ p̄tebz̄ 2 buccellā. eo q̄ p̄ ipaz̄ fit mor⁹ p̄torq̄ns
 2 resupinās brachiū qd̄ fieri nō possz̄ si alterā in alterā itra-
 rer. qz tūc p̄ talē motū dislocaret. Inferior at̄ in p̄te q̄ rāgit
 brachij cubitū hz̄ nodulū p̄ quē recipit in fossa q̄ est in inferio-
 ri p̄te adiutorij. 2 eo fortis colligat̄ eo q̄ p̄ illā fit mor⁹ bras-
 chij ad domesticū qm̄ amplexat̄ 2 stringit. 2 ad siluestre qm̄
 reuict aliqd̄ 2 repellit. 2 qz h̄j mor⁹ fortes s̄. iō indiget in
 eis fortis ligatōe. Postea at̄ est rasceta q̄ vocat̄ intū man⁹
 q̄ p̄ponit ex octo ossibz̄ durissimis. 2 medulla carētibz̄ Du-
 ra em̄ cē ogruit vt fortia sint ad tenendū. 2 vt nō cito fran-
 gāt a multis impulsibz̄ 2 lesionibz̄ q̄ incidit in eā. Deinde ē
 pecten man⁹ 2 vocat̄ latitudo man⁹ in quo sunt digiti.
 Istis igit sic notatis dōm est q̄ mor⁹ aimallū est organice
 circularis. qz vt tactū ē pes mouet in pyride cruris. h̄ns cō-
 nexuz̄ p̄tebz̄ sui in ea. 2 crus mouet in pyride coxe in genu
 impingēs p̄uictū sui p̄tebz̄. 2 coxa hz̄ vertebz̄ in pyride ses-
 moris. s̄ tal figura mobilū nō admittit motū nisi illū q̄ vlt̄
 ē circularis aut imitat̄ circuli. H̄nc cū muscul⁹ ille in q̄
 sua p̄tus mouēs p̄posuit sit ex neruis motiuis q̄ extendit
 ex ipō ad mēbz̄ qd̄ mouet. 2 p̄cedit ab ipō in acumē mus-
 culi retro chozda. q̄ ex neruis p̄currētibz̄ p̄ficiet p̄ quā mens-
 brū ad suū sitū retrahat̄ Expellit em̄ p̄tus musculi mēbz̄
 p̄ neruos extētos ad ipm̄. 2 retrahit p̄ chozda q̄ p̄cedēs a si-
 ne musculi allegat̄ mēbz̄. talis aut̄ expulsus 2 retrahit ad
 m̄n⁹ faciūt semicirculū Lōst̄at em̄ si pes circini mobilis
 mobili alicui in vna p̄te sui q̄ est altera ps̄ vocata alligef. 2
 inferior ps̄ extēdat̄ 2 retrahat̄. circuli vel aliā circuli portio-
 nē describeret. Sic autē est p̄ oia de cruribz̄ 2 alijs mobilibz̄
 mēbz̄ aiali q̄ in vna p̄te extrudūt. 2 in alia p̄te imobilibz̄
 bus manēt alligata. Et sic organū motus imitat̄ celestem
 motū. Qd̄ amplius sic ostendit. qz motor aimallū in recto
 corpe imitat̄ circuli. s̄ organa motus debēt aliq̄ mō h̄tere
 facturā circini. sed cū circinus mouet fm̄ formā 2 facturā
 circini q̄ dat ei esse 2 sp̄m̄ tūc pes motus in sup̄ma p̄te allig-
 gatus est cū dā cenro imobilis circa qd̄ circū motus circini
 describit circuli Et si sequeret circinus motū siue materie
 que est ferz̄ vel lignū non describeret circuli. Ita p̄ oia est
 in organo p̄cessiui motus qm̄ mēbz̄ motus est sicut pes
 circini imobilis cuius cenrū circa qd̄ mouet est sicut pyris

in q̄ est suū vertebū. cū s̄ extrudūt 2 retrahit circa centrum
 illud non est dubium qm̄ imiterat̄ circulum.

Quartum dubium

Quare in motu p̄cessiui aiali accidūt labor 2 lassitudo
 Solo Albri. qz duo motores p̄trarij sunt in mēbz̄
 et vtqz̄ impedit aliū. Motor em̄ forme mēbz̄ vult ire p̄
 circuli. 2 motor materie mēbz̄ vult mouere linealiter deor-
 sum. 2 iō incidit pena 2 lassitudo. in eo qd̄ hz̄ sensus p̄cepti-
 uos istius p̄trarietatis. Et hic motor est aia q̄ mouet mē-
 bz̄ fm̄ suā formā p̄tra motorem q̄ mouet ipm̄ fm̄ suā ma-
 teriam. 2 in tali motu. vt supra tactus fuit necesse est inter-
 cidere duas quietes

Quintum dubium.

Quare natura miscuit motū aialū ex om̄i spē mor⁹ vt
 olenti Solo Alb. ne esset nimis labor in altero. vt si vn⁹
 generaret difficultatē. alter faceret releuamen Sicut em̄ in
 viij. physicoz̄ d̄. Quattuor sunt singulariter mor⁹ violēt
 ad q̄s aliq̄ reducunt. s̄. pulsio. tractio. vectio. 2 vertigo. quo-
 rū tres sunt simplices. 2 q̄rtus ex duobz̄ p̄positus. Et pul-
 su em̄ 2 tractu cōponit vertigo. eo q̄ p̄mus arcus expellit.
 et scōs retrahit ad mouentē. Manifestū em̄ est q̄ dextruz̄
 inchoās ambulationē expellit p̄mo mēbz̄ ambulationis. 2
 post expulsionē retrahit ad virtutē musculi mouentis Et
 his aut̄ p̄pter figuras mēbz̄ q̄ sunt p̄cauū pyridis 2 cō-
 uerz̄ p̄tebz̄ cōponit p̄tigo. 2 in taliter motis mēbz̄ vebit
 ipm̄ aial ad desideratū qd̄ q̄nt p̄ motū p̄iginis. s̄ vebit
 corpus Sed tribz̄ alijs motibz̄ mouet organū mor⁹ Hec
 em̄ iō d̄. iste motus simplr violētus. qz motus aialū soluz̄
 assilant motibz̄ violētis cū tñ sint naturales Nō qd̄ mag-
 terie mobilū. sed ipis aiatz̄ fm̄ q̄ sunt aiata. Et si velim⁹
 dicere simplr esse eoz̄. dicemus q̄ sunt motus appetit⁹ vt
 volūtatiz̄. qz volūtatiz̄ 2 appetit⁹ sunt p̄mo mouētia. in his
 motibz̄. q̄bus etiam om̄ia alia mouētia subscriuunt

Sextum dubium

Quare oia q̄ vident h̄tere similitudinē cū motibz̄ volētis
 in motibz̄ aialū subscriuūt illis motoribz̄ q̄ mouet vt cele-
 stes motores. Solo. qz aliter cōtingeret error in motibz̄
 aialū. 2 iō pulsus nō fit nisi fm̄ p̄ceptū decernētis motū. et
 p̄p̄at ad illud tract⁹ tracti 2 p̄tigo totū mēbz̄ 2 vectio cor-
 pis aiati. Qd̄ at̄ nō in toto reuoluit in eodem loco 2 centro
 manēs sicut celū reuoluit. sed cū q̄zatione ipm̄ aiatiū mo-
 uet recte 2 linealiter. sicut tot⁹ curr⁹ linealiter mouet. licet tota
 moueat̄ circa axē Hinc ē. qz imp̄fectū necē ē deficere a p̄fec-
 to. imp̄fectū at̄ ē eui⁹ p̄ficiētia 2 p̄ferētia s̄ extra ipm̄. P̄-
 sectū s̄o ē eui⁹ oia p̄ficiētia 2 p̄ferētia dē s̄ in. viij. physico.
 In motu em̄ p̄tebz̄ hz̄ motū expulsiois. Et in motu cor-
 pis hz̄ motū tractōis ad rectā lineā sicut trahit plaustruz̄.
 Et in motu forme organi motus totius ad ambulandū s̄
 cut totus cruris hz̄ motū q̄zardōis siue eius qd̄ ducit ver-
 titate sicut mouetur id qd̄ circūducitur in rota molendini
 Et sic patent̄ ea que ad hunc motum requiruntur

Septimum dubiū.

An aia aialis possit mouere corpus alienū sibi nō p̄ueniū
 Et videt q̄ sic. qz in fascinatōe aia vnus trāsmutat̄ cor-
 pus alterius. Igit nō oportet aiam mouentē esse p̄uictā fm̄
 subam. Sedo p̄bat̄. qz multi vt inquit Albertus vō

Perit gemellos in germania natos quoz vnus du deferre
 tur iuxta ostia. omnia ostia flus suum sinistrum apiebatur
 qntuncq; ferata fuerat. hac pture qua ille habuit in sin
 stro. habuit frat eius de in dextro latere. z in breui tpls spa
 cio abo defungebat. Hoc at fiebat in impio talu aiaz. q no
 opret aiam aialis mouere p iuncta ee suo mobili. Solo
 Silb. Auicenna Algazel z alij certi p hi dicunt q ab intelles
 etu sepatay subay multa sunt in inferiorib; p solu impuz. z
 no p motu cel. z talia sunt mostra. z vocant pdigia z mira
 bila q p nullu ptractu sunt nisi solius imperij voluntatis ea
 ru. cu? m no ppre est ptract? Et hui? rdes dicunt. qz cuiu
 qz obedit corp? lupius illentia obedit qe qd est illi corpi sub
 iectu. h; his substatijs obediunt corpa celestia. q te gnt z mo
 uer oia corpa generabiliu z corruptibiliu. obediunt g eis illa
 materia isto p inferiori sine alijs mouetib; Et eode mo d
 eunt ee in aiab; z corpi; nostris. vbi videm? expimento p
 sola imaginatoezyl intellectu corpa moueri ad fozas co cop
 tas indnedas z inducedas vt postea dicef. Ad dentes et
 aliud qd valde mirabile videt in phia q tales aie pnt in ta
 ru ee separe z exaltate sup corpus q p solu mouebit corpa alioz
 hoiz h; etiā elemeta vt eleuet nubes z pducet pluuias z ignes
 faciet coruscate p solu impiu. p obediencia qua materia ges
 nerabili h; ad hm oi aiam. Et hac dicunt ee pte pphera
 rum q signa z porteta ondu. Certissimu em est vt in qunt
 quosda sic nasci vt mira faciat. z qda sic q hm oi nequaq;
 facere pnt. Ho; aut oim opret esse cam aliqua. z cuz oim
 opus aiati causet ab aia opret vt dicunt cam ho; opez ee in
 aia mouere p intellectu z impiu. Sz hec dea aliena sunt ex
 a veritate pble z fidei catholice. Quia si pdicta eent ex so
 lo aie impio vel intelligetie fm q pipaterici loquunt de eis
 sine motu orbis tue no pnt pnoticari a perito astronomo
 talu naturitates. Sz pnt pdicta ex situ stellaz z motu orb
 bis pnoticari. q no sunt a nudo impio ipius intelligentie.
 pper hoc falla sunt oia inducta sup. eo solo depro q intelle
 ctus z imaginatio mouet corpa sibi p iuncta z vnita p for
 mas intellect? z imaginatois. Ad obiecta in oppositu e
 sil ddm. q ex pture pstellatois innascit pntus oib; his que
 motu celi pducunt. qn q illa pstellatio. pdigiosa est silz p
 tute inducit in natu. Sz ar pdicta fiat qnq; ad impiu talu
 natoz no e ex ea alia nisi qz tue conat? e ad faciendu z pntus
 p iuncti effici instrumentu aie vt pfiat. Acc tñ sic h sine cos
 tactu. qz pntus illa q mutat materia ad forma pntigij vel fa
 scinatōis p mediu venit ad h vt tagat id qd mutat. sic ve
 nit virt? magnens ad ferz qd attrahit forme em celestes
 fortissime sunt et efficaces ad mouedu. Videm? em q oia
 alia mouetia inferiora efficiunt eisdē formis ozganice et ins
 trumentalif subfuetia. z io cu pforten a stellis tue moues
 bnt corpa qsi violere. no valere repugnare aia q est in ipsis
 aliqn. sz tñ voluntate violere nequnt. Aut ddm est q p
 dicta q nob sunt insueta z p hoc mirabilia. z singularif cos
 ruscatoes tepestates pluue z fascinatōes fere sp hnt p des
 monicolas. Lope demonu q illicunt vt inqr Aug. p creatu
 ras qo no ipi h; deus pdidit. delectatōib; p sua diuersitas
 te diuersis. non vt aialia cibis sed vt spūs signis q cuiusq;
 delectato; pgruunt p varia genera lapidū. herbay. lignoz.
 aialiu. carminū. rituu. Quadmodū nobilis poeta Virgi
 lius. iij. eneidos de qdā femia q tali arte pollebat inqr di
 tens. Dec se carmib; pmissit soluere metes Quas velut

ast alijs duras immittere curas Sistere aquam fluuijs. et
 vertere sidera retro Nocturnosq; ciet manes. mugire vis
 debis Sub pedib; terrā. z descēdere montib; ornos Tak
 em mulier demonicola pmittebat se soluere metes Sz d est
 literare curis z sollicitudie qe velit. i. p libito suo. Ali alijs
 duras immittere curas. Sistere aqua fluuijs. s. pmitte cog
 tra naturalē decursū. z ptere sidera retro. s. pmitte supple
 quātū ad appetitiū Nocturnos q; ciet. i. vocabit. manes. i.
 deos mortuoz. qe nocturnos appellat. qd nocte apparere
 solēt. In qz ascēsu de inferno mugire videb; terrā sub pedib;
 bus. i. sonare ad modū mugit?. z videb; mōtib;. i. de mōtib;
 bus cadere oinos. i. arbores qsdā sic vocatas. Dec em oia
 opa h; demonū q vtq; ista agere pnt. sicut z boni angeli.
 eo q spūs ex ordine sue nature pte hnt sup corpa q mo
 uere pnt Et sic pz q intelligetie q fm veritate h; ageli pnt
 hec agere ex natura sua. h; aia nra corpi suo format? p iunc
 ta no pt ex natura sua mouere nisi suū corpus. Fascinatio
 aut q vn? hō alū fascinat fit cōter misterio demonū. Est
 at fascinatio cū oculoz aut pboz aut alicu? alten? rei ma
 leficio. hoies ita ligant vt literi no sunt nec metis cōpores
 sepe qz ad extremā macie deueniant. Un Virgilius inqr.
 Fascio qe teneros oculos mihi fascinat agnos Solinus
 ad idē inqr. Quēdā in terra aphyca hoim familie sunt vo
 ce atq; lingua effascinates q simpelius forte laudauerint
 pulcras arbores. segetes lectozes. ifantes amēiores. egre
 gios equos petudes pastu atq; cultu optimas. emoziatū
 repere. Femias qz q vbiq; duplices pupillas habeāt vis
 su effascinare Licero testis est Quo ptra hoies reuunt q
 pacto inito cū spiritib; noscūt hoies exantare sue effasci
 nare. i. maleficiū tollere qd als arte hūana diuina pmissioe
 tolli no pt. Est at effascinare qnq; maleficiū tollere sic ex
 cantare. Sed in auctoritate Solini accipit p fascinare.

Questio quarta Veruz

motus pgressiuus solū cōuenit pfectis aialibus
 Et videt pmo ptra suppositū q nulla sint aialia impfec
 ta. pbarur. quia aial fm suā definitōem est suba aiata sensu
 bilis. sed illa definitio cōuenit oim animal. q oim animal e
 pfectum Secūdo. si essent aliqua animalia impfecta ill
 la eent affixa petris vt pche z ostrea. sed talia aialia mouet
 ad pntiā delectabilis vel tristabilis. q non solū puenit mo
 tus pgressiuus pfectis aialibus. Pro veritate est sentē
 tia pbi in textu. Et ponitur iste discursus

Maioz Penit? imergit materie forma puz
 re naturalis a q paz eleuant forme plāte z imp
 fecti aialis. Minoz In q sil pfundunt sensus
 picularis. cōis. phātasia. z appetit? Lōclō
 Igū impfectuz aial tñ mouet motu diastoles
 et systoles: Plante vero sicut res naturales a se
 penit? sunt immobiles pgressiue q motus no pt
 nisi pfectis animalibus cōuenire

Maioz oīsa fuit scdo hui? vbi in qdam qstōe dicitur
 fuit quo aia excedit naturā z de dignitate aiaz. inter se.
 Minoz pbat. qz dicunt aialia impfecta vt de Silb. no fm
 suas spēs. eo q aliqd desit eis de necessarijs ad spēm h; h;
 impfecta in genere aialiu inqntū qbusdā sensib; carent qe
 habēt ea aialia q pfecta sunt. Dec aut sunt que no hnt nisi
 yncū sensum q est tactus z gustū. no qdē fm q iudiciū se

por est sed fm q est qda tace? Quare no opter in eis esse sensuz cōem z phātaſia diſtinctā a ſenſu p̄culari. ſubiecto et organo. eo q ſolū apprehendūt in p̄tia materie Nec mo uet phātaſia in talibus niſi motu ſenſus. z ſi in talibus ſi phātaſia cōfuſa z indetermiata. z p̄ ſiſis appetit. z ſic mo uet ad indetermiatū locum Lōcluſio pz. qz ex quo ca rent phātaſia determiata z appetitu cōformi nō hnt mo tum. p̄greſſiuū q̄ eſt ad determiatū locū. Quia tñ ſenſuz hnt. hoc cōe cum oibus aialibus hnt q̄ in p̄actu puenien tis ſe dilatāt z in p̄ſentia triſtabilis z nociui ſe ſtringūt q̄ motus vocant diſtōle z ſyſtole. i. dilatatiōis z cōſtrictiō nis Luitus motus p̄ncipiū eſt cor vel aliq̄ p̄portioneabile cordi q̄b̄ pro adeptiōne puenientis ſe aperiendo dilatāt. z emittit ſpūs z calorē vitalem cū ſanguine in habitibus ſan guinē ad exteriora mēbra ea agilitando z alleviādo Et in tactu diſcōueniētis ecōtra hęc ad ſe reuocat z exteriora cō ſtringit Huius ſignuz eſt q̄ iminentibus terrore. triſticia. vel dolore. exteriora mēbra tremūt z pallent. z in leticia reſol vent in calore z vigore Et iſto genere motus nullum caret aial. qz ſeq̄tur vim radicātā in tactu cuius radicalis ſedes fm q̄ eſt ſenſus naturalis eſt cor. velut oñdit ſubita redū dantia paſſionis illata tactui in corde. Sedes vero huius ſenſus fm q̄ eſt aīmalis eſt ſenſus cōis q̄ eſt ſedes oim ſen ſuū. Plante vero z res naturales nō mouent a ſe p̄pter im merſionē nīmā ſue forme in materijs z formaz ſuaz diſtā tiam a p̄mo mouente ſeipm. Dicit aut̄ notāt̄ q̄ ſunt un mobiles plāte. p̄greſſiue ſicut z alie res naturales Quia plante bñ mouent motu nutritiōis z augmētationis per quos excedūt res pure naturales Ex q̄bus pz q̄ mot? iſte p̄greſſiuus puenit tñ aialibus p̄fectis in q̄bus regunt ſo lum p̄ncipia illius motus vt viſum fuit

Ad obiecta in oppoſi.

Ad primū pz ſolutio ex declaratione minoris Ad ſecun dum ex declaratione conſuſionis.

Queſtio quinta Vtrum

preter p̄dicta motus p̄greſſiuū p̄ncipia in textu enumerata ſint etiam quedam alia ad eundez in hominibus neceſſaria

Et videt q̄ ſic qz mouēt libez arbitriū. rō ſupior. extrema tua. ſenſus p̄cularis. z ſic de alijs. ſi multa plura ſunt p̄nc ipia. Et tñ iſta non enumerant in littera. In oppoſituz eſt cōis ſententia phoz. enumerantiū p̄dicta p̄ncipia tan q̄ ſufficientia. Et ponitur iſte diſcurſus

Maioz Lū vnitate potētie fm ſpēm z nu mez p̄ ſtare pluralitas bitūū z opationū q̄ di ſtinguāt eādē a ſe ip̄a fm rōem Vioz. Hoc mō intellect? vocat ſyntereſis. inferior z ſupior rō quāq̄ nō oino idē ſit iudiciū delibero arbi trio Lōclo Jgiz. p. ſufficiēt̄ enūerauit p̄nci pia mot? p̄greſſiuū in hoīb̄ q̄uis cū his multi ad mouendū concurrunt habitus

Itetorus diſcurſus eſt dñi Albei in q̄dā diſgreſſione dicitis Si dicam? oia mouētia q̄cūq̄ mouēt ſpēs opabi lū circa q̄ ſunt motus hoim. tūc multa diuerſitas ē in mo uentibus Tūc em̄ nō determiant p̄es tñ aie moriue. loco z ſubiecto ab alijs p̄tib̄ dñtes. ſed oēs p̄tes mouētis q̄ mo

nēt. ſue ſint potētie ſue hitus eandē potētia diſtinguēt̄ fm rōem. Et iſto mō vna ps aie ſue vna potētia aie ſub iecto multas p̄t̄ habere virtutes q̄bus p̄ficiat ad opus. z ad motū. z qñ habituali ſumit potētia hoc eſt cū habitu vno noie noiaf. z diſſert a ſe ip̄a fm q̄ alio habitu p̄fecta noiaf. Et iſto mō ſub intellectu z phātaſia q̄ mouēt decernendo plura accipiēm? Sub intellectu q̄dē accipiēm? oēs illas q̄ q̄cūq̄z mō hnt ſpēm mouētē q̄ eſt ſpēs opabilizp nos. Contingit em̄ h̄ie hitus opationū vles q̄ ſunt q̄ſi p̄ncipia moz circa q̄ q̄ſi nūq̄z accidit error z q̄ ſunt q̄ſi regētia p̄ma in morib̄ q̄ nō accepim? a doctore ſz ſz p̄genita nob̄ Sic nō eē ſurandū Nulli eē imitrandū Qd̄ mihi nolo fieri alij ne faciā. Afflictis p̄patiendū z cetera h̄mōi Et ps intelles ctus comūcta h̄ie habitui ab antiquis platonibus voca ta eſt ſyntereſis. Juxta quod notandum eſt q̄ ſyntereſis tos vt greci declinat̄ dicitur attentio p̄ſeruatio. z ps aime q̄ ſp̄ aduerſat vicij. z p̄petrata mala p̄tinuo arguit Quaz corrupto noie ſyntereſim vocam? cū ſyntereſim penultia p̄ducta dz p̄nunciat. ex quo p̄ emega ſcribit̄ Hu? aut̄ er rozis hęc eſt cā. qz greci trām t ſi n̄ p̄ceſſerit in d̄ q̄ntū ad p̄o nūciationē prim̄ p̄murant. Dicit̄ at̄ a ſyntereſe cōſeruo. eo q̄ ſp̄ cupiat ſeſe a peccato ſeruare immaculatā Verum non magnop̄e curandū eſt de noib̄ dū p̄ſter de reb̄ vt inq̄t̄ Au guſt. in epla ad Hieronymū Vocata autē eſt hęc aie ps a poſterioribus q̄bus dā naturale indicatiōis. eo q̄ iudiciū eius de moralibus p̄ naturā def nob̄. ſicut z p̄me dignitates ſeibi lū cōtēplationū ſunt in nobis Sū em̄ hęc inſtrumenta intellectus p̄actici q̄b̄ z alia opabilia cognofcit. In ſumma vero de hoie dz q̄ eſt ſp̄ealis vis aie. In q̄ fm Augz. ſcrip ta ſunt iuris naturalis p̄ncipia v̄tia. q̄ta ſunt p̄us noiaf. Et qz ab v̄tib̄ eſt diſcurſus ad p̄cularē. ſub iſtis v̄tib̄ aſ ſumit rō q̄ſi minorē p̄pōnē p̄ferens z p̄ponēs v̄le ad p̄ica lare dices hoc vel illud eſſe fornicationē vel furuz vel m̄ca ch̄iā. vel hac vel illa iuſticia viuendū. vel hac vel illa veteri iuſticia deū colendū Et iam circa iſtud plurimus eſt error qm̄ z tyrānus v̄l bñ accipit leges eſſe cuſtodiedas. Sed mentit̄ in hoc q̄ dz Hoc eſſe legē qd̄ in nocumentū populū ſtatutū eſt. Illud vero qd̄ ex duob̄ ſyntereſi. ſz p̄ponēte et rōne cogitativa aſſumūt quaſi p̄cluſum vocari p̄ſuēt̄ cō ſcientia. iō p̄ſcia accuſat vel excuſat apud rectorē. q̄a quaſ ex quadā obligatione ſyllogiſtica obligat vel non obligat agentē. Nō eſt aut̄ tñ ius naturale ex q̄ p̄ncipaliter proce dit ſyntereſis ſed eſt diuinū. poſitiuū. h̄ūanū. z hoc eſt varia tū fm p̄ſuetudinē z ſtatuta viuendū. Et ex his etiā habet̄ mus habit? in opabilibus regētes Et illa q̄dē q̄ informata iure diuino regit in opib̄ vocata eſt ſupior portio rōnis. eo q̄ ſupior iure p̄ficiat. qd̄ ſilitudo quedā eſt eq̄tatis z rectitudinis diuine. Vocat̄ aut̄ a q̄bus dā rō ſapiētie. eo q̄ dicunt ſapientia eē rōem z p̄gnitōem diuinor̄ q̄ altiffima ſunt et rectiffima. Et qz nō tantū habet̄ vt in le p̄ſiderata. ſz etiā p̄ ticularibus p̄pata. iō nō eſt ſine peccato in morib̄. ſed tñ pec cata moz incipiūt nō ex p̄re ſua ſed ex p̄re illa q̄ ad inferiora compaſ. Pars aut̄ q̄ informat iure h̄ūano qd̄ poſitiuus eſt et cōſuetudie approbatū nihil h̄z p̄petuo rectū. ſed pot? rō tū eſt p̄cularē. z locale. z tpale. z fm caſus variatus eſt id ex q̄ regit opa. ſicut variat̄ regula leſbie edificatiōis. vt ſup tactū fuit. Et h̄ac vocat̄ inferiorē portioez rōis. Vocat̄ aut̄ a nōnullis rō ſcie. eo q̄ ſciaz nō vocat̄ effectū demeratiōis ſed pot? habitū ex h̄ūanis regēte opa. Et eſt hitus docēs bñ p̄uerſari inter p̄rauos ex his que morib̄ congruūt fm tus poſitiuū z p̄ſuetudinē ciuū Portio aut̄ rōnis ſupior z inferior ſubiecto qd̄ vna eſt. ſz habitib̄ z actib̄ z officijs

diuisa. Et considerandum est iuxta hoc qd sicut deuenit ab vltimis naturalibus p rōis assumptione (i. p minore qd vocat assumptionem subsumpta p rōem) ad ipam pōem qd vocat cōscia. Ita etiā ex rōne superior pponit id qd est iuris diuini. Et p rōem cogitativā hoc in particulari ppatē deuenit ad pōem qd iuxta pōem vocat. Et sicut est qd pponit rō inferior aliqd qd est iuris hūani et pfer illud cogitativa ad opabilia venit in qddā qd est conclusum qd idē vocat pōem ppter silem obligatōnis modū. s. qd in oib obligatio est qd est syllogis. Sed tū cū pponit ex rōe inferiori nō pfecta est argumē ratio sed imperfecta. ppter defectus vltis pōnis. Nihil em in hūanis statutis adeo vlt et vlt est qd sp et ab oib faciēdū est. Et sicut est in motorib spheray qd sp superior ordiat inferiorē. Ita ē etiā in istis. Quā naturalia et diuina ordinat hūana. Et iō verissime ius hūanū est qd ex casib hōim hz varietatē. Et tū qntū p trahit ius diuinū et ius naturalē tanq quoddā exemplar iuris diuini. Et sic nūc dē de mortuis discernētib morū in hōie. ita ē de appetitiuis. qd appetitua iuxta dicta in pma qstione eōe qd dā est. Et dicitur in appetitū rōnālē et sensibīlē. Et ille qd est in rōnālē proprie vocat volūtas. Ille autē qd est p sensibīlē aīe vocat desiderū. Volūtas autē est libera ad volēdū. et est qd facultas oim altay virū. qd nō cogitam nisi qū volum. et illo mō est qd motor oim altay virū ad actū vel act. Et h mō p volūtatē sum dñi nōz actus et libet. qd iuxta vocam qd cā sui est. et nō cā alterius. et h significatūm cū dicim qd facimus spōre id qd facim. significatōes qd cā act non est aliū de sed a nob. Quā tū hec potētia qd volūtas vocatur vt ordiata a rōne deliberatē accipit. et tā deliberatio qd appetitus in idē ferunt. tūc facultas talis ex viroz sic ordinari pcedēs libet arbitriū vocat Arbitriū qd ē p rōez delibētātē et arbitratē. et libet p rōez libetātē. et h libet arbitriū est facultas rōis et volūtatē. Rō em vt dē. p. vi. eth. ē in ptingentib opabilib libetās facit nos ipsos causas istoz. Nascit autē ex arbitratōe et libetate facultas qd recte est hōis ad sua opa. Quā solus hō est arbiter sui pstrit. et qd arbiter libetē eligit op vel dimittit. et iō etiā h solū accusat vel excusat apud rectorē. Quā si hō arbiter suoz nō esset in agēdo vel nō agēdo. et si libet nō esset nō pmitaret vt puniret actus eius legislator. De h autē libetō arbitrio vt dē mitior nō est idē iudiciū qd est de alijs rōe superiore et inferiore. qd fm intentionē dñi. Ab ipm est spēialis potētia aīe. Quā p bar ex actu ei qd est eligere qd hz aliqd rōnis et aliqd voluntatis. eo qd eligere est duob ppositis vnus alteri poptare. Duo pponere rōnis est. et alter poptare volūtatē ē. Et v. h. mel. Consideret. Notādū est fm d. Ab. qd quatuor in opa rōis aīe rōnālē sibi succedūt. Quoz pīmū est act. rōis. que desiderādo pponit aīe appetibilia. et discernit qd sit appetibile. Scōm est op. volūtatē pntēntis in vnum appetibile. Tercū ē id qd eligit amatū a volūtatē. et h ē libet arbitriū. Et qntū pfecta volūtatē qd ad pfectōez appetibīlē decreti p rōez. et oprati p volūtatē. et electi p libet arbitriū pcedit. qd pō arbitrari de appetibilib rōnis est. libetās autē volēdi vlt nō volēdi voluntatis est. libet arbitriū seqt vtrūq. Idcirco nomē suū pponit ex viroz. Ibi tū sciendū est qd aliud est arbitrari. et aliud iudicare. Iudex em in iudicio ordinē iurē tenet. Et h puenit p rōem qd iudex est appetibīlē. Et iō rō fm qd est iudex sp dissentie malo. Quā tū p rōmittit in arbitrio. tūc p rōmittētes cedūt a iure suo. et arbitroz ē moderari p vtrāq pte. pnt tū desicere ad grauamē vni p rōis vel alterius. Et hoc p rōie puenit libetō arbitrio cui ē moderari inter decretū rōnis et appetitū volūtatē. Et p elect

tionē p rōe declinare in vnu vel in alter. Et ppter h dē esse libet arbitriū. qd in arbitratōe nō hz limites sibi p rōis quā tū debeat moderari p rōe. et qntū p volūtatē. Quā pō dē factas rōnis et volūtatē. ibi facultas ponit p pfecta p rōe arbitriū. volētis eligere qd cūq voluerit. s. decretū a rōe. vlt desideratū a volūtatē. Et dē rōnis et volūtatē. qd sp est mō decretū rōnis. et cōcupiscentiā volūtatē. nō ita qd sit volūtas vel rō. vel vtrūq. sed fm suū esse et rōem est aliud. licz idē sit suba sue subiecto. Quā dē vni illa tria p. qd actus libet arbitriū est a pfectōe p rōis arbitrarie. qd ex eo qd nō ligat arbiter qd p rōe arbitrari fm vtrāq pte eqūiter vlt p altera grauamē relinqre. Esse pō rōnis est a pfectōe p rōis iudicare qd est ex eo qd tenet ordo iurē et iusticia cāe fm rēveritatē. Esse pō volūtatē est a pfectōe appetitus inclinātis se in appetibile. Subiecto tū suba idē sunt p dicta. Et vocat suba natura aīe rōnālē motue ad opabilia. Subiectoz autē vocat id qd substat oib potentis aīe vt naturalib potentis suis. Sicut nūc at dē dē est qd multe sūt p rōis mouētēs sub intellectu sic etiā multe sūt mouētēs sub phāstasia. Quā sub phāstasia pphendit pmo extumata. de qd in p nō hnt libet dē dē fuit. Et iāz sensus est mouēs sicut p mōnūciās delectat. de vlt triste sciatū p actūs. Et qd oē mouēs aliqd hz desiderū. iō sensualitas vocat ille mor aīaluz. qd efficit ea ex qd sensib corpis. Et qd tal mor nullo fm regimē gubernat. hz inclināt ad oē delectabile oblatū. iō dē sensualitas ē pperue corruptōis. Ideo oīs legislator et mores qd insinuat avertit a delectatōnib sensualitatis qntū p rōe desideratū ē aīe sensibīlē p rōis. Appetitua diuisa in p rōis p rōis et irascibile a Platone. qd cōcupiscentiā in epate ponit et irascibile in chystricellis. De qd dicit in epitōmāre. Vocauit autē p rōis desideratū. et qd afficit hz delectatōez qd vocat mulcebitis. eo qd demulcedo et emollicō trahit appetitū sicut ē delectatō tactū in cibis. portib et veneris. et eundē potētie erit tristitia eis opposita. Irascibile autē vocauit p rōie aīe qd insurgit ad arduū qd ē in aūst et glia et victoria. et in oim eo qd colloca in glia et in gdu qd dā sublimitatis et altitudinis hz se ipm. et eundē tristitias hz oppositas. P rōie qd ponit Plato in p rōis p rōis in irascibili fortitudine. Ite at dē dē sicut oīs potētia formatā qndā hnt in hōie. quā nō hnt in alijs aīalib. In hōis mie em sūt rōnālēs. In alijs sūt acte a natura. Rōnālē at vt sup dē dē est dupl dē. s. qd est rōnālē fm cētūtiā. et qd p rōis pat aliqū rōe. In hoc qd regimē ei p rōis p rōis et rōnālē est p rōis p rōis. Et h sile est motorib spheray. sicut sup dē dē est. In qd p rōis superioris motoris remanet in inferiori. ordinās et mouēs eundē. Sūt at qd dicit volūtatē qd est in rōe in cōcupiscentiā et irascibile diuidi. Sed h iuxta dicta supius in qstōe oīo absurdū est. Tū qd volūtas libera est nō ipeditibīl qd ad actū interiorē et elicituz qd est velle. nec cogibilis. licz qd ad actū exteriorē impartū ab ea ipediti p rōis. et sic si insurgat tale ipeditiō. tūc est ira sensitia. Quā etiā qd cōcupiscentiā et irascibile a passionib corpis nomē accipiunt. et penes illas nō p rōis diuidi vt denotari aliq p rōis aīe rōnālē. qd vlt actus cor poris nō existit. S3 potē cū volūtas sit simplr appetitū. ita induisibīl pmanere dē. Desiderū pō qd est appetitū sensibīlū qd mtra sūt. diuidi hz p passioēs in gne dntes qd ex ip sīs sensibīlib ozunt. Et he passioēs in gne sūt due. s. p rōis rōis nob. et extrinsecus illatē. Circa pmas ē cōcupiscentiā. Circa alias irascibil. In spē pō p rōis ē quatuor passioēs. qd aīal p rōis p rōis p rōis p rōis. et p rōis irascibilē insurgit p rōis malū. Et h at ozunt quatuor passioēs. s. timor et dolor

Ab irascibili gaudii. et spes a percipibili. qz si oblectu delectabile est pms sequitur gaudiu Si absens sequitur spes. qa gaudiu e de pnti bono. spes de futo booo Tioz po z odor orant ab irascibili. qz irascibil e adit expedieris. Qz si tale arduu est pms tuc orit dolor. si absens secf rior. Qz dolor e de pnti malo Timor vero de futuro malo Et vt dcm est iste due poterie siue pntes sz in hoie rōnales p pncipatō nē. z frenant rōne. z regunt pntibz que in eis sunt

Ad obiecta in oppositu

Patec solutio ex declaratōe. qz p dcta mouent nō vt poterie sed potius vt pntes qdam vl vt poterie pntre sub p dicitis tanqz sub pncipalibz potetys mortuis.

Questio sexta est. Vtruz

intellectus speculatiu z practicus sunt due distincte aie poterie vel solū diuersi habitus.

Et videt qz sint distincte poterie. qz obiecta distinguūt potetias. Sed intellectus speculatiu z practicus hnt diuersa obiecta. s sunt diuerse poterie Maior pz ex supius dicitis. Minor pbatur. qz obiectū intellectus speculatiu e vey necessariū seu simplr Sed obiectū intellectus practici est vey bonū ptingēs Et pfirmat. qz diuerse dōne boni sensibit is distinguūt diuersos sensus sicut imaginatiua q e speculatiua. z estimatiua q est practica sunt distincte poterie sensitiue. s diuerse obiectuales rōnes veri intelligibil dnt distinguere diuersas potetias intellectiua Sed sic. Intellectus practicus est pncipiū opabilit p nos z est pntis actiua Intellectus vero speculatiu est pntis passiu. s sunt diuerse pntes siue poterie. Qz tamē sunt solū habitus distincti tenēt cōiter pmpatetia. Et p pfirmatōe illius opi hōnis ponitur ille discursus

Maior Intellectu possibilis est vna anime potetia p obiectū suū quod e vly specificata

Minor Vnū tñ pgnitō pcpue e gemina. scz fm se z p voluntatē ad op extēsa Lōclo Igit est duplex potissimū habitualis intellectus. scilicet speculatiuus z practicus. quos sine differre asserit Aristoteles.

Maior ppo patuit supius vbi intellectus diuisus fuit in agentē z possibile tanqz in duas potetias Possibilis vero nō fuit subdiuisus Et hoc vt dē scda ps pz ex obiecto eius qd est vly potentia intellectiua z specificas. obiecti em vnitas vnitate poterie arguit Minor pbatur. qz est qdam pgnitō intellectus pgnoscētis vey. et qdam cognoscētis bonū. Bonū qdem nō vt bonū. sed sub rōe veri in bono Cognitio pma q est speculatiua veri est intellectus fm se. Scda q est practica est intellectus pincti voluntati. z sic a speculatiōe veri in praxi boni ordinata. ppter qd finis intellectus practici est opus. sicut speculatiu scire. z sic distinguunt ille pgnitōes fm distinctōem duplicis obiecti Sicut em habitus generat ab obiecto sic ab eodē est distigibilis. Quia effectus numerat fm numex eāe ipm formallter generātis Conclusio sequitur ex pmissis. qz speculatiuus d; q est circa pēssam rōem veritatis. z practicus q est circa veritatē pinctā bonitati. z sic dicunt habituales intellect. qz sunt facultates. i. faciles pntes intelligēdi. Potentia em p habitū expedita vocat facultas qsi facilio pot

testas. ex quo impedimēto sublato habiet est quo opamur dum volumus. z sic puz qz distinguunt etiā sine. eo qz finis speculatiu est in ipso. qz est veritas. Veritas autē z falsitas sunt in aia. Finis vero practici extra ipm est. qz bonū qd e in rebz. qz opus vel opatū. eo qz duplex est bonū opabile. s. pntens opantē intrinsece. vel opatum extrinsece. sicut vult phs pmo ethicor. Bonū em pntens opantē intrinsece est opatio z ea qz pncipiant eā in esse z bñ esse. vt sunt poterie et habitus virtutū. Est aliud bonū pntens extrinsece opatum. i. opus qd terminat extrinsece ipam opatiōem fm exl gentiā z aptitudinē materie opabilis. sicut pz in artificialibus. Huius autē rō est. qz bonū d; psonantiā ad finē Sz duplex est finis. i. intra z extra. finis opantis z opationis. et virtus generalitē definita. hanc duplicē bonitatis pfectōem includit Lū d; vrr? est qz habentē pficit. z opus et? bonū reddit Prima bonitas est bonitas voluntatis a qz hō sum pnt d; bonus. Et nō em differūt p dcto mō intellect? speculatiuus z practicus sine. s. Sed Albus post Auicennā sup addit tres alias dñias Quaz pma est qz forma practici intellectus est pncipiū opatiōis. Forma speculatiu intellectus pncipiū solū est speculatiōis. qz forma practica decurrit de vly ad pnculare. Speculatiua abstracta a pnculari. et sic vly. Forma practica est forma pponis. eo qz intellectus practicus formā quā in se hz intedit cōponere tū ope vel opato. qre etiā d; forma ad rē vel aū rem. dicēte. p. vj. metaphysice. Sanitas q inducit in egro est a sanitate q est in aia medici. Ecōtra vero forma speculatiōis d; forma abstractōis resolutiōis z post rem. Scda dñia sumit ex parte instrumenti quod est corpus. qz intellectus practicus p hoc qz est appetitiuus vnt corpe ad inducendū formā istaz in materia. Sed intellectus speculatiu vnt corpe ad abstractendū istā a materia. z reducendū eā a se. Tercia est. intellectus practicus est eā rei qz sibi subiecit tā agibilis qz factibilis. intellectus autē pceptatiuus causat a re Sed dice res. Et isto sequitur qz intellectus practicus sic dignior speculatiuo Sed hoc falsum est Solo quo ad istā tertiā dō dū dōm videt bñ esse pfectior. qz intellectui pmo agēt simi lior. sed nō est sic fm veritate. qz intellectus speculatiu patit pfectiue a superioribz. mō melius est pati a superiori qz agere in inferioribz. Etiā qz pntis nobilitati habitu. qz sapientia qe in superiori pte intellect? speculatiu. qe e circa eterna z incōmutabilia sicut in intellectu practico sunt prudentia z ars

Ad obiecta in opposi.

Ad pma est ddm. qz intellectus speculatiuus et practicus hnt vnū obiectū qd est vly qd sub se hz multas rōnes speciales q nō diuersificat potetias. s; habitus vel facultates vnus poterie. z sic est in pposito Ad pfirmatōem est dicendū q nō est sile de sensu z intellectu. qz sensus est virtus organica z materialis. z qz requirit materiale dispōnem organiqz alia z alia est ad agendū speculatiue z practice. Intellectus vero est potetia imaterial z inorganica requēs nō ppter hoc hntōi dispōem. s; pte esse eadē potetia apta ad practice z speculatiue agendū. Ad scdm est ddm sicut dcm est ad pma Vey est tū qz intellectus practicus nō est sim pnt virtus actiua. vt d; Albus. sed fm quid est passiu. z simpliciter est actiua. qz recipit spēm opabiliū vt agat z nō vt speculet receptum vnde finaliter est ad opus.

Et getabile qdem igit aiam necesse est habere omne quodcūqz viuū z aiam habet a

generatōne vsq; ad corruptōem Necesse est em̄ quod generatur augmentū habere. et statum. et decrementū Hoc autē sūte alimento esse impossibile Necesse igit inesse vegetabilem potentiam in omnib; generatis et corruptibilibus.

Iste est vltimus tractatus huius libri. In quo phis postq; determinauit de singulis trib; aie pura aia vegetatiua. sensitiua. intellectuua. et potentia motiua fm̄ lozum. vult cōpare dictas potētias ad aiatā q̄ habent eas Volens p̄mo q̄ om̄e qd̄ viuūt et aiam h̄z. que opatōes vite pficit. et generatū est. necesse est habere aiam vegetatiuā. Qd̄ p̄bat p̄ effectū virū aie vegetabil; qz om̄e generatū impfecte quātitatē est qm̄ generatū est. et impfecte virtutē. op̄ter igit q̄ p̄ augmentū deducat ad debitū p̄fectōem. Et itez p̄ decrementū deducat ad naturalem sine necitatis et vetustatis corruptōem. qz aliter natura deficeret in necessarijs. Augmentū autē sine alimento fieri nō p̄t. op̄ter igit habere nutritiuā et augmentatiuam. et ne destruat esse diuinū p̄ter quod agit om̄e qd̄ agit. op̄ter etiā ip̄m habere potētia generatiuam. Ideo necesse est potētias aie vegetabilis in omnib; esse generatis et corruptibilib;. In his vero q̄ nō generabilia sunt vita nobilitior est. et ideo vegetabili non indiget anima. neq; virib; eius. Quādo autē hic sermo est de generatis. intelligit de his q̄ de seip̄s generant. et non de illis q̄ generant suas formas z specis in materia aliena sicut faciūt corpa simplicia z mineralia. q̄ nō de seip̄s semen emittunt generatōis. p̄ter quod nō vere generata sunt. sed agentia generatōem in alijs.

Sensum autē nō necesse in omnib; viuētib;. neq; em̄ corpus simplex p̄tingit habere tactum neq; sine hoc possibile est esse vllum aial: neq; q̄ / cunq; nō susceptiua speciez sine materia

Hic phis ostēdit quō se h̄z sensus ad viuētia dicēs q̄ nō necesse est oib; viuētib; inesse sensum Qd̄ p̄bat sic. qz p̄mus sensus q̄ est tactus nō p̄t inesse oib; viuētib; ergo nec ali; sensus. An̄s p̄z. qz sensus tact; p̄sistit in quodā r̄pamento qualitatu p̄maz eo q̄ iuxta superius dicta nihil aliud est nisi medietas. calidi. frigid. humidi et sicc. S; impossibile est q̄ corpa viua simplicia habeant h̄mōi medietatē. q̄ impossibile est ip̄a habere sensum tactus. sine tactu vero nullus sensus ē p̄ter ergo nullus eis inest sensus Et p̄ dupliciter s̄ra ista legi Vno mō v̄ p̄ viuū simplex intelligat planta. q̄ nō habet multitudinē organoz. sed a dominio terrea ec̄ns nō suscipit specis sine materia sicut sensus. Vel intelligat p̄ viuū simplex celum qd̄ viuūt vita nobilissima non requirens tactum aut aliquē sensum alium. Aut quod his amplius intelligit calo demones z cacodemones id est boni angeli et mali angeli quos Platonici putabant corporeos. Scdm̄ p̄mam̄ expositiōem vocat corpus simplex. nō p̄ oppositiōem ad mixtū. qz plāte s̄z corpa mixta. Sed dicitur simplex in virtute et potētia inquantū nō p̄ fundare medietatē illam in q̄ fundatur sensus tactus.

Aial autē necesse sensuz habere si nihil frustra facit natura. propter em̄ aliquid oia q̄ sunt na/

tura subsistunt: aut accidētia sunt eoz que sunt propter aliquid. Si igit om̄e p̄cessiū corpus nō h̄z sensum corrumpetur vtiq;. et ad finem nō vtiq; veniet qui est nature opus. quō em̄ aletur. in manentib; q̄dem existit q̄ vnde nata sunt

Hic ostendit phis quō se h̄z sensus ad aial volēs q̄ q̄uis sensus nō inest oib; viuētib;. necesse ē tñ em̄ inee om̄i aiali. Et ad hoc. p̄bandū supponit duo. Prīmū ē q̄ natura nihil facit frustra. Scdm̄ seq̄tur ex p̄mo. scz q̄ oia que in natura consistunt. p̄ter aliquē determinatum finem sunt vel accidunt his q̄ sunt p̄ter finē. Sic cur pili quos videm? in locis determinatis oriri z in tota specie sunt sicut sub ascellis hoim̄ et in inguine Unis formitas autē ista nō esset nisi essent ad finem determinatum in natura. Et sili mō est in alijs accidētib; reb; naturalibus. Istis sic suppositis. p̄batur conclusio Naturā nihil facit frustra vt patet ex p̄ma suppositōe. s; facit illa q̄ nō mox nata corrumpunt. sed q̄ vt in plurib; vel oib; deueniunt ad finem sue p̄fectōis fm̄ sp̄em ad quē nata sunt deuenire. Sed sine sensu nō p̄t aial p̄tingere ad finē q̄ est opus p̄ncipaliter intentū a natura. Igit necesse est om̄e aial habere sensum. Vno istius rōnis p̄z inductiue. Primo de aialibus p̄fectis motū p̄gressiū habentib;. Talia em̄ oportet habere sensum vt p̄ illū de loco ad locum mota p̄iungant p̄uenientib;. z renouant ab incōuenientib; z nocentib;. Alias em̄ non p̄cipere nocumenta. et sic corrūperent sensum nō habētia Scdm̄ etiā eodē mō patet de aialib; imp̄fectis q̄ manētia z imobilia sunt fm̄ locū. His em̄ inest p̄uenitiū p̄ceptō et ledentiū fuga. Aliter tñ q̄ aialibus p̄fectis. tamē inest mō p̄uenienti naturis talū. Dia igit aialia sine sensu existentia corrūperent an̄ p̄fectōem. esset igit frustra natura. cū aialia ad debitū sibi finē adduci nō possent.

Nō potest autē corpus habere q̄dem aiam. et intellectū discretiū sensum aut nō habere non mansiūū existens. generabile autē. Atvero neq; in generabile quare em̄ nō habebit. Aut em̄ aie melius aut corpori. nunc aut neutriū est. Hoc q̄ dem em̄ non magis intelligat. hoc autē nihil erit magis propter illud. nullum ergo habet animā corpus nō manens sine sensu.

Hic phis ostendit q̄ ista discretio conuenientis ab incōuenienti nō p̄t fieri p̄ intellectū sine sensu Dicēs q̄ corpus nō p̄t habere aiam et intellectū discretiū sine sensu. et hoc loquēdo de aiaro qd̄ est mouens fm̄ locuz. Dicit notanter q̄ nō p̄t habere corpus aiam et intellectū discretiū sine sensu. qz talis intellect; est speculatiuus. z receptiuus ministerio sensuū. Licet qdā volēbant aliter dicere. Celestia vero fm̄ peripateticos habēt intellectū actiū et opatiūū. et talis nō vocat discretiuus. z ḡ talia nō p̄fecta p̄ generatōem s; h̄ntia illos in intellectus opatiuos h̄nt intellectū sine sensu. Et si q̄raf. Quare talia nō h̄nt sensum. facile assignat eā. qz si haberent aut haberent p̄ter dignū in aia. aut p̄ter dignius in corpe. S; neut; illo; inest eis p̄ter habere sensum Intellectus em̄ opatiuus siue practicus et actiuus. q̄ extra se nō q̄rit intelligibilia nō magis intelligit p̄ sensū

Tercius

bilis sed minus eo q̄ a simplicibz intelligibilibz auertit ad phantasmata. **Etia** corp⁹ tale nō melius est ppter sensus s̄z poti⁹ nihil erit ppter corruptōem q̄ est ex sensu qz necessariū est q̄ oē h̄is sensus sit diuerse cōpositōnis valde et multas habeat pres molles z teneras. qz facillis est corruptio. **Et** iō sententia generalit̄ breuioris vitē sunt q̄ multē ex plantis. **Unū** igit nō factū p generatōem physicā nō eēt meli⁹ s̄z per⁹ ex sensu. igit frustra daret ei sensus a natura. **Sz** corpa facta p generatōem siue generabilia et nō moueria s̄m locū nō h̄nt intellectionem sine sensu s̄z cū sensu. qz si aīa talis corpis vniretur corpi sine sensu tūc talis vnio esset vel ppter bonū aīe vltimum corpis. s̄z neutz illoz p̄t dici. **Nō** pmo ppter bonū aīe. qz anima in tali corpe ex̄ns nō intelligeret. q̄a nō p̄t cognitōem suā recipere a sensibz sicut facit ipa quādo h̄z sensus p quos tāq̄z p portas intelligibile venit ad intellectū. **Nō** etiā ppter bonū corpis. qz corp⁹ nō melius pseruat in esse sine sensu q̄ cū sensu imo multo magis p sensum eo q̄ sicut dictum est p sensum discernit inter nutrimentū pueniens et discōueniens

At vero si sensum h̄z necessē ē corpus esse aut simplex aut mixtū. impossibile autē est esse simplex. tactū em̄ nō haberet. est autē necessē hunc habere. **Hoc** autē ex his manifestū. qm̄ em̄ aīal corp⁹ aīatū est. corpus at̄ oē tangibile. tāgibile autē qd̄ sensibile tactū. necessē est z aīal corp⁹ tactū eē si d̄z saluari aīal. **Alij** em̄ sensus p altera sentiunt vt olfact⁹. visus. audit⁹. **Tact⁹** at̄ nisi habeat sensum nō poterit hoc qd̄ fugere. illa s̄o accipere. **Si** s̄o hoc. impossibile erit saluari aīal

Hic phis oīr̄ q̄lem sensum necessē ē oē aīal habere dicens q̄ si necessē ē oē aīal habere sensum tūc oportet q̄ sensus sit in corpe simplici v̄l in corpe cōposito siue mixto. **Sz** corp⁹ simplex nō p̄t eē sensibile siue sensitīuū. qz simplex ē impossibile h̄z tactū s̄z tactū necessariū ē oē aīal habere. **Et** hoc lz supius sic onsum tūc p̄bat sic. q̄a corp⁹ aīalis ē aīatū. **De** at̄ corp⁹ generabile et corruptibile de q̄ ē h̄ic sermo est possibile tangi tactū physico. ita q̄ imutat et imurat p tactū. **De** at̄ possibile tāgi tactū physico sentit p sensus tactīuos. s̄z necessariū ē cū tact⁹ sit p mediū intrancū q̄ aīalis corp⁹ sit tale q̄ possit tāgere et sentire tact⁹ d̄rās. **Nō** at̄ sentiet q̄itates tāgibiles nisi p hoc q̄ medietas est mixta ex eis. s̄z oportet corpus eē cōmixtū et nō simplex. **Nisi** em̄ sentiret tangibilia nō posset saluari aīal. qz nō sentiret ea q̄ essentialit̄ ipm̄ cōponunt et saluāt. et corrūpunt. **Sic** at̄ nō est in alijs sensibz qz illi p extrinseca media sentiunt. et sensibilia eoz. nec essentialit̄ cōponunt nec saluant corp⁹. sicut p̄z de visu auditu et olfactu. **Tactus** vero sensibilia. corp⁹ aīatūz cōponunt. s̄z nisi habeat sensum tactus nō p̄t qd̄a corruptentia essentialit̄ fugere. et qd̄a saluantia eodē mō accipere. **Si** autē hoc sic est. tunc impossibile est aīal vsqz ad finem nature sine tactu deuēire. z ppter hoc necessariūz est oīe animal ad minus tactum habere.

Propter quod et gustus est sicut tactus qd̄a alimentū aut corp⁹ tangi possibile. **Son⁹** autē et color. et odor. nō alunt nec faciunt augmen-

Liber

tūsi neqz decrementū: quare z gustū necesse est et tactū quendam esse. qz tangibilis z vegetatiui sensus est. **Hi** qd̄e igit necessarij sunt aīali. quoz manifestū q̄ nō possibile sine tactu aīal esse.

Hic phis corollarie elicit ex p̄dictis q̄ pter tactū necessariū est etiā oē aīal habere gustū. **Qd̄** sic oīr̄. qz gustus ē qd̄a tactus. s̄z si iuxta p̄dicta necesse est aīal habere tactū. necessariū est ipm̄ habere gustū. **Etia** gustus est sensus alimenti s̄z sine alimento aīal nō p̄t p̄sistere. s̄z etiā nec sine gustu. **Alij** autē sensus nō faciunt ad alimentum. qz sonus. color et odor. nō alunt. cū sint intentiones sine materia. et iō neqz sensibz p̄iungunt p subas suas. neqz ex eis augmentū vel decrementū fit. **Lū** autē gust⁹ iuxta dicta sensus alimenti sit. necessē ē gustabile nō per simplicē sp̄m̄ saporis esse alimentū. **Sz** oportet gustūz esse quendam tactū. ita q̄ alimentū p subam recipiat z iō oportet q̄ gust⁹ sit sensus ei⁹ qd̄ possibile ē tangi ppter qualitates tactus q̄s h̄z. et sic vegetans p nutrimentūz qd̄ ex sua suba prestat. **Om̄e** em̄ qd̄ nutrit. ex eisde nutrit ex q̄b̄ est siue generat. cū igit generatōez habeat ex tangibilibz oportet q̄ ex eisde nutriat. **Gust⁹** em̄ sensus est nutrimentū. s̄z erit etiā tāgibile. et sic gust⁹ erit aliq̄s tactus. **Hi** duo igit sensus necessarij sunt oī aīali. s̄z manifestū est q̄ impossibile est aīal esse sine tactu

Alij autē ppter bonū et generi aīaliū iā nō cūcungz. s̄z q̄busdā vt p̄cessuo necesse inesse. **Si** em̄ debet saluari nō solū oportet tactū sentire. sed et delonge. hoc autē erit si per mediū sensitīuum fuerit. eo q̄ illud qd̄em a sensibili patiat. et moueat. ipm̄ aut ab illo. **Sicut** em̄ monens s̄m locū vsqz alicubi pmutare facit. et depellens alterum facit. et vt pellat. et est p mediū motus. et p̄mū qd̄e mouens depellit. et nō depellit. **Ultimum** aut solū mouens depellit nō depellit. **mediū** aut vtrāqz. multa aut media. **Sic** in altera tione pter q̄ vnū manens in eodez loco alterat. vt si in cerā tinxerit aliq̄s vsqz ad id mota est. vsqz quo tinxit. lapis aut nihil. s̄z aqua vsqz quo pcul. ac̄r at̄ ad plurimū mouet z facit et patit. **Si** maneat et vnus sit. vn̄ et de repercussione est melius q̄ visum egredientē rep̄cuti. ac̄r at̄ pati a frigore z calore. vsqz quo qd̄e sit vnus. **In leui** autē ē vnus ppter qd̄ itez. hic visum mouebit. **Sicut** vtrāqz. si in cera sigillū ingrederet vsqz ad finem.

Hic phis ex q̄ dixit duos sensus necessarios oī aīali. tactū s̄z et gustū. in q̄tū ē qd̄a tact⁹ in q̄rit in q̄b̄ aīalibz alij sensus rep̄iunt dices q̄ alij sensus nō sunt necessarij oībz aīalibz. s̄z tūc cuidā generi aīaliū. puta illis aīalibz q̄ bus puenit q̄rere alimentū in distātia sicut sunt aīalia mobilia motu pgressiuo. qz necessē est talia habere sensus. q̄bz cognoscat aliq̄ distās. sed tactu nō cognoscat aliq̄ distās. s̄z alijs tribz sensibz q̄ sentiunt p mediū extrinsecū et hoc fit eo mō q̄ ipm̄ mediū suscipit formā sensibz lem p hoc q̄ a sensibili patit vel mouet. sensus at̄ accipit in eo q̄ patit a medio. **Qu⁹** exēplū. est in eo qd̄ mouet

De anima

fm locū motu violento. vbi mouens pellit a se medium qd vltimus facit altez. a se depelli. et sic p̄tinue mouens vnu mouet altez. ita q̄ in tali motu est depellens tm̄. vt p̄mū. depulsum tm̄ vt vltimū. et depellens z depulsum sicut mediū p̄ qd̄ ē mor̄. Sicut in motu. pietronis teli ab arcu. chorda vel man̄ depellit et nō depellit. vltimū aut̄ sicut sagitta siue teli depellit solū z nō depellit. De diū aut̄ istoz. h̄z vtrūq̄ ita q̄ depellit a primo z depellit vltimū. et sunt media sic depellentia et depulsa q̄dā mō multa. Sic etiā est in alteratōe sensus q̄ alterat a sensibili p̄ mediū. Excepto hoc solo q̄ alteratio sensuū fit. p̄tino mo sensibili manente in eodē loco. qd̄ nō fit in his q̄ ferū tur. in q̄b̄ illud qd̄ depellit myrat locū. Et hec alteratō silis est motui figure sigilli et cere. vt in sc̄o d̄ictum fuit. Notus em̄ figure tm̄ ingredit̄ cerā in q̄stuz im̄prens tingit cerā. et nō amplius. Et ita mediū tingit sp̄e rei sensibilibi ad tm̄ ad quantū durat mor̄ rei sensibilibi. Et iō in lapide nihil fit de motu tali. qz nō est mediū p̄ueni/ ens. S̄z a qua p̄pter humidit̄ z p̄spiciū tāgūt vsq̄ q̄. i. p̄ cul. Aer at̄ adhuc apli. qz ille de facili impulsu mouet z de facili recipit sp̄es sensibilibi. z de facili agit in sensuz. z patit a sensibili si maneat vn̄ et p̄tinuus. et nō interceptus aliq̄ sp̄s terminato qd̄ facit eū nō esse p̄tinuū inter sensibile p̄mū z organū sensus. Et qz sic fit sensus vsq̄ sus z alij etiā sensus q̄ sunt apprehensui. meli. multo d̄z visionē fieri mō p̄dicto. sc̄z q̄ aer patiat a visibili. i. q̄ sensibile mouet mediū. et mediū organū p̄r. q̄ q̄ fiat per emissionē radiōz a visu. q̄ repuntant a sensibili ad vidē/ rem. Patit em̄ aer a figura et colore q̄d̄iu ē vnus et cōtinuus nō interceptus aliq̄ corpe terminato. In leui aut̄ humido ē vnus z p̄tinuus. qz quibet ei. ps p̄pter humidum fuit in aliā. et p̄tinuat ei. et iō tale mediū sic morū a visibili mouebit visum. sicut et in cera mor̄ figure sigilli ē vsq̄ ad finē ad quē ingredit̄. Supius em̄ dictū fuit q̄ impressioni sigilli silis est ois acceptio sensibilibi. et maxime visibili. eo q̄ illa p̄e om̄ibus sunt sp̄ualia z cō intentionū potius q̄ rez habentia

Quod aut̄ impossibile sic sit simplex aialis eē corp̄. manifestū est. dico at̄. puta igneū aut aerem. Sine quidem em̄ tactu. neq̄ viuū con/tingit alium sensum habere.

Hic p̄hs p̄bat hoc qd̄ supius supposuit dices q̄ im̄ possibile ē corp̄ aialis esse simplex. puta igneū aereū vt̄ ex aliq̄ vno elem̄to. Qd̄ sic p̄bat. qz necesse ē oē aial ha bere sensum z p̄cipue tactū. qz p̄ sensum differt aial a nō aiali. eo q̄ sensibile vt̄ idē ē qd̄ tāgibile ē p̄ria d̄z aialis S̄z in corpe simplici nō p̄t eē tactū. qz necesse est tactuz p̄sistere in qdā medietate q̄licatū p̄maz q̄ medietas so lum resulat ex mixtione qualitatum p̄maz. et non est in simplici corpe.

Corp̄ em̄ tactuū aiatū oē. sicut dictū ē Alia at̄ p̄ter terrā. sensitiua qd̄e vtrūq̄ sient. oia aut̄ eo q̄ p̄ altez. sentire faciunt sensuz z p̄ mediū. Tac/ tus at̄ ē in tāgēdo ip̄a. p̄pter qd̄ z h̄z hoc nomē et tm̄ alij sensus tactu sentiūt z p̄ altera. Hic aut̄ videt̄ solus p̄ seipm̄. Quare hm̄oi elementoz nullū vtrūq̄ erit corp̄ aialis. neq̄ itaq̄ terrenum oim̄ em̄ tāgibiliū tactū ē sicut medietas. z suscep

Aristotelis

tius sensus nō solū q̄cūq̄ differentie terre sunt S̄z calidi et frigidi et alioz oim̄ tangi possibiliū Et p̄pter hoc ossib̄ et capillis et hm̄oi p̄tib̄ nō sentim̄. qz terre sunt. et plante z ob h̄ neq̄ vnu h̄nt sensuz. qz terre sunt Sine at̄ tactu neq̄ vnu possibile est aliū esse. Hic at̄ sensus non est neq̄ terre neq̄ aliū elementoz vllius

Hic p̄hs p̄bat vnu qd̄ supius supposuit dices q̄ im̄ possibile ē corp̄ aialis eē simplex. puta igneū aereū. vel ex aliq̄ vno elem̄to. qz nullū aial ē qd̄ caret tactu. eo q̄ oē aiatū sensibile ē corp̄ nat̄ tāgere z imutari a q̄litari bus tāgibiliū sensibilibi. Aliter iuxta p̄dicta non posset in esse suo saluari. Alia at̄ sensibilia sicut color son̄ p̄ al tera z extrinseca media faciunt sensum. Tale aut̄ semp̄ facit sensum p̄ mediū. qd̄ intercedit et distātia facit sensibilibi a sentiente. Tactū p̄o sentit tāgēdo sensibilia s̄z ne medio faciente distātia. Sorrit̄ ex hoc nomē q̄ tactus vocat̄. Alij tm̄ sensus etiā tāgant tāgibilia vt̄ sensibilia nō tm̄ sumpt̄. s̄z qdā mō. s̄z tactū ē p̄ mediū facies distātia nō sp̄e sensibilibi rei sentate fm̄ eē qd̄ h̄z in ma/teria. Sentit̄ alij sensus z tactū diuersimode eo q̄ tactus est fundamētū oim̄ sensuū. z iō q̄ neruū visiuū q̄ vocat̄ obtr̄ a grecis stupefit frigido. tūc ocul̄ nihil vi det. et q̄n̄ resoluūt p̄ calidū cōplexionis reddūt visus Quis signū est q̄ frigiditas in somno ligat sensus cū tm̄ frigiditas nō imutat seruos sensibiles nisi in q̄stū tactū est in eis. Oportet q̄ in quolibet sensu p̄us disponsi organū tactū q̄ posset agere opatōem sensus alterius. et sic sensus alij agunt tactu. eo q̄ fundati sunt oēs in tactu sicut in p̄mo fundamētō. Licet at̄ sic oēs tactu sentiant. tm̄ nō p̄ficiūt sensus in eis fm̄ actu nisi p̄ altera media nō p̄iun cra p̄ essentia sentiētib̄. S̄z solus tactus sentit p̄ seipm̄ nō indigens alio sensu ad sentiendū. et sentit p̄ mediū essentia p̄iunctū sentiētī. Et qz mediū est cōmixtum necesse ē eē sicut demonstratū ē sepi. sc̄z q̄ impossibile ē ali qd̄ simpliciū elem̄toz. eē corp̄ aiatū aia sensibilibi. et iō fatū ē dicere sicut qdā dicit̄ corp̄ aialium eē terreum. Licet em̄ terra dicitur in aiatū. vt̄ in libro perigenesios dicit̄ ē. hoc tm̄ ē fm̄ medietatē arithmetica in q̄stū plus quantitatis aque et terre d̄natur in corp̄ib̄ aiatoz. q̄ aliorum elem̄toz. fm̄ p̄o medietatē siue p̄ortōez q̄ vocat̄ geometrica. nullū d̄natur plus altero in corp̄ib̄ aialium Dim igit̄ eoz q̄ tāgant. hoc ē d̄z tāgibiliū tactū est susceptiuū sicut medietas cōmixta geometrica. q̄ nō p̄ tactū eē tm̄ medietas q̄litatum terre q̄b̄ ip̄a deferret ab alijs elem̄tis. s̄z calidi. frigidi. humidit̄ et siccit̄. et duri z molli. et multoz alioz. tangi possibiliū. Huius at̄ signū ē. Si in aliq̄b̄ mēbris d̄natur excellēter terra sicut i his q̄ coagulata sunt calido et sicco. sicut sunt ossa pili z vn̄gues. illis mēbris nō sentim̄. eo q̄ terre nature sunt. q̄ opatōes sensibilibi vire nō p̄ficiunt in eis. s̄z tm̄ vegeta/ bilis. Et hec etiā est cā quare plante nō h̄nt sensum. q̄ in veritate sunt terre z vires h̄nt a terra et nutrimentū et iō nō p̄nt in eis etiā p̄fici opatōes vire sensibilibi. quia aut̄ sicut dicit̄ est in tactu fundat̄ ois sensus. iō impossi/ bile est aliq̄e alioz sensuū esse sine tactu. S̄z tactus p̄ esse sine alijs. Tactus at̄ neq̄ simplicis terre est. neq̄ al terius corp̄is de numero corp̄oz simplicium

Manifestū igit̄ qm̄ necesse hoc solo p̄inata

Tertius

sensu aialia mori. neq; em̄ hunc possibile est habere nō aial existens. neq; cū sit aial aliū necesse est habere p̄ter hunc. et propter hoc q̄dem aialia sensibilia excellentiis nō corrumpunt aial. vt color et odor. et sonus. S; solū sensus nisi s̄m accūs. puta si s̄l cū sono depulsiō fiat et ictus. et a visis et odore aialia mouent q̄ tactu corrumpunt. et humor aut̄ s̄m q̄ accidit s̄l tactuū esse. sic corrumpt. Tangibiliū aut̄ excellentia vt calidoꝝ et frigidooꝝ. et duroꝝ corripit aial. oīs q̄dem em̄ sensibilibus sup̄fluitas corripit sensus; quare et q̄d tā gi p̄ tactu. hoc at̄ tactu determinatū est viuere. Sine aut̄ tactu mōstratū est q̄ impossibile est aial eē. vñ tangibiliū excellentia nō solū corrumptū sensus; aial. q; necē solū habere hunc.

Hic p̄hs ostēdit quā habitudinē hñt sensus ad aialia. Et p̄mo facit hoc de sensu tactu. sc̄do de alijs. Quo ad p̄mū de q̄ manifestū est ex p̄dictis q̄ solo sensu tactu p̄uato cum sit oīm alioꝝ fundamentū necesse est aialia mori et corrip̄. Et rō est q; impossibile est q̄ aliqd̄ habeat sensum q̄d nō sit aial. et cū aliqd̄ sit aial nō necē ip̄sum habere alium sensum q̄ istum. Et iō hoc solo posito sensu ponit̄ aial. Et destructo eo solo destruit̄ animal. Igit̄ p̄ter hoc excellentie alioꝝ sensibiliū nō corripūt aial. sensum at̄ forte vnum corrumpt vt color sonus et odores corrumpt solum p̄ accūs. Sicut sonus corripere d̄: aial qñ cum sono est depulsiō aeris. et ictus et tunc tactum percutiens corripit. Sicut odores inficiētes aerem et p̄uertentes ad venenū naturā corripunt. nō in eo q̄ odores sed in eo q̄ venenū vel aeryene nosus ad interiora tangendo ingredit̄ p̄ poros occultos et manifestos et sic inficit vt in capitulo de olfactu dictū fuit. S; excellentia eoꝝ q̄ tactu discerni p̄nt corripit animal. Dictum em̄ est supra q̄ oīs sup̄flua excellentia sensibilis corripit sensum. ergo sup̄flua excellentia tangibiliū corripit tactum. Animal aut̄ definitur et determinat̄ tactu. Ostensum em̄ est q̄ animal nō p̄t esse sine tactu et q̄ solus tactus sufficit ad aialis constitutiōnem. Ex quo igit̄ solus positus ponit̄ animal. et peremptus perimit̄ animal et tactus nō tam sensus est q̄ forma constituens animal. iō tangibiliū excellentie corripunt tactum p̄ p̄ns etiā corripunt totum animal.

Alios aut̄ sensus habet animal sicut dictū est nō propter esse sed propter bene esse vt visus. q; in aere et in aqua. vt videat. oīno at̄ queri in diaphano. gustus; h; propter delectabile et miste vt sentiat q; in alimento et cōcupiscat et moueatur auditū aut̄ vt fectur aliquid ip̄i. Linguā aut̄ h; quatinus significet aliquid alteri.

Hic p̄r p̄hs ostendit qualiter alij sensus se habeāt ad aialia dicens q̄ animal p̄fectū habet alios sensus nō p̄ter esse sed p̄ter bene esse. q; visum habet habitans aere et in aqua quibus videat̄ lucentia p̄ se que nō indigent medio nisi diaphano solo. Sc̄do aut̄ iteꝝ habz vis

Liber

sum animal habitans in aere et in aqua vt in lucido firmacrum illuminato videat colores. et p̄ hoc eminus comprehendat conueniens vel nocens. Gustum vero s̄m q̄ est medium saporum et distinguitur a tactu. habz in illū finem vt discernat dulce vel amarum et p̄ hoc conueniens cognoscatur alimentum et desiderio moueatur vel remoueatur ad ip̄m vel ab ip̄o. Olfactum vero vt remotius cognoscat alimentum cōueniens sibi. quia odor se; quela est nutrimenti saporis. Linguam vero prout est non ad esse sed ad bene esse habet vt per eam aliquid alteri significet vt se; formet vocem. que est vehiculū conceptus mentis vel affectus prout supra dictū est in capitulo de voce. Auditum vero habet vt ip̄i posset aliquid significari et posset doctrinam ab alijs recipere. p̄ vt hoc particularius habetur in principio libri de sensu et sensato.

o. corripitur

Epitoma trium librorum Aristotelis Catecheten philosophi de anima in cōmuni icipit